**ДОКЛАД
УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАТАРСТАН**

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА
КЕШЕ ХОКУКЛАРЫ БУЕНЧА ВӘКАЛӘТЛЕ ВӘКИЛ
ДОКЛАДЫ**

О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАТАРСТАН В 2020 ГОДУ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КЕШЕ ХОКУКЛАРЫ БУЕНЧА ВӘКАЛӘТЛЕ ВӘКИЛНЕҢ 2020 ЕЛДАГЫ ЭШЧӘНЛЕГЕ ТУРЫНДА

КАЗАНЬ 2021

**УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАТАРСТАН**

О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАТАРСТАН В 2020 ГОДУ

**ДОКЛАД УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАТАРСТАН**

СОДЕРЖАНИЕ

Введение..5

Анализ работы с обращениями граждан..7

Защита избирательных прав граждан..19

Деятельность Уполномоченного по защите социальных прав человека.....26

Деятельность Уполномоченного по защите прав человека в местах принудительного содержания...60

Просвещение в области прав и свобод человека и гражданина, форм и методов их защиты...71

Заключение..86

Введение

Настоящий ежегодный доклад о деятельности Уполномоченного по правам человека в Республике Татарстан (далее – Уполномоченный) подготовлен в соответствии со статьей 26 Закона Республики Татарстан от 3 марта 2000 года № 95 «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Татарстан» и направляется Президенту Республики Татарстан, в Государственный Совет Республики Татарстан, Кабинет Министров Республики Татарстан, Уполномоченному по правам человека в Российской Федерации, Председателю Конституционного суда Республики Татарстан, Председателю Верховного Суда Республики Татарстан, Председателю Арбитражного суда Республики Татарстан, Прокурору Республики Татарстан.

В докладе приводятся статистические данные о деятельности Уполномоченного за 2020 год, обзор проблемных ситуаций и примеров деятельности Уполномоченного по защите социальных и политических прав граждан, а также защите прав граждан в местах принудительного содержания. Отдельный раздел доклада посвящен работе Уполномоченного по способствованию просвещению в области прав и свобод человека и гражданина, форм и методов их защиты.

При подготовке доклада не ставилась цель описать все повседневные практики деятельности Уполномоченного и сотрудников Аппарата. Прежде всего, обзор проблемных ситуаций и примеров деятельности Уполномоченного проводится по случаям, когда была выявлена необходимость принятия системных мер по устранению нарушений прав и свобод человека и гражданина на территории Республики Татарстан, в том числе возникших в период распространения коронавирусной инфекции. Поэтому в заключении доклада государственным органам и органам местного самоуправления предлагается рассмотреть возможность осуществления ряда мер в целях обеспечения, соблюдения и защиты прав и свобод человека и гражданина в будущем.

В текущей деятельности Уполномоченного и сотрудников его Аппарата не могли быть оставлены без внимания значимые даты и общественно-политические события, которыми был насыщен 2020 год: 75-летие Победы в Великой Отечественной войне; 100-летие образования ТАССР; Общероссийское голосование по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации; Единый день голосования 13 сентября 2020 года с проведением выборов Президента Республики Татарстан, дополнительных выборов депутата Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации и депутата Государственного Совета Республики Татарстан,

выборов депутатов представительных органов муниципальных образований Республики Татарстан; 20-летие института уполномоченного по правам человека в Республике Татарстан.

Также нельзя не отметить, что в прошлом году вступил в силу Федеральный закон от 18 марта 2020 года № 48-ФЗ «Об уполномоченных по правам человека в субъектах Российской Федерации», устанавливающий единые требования к деятельности уполномоченных по правам человека в субъектах Российской Федерации по обеспечению ими государственной защиты прав, свобод и законных интересов человека и гражданина.

При подготовке доклада был проведен анализ рассмотрения поступивших к Уполномоченному жалоб заявителей, сведений государственной информационной системы Республики Татарстан «Народный контроль» (далее – ГИС РТ «Народный контроль»), данных государственных органов и органов местного самоуправления, а также информации, представленной общественными помощниками Уполномоченного, итогов проверок информации о нарушении прав человека, поступившей от правозащитных организаций или опубликованной в средствах массовой информации, материалов республиканских межведомственных комиссий и других источников.

Анализ работы с обращениями граждан

Ежегодно анализ поступающих в адрес Уполномоченного обращений граждан, уведомлений ГИС РТ «Народный контроль», информации, опубликованной в социальных сетях, средствах массовой информации либо направленной посредством системы ЕГИС ГЛОНАСС +112, позволяет выявить спектр проблемных вопросов, требующих усиления гарантий защиты прав человека и гражданина со стороны органов государственной власти, органов местного самоуправления и их должностных лиц.

В 2020 году мир столкнулся с пандемией коронавирусной инфекции (COVID-19) – чрезвычайной ситуацией в области общественного здравоохранения, которая в кратчайшие сроки повлекла за собой глубокие изменения во всех сферах жизнедеятельности общества и внесла коррективы в работу всех государственных, муниципальных органов и частных организаций, в том числе и правозащитного сообщества.

Тем не менее, потребность в правозащитной деятельности была остра и очевидна, и уполномоченные по правам человека в Российской Федерации не остались в стороне в процессе противодействия распространению COVID-19 и ее последствий.

В 2020 году жители Республики Татарстан 5 859 раз обращались к Уполномоченному по правам человека в Республике Татарстан по интересующим их вопросам (АППГ – 4713 обр.).

Таблица 1.

Показатели	**Количество**
Всего	5859
В т.ч. в форме устного обращения	1508
В т.ч. в письменной форме и в виде электронного документа	2488
ЕГИС ГЛОНАСС +112	1863
ГИС РТ «Народный контроль»	76 455

Информация о фактах нарушения прав, свобод и законных интересов человека и гражданина в истекшем году поступила в виде устных и письменных обращений граждан (3 996) и сообщений ЕГИС ГЛОНАСС + 112 (1 863).

Из общего числа обращений граждан получено в письменной форме 2 488 обращений, в том числе 389 направлено по электронной почте и 1 027 поступило посредством Интернет-приемной официального сайта

Уполномоченного, 733 – посредством почтовой связи, среди них – 92 коллективных обращения граждан (АППГ – 106).

В ГИС РТ «Народный контроль» в 2020 году с учетом возвращенных уведомлений из всех статусов опубликовано 76 455 уведомлений, из которых: 59 382 уведомления решены – 78 %, по 12 183 уведомлениям запланированы работы, по 3 965 уведомлениям дан мотивированный отказ, 925 уведомлений находятся в работе.

Активнее всего граждане подавали уведомления по категориям «Благоустройство территории» – 43 933 уведомления, «Содержание и ремонт муниципальных дорог» – 15 006 уведомлений, «Организация дорожного движения» – 7 182 уведомления, «Нарушение в наружной рекламе» – 5 068 уведомлений, «Жилищно-коммунальные услуги» – 4 686 уведомлений, «Общественный транспорт» – 3 066 уведомлений, «Поликлиники и больницы» – 2 921 уведомление.

С начала 2020 года в ГИС РТ «Народный контроль» было опубликовано 475 обращений, поступивших из социальных сетей, что на 37 % больше по сравнению с 2019 годом, из них: 330 решены, что на 21 % больше по сравнению с 2019 годом, 112 – запланированы, 4 – находятся в работе, 29 уведомлениям присвоен статус «Мотивированный отказ» в связи с объективным отсутствием возможности их исполнения.

В целях качественного и оперативного исполнения уведомлений в ГИС РТ «Народный контроль» в 2020 году проведено одно заседание Межведомственной комиссии и 36 рабочих совещаний в Аппарате Уполномоченного и муниципальных районах Республики Татарстан, в том числе в режиме видеоконференции, с участием представителей Аппарата Президента Республики Татарстан, Прокуратуры Республики Татарстан, руководителей и ответственных исполнителей структурных подразделений исполнительных комитетов муниципальных районов и городских округов Республики Татарстан, взято на контроль 3 674 уведомления, что на 8 % больше, чем в 2019 году (3 401).

Сотрудниками Аппарата Уполномоченного в 2020 году проведено 450 выездных проверок по объектам, указанным в уведомлениях граждан. 3 674 уведомления возвращено в работу ответственным исполнителям в муниципальных районах и городских округах Республики Татарстан в связи с присвоением им необоснованных статусов исполнения.

Благодаря отраслевым инвестиционным программам, реализуемым на территории республики, удалось положительно решить 9 518 уведомлений граждан по вопросам содержания и ремонта автомобильных дорог и 25 851 уведомление, касающееся благоустройста придомовых территорий

и содержания общественных пространств, что на 8 % больше по сравнению с 2019 годом (23 866 уведомлений).

В рамках Национального проекта «Безопасные и качественные автомобильные дороги» в истекшем году с учетом уведомлений, поступивших в ГИС РТ «Народный контроль», на дорожно-уличных сетях установлено 13 светофорных объектов.

Особенно активная работа по исполнению уведомлений в ГИС РТ «Народный контроль» отмечена у исполнительных комитетов Агрызского (84 %), Актанышского (87 %), Атнинского (81 %), Бугульминского (78 %), Дрожжановского (77 %), Заинского (79 %), Камско-Устьинского (81 %), Лениногорского (81 %), Мамадышского (85 %), Мензелинского (89 %), Муслюмовского (83 %), Рыбно-Слободского (89 %), Сабинского (87 %), Тюлячинского (77 %), Черемшанского (79 %), Ютазинского (88 %), Нижнекамского (80 %) муниципальных районов и городского округа Набережные Челны (84 %).

Количество информационных сообщений, поступающих через систему ЕГИС ГЛОНАСС +112 и принятых Уполномоченным в работу, выросло с 541 сообщения в 2019 г. до 1 863 в 2020 г. Значительная часть сообщений ЕГИС ГЛОНАСС +112 (669) касалась вопросов оказания помощи гражданам в связи с распространением коронавирусной инфекции (COVID-19).

Данные сообщения Уполномоченным были либо в оперативном порядке переданы в министерства, ведомства и органы местного самоуправления для принятия мер, либо опубликованы в ГИС РТ «Народный контроль» в новой категории «COVID-2019: предотвращение распространения коронавирусной инфекции», специально созданной по инициативе Уполномоченного в апреле 2020 г. в рамках реализации Национального плана по предупреждению завоза и распространения новой коронавирусной инфекции на территории Российской Федерации.

Всего по данной категории в ГИС РТ «Народный контроль» было опубликовано 630 уведомлений, из которых: 568 уведомлений решены – 90 %, по 16 уведомлениям запланированы работы, по 43 уведомлениям дан мотивированный отказ, 3 уведомления находятся в работе.

В своих обращениях в систему ЕГИС ГЛОНАСС +112 и уведомлениях ГИС РТ «Народный контроль» жители республики поднимали вопросы оказания волонтерской помощи (159 ув.), дезинфекции мест общего пользования в многоквартирных домах (70 ув.), несоблюдения ограничительных мер (соблюдение социальной дистанции между людьми в социальных, культурно-развлекательных учреждениях, магазинах, аптеках, в медицинских организациях и других учреждениях) (233 ув.), отсутствия

средств защиты (масок, перчаток, антисептических средств) в аптеках (18 ув.), получения sms-пропусков и др. Уведомления по данной категории оставались на особом контроле Уполномоченного как главного модератора ГИС РТ «Народный контроль» до их решения в интересах жителей республики.

По итогам рассмотрения поступивших по указанной категории уведомлений об оказании волонтерской помощи пожилым и малообеспеченным гражданам из г. Казани, г. Набережные Челны, Азнакаевского, Алькеевского, Альметьевского, Апастовского, Арского, Атнинского, Бугульминского, Буинского, Высокогорского, Дрожжановского, Елабужского, Заинского, Зеленодольского, Лаишевского, Лениногорского, Менделеевского, Мензелинского, Муслюмовского, Нижнекамского, Нурлатского, Тетюшского, Тукаевского, Тюлячинского, Черемшанского, Чистопольского, Ютазинского муниципальных районов Республики Татарстан органами местного самоуправления в оперативном порядке проведена работа по обеспечению нуждающихся продуктами питания и лекарственными средствами.

Уведомления ГИС РТ «Народный контроль» по вопросам проведения дезинфекции мест общего пользования в многоквартирных домах направлялись Уполномоченным в жилищные управляющие компании муниципальных районов и городских округов республики. Управляющими организациями, получившими запросы от жителей многоквартирных домов, в срочном порядке проводилась санитарная обработка мест общего пользования.

Структура обращений граждан, поступивших в Аппарат Уполномоченного в порядке, установленном Федеральным законом от 02 мая 2006 года № 59-ФЗ «О порядке рассмотрения обращений граждан Российской Федерации», по категориям заявителей и по группам конституционных прав представлена в таблицах 2 и 3 соответственно.

Таблица 2
(% от обращений, в которых категория заявителя может быть четко идентифицирована)

Категория заявителя	**2020 г.**
Пенсионер	29,9 %
Инвалид	12,2 %
Осужденный (в т.ч. в интересах осужденного)	22,9 %
Трудоспособный	14,01 %
Ветеран труда	2,3 %
Подозреваемый/обвиняемый	4,4 %
Коллектив	14,12 %

Таблица 3

Группа конституционных прав	**Итого в 2020 году**
Социальные права	47,78 %
Гражданские (личные) права	34,05 %
Политические права	17,23 %
Экономические права	7,28 %

В структуре группы социальных прав большую часть составляют обращения по вопросам социального обеспечения – 42,4 % и по вопросам реализации жилищных прав, предоставления жилищно-коммунальных услуг – 28,07 %.

Выросло по сравнению с 2019 годом количество обращений, связанных с нарушением трудовых прав (326 обр., АППГ – 227) и права на охрану здоровья и медицинскую помощь (639 обр., АППГ – 378). Подробнее проблемные вопросы в рамках данных сфер правоотношений будут рассмотрены в специализированном разделе.

В структуре гражданских прав наибольшее число – 58,1 % – составляют обращения в рамках гражданского, административного и уголовного судопроизводства, 9,58 % – обращения в рамках семейных отношений (споры между родителями, ненадлежащее исполнение своих обязанностей и т. п.) и 16,4 % – обращения о защите права на свободу и личную неприкосновенность.

В целом тематика обращений, поступающих к Уполномоченному по различным каналам связи, в последние годы остается неизменной (таблица 4).

Таблица 4

Тематика обращений	2019 год		2020 год	
	Кол-во	%	Кол-во	%
Жилищные вопросы, в том числе вопросы жилищно-коммунального обслуживания	1081	22,94	678	11,58
Несогласие с судебными решениями	300	6,37	141	2,40
Жалоба на сотрудников правоохранительных органов	295	6,26	571	9,75
Социальное обеспечение и социальная защита населения	547	11,61	1024	17,48
Условия содержания в местах принудительного содержания лиц	155	3,29	171	2,92

Трудовое законодательство	227	4,81	326	5,57
Служба в вооруженных Силах РФ	33	0,70	34	0,58
Медицинское обслуживание	378	8,01	639	10,91
Образование	79	1,68	74	1,26
Земельные вопросы	95	2,01	42	0,72
Вопросы приема в гражданство РФ и паспортизации	164	3,48	108	1,84
Исполнительное производство	199	4,22	196	3,34
Вопросы предоставления правовой информации	210	4,46	500	8,53
Вопросы функционирования ГИС РТ «Народный контроль»	449	9,53	550	9,38
Другие вопросы	501	10,63	805	13,74
Всего:	4713	100	5859	100

В период действия ограничительных мер, связанных с профилактикой распространения коронавирусной инфекции, очный личный прием граждан Уполномоченным, а также сотрудниками Аппарата Уполномоченного был приостановлен с 30 марта по 12 мая 2020 года. В то же время Уполномоченным и сотрудниками Аппарата осуществлялся ежедневно прием граждан в режиме видеосвязи посредством программ Skype, Zoom, WhatsApp либо посредством телефонной связи.

Для Уполномоченного практика проведения приемов граждан в режиме видеосвязи не является новшеством. Видеоприемы граждан, проживающих в отдаленных муниципальных районах Республики Татарстан либо за ее пределами, как альтернатива выездным приемам граждан была внедрена Уполномоченным в 2011 году.

После ослабления ограничительных мер Аппарат Уполномоченного по большей части продолжил прием граждан в режиме видеосвязи.

В целом в 2020 году Уполномоченным было проведено 70 приемов граждан, в рамках которых с волнующими их вопросами обратились 639 жителей республики. Из них с использованием систем видеосвязи было проведено 49 приемов.

Помимо личного приема граждан, несмотря на сложность ситуации, Уполномоченным была продолжена практика проведения совместных приемов граждан. За указанный период проведены совместные тематические приемы с руководством Управления Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека по Республике Татарстан (19.05.2020), Министерства здравоохранения Республики Татарстан

(16.06.2020, 08.07.2020), Управления Федеральной службы судебных приставов по Республике Татарстан (03.03.2020, 23.06.2020, 16.12.2020), Прокуратуры Республики Татарстан (25.02.2020, 14.07.2020, 27.11.2020, 30.12.2020), Федерации профсоюзов Республики Татарстан (30.06.2020), Государственной инспекции труда в Республике Татарстан (11.02.2020, 30.06.2020, 18.08.2020), следственного управления Следственного комитета Российской Федерации по Республике Татарстан (11.03.2020, 27.10.2020), Министерства внутренних дел по Республике Татарстан (17.03.2020), Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан (20.10.2020), Министерства юстиции Республики Татарстан (09.12.2020), ФКУ «Главное бюро медико-социальной экспертизы по Республике Татарстан (Татарстан)» Министерства труда и социальной защиты Российской Федерации (08.07.2020), Государственного учреждения – регионального отделения Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан (08.07.2020), Общественной палаты Республики Татарстан (04.02.2020), Министерства образования и науки Республики Татарстан (03.12.2020), Уполномоченным по правам человека в Чувашской Республике (Чувашии) (04.02.2020), Президентом Ассоциации медицинских работников Республики Татарстан (04.02.2020), депутатом Государственной Думы Российской Федерации О.И. Павловой (30.06.2020, 03.12.2020), депутатом Государственного Совета Республики Татарстан шестого созыва М.Ф. Сыровацким (14.02.2020).

Всего в 2020 году состоялось 27 совместных приемов.

Совместно с начальником Управления Федеральной службы исполнения наказаний России по Республике Татарстан, представителями Прокуратуры Республики Татарстан, начальником ФКУЗ «Медико-санитарная часть № 16 ФСИН России», а также помощником Премьер-министра Республики Татарстан по правоохранительной и административной деятельности Уполномоченным проведено 6 приемов осужденных, в том числе 5 дистанционных с использованием системы видеоконференцсвязи (телемедицины) УФСИН России по Республике Татарстан с подключением непосредственно к медицинским частям ФКУ ИК-3, ИК-4, ИК-5, ИК-10, ИК-18, ИК-19 УФСИН России по Республике Татарстан, в рамках которых 56 осужденных смогли проконсультироваться по личным вопросам.

В формате видеосвязи Уполномоченным и его общественным помощником проводились приемы содержащихся в Центре временного содержания иностранных граждан и лиц без гражданства Управления Министерства внутренних дел Российской Федерации по г. Набережные Челны, в рамках которых 460 раз иностранным гражданам и лицам

без гражданства были оказаны правовые консультации, в феврале 2020 года проведен один очный прием (24 человека).

Эпидемия коронавируса принесла миру беспрецедентные карантинные меры: закрытие границ, прекращение авиасообщения. Многие страны полностью закрыли въезд и выезд для иностранцев.

Остро встал вопрос о судьбе россиян, которые вынуждены были оставаться в этот период за рубежом. В адрес Уполномоченного поступило 14 подобных обращений от татарстанцев, временно пребывавших в других государствах: Соединенных Штатах Америки, Китае, Тайланде, Танзании, Азербайджане, на Кипре. Все обращения удалось решить положительно, восстановив права граждан на возвращение на Родину благодаря содействию Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой, направившей ходатайства в адрес Оперативного штаба Правительства Российской Федерации по предупреждению завоза и распространения новой коронавирусной инфекции на территории Российской Федерации.

Более 100 проверочных мероприятий проведено в 2020 году Уполномоченным и его представителями в целях рассмотрения обращений граждан с выездом на место, в том числе по вопросам:

- нарушения прав на образование в общеобразовательных и дошкольных образовательных учреждениях (МБОУ Лицей № 78 «Фарватер» г. Казани, организация учебного процесса; МБДОУ «Детский сад № 208 комбинированного вида с татарским языком воспитания и обучения» г. Казани, противоправные действия сотрудника; МАОУ «Лицей № 121 им. Героя Советского союза С.А. Ахтямова» г. Казани, нарушение права на образование; МБОУ «Реченская основная общеобразовательная школа» Алексеевского района; МБДОУ «Детский сад № 132 комбинированного вида» г. Казани, отказ в предоставлении места; МБДОУ «Пермяковский детский сад «Чебурашка» Высокогорского района, несогласие с размером родительской платы; МБОУ «Лицей № 35 – образовательный центр «Галактика» Приволжского района г. Казани, нарушение права на образование; МБОУ «Лицей № 116 им. Героя Советского союза А.С. Умеркина», нарушение права на образование; МБОУ «Верхнеуслонская средняя общеобразовательная школа»);
- неудовлетворительных условий проживания, связанных в том числе с организацией промышленного производства мебели (высокий уровень шума, ООО «УК «Жилищно-коммунальное хозяйство Авиастроительного района»); посторонними запахами в квартире (г. Казань, ООО «УК «АДС Приволжский»); неудовлетворительного состояния жилого помещения (Лаишевский район);

- работы сферы жилищно-коммунального хозяйства: несанкционированное подключение к инженерным сетям многоквартирного дома (ООО «УК «Жилищно-коммунальное хозяйство Московского района»); некачественный ремонт кровли (ООО «УК «ЖКХ Лаишевского района»); перебои в газоснабжении (г. Казань, ООО «АРТ СИТИ») и водоснабжении (г. Казань, ООО «УК «Жилищно-коммунальное хозяйство Дербышки»); задолженность по оплате жилищно-коммунальных услуг (ООО «УК «Жилищно-коммунальное хозяйство Московского района»);
- улучшения жилищных условий (Высокогорский район), в том числе семьи, воспитывающей ребенка-инвалида (г. Казань);
- нарушения прав человека в реабилитационных центрах для детей (благотворительный фонд помощи детям с ограниченными возможностями здоровья «Сила в детях», г. Казань) и взрослых (Лаишевский район);
- нарушения трудового законодательства (клининговая компания);
- отсутствия «доступной среды» на наземном пешеходном переходе через железнодорожные пути (железнодорожная станция «Ометьево»);
- исполнительного производства (г. Казань);
- неудовлетворительной организации сбора и вывоза твердых коммунальных отходов (пос. Константиновка г. Казани, ООО «УК «ПЖКХ»);
- необоснованного наложения на осужденного дисциплинарного взыскания и воспрепятствования администрацией исправительного учреждения в отправлении жалоб (ФКУ ИК-2 УФСИН России по Республике Татарстан) и др.

В течение года направлено более 20 предложений и замечаний Уполномоченного, содержащих рекомендации относительно возможных и необходимых мер восстановления прав и свобод. В отчетном году в адрес государственных органов, органов местного самоуправления, их должностных лиц и организаций направлялись предложения о восстановлении нарушенных прав в сфере исполнительного производства в части действий судебных приставов-исполнителей (Межрайонный отдел судебных приставов по особым исполнительным производствам г. Казани; Кировское районное отделение судебных приставов г. Казани), в сфере образования в части деятельности общеобразовательных и дошкольных образовательных учреждений (МБОУ «Верхнеуслонская средняя общеобразовательная школа», МБДОУ «Детский сад № 208 комбинированного вида с татарским языком воспитания и обучения» Ново-Савиновского района г. Казани, МБОУ Лицей № 78 «Фарватер» г. Казани), в сфере здравоохранения (ГАУЗ «Арская центральная районная больница» о восстановлении права на обращение в бюро медико-социальной экспертизы), в жилищной сфере (Исполнительный комитет

Высокогорского района о восстановлении права на проживание в благоустроенном жилом помещении; Министерство образования и науки Республики Татарстан о восстановлении права лица из числа детей-сирот на признание нуждающимся в жилом помещении), по вопросам газификации населенного пункта, а также государственной поддержки граждан, проживающих в сельской местности и др.

В 2020 году была продолжена практика привлечения Уполномоченного к участию в конституционном судопроизводстве. За истекший период в соответствии со статьей 24 и частю третьей статьи 51 Закона Республики Татарстан «О Конституционном суде Республики Татарстан» Уполномоченный 6 раз был привлечен Конституционным судом Республики Татарстан для дачи заключения на жалобы граждан в сферах жилищно-коммунального хозяйства, предоставления социальных услуг, здравоохранения, социального страхования, жилищной сфере.

Данная инициатива судебного органа конституционного контроля представляется важной с точки зрения обеспечения соблюдения, защиты и восстановления прав, свобод и законных интересов человека и гражданина.

Также представителем Уполномоченного 55 раз принято участие в заседаниях судов общей юрисдикции по миграционным вопросам, по итогам которых по 24 делам решение было принято в пользу иностранного гражданина или лица без гражданства, в том числе:

- в отношении 9 лиц без гражданства приняты положительные решения о прекращении исполнения постановлений районных судов в части административного выдворения за пределы Российской Федерации;
- по одному делу установлено отцовство гражданина Азербайджана в отношении троих детей, в связи с чем появилась возможность оформления детям вида на жительство;
- по 14 делам во исполнение Указа Президента Российской Федерации В.В. Путина № 274 от 18.04.2020 «О временных мерах по урегулированию правового положения иностранных граждан и лиц без гражданства в Российской Федерации в связи с угрозой дальнейшего распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)» отменены постановления районных судов в части административного выдворения за пределы Российской Федерации и помещения в Центр временного содержания иностранных граждан.

В 2020 году к Уполномоченному обратилось 6 граждан, столкнувшихся с недобросовестными действиями юридических фирм, а также по вопросам пенсионного обеспечения поступило 81 обращение, подготовленное по единому шаблону с внесением изменений лишь в персональные данные

заявителя, что позволяет предполагать, что данные обращения также были подготовлены одной юридической фирмой.

Каждый из 6 пострадавших, направивших жалобы в адрес Уполномоченного, сообщал о том, что вынужденное обращение в юридическую компанию за решением своей проблемы повлекло для них заключение договора на предоставление юридических услуг на сумму от 20 до 90 тысяч рублей без фактического оказания указанных в договоре услуг с предоставлением в день его заключения уже подписанного акта о выполнении работ.

Имел место и случай устного обращения гражданина (телефонный звонок), когда юридическая компания для укрепления собственного имиджа и привлечения клиентов сообщала обратившимся о том, что осуществляет свою деятельность от лица Уполномоченного.

Уполномоченным и сотрудниками Аппарата Уполномоченного внимательно изучаются жалобы и заявления, касающиеся деятельности юридических фирм. Гражданам даются ответы с разъяснениями норм законодательства либо в случае ненадлежащего исполнения обязательств по договору об оказании услуг жалобы направляются в органы прокуратуры; в случае совершения преступления в отношении гражданина для проведения проверки доводов жалобы передаются должностным лицам органов предварительного следствия.

Благодаря слаженной совместной работе государственных органов, в отношении одной из юридических фирм – ООО «Меридиан», расположенной в городе Казани, Управлением Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека по Республике Татарстан подготовлено коллективное исковое заявление в защиту интересов граждан, пострадавших от ее деятельности. Ущерб от якобы бесплатных консультаций ООО «Меридиан» составил для граждан 1,5 млн рублей.

Активное содействие рассмотрению обращений граждан в муниципальных районах и городских округах Республики Татарстан в 2020 году оказывали общественные помощники Уполномоченного. По поручению Уполномоченного общественными помощниками были рассмотрены с проведением проверочных мероприятий 233 сообщения ЕГИС ГЛОНАСС +112 и 114 обращений граждан.

Непосредственно в адрес общественных помощников в истекшем году поступило 1845 обращений граждан. Основными вопросами, с которыми граждане обращаются к общественным помощникам, по-прежнему являются жилищные, в том числе вопросы оказания жилищно-коммунальных услуг; вопросы социальной защиты и социального обеспечения; медицинского

обслуживания, вопросы трудового законодательства, земельные вопросы и вопросы образования. Необходимо отметить, что часть из них удается разрешить на месте. Приведем несколько примеров.

Жительница Нижнекамского района, инвалид I группы, обращалась по номеру экстренной службы ГЛОНАСС +112 с жалобой на хозяина автотранспортного средства, который перекрыл проход к подъезду для инвалида-колясочника. Общественный помощник Уполномоченного в Нижнекамском районе Т.В. Трошина выезжала на дом по данному обращению, был поднят вопрос о содействии в установке пандуса. Общественный помощник обратилась с письмом к директору ООО «Управляющая компания «Жилье» И.Г. Валасееву с просьбой установить поручни и пандус в подъезде для инвалида-колясочника I группы. Просьба была полностью удовлетворена. Заявитель выразила благодарность за содействие.

В адрес общественного помощника Уполномоченного в Арском районе Р.А. Хидиятова обратилась гражданка, проживающая в д. Апайкина Гарь, по вопросу перекрытия автодороги на выезде из деревни лесовозами, что создавало неудобства жителям населенного пункта. После обращения Р.А. Хидиятова к руководству Государственного бюджетного учреждения «Арский Лесхоз» заготовки лесоматериала, сложенные на краю автодороги, были убраны, и было принято решение, что в дальнейшем погрузка с данного участка дороги осуществляться не будет.

Общественному помощнику Уполномоченного в Тетюшском районе И.В. Гавчевой поступил звонок от пожилой гражданки по вопросу обеспечения льготными лекарственными препаратами.

Общественный помощник выехала к заявительнице для подробной беседы и уточнения ситуации. В ходе беседы выяснилось, что заявителю на постоянной основе необходим препарат «Ксарелто». Общественный помощник запросила реестр рецептов на лекарственные средства, отпущенные бесплатно с 01.01.2020 по 20.09.2020. В нем факт выдачи лекарственных средств заявительнице не был обозначен. После обращения И.В. Гавчевой к главному врачу ГАУЗ «Тетюшская центральная районная больница» Р.Р. Салаватуллину вопрос об обеспечении лекарствами заявителя был решен.

К Ф.Г. Яруллиной, общественному помощнику Уполномоченного в Алькеевском районе, обратилась жительница с. Базарные Матаки в отношении одиноко проживающей соседки 1924 г.р., нуждающейся в услугах

сиделки. Общественный помощник совместно с заявительницей обратились в отдел социальной защиты Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан в Алькеевском районе. С 1 октября 2020 года пожилая пенсионерка пользуется услугами сиделки.

Также общественными помощниками Уполномоченного в истекшем году принято участие в мониторинге избирательных участков на предмет их доступности для лиц с ограниченными возможностями здоровья, соблюдения избирательных прав подозреваемых и обвиняемых, граждан, госпитализированных на время проведения Общероссийского голосования по вопросу одобрения поправок в Конституцию Российской Федерации и выборов Президента Республики Татарстан; многоквартирных жилых домов, предназначенных для расселения жителей аварийных жилых домов, на предмет их пригодности для проживания; организации занятий адаптивной физической культурой и спортом в муниципальных районах Республики Татарстан.

Защита избирательных прав граждан

2020 год был полон важнейших политических событий. Это и Общероссийское голосование по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации, проходившее в период с 25 июня по 01 июля 2020 года (далее – Общероссийское голосование), и выборы Президента Республики Татарстан, одновременно с которыми с 11 по 13 сентября 2020 года прошли еще три избирательные кампании: дополнительные выборы депутата Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации по Нижнекамскому избирательному округу, дополнительные выборы депутата Государственного Совета Республики Татарстан по Елабужскому избирательному округу, выборы депутатов представительных органов муниципальных образований.

По информации Центральной избирательной комиссии Республики Татарстан, по состоянию на 1 июля 2020 года численность избирателей в республике составляла 2 937 257 человек.

В соответствии со статьей 32 части 1 и статьей 32 части 2 Конституции Российской Федерации граждане Российской Федерации имеют право участвовать в управлении делами государства как непосредственно, так и через своих представителей, имеют право избирать и быть избранными в органы государственной власти и органы местного самоуправления, а также участвовать в референдуме.

Таким образом, избирательные права являются важнейшим компонентом системы политических прав человека, предоставляющим гражданам возможность непосредственно участвовать в управлении государством, а сами выборы, если они действительно свободны, являются важным показателем демократии в обществе. Содействие в обеспечении реализации, соблюдения, защиты и восстановления избирательных прав граждан при подготовке и проведении голосования, выявление и предотвращение нарушений, проверка информации о правонарушениях – основные задачи Уполномоченного в рамках избирательного процесса.

Ежегодно по итогам мониторинга соблюдения избирательных прав граждан Уполномоченный в форме рекомендаций, изложенных письменно или содержащихся в ежегодном Докладе, направляет организаторам избирательного процесса содержательные предложения по преодолению проявившихся в предыдущие годы проблем избирательной системы.

В 2020 году Уполномоченным, сотрудниками Аппарата и его общественными помощниками во время подготовки к Общероссийскому голосованию и выборам и в период их проведения осуществлялся анализ информации о нарушениях, поступавшей из различных источников (государственные органы, СМИ, сеть «Интернет», некоммерческие организации, телефонная «горячая линия»), рассматривались жалобы и обращения о нарушениях избирательных прав граждан, контролировалось соблюдение избирательных прав в день голосования.

В работе по защите избирательных прав граждан Уполномоченный взаимодействовал с Уполномоченным по правам человека в Российской Федерации, Центральной избирательной комиссией Республики Татарстан, Общественной палатой Республики Татарстан, государственными органами и общественными организациями республики.

Избирательные кампании 2020 года имели свои особенности. Ситуация с распространением новой коронавирусной инфекции (далее – COVID-19) стала одним из самых серьезных мировых кризисов в сфере здравоохранения за последние пятьдесят лет. Естественно, в условиях, когда сохранялась угроза распространения COVID-19, особое внимание при организации избирательного процесса уделялось обеспечению санитарно-эпидемиологической безопасности и защите здоровья участников голосования.

Во-первых, длительность периода голосования была увеличена в целях обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения и в связи с необходимостью создания максимально удобных условий для участников Общероссийского голосования и выборов. Данное явление получило наименование «голосование до дня голосования». Так, в рамках

проведения Общероссийского голосования у россиян была возможность отдать свой голос в течение шести дней до объявленной даты голосования – 1 июля 2020 года.

В этих целях были приняты соответствующие нормативные правовые акты. Так, проведение Общероссийского голосования регламентировалось ст. 2 Закона Российской Федерации о поправке к Конституции Российской Федерации от 14 марта 2020 года № 1-ФКЗ «О совершенствовании регулирования отдельных вопросов организации и функционирования публичной власти»; указами Президента Российской Федерации от 17 марта 2020 года № 188 «О назначении общероссийского голосования по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации», от 25 марта 2020 года № 205 «О переносе даты общероссийского голосования по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации», от 1 июня 2020 года № 354 «Об определении даты проведения общероссийского голосования по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации»; принятым Центральной избирательной комиссией Российской Федерации (далее – ЦИК РФ) Порядком общероссийского голосования по вопросу одобрения изменений в Конституцию Российской Федерации, иными нормативными правовыми актами ЦИК РФ и Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека (далее – Роспотребнадзор).

Во-вторых, в сложившейся ситуации в рамках проведенных проверочных мероприятий особое внимание было уделено наличию средств индивидуальной защиты и гигиены на избирательных участках, соблюдению требований санитарно-противоэпидемической безопасности, в том числе социальной дистанции, экипировке членов избирательных комиссий.

Как зарубежный, так и отечественный опыт реализации института наблюдения за выборами свидетельствует о том, что атмосфера гласности в деятельности избирательных комиссий, присутствие наблюдателей на избирательных участках в значительной степени формирует уверенность общественности в справедливости выборов и способствует более активному участию граждан в избирательном процессе.

В общей сложности к участию в качестве наблюдателей на выборах в Республике Татарстан были привлечены более 16 тысяч общественных наблюдателей, призванных обеспечить прозрачность всех процедур на всех этапах выборов от подготовки избирательных участков до подсчета голосов и подведения итогов.

Впервые были задействованы 100 блогеров из самых разных сфер – молодые мамы, студенты, активные молодые люди, представители татарского

сегмента блогосферы, творческой сферы, науки, культуры и спорта, предприниматели, общественные активисты, которые знакомили свою читательскую аудиторию с процессом подготовки и ходом голосования. Все, что происходило в залах голосования, они в прямом эфире транслировали в социальных сетях.

Новой формой взаимодействия в рамках соглашения Уполномоченного с Центральной избирательной комиссией Республики Татарстан стало проведение Форума избирателей Республики Татарстан, главная цель которого заключалась в повышении информированности граждан и доступности информации о выборах. Уполномоченный по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москалькова приняла участие в двух сессиях в рамках данного Форума. Уполномоченный по правам человека в Республике Татарстан неоднократно выступала с сообщениями на тематических сессиях Форума, а также на прямой линии ЦИК РФ по подведению первых итогов Единого дня голосования 13 сентября 2020 года.

В Аппарате Уполномоченного в 2020 году дважды была организована работа телефонной «горячей линии» по защите избирательных прав граждан:

в период организации и проведения Общероссийского голосования в период с 29 июня по 1 июля 2020 года на «горячую линию» поступило 147 звонков;

в период организации и проведения выборов на «горячую линию» с 10 по 13 сентября 2020 года поступило 174 звонка.

Информации о серьезных фактах нарушения избирательных прав граждан в рамках работы «горячих линий» не поступило. Много звонков было принято по вопросам, где голосовать по прописке (местонахождение избирательного участка – 66 звонков), как голосовать по месту нахождения, что делать, если вовремя не подал заявление для голосования по месту нахождения (84 звонка), а также по вопросам досрочного голосования, голосования на дому, голосования на мобильном избирательном участке, по вопросам выдачи браслета «Я проголосовал!», о порядке голосования избирателей с COVID-19, по вопросам отсутствия членов комиссии по адресу стационарного избирательного участка в связи с выездом на мобильный участок или на дом к избирателям, о неудовлетворительной организации информирования о проходящих выборах, об ограничениях при использовании системы «Мобильный избиратель» в части голосования за местных депутатов и др.

По поступившим звонкам Уполномоченным, его общественными помощниками и сотрудниками Аппарата были осуществлены выездные проверки.

Результаты проверочных мероприятий оперативно доводились до сведения Центральной избирательной комиссии Республики Татарстан с рекомендациями о принятии мер по устранению выявленных недостатков.

В целом работа по обеспечению соблюдения, защиты и восстановления избирательных прав граждан осуществлялась совместно с Центральной избирательной комиссией Республики Татарстан в соответствии с устоявшейся практикой на основании заключенного Соглашения о взаимодействии от 13 июля 2016 года.

В рамках данного Соглашения осуществлялись совместные проверочные мероприятия по обращениям граждан, был налажен обмен информацией о выявленных нарушениях, продолжено правовое просвещение жителей республики и мониторинг соблюдения избирательных прав граждан, в том числе на закрытых избирательных участках, образованных в учреждениях здравоохранения, изоляторах временного содержания Министерства внутренних дел Российской Федерации и следственных изоляторах уголовно-исполнительной системы в муниципальных районах и городских округах.

Вопросы обеспечения доступности избирательных участков для маломобильных категорий населения также оставались под пристальным контролем Уполномоченного. В Республике Татарстан только 92 % избирательных участков расположены на первых этажах зданий. К сожалению, в течение 2020 года этот показатель не увеличился, в связи с чем Уполномоченный считает по-прежнему актуальной рекомендацию в целях реализации избирательных прав граждан органам местного самоуправления продолжить практику, направленную на обеспечение избирательных прав граждан с ограниченными возможностями здоровья, в том числе признанных инвалидами, в части исключения расположения помещений для голосования выше первого этажа зданий, в которых отсутствуют лифты либо иные устройства, предназначенные для подъема лиц с ограниченными возможностями здоровья, в том числе признанных инвалидами.

208 избирательных участков в республике размещены на вторых этажах: 123 – в Казани, 56 – в Набережных Челнах, 13 – в Альметьевске, 10 – в Зеленодольске, 3 – в Нижнекамске, по 1 – в Бугульме, Мамадышском и Мензелинском муниципальных районах.

Необходимо отметить, что на «горячую линию», объявленную в преддверии Единого дня голосования (13 сентября), телефонные звонки по данной тематике не поступали (для сравнения – в рамках «горячей линии» в преддверии Общероссийского голосования поступило 17 звонков с жалобами на необеспечение «доступной среды»). Полагаем, что данная положительная динамика обусловлена более тщательной подготовкой к проведению выборов

13 сентября в части персонального информирования граждан, являющихся инвалидами, о местонахождении избирательных участков и порядке голосования на дому по заявлению.

В рамках обеих кампаний в местах компактного проживания избирателей, имеющих нарушения опорно-двигательного аппарата, были оборудованы 490 избирательных участков. Все они были размещены на первых этажах, соответствовали требованиям «доступной среды», были оснащены специальными широкими кабинами для голосования избирателей, передвигающихся на инвалидных колясках.

В местах компактного проживания избирателей с ограниченными возможностями здоровья по зрению оборудованы 732 избирательных участка, расположенных на первых этажах; подготовлено 2 815 трафаретов, изготовленных шрифтом Брайля, для самостоятельного заполнения.

В целях обеспечения мер санитарной безопасности процесс изготовления трафаретов и специальной печатной продукции в 2020 году проходил с соблюдением всех санитарно-эпидемиологических требований и рекомендаций. Печатная продукция изготавливалась в издательском комплексе Республиканской специальной библиотеки для слепых и слабовидящих. Сотрудники библиотеки работали в перчатках и масках, помещения проветривались и обрабатывались дезинфицирующими средствами. Помимо этого, комплекты с готовой продукцией после упаковки помещались на специальные изолированные полки, где проходили санитарную выдержку в течение нескольких суток до передачи в избирательные комиссии.

Для доступности голосования граждан, имеющих ограничения по слуху, была организована работа Единого номера видеотелефонной связи диспетчерской службы Татарстанского регионального отделения Всероссийского общества глухих. Услуги диспетчерской службы для инвалидов по слуху предоставлялись оператором-сурдопереводчиком.

Поскольку многие медицинские организации и учреждения уголовно-исполнительной системы оставались закрытыми на карантин, особое внимание в сложившихся обстоятельствах Уполномоченным было обращено на обеспечение принципа равного избирательного права.

Закрытые временные избирательные участки в учреждениях здравоохранения, следственных изоляторах для проведения Общероссийского голосования и выборов 13 сентября были образованы из числа их сотрудников.

По итогам проведенных Уполномоченным и сотрудниками Аппарата проверок установлено, что во всех пяти следственных изоляторах на территории Республики Татарстан избирательные участки были открыты

и полностью обеспечены средствами индивидуальной защиты, оборудованием для дезинфекции участка и материалами для проведения голосования.

В Общероссийском голосовании на территории следственных изоляторов приняли участие более 1800 следственно-арестованных, в выборах 13 сентября – 1563 следственно-арестованных.

Внимание Уполномоченного также было обращено к лицам, находившимся под домашним арестом. На учете филиалов ФКУ «Уголовно-исполнительная инспекция УФСИН России по Республике Татарстан» на момент проведения Общероссийского голосования состояло 237 лиц, в отношении которых избрана мера пресечения в виде домашнего ареста, во время проведения выборов Президента Республики Татарстан их число достигло 274.

Из 211 осужденных к принудительным работам избирательным правом обладали 209 человек, 189 из них изъявили желание отдать свой голос на Общероссийском голосовании, 122 гражданина проголосовали на выборах 13 сентября, их голосование организовано на территории исправительного центра (ФКУ ИЦ-1 УФСИН России по Республике Татарстан).

Министерством здравоохранения Республики Татарстан также были созданы все условия для голосования на территории 33 участковых избирательных комиссий с временным пребыванием избирателей в подведомственных министерству медицинских организациях в 9 городах республики (Альметьевск, Бугульма, Елабуга, Зеленодольск, Лениногорск, Нижнекамск, Нурлат, Чистополь, Казань) и с. Высокая Гора в период Общероссийского голосования. 41 закрытый участок был образован в медицинских учреждениях республики во время проведения выборов 13 сентября.

На территории ГАУЗ «Республиканская клиническая психиатрическая больница имени академика В.М. Бехтерева» правом участия в Общероссийском голосовании обладали 350 человек, во время проведения выборов 13 сентября 554 пациента из 1496, находившихся в больнице, имели право голоса. На территории больницы была организована работа двух закрытых избирательных участков.

На территории ФКУ «Казанская психиатрическая больница специализированного типа с интенсивным наблюдением» Министерства здравоохранения Российской Федерации во время Общероссийского голосования правом участия в голосовании обладали 666 человек, во время выборов Президента Республики Татарстан – 659 человек, всем им была предоставлена возможность проголосовать.

Вопросы совместной работы Уполномоченного и Центральной избирательной комиссии Республики Татарстан неоднократно становились предметом обсуждения в рамках как пресс-конференций Единого информационного центра для средств массовой информации, освещающих ход Общероссийского голосования и выборов в Единый день голосования 13 сентября 2020 года на базе Республиканского агентства по печати и массовым коммуникациям «Татмедиа», так и Форума избирателей Татарстана «Мой голос», ставшего площадкой взаимодействия избирателей, общественных и политических организаций, средств массовой информации, представителей научно-экспертного сообщества, активистов волонтерского движения в обсуждении состояния и перспектив развития избирательного процесса.

Осенью 2021 года в Единый день голосования 19 сентября на территории России граждане будут избирать депутатов Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации VIII созыва, в связи с чем Аппарат Уполномоченного обращается к Центральной избирательной комиссии Республики Татарстан и Общественной палате Республики Татарстан с рекомендацией продолжить совместную работу по соблюдению избирательных прав граждан и работе с молодыми избирателями в рамках сессий Форума избирателей Татарстана «Мой голос».

Деятельность Уполномоченного по защите социальных прав человека

Деятельность по обеспечению государственной защиты социальных прав человека является одним из основных направлений работы Уполномоченного. Суммарная доля жалоб (иных обращений), касающихся сферы трудовых отношений; защиты семьи, материнства, отцовства и детства; социальной защиты, включая социальное обеспечение; обеспечения права на охрану здоровья и медицинскую помощь; жилищных прав; обеспечения права на благоприятную окружающую среду; образования, составляет более половины всех обращений, поступающих в Аппарат Уполномоченного.

Деятельность по защите социальных прав человека велась нами также посредством модерации уведомлений, поступающих в ГИС РТ «Народный контроль» (прежде всего, права на благоприятную окружающую среду). Не оставались без внимания статистические данные государственных органов, сведения общественных организаций, материалы средств массовой информации.

Неотъемлемым элементом социальных прав человека в современных условиях являются трудовые права. В последние годы повышение гарантий

трудовых прав осуществлялось посредством последовательной политики по повышению уровня минимального размера оплаты труда до уровня прожиточного минимума, упрощению механизма принудительного исполнения обязанности работодателя по выплате заработной платы и иных сумм, причитающихся работнику, повышению уровня сохранности сведений о трудовой деятельности (введение электронной формы ведения трудовых книжек) и др.

Обращаясь непосредственно к обзору правозащитных практик Уполномоченного в сфере трудовых отношений, нельзя не заметить, что огромным вызовом для органов власти на всех уровнях по обеспечению и защите прав человека на труд стало распространение новой коронавирусной инфекции.

К сожалению, в 2020 году, в республике, как и в целом по стране, появились неблагоприятные векторы в обеспечении права человека на получение достойной заработной платы за свой труд. В частности, анализ данных Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан показал, что в мае 2020 года по сравнению с концом 2019 года численность татарстанцев, работающих по инициативе работодателя неполный рабочий день (смену) и (или) неполную рабочую неделю, или находящихся в простое по вине работодателя, или находящихся в отпусках без сохранения заработной платы, увеличилась почти в 10 раз. Так, в соответствии со статистическими данными, по состоянию на 25 декабря 2019 года в режиме неполной занятости работали 5 086 человек, тогда как по состоянию на 6 мая 2020 года их численность составила 40 646 человек. В последующие месяцы, судя по тем же данным, ситуация стала изменяться к лучшему (так, по состоянию на 2 декабря 2020 г. в режиме неполной занятости работали 22 050 человек), но прошлогодних показателей, как видится, не достигла. По итогам года уровень общей безработицы в республике, по методологии Международной организации труда, составил 3,8 % (в 2019 г. – 3,3%). Также, судя по данным Государственной инспекции труда в Республике Татарстан, оставалась сложной ситуация с задолженностью по заработной плате. За 11 месяцев 2020 года, в отчетные даты (первое число каждого месяца) размер задолженности по заработной плате варьировался от 226 839,01 тыс. рублей до 305 084,8 тыс. рублей, а количество организаций – от 81 до 159 (правда, устойчивая тенденция к снижению общего размера задолженности и количества организаций-должников прослеживалась в последние месяцы года).

В период установления указами Президента Российской Федерации от 25 марта 2020 г. № 206, от 2 апреля 2020 г. № 239 и от 28 апреля 2020 г.

№ 294 нерабочих дней обращения, связанные с просьбами дать разъяснения по вопросам оплаты труда в эти дни, были наиболее распространенными среди обращений, касающихся сферы трудовых отношений и поступивших в наш адрес в апреле 2020 года.

В целом, реагируя на жалобы граждан о нарушении их прав на своевременное получение в полном объеме заработной платы или иных предусмотренных выплат в связи с трудовыми отношениями, Уполномоченный обращался не только в контрольно-надзорные органы с просьбой о проведении проверки таких обращений, но и выражал свою позицию руководителям организаций, допустившим нарушения, с целью их оперативного устранения. Данная мера реагирования предпринималась в тех случаях, когда причиной нарушений трудовых прав являлось не отсутствие средств на выплаты, а ошибочное понимание норм трудового права.

Так, по мнению Уполномоченного, были нарушены трудовые права работника (обратившегося к Уполномоченному в начале ноября 2020 года), которому не была выплачена дополнительная компенсация за досрочное увольнение в связи с ликвидацией организации, установленная частью третьей статьи 180 Трудового кодекса Российской Федерации. Отказ в выплате денежной компенсации мотивировался тем, что приказ о расторжении трудового договора с работником был подписан неуполномоченным лицом (на тот момент исполняющим обязанности руководителя организации) и впоследствии аннулирован. При этом сведения в Единый государственный реестр юридических лиц (ЕГРЮЛ) об ином лице, имеющем право действовать от имени юридического лица без доверенности, были внесены после издания приказа о расторжении трудового договора. После приказа об увольнении была внесена соответствующая запись в трудовую книжку работника, которая была выдана ему на руки, а он сам устроился на другую работу. Учитывая данные обстоятельства, правовая позиция Уполномоченного при рассмотрении жалобы основывалась на том, что издание приказа о прекращении трудового договора с работником, внесение записи об увольнении в трудовую книжку (ведение и хранение которой является обязанностью работодателя) и выдача ее работнику фактически означают прекращение трудового договора с работником.

В отдельных случаях Уполномоченный для обеспечения защиты трудовых прав граждан обращался в следственные органы. Одной из основных причин такого обращения является ситуация, когда работодатель, не выплативший бывшим работникам в полном объеме заработную плату, сменил свой фактический адрес, а в налоговый орган с заявлением о внесении

изменений в сведения ЕГРЮЛ не обратился. При этом процедура банкротства в отношении такого работодателя не вводилась.

Так, уже не первый год к Уполномоченному поступают жалобы бывших работников ООО «Фактор» о невыплате в полном объеме заработной платы, а также причитающихся выплат при увольнении. Пример, когда после обращения Уполномоченного в следственный комитет бывшему работнику указанной организации была наконец-то выплачена в полном объеме заработная плата, описан в предыдущем ежегодном докладе. В нынешнем году Уполномоченный направил в орган предварительного расследования информацию о жалобах на нарушения трудовых прав других бывших работников организации (обратившихся в декабре 2020 года к Уполномоченному).

Останавливаясь в докладе на примере конкретного хозяйствующего субъекта, следует отметить, что в 2020 году в отношении ООО «Фактор» регистрирующим органом было принято решение об его исключении из ЕГРЮЛ в связи с внесением записи о недостоверности сведений об организации. Вместе с тем, по мнению Уполномоченного, исключение юридического лица из ЕГРЮЛ по указанной причине не должно освобождать от ответственности по выплате заработной платы лиц, имевших право действовать от его имени и/или определявших его действия.

Помимо права на получение заработной платы за свой труд, неотъемлемым признаком соблюдения трудовых прав граждан является эффективная политика занятости населения. По данным Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, в 2020 году существенно выросло число граждан, обратившихся по различным вопросам в органы службы занятости. Так, если в 2019 году по всем вопросам в центры занятости населения обратилось 194,7 тыс. человек, были трудоустроены 32,6 тыс. человек, из которых 25,2 тыс. – это незанятые граждане, то примерно те же показатели в 2020 году были достигнуты за 9 месяцев. За те же 9 месяцев 2020 г. более чем в два раза увеличилось число граждан, принятых на учет в качестве ищущих работу (2019 год – 63,1 тыс. человек, 9 месяцев 2020 года – 132,3 тыс. человек). Регистрируемая безработица на 1 декабря 2020 года составила 1,89 %, тогда как по состоянию на 1 января 2020 года этот показатель составлял 0,54 %.

Указанные данные свидетельствует о возросшей роли органов государственной власти в предоставлении государственных услуг в области содействия занятости населения, прежде всего, в содействии гражданам в поиске подходящей работы и организации профессиональной ориентации граждан в целях выбора ими сферы деятельности (профессии),

трудоустройства, прохождения профессионального обучения и получения дополнительного профессионального образования. Кроме того, пандемия коронавируса повлекла за собой существенные изменения в законодательстве в области содействия занятости населения, учитывая установление временных правил регистрации граждан в качестве безработных и социальных выплат таким гражданам. Получателями максимального размера пособия по безработице в 2020 году (12 130 рублей) стали 40,8 тыс. человек, выплаты всем безработным с несовершеннолетними детьми по 3 000 рублей за каждого ребенка одному из родителей были произведены в отношении 80,3 тыс. детей, продление выплаты пособия по безработице гражданам, признанным безработными и утратившим право на него после 1 марта 2020 года, коснулось 41,3 тыс. человек, пособия по безработице в размере 12 130 рублей индивидуальным предпринимателям, прекратившим свою деятельность после 1 марта 2020 года, получили 808 человек, минимальный размер пособия по безработице – 49,6 тыс. человек.

Учитывая вкупе и статистические данные, и изменения в законодательстве, любой информации, связанной с обеспечением прав граждан на труд и социальную защиту от безработицы, уделялось самое пристальное внимание. В результате нами обращалось внимание компетентных органов на необходимость принятия тех или иных мер, связанных с трудоустройством граждан, реализацией их права на профессиональное обучение, выплатой пособия по безработице.

Так, в апреле 2020 года к Уполномоченному неоднократно поступали обращения граждан по вопросу выплаты стипендии в связи с прохождением профессионального обучения и получения дополнительного профессионального образования по направлению органов службы занятости в период приостановки обучения в связи с мерами по предотвращению распространения новой коронавирусной инфекции, так как в указанный период с учетом положений федерального законодательства стипендия этим гражданам не выплачивалась. Анализ материалов средств массовой информации также показал, что в решении данного вопроса было заинтересовано значительное число граждан.

С учетом сложившейся ситуации Уполномоченным в адрес Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан были направлены предложения, связанные со сроками возобновления выплат пособий по безработице гражданам, отчисленным из образовательных организаций по собственному желанию в период приостановления учебной деятельности из-за ограничительных мер, установленных в апреле 2020 года, и с возможностью их дальнейшего профессионального обучения

по направлению центров занятости населения по факту возобновления работы образовательных организаций. Из содержания ответа указанного министерства следовало, что полученные предложения были учтены.

Индикатором права на защиту от безработицы можно назвать не только ее уровень, но и продолжительность периода безработицы конкретного человека. По итогам прошлого года показатель средней продолжительности безработицы по республике варьировался от 1,81 до 4,8 месяца. Традиционно выше среднереспубликанского показателя продолжительность периода безработицы у инвалидов: от 3,88 до 5,63 месяца, что в очередной раз подчеркивает социальную уязвимость представителей данной группы на рынке труда. В свою очередь, к Уполномоченному продолжали поступать обращения граждан, стоящих на учете в качестве безработных в органах службы занятости более шести месяцев, с жалобой на бездействие по оказанию содействия в их трудоустройстве или просто о помощи найти работу либо пройти профессиональное обучение.

По итогам рассмотрения обращений в адрес центров занятости населения направлялись предложения и замечания относительно выдачи направлений на работу безработному гражданину, длительное время стоящему на учете в качестве ищущего работу, по порядку предоставления государственной услуги по профессиональному обучению и дополнительному профессиональному образованию безработных граждан. По итогам анализа причин таких обращений граждан в целях повышения качества и доступности государственных услуг в области содействия занятости населения Уполномоченному представляется целесообразным рекомендовать органам службы занятости:

принимать исчерпывающие меры по трудоустройству безработных граждан, которым ранее по выданному направлению органа службы занятости неоднократно было отказано в приеме на работу в связи с заполнением вакантной должности на момент обращения (незамедлительно при получении сведений о вакансии информировать об этом безработного, в том числе посредством телефонной связи; повторно предлагать безработному выразить согласие на передачу своих персональных данных работодателям, обратившимся в орган службы занятости за подбором необходимых работников по определенной профессии (специальности) или должности);

при размещении на официальном сайте органа службы занятости сведений о наборе на курсы безработных граждан на профессиональное обучение включать в них информацию о датах по приему заявлений.

В целом по итогам самостоятельных проверок Уполномоченного или по результатам проверок компетентных органов по его ходатайствам также

выявлялись нарушения и принимались меры по их устранению по жалобам граждан о неправомерных изменениях в трудовом договоре, о несоблюдении требований по нормированию труда, о несоблюдении порядка применения дисциплинарных взысканий (Казань, Алексеевский район).

В течение года взаимодействие в различных направлениях по вопросам соблюдения и защиты трудовых прав граждан осуществлялось с органами прокуратуры, Министерством труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, Государственной инспекцией труда в Республике Татарстан, Государственным комитетом Республики Татарстан по архивному делу, органами местного самоуправления, профсоюзными организациями.

Одним из основных направлений социальной политики государства является установление государственных пособий (иных выплат) и иных гарантий социальной защиты для поддержки семей и представителей нуждающихся групп населения. Представляется очевидным, что установление комплекса дополнительных мер государственной поддержки в связи с пандемией ожидалось как населением в целом, так и, в частности, людьми, потерявшими работу или возможность заниматься предпринимательской деятельностью и имеющими на иждивении несовершеннолетних детей либо других нетрудоспособных родственников.

По данным Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, максимальное число получателей мер социальной поддержки на территории Республики Татарстан составило 1,48 млн человек. При этом за 11 месяцев 2020 года 87 % граждан (1 212 554 человека) от общего числа заявителей – получателей мер социальной поддержки – получили услуги в электронном виде, что позволило уйти от очередей в органах социальной защиты. 779,4 тыс. граждан были автоматически продлены те или иные меры социальной поддержки.

На фоне указанных статистических показателей Уполномоченный регулярно получал обращения граждан и общественных организаций о нарушении прав на получение мер социальной поддержки в виде денежных выплат, предусмотренных нормативными актами. По итогам их рассмотрения Уполномоченным принимались не только меры по восстановлению нарушенных прав конкретных граждан, но и меры, направленные на изменение правоприменительной практики по правоотношениям, связанным с социальными выплатами.

В соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 20 марта 2020 года № 199 семьям, имеющим детей (с определенным уровнем дохода и имущественного положения), была установлена ежемесячная денежная выплата на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно (по данным

Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан на территории Республики Татарстан эта выплата была назначена в отношении 53 266 детей указанного возраста). Перечень случаев для принятия решения об отказе в назначении ежемесячной выплаты может устанавливаться нормативными правовыми актами субъекта Российской Федерации.

На территории Республики Татарстан перечень оснований, по которым в назначении ежемесячной выплаты может быть отказано, установлен постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 10 апреля 2020 года № 267. Одним из таких оснований является отсутствие доходов у совершеннолетних членов семьи получателя.

На практике к Уполномоченному поступали жалобы граждан из-за отказа в назначении ежемесячной выплаты по вышеуказанному основанию, в то время как совершеннолетний член семьи, который, по мнению органов социальной защиты, не имел доходов, фактически осуществлял уход за ребенком-инвалидом или инвалидом с детства I группы, и в соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 26.02.2013 № 175 ему назначена соответствующая ежемесячная денежная выплата.

По мнению Уполномоченного, в соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 20 марта 2020 года № 199 из числа получателей ежемесячной денежной выплаты на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно не исключаются граждане, осуществляющие уход за ребенком-инвалидом или инвалидом с детства I группы (и не работающие в связи с осуществляемым уходом). В результате реагирования Уполномоченного, в том числе путем обращения в органы прокуратуры, выплаты обратившимся к нам заявителям были произведены. Для объективности необходимо отметить, что и республиканские органы власти также обратили пристальное внимание на проблему, так как были внесены соответствующие изменения в постановление Кабинета Министров Республики Татарстан от 10 апреля 2020 года № 267.

В свою очередь, в ушедшем году не было признано право на назначение ежемесячной выплаты на ребенка от 3 до 7 лет включительно семьям, в которых одному или нескольким членам семьи (неработающим трудоспособным гражданам) установлена ежемесячная компенсационная выплата в соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 26 декабря 2006 года № 1455 в связи с осуществлением ими ухода за инвалидом I группы (кроме инвалида с детства) или за престарелым, нуждающимся по заключению лечебного учреждения в постоянном постороннем уходе либо достигшим возраста 80 лет, в связи с отсутствием сведений о доходах. Информация о таких массовых случаях была получена

нами от представителей одной из общественных организаций, после чего был направлен запрос в Министерство труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан. Согласно ответу на наш запрос, для получения указанных выплат на ребенка лицо, осуществляющее уход за нетрудоспособным гражданином, должно, получив от данного гражданина соответствующее вознаграждение, подать налоговую декларацию по форме 3-НДФЛ.

По мнению Уполномоченного, в складывающейся подобным образом правоприменительной практике не учитывается, что такой вид дохода не подлежит налогообложению (соответственно, отсутствуют основания для подачи налоговой декларации в связи с получением такого вида дохода). Кроме того, законодательством не устанавливается обязанность нетрудоспособного гражданина, к пенсии которого производится компенсационная выплата, передавать суммы компенсационных выплат лицу, фактически осуществляющему за ним уход. При этом, согласно Конституции Российской Федерации и Конституции Республики Татарстан, каждый человек вправе сделать выбор между осуществлением им оплачиваемой работы или ухода за нетрудоспособным гражданином. В связи с этим со ссылкой на положения Конституции Российской Федерации, Конституции Республики Татарстан, Налогового кодекса Российской Федерации и других нормативных правовых актов Уполномоченным было направлено письмо в адрес Премьер-министра Республики Татарстан А.В. Песошина с предложением поручить Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан разработать и направить на межведомственное согласование проект постановления Кабинета Министров Республики Татарстан, предусматривающий внесение изменений в Порядок и условия предоставления ежемесячной денежной выплаты на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно, утвержденные постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 10.04.2020 № 267, в части предоставления лицам, осуществляющим уход за инвалидом I группы, а также за престарелым, нуждающимся по заключению лечебного учреждения в постоянном постороннем уходе либо достигшим возраста 80 лет, права на получение ежемесячной денежной выплаты на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно при отсутствии у них доходов (на момент написания текста доклада предложение находилось на рассмотрении в Кабинете Министров Республики Татарстан).

В ушедшем году была устранена неопределенность в реализации права граждан на получение ежемесячной выплаты в связи с рождением (усыновлением) первого ребенка, установленной Федеральным законом

от 28 декабря 2017 года № 418-ФЗ «О ежемесячных выплатах семьям, имеющим детей» (далее – Федеральный закон № 418-ФЗ), в тех ситуациях, когда мать ребенка не может представить сведения о доходах другого родителя ребенка (в соответствии с указанным федеральным законом право на получение ежемесячной выплаты связано с размером среднедушевого дохода семьи) в связи с раздельным проживанием с ним.

Имевшейся ранее здесь проблеме Уполномоченным было уделено особое внимание после получения сведений о том, что, согласно сложившейся правоприменительной практике, женщина, расторгнувшая брак и обратившаяся за назначением ежемесячной выплаты на ребенка, должна была представить не только сведения о своих доходах, но и доходах своего бывшего супруга, являющегося другим родителем ребенка, в том числе и в тех случаях, когда никакой информации о его месте нахождения нет. Каким образом можно истребовать от такого бывшего супруга справку 2-НДФЛ, оставалось загадкой.

Указанная проблема выходила за пределы республики. Поэтому, со своей стороны, мы обратили внимание на нее Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой и Министерства труда и социальной защиты Российской Федерации. Отрадно отметить, что в Методических указаниях по осуществлению органами исполнительной власти субъектов Российской Федерации и администрацией г. Байконура переданных им полномочий Российской Федерации по назначению и осуществлению ежемесячной выплаты в связи с рождением (усыновлением) первого ребенка, утвержденных Приказом Минтруда России от 24.03.2020 № 151н, было указано, что не учитываются в составе семьи родители, не состоящие в браке и не проживающие совместно с ребенком, а также супруги родителей, не проживающих совместно с ребенком. Впоследствии с 24 апреля 2020 года в Федеральный закон № 418-ФЗ также были внесены изменения, однозначно не позволяющие требовать с гражданина, обратившегося за назначением ежемесячной выплаты в связи с рождением (усыновлением) первого ребенка, сведения о доходах бывшего супруга.

Помимо системных проблем в области социальных выплат имело место вмешательство Уполномоченного по устранению нарушений прав граждан в случаях, когда должностные лица не учитывали изменений в законодательстве, введенных в связи с распространением коронавирусной инфекции.

Так, в начале июня 2020 года к Уполномоченному с жалобой на пенсионный орган обратился житель Мамадышского района в связи с отказом в компенсационной выплате по уходу за нетрудоспособным гражданином по причине того, что им не произведена замена паспорта в связи

с достижением возраста 20 лет. Учитывая, что 20 лет заявителю исполнилось в мае 2020 года, Уполномоченный обратил внимание Управления Пенсионного фонда в Мамадышском районе Республики Татарстан на положения Указа Президента Российской Федерации от 18 апреля 2020 года № 275, согласно которому признавались действительными на территории Российской Федерации паспорт гражданина Российской Федерации, удостоверяющий личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации, и российское национальное водительское удостоверение, срок действия которых истек или истекает в период с 1 февраля по 15 июля 2020 г. включительно.

Пенсионный орган согласился с позицией Уполномоченного, и компенсационная выплата заявителю была продлена.

По мнению Уполномоченного, ярко выраженный аспект по обеспечению социальной поддержки и защите прав лиц, получающих доходы в виде мер государственной поддержки, имеют и отношения, связанные с исполнительным производством.

Полное исполнение судебного решения – это неотъемлемый элемент права граждан на справедливое судебное разбирательство.

На практике Уполномоченный не раз обращался в Управление Федеральной службы судебных приставов по Республике Татарстан (далее – УФССП России по Республике Татарстан) по фактам жалоб граждан-взыскателей по исполнительным производствам социально значимых категорий, в результате чего в порядке ведомственного контроля судебным приставам-исполнителям давались поручения об активизации исполнительных действий. При этом в прошедшем году увеличилось число совместных приемов Уполномоченного с руководством УФССП России по Республике Татарстан: на трех совместных приемах обратилось 55 человек.

Одновременно с этим нельзя не отметить ряд проблемных вопросов, касающихся прав граждан-должников, которые не могут быть оставлены без внимания. Как неоднократно указывал Конституционный Суд Российской Федерации, конкретный размер удержания из заработной платы и иных доходов должника при исполнении исполнительного документа подлежит исчислению с учетом всех обстоятельств данного дела и при неукоснительном соблюдении таких принципов исполнительного производства, как уважение чести и достоинства гражданина и неприкосновенности минимума имущества, необходимого для существования должника-гражданина и членов его семьи.

С 01.06.2020 вступил в силу Федеральный закон от 21 февраля 2019 года № 12-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об исполнительном производстве», направленный на защиту прав граждан-должников

в исполнительном производстве. С указанной даты лица, выплачивающие гражданину заработную плату и (или) иные доходы, обязаны указывать в расчетном документе сумму, взысканную по исполнительному документу. Если в отношении этих выплат установлены ограничения и (или) на них не может быть обращено взыскание, они обязаны указывать в расчетных документах соответствующий код вида дохода. На основании этих сведений банк (или иная кредитная организация, осуществляющая обслуживание счетов должника) обязан не включать их в расчеты на удержание.

Несмотря на изменения в законодательстве, нами выявлялись факты списания денежных средств кредитной организацией на основании постановления судебного пристава-исполнителя после удержаний денежных сумм в максимально разрешенном размере. Также имели место факты обращения взыскания на выплаты, на которые по действующему законодательству обращение взыскания недопустимо.

К Уполномоченному обратилась жительница г. Набережные Челны, пенсионер, являющаяся должником по исполнительному производству. Пенсионным органом из ее пенсии производились ежемесячные удержания в размере 50%, и при этом дополнительно банком с принадлежащего ей счета, на который начисляется пенсия, также удерживались денежные средства. В итоге после всех удержаний у гражданина по данному виду дохода оставалось немногим более 2 тысяч рублей.

В результате совместной работы с УФССП России по Республике Татарстан нарушение действующего законодательства было устранено, постановление судебного пристава-исполнителя о наложении ареста на денежные средства отменено.

Жительница г. Казани обратилась к Уполномоченному после списания с принадлежащего ей счета в ходе исполнительного производства единовременной выплаты в размере 10 000 рублей, выплаченной в соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 7 апреля 2020 г. № 249 «О дополнительных мерах социальной поддержки семей, имеющих детей» (вид дохода, на который не может быть обращено взыскание в соответствии со статьей 101 Федерального закона от 2 октября 2007 года № 229-ФЗ «Об исполнительном производстве»). По инициативе Уполномоченного нарушения действующего законодательства были устранены, взысканная сумма возвращена на счет заявителя.

Указанные примеры нельзя назвать единичными. Существующий правовой механизм призван исключить подобного рода ситуации, однако неоднократность выявления таких нарушений позволяет сделать вывод о том, что они могут носить системный характер. В связи с этим считаем

целесообразным предложить УФССП России по Республике Татарстан совместно с Национальным банком по Республике Татарстан Волго-Вятского главного управления Центрального банка Российской Федерации выработать решение по проблемным вопросам, касающимся реализации частей 4.1, 5, 5.1, 5.2 статьи 70 Федерального закона № 229-ФЗ.

В адрес Уполномоченного неоднократно обращались жители нашей республики (г.г. Казань, Набережные Челны, Зеленодольск), пенсионеры по старости, являющиеся должниками по исполнительным производствам, ввиду произведения удержаний из их пенсии максимально возможного размера, установленного законодательством (50 %).

В случаях, когда после изучения документов было установлено, что денежные средства, оставшиеся после обращения взыскания, составляют сумму ниже прожиточного минимума, Уполномоченный обращался в адрес Главного судебного пристава Республики Татарстан с просьбой неукоснительного соблюдения имущественных прав граждан. Впоследствии, по результатам проверок, должностными лицами службы судебных приставов вопрос о снижении размера удержаний заявителям решался также исходя из этих обстоятельств.

Согласно Конституции Республики Татарстан, под защитой государства находится старость. С 2019 года Республика Татарстан участвует в проекте по созданию системы долговременного ухода, оказанию комплексной помощи лицам пожилого возраста, нуждающимся в постороннем уходе. По данным Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, в рамках проекта в 2020 году 3 682 человека из 13 муниципальных образований, или 16,1 % от нуждающихся в социальном обслуживании были охвачены системой долговременного ухода.

В 2020 году к Уполномоченному посредством ЕГИС «Глонасс+112» и из других источников поступала информация о нахождении лиц пожилого возраста, нуждающихся в посторонней помощи, в социально опасном положении, при этом пожилые люди не всегда являлись лицами без определенного места жительства и занятий.

Так, например, жительница г. Казани обратилась к Уполномоченному в интересах своего соседа 1947 г.р., который в результате семейной ссоры некоторое время ночевал в подъезде, голодая и не имея возможности привести в порядок свой внешний вид. В результате взаимодействия Уполномоченного с АНО «Центр социальной реабилитации и адаптации» пожилой гражданин был помещен в приют при указанной общественной организации, где, кроме временного проживания, на безвозмездной основе получил трехразовое горячее

питание, а также смог воспользоваться услугами бани, парикмахера, психолога и т.д.

Согласно информации АНО «Центр социальной реабилитации и адаптации», в рамках реализации проекта «Приют человека» по итогам 2020 года в организацию обратились 2 373 человека. При этом сотрудниками общественной организации за указанный период оказывалась помощь в устройстве 30 граждан в различные социальные учреждения. Указанные данные и приведенный пример свидетельствуют, по мнению Уполномоченного, о целесообразности активизации работы органов социальной защиты по выявлению граждан пожилого возраста, нуждающимися в постороннем уходе, в том числе одиноких граждан, оставшихся без поддержки со стороны родственников в результате семейных конфликтов, и организации за ними долговременного ухода.

В течение года правозащитная деятельность Уполномоченного также осуществлялась по отношениям, возникающим в связи с установлением, осуществлением и прекращением опеки и попечительства.

По данным Министерства образования и науки Республики Татарстан, общая численность опекунов в республике на 04.12.2020 составляет 4 927 человек, из них 3 605 опекунов осуществляют свои обязанности на безвозмездной основе, 1 322 на возмездной основе.

Из представленной информации следует, что в Татарстане большинство опекунов исполняет свои обязанности на безвозмездной основе. По общему правилу, установленному федеральным законодательством, обязанности по опеке и попечительству исполняются безвозмездно. Наряду с этим опекуны или попечители несовершеннолетних, оформившие опеку или попечительство на безвозмездной основе, вправе подать заявление с просьбой о назначении их опекунами или попечителями, исполняющими свои обязанности возмездно. В этих случаях органы опеки и попечительства должны принимать решение по таким обращениям, исходя из интересов подопечного ребенка, поэтому при получении сведений о немотивированном отказе в оформлении опеки на возмездной основе нами принимались соответствующие меры реагирования.

К Уполномоченному обратилась жительница Алексеевского района, которой было отказано в оформлении опеки на возмездной основе над несовершеннолетними детьми лишь по причине наличия ранее оформленной опеки на безвозмездной основе. На стадии рассмотрения жалобы к Уполномоченному поступила информация, свидетельствующая о том, что в интересах детей орган опеки изменил свое решение.

В ушедшем году в наш адрес впервые стали поступать жалобы граждан о несогласии с решениями органов опеки об отказе в назначении их опекунами

над несовершеннолетними детьми, в том числе по причине отсутствия необходимых нравственных и иных личных качеств, требуемых согласно пункту 2 статьи 146 Семейного кодекса Российской Федерации.

Следует отметить, что ни в указанной норме, ни в других нормативных правовых актах не уточняются (не конкретизируются) нравственные и иные личные качества, которыми должен обладать гражданин, изъявивший желание стать опекуном. Вместе с тем при рассмотрении одной из таких жалоб Уполномоченный посчитал, что права заявителя на объективное рассмотрение его заявления о возможности быть опекуном были явно нарушены.

Со ссылкой на пункт 2 статьи 146 Семейного кодекса Российской Федерации межведомственной комиссией по опеке и попечительству Менделеевского района в отношении жительницы г. Менделеевска было принято решение о невозможности быть опекуном над несовершеннолетним ребенком. При этом ранее заявительница осуществляла временную опеку в отношении данного ребенка, и в период исполнения обязанностей временного опекуна никаких нарушений (зафиксированных надлежащим образом) органами опеки установлено не было. С учетом имеющихся обстоятельств и требований федерального законодательства (Правила подбора, учета и подготовки граждан, выразивших желание стать опекунами или попечителями несовершеннолетних граждан либо принять детей, оставшихся без попечения родителей, в семью на воспитание в иных установленных семейным законодательством Российской Федерации формах, утвержденные постановлением Правительства Российской Федерации от 18 мая 2009 года № 423), по мнению Уполномоченного, окончательное решение органом опеки могло быть принято только после обследования условий жизни гражданина, выразившего желание стать опекуном. В связи с этим Уполномоченным в адрес органа местного самоуправления были направлены соответствующие рекомендации о повторном рассмотрении заявления обратившейся гражданки, которые в дальнейшем были учтены.

В связи с неоднократностью поступления аналогичных жалоб от граждан Уполномоченным было направлено письмо в адрес Министерства образования и науки Республики Татарстан с вопросом о координации работы органов опеки и попечительства по данному вопросу. Согласно ответу министерства от 23 октября 2020 года, по данному вопросу подготавливаются соответствующие рекомендации. Считаем, что рекомендации по оценке нравственных или личностных качеств кандидатов в опекуны (попечители) не должны быть избыточными, способными препятствовать назначению опекуном (попечителем) гражданина, который фактически способен

осуществлять выполнение обязанностей опекуна (попечителя) и с которым у несовершеннолетнего ребенка сложились доброжелательные отношения.

Эффективную социальную политику невозможно представить без комплекса мер, направленных на обеспечение равных с другими гражданами возможностей в реализации социальных прав инвалидов. По данным федеральной государственной информационной системы «Федеральный реестр инвалидов», число инвалидов в Республике Татарстан на 1 декабря 2020 года составляло 291 856 человек.

Важнейшими со стороны государства гарантиями правового статуса инвалидов являются проведение реабилитационных мероприятий и предоставление технических средств реабилитации и услуг, предоставляемых инвалиду, за счет средств федерального бюджета.

Своевременное получение технических средств реабилитации надлежащего качества затрагивает права многих тысяч татарстанцев. По информации регионального отделения Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан, за 11 месяцев 2020 года только на обеспечение абсорбирующим бельем было зарегистрировано 22 146 заявлений, из них исполнено 21 696.

Работа органов социального страхования является объектом пристального внимания со стороны контролирующих органов, общественности и средств массовой информации. Наряду с этим Уполномоченный отмечает, что при необеспечении исполнения всех заявлений в полном объеме не теряют своей актуальности вопросы, связанные с выплатой компенсации инвалиду, приобретшему технические средства реабилитации за собственный счет. Действующим законодательством предусмотрен механизм компенсации за самостоятельно приобретенное инвалидом техническое средство реабилитации и (или) оказанную услугу, включая порядок определения ее размера. По данным Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан, за 11 месяцев 2020 года за самостоятельно приобретенные технические средства реабилитации была выплачена компенсация на общую сумму 1 112 039,6 тыс. рублей. Представляется, что информация о примерном размере такой компенсации должна быть известна гражданину до того, как он приобретет техническое средство реабилитации и (или) услугу, в каждом случае.

Анализ информации, размещенной на официальном сайте Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан http://fss16.ru позволил установить, что в разделе компенсации за самостоятельно приобретенные технические средства реабилитации размещен документ, в котором отсутствует информация о стоимости

технических средств реабилитации по некоторым позициям классификации технических средств реабилитации (изделий) в рамках федерального перечня реабилитационных мероприятий, технических средств реабилитации и услуг, предоставляемых инвалиду.

В целях выяснения причин отсутствия информации о стоимости технических средств реабилитации по некоторым позициям Уполномоченным был направлен запрос в адрес Государственного учреждения – регионального отделения Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан.

По результатам запроса региональным отделением – Фондом социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан документ, содержащий стоимость технических средств реабилитации, был обновлен, добавлена стоимость трех технических средств реабилитации.

Ратифицировав Конвенцию о правах инвалидов, Российская Федерация взяла на себя обязательства по реализации ее принципов, в том числе таких принципов как равенство возможностей и доступность. На уровне Российской Федерации механизм реализации данных принципов установлен национальным законодательством, в том числе статьей 15 Федерального закона от 24 ноября 1995 года № 181-ФЗ «О социальной защите инвалидов в Российской Федерации» (далее – Федеральный закон № 181-ФЗ), согласно которой в целях обеспечения беспрепятственного доступа инвалидов к объектам социальной, инженерной и транспортной инфраструктур инвалидам вне очереди вблизи места жительства с учетом градостроительных норм предоставляются места для строительства гаража или стоянки для технических и других средств передвижения.

На практике уже не первый год к Уполномоченному поступают обращения жителей г. Казани из числа инвалидов об оказании содействия в пользовании земельным участком, занимаемым металлическим гаражом, и ранее предоставленным по договору аренды органами местного самоуправления, срок действия которого истек. Договор аренды не продлевается, исходя из того, что вид пользования «металлические гаражи» в качестве вида разрешенного пользования земельным участком в настоящее время действующим законодательством не предусмотрен. В результате гражданам из числа инвалидов направляются уведомления о необходимости осуществления демонтажа металлических гаражей. Ситуация с металлическими гаражами казанцев из числа инвалидов освещалась и в средствах массовой информации.

Комитету земельных и имущественных отношений г. Казани со стороны Уполномоченного был предложен альтернативный вариант решения ситуации.

Исходя из положений статьи 15 Федерального закона № 181-ФЗ и подпункта 14 пункта 2 статьи 39.6 Земельного кодекса Российской Федерации, представляется целесообразным рассматривать вариант предоставления инвалиду земельного участка, находящегося в муниципальной собственности, в аренду без проведения торгов для строительства на нем гаража (разумеется, если сам инвалид заинтересован в строительстве гаража на предоставленном ему по договору аренды земельном участке). По поступившей обратной информации от 29.02.2020 данное предложение рассмотрено и будет учтено в дальнейшей работе (правда, без ссылок на конкретную практику).

Принцип равенства возможностей инвалидов также реализуется через основные направления реабилитации и абилитации, к которым относятся физкультурно-оздоровительные мероприятия, спорт.

Статистические данные свидетельствуют, что из года в год ситуация в Татарстане с адаптивным спортом меняется к лучшему. Мощным толчком к развитию адаптивного спорта послужило открытие в 2015 году в г. Казани государственного бюджетного учреждения «Республиканская спортивно-адаптивная школа». В настоящее время в школе функционируют отделения по спорту глухих, слепых и лиц с поражением опорно-двигательного аппарата и интеллектуальными нарушениями. Открыты отделения в г.г. Набережные Челны, Альметьевске, а также Лаишевском, Мамадышском и Сабинском муниципальных районах. Министерством спорта Республики Татарстан сообщалось, что по данным статистики на 1 января 2020 года 28,1 % инвалидов, в том числе детей и подростков-инвалидов, занимаются физической культурой и спортом. На фоне достижений, измеряемых в статистических показателях, мы периодически сталкиваемся с ситуациями, когда инвалид или родитель ребенка-инвалида не могут записаться в спортивную секцию, в том числе в г. Казани – городе, носящем бренд спортивной столицы России.

Например, к Уполномоченному поступило обращение жительницы г. Казани в связи с невозможностью записи в спортивную секцию ее несовершеннолетнего ребенка с синдромом Дауна. Для предоставления исчерпывающей информации по интересующему вопросу обращение заявительницы было направлено в Министерство спорта Республики Татарстан. От указанного адресата со ссылкой на Федеральный закон от 6 октября 2003 года № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» данное обращение было перенаправлено для ответа в Комитет физической культуры и спорта г. Казани. В ответе должностного лица муниципального учреждения заявительнице и Уполномоченному сообщалось, что в настоящее время тренировочные занятия для детей с данной патологией в муниципальных спортивных школах

г. Казани не проводятся. Было предложено обратиться в одну из автономных некоммерческих организаций, где, согласно имеющейся информации, могут проводиться занятия с детьми, имеющими те же проблемы со здоровьем.

В декабре прошлого года Уполномоченным было организовано и проведено заседание Экспертного совета в формате «круглого стола» по вопросам организации занятий по адаптивной физической культуре и спорту в муниципальных образованиях Республики Татарстан с участием представителей органов законодательной и исполнительной власти, органов местного самоуправления, общественных организаций, образовательных организаций высшего образования, тренеров спортсменов-инвалидов, общественных помощников Уполномоченного. По итогам мероприятия его участники направили в наш адрес предложения, которые, по их мнению, будут способствовать развитию адаптивной физической культуры и спорта. Совокупность всех поступивших предложений можно разделить на следующие группы: предложение-ходатайство, связанное с выделением дополнительного финансирования на приобретение спортивного оборудования и инвентаря для проведения занятий с инвалидами, спецтранспорта для перевозки спортсменов-инвалидов, а также выделением штатных единиц для работы по адаптивной физической культуре с детьми-инвалидами при формировании бюджетов спортивных учреждений; предложение о необходимости проведения целенаправленной работы по привлечению тренеров в отрасль адаптивной физической культуры; предложение расширить пропаганду и агитацию по занятиям физической культурой и спортом людей с ограниченными возможностями здоровья через средства массовой информации.

Анализ поступившей информации по проблемным вопросам развития адаптивной физической культуры позволяет, на наш взгляд, сделать некоторые выводы о необходимости совершенствования работы по отдельным аспектам.

О наличии проблем, связанных с организацией физкультурно-спортивной работы с населением по месту жительства, лицами с инвалидностью, а также с финансовым и кадровым обеспечением на муниципальном уровне Республики Татарстан, равно как о необходимости пропаганды занятий физической культурой и спортом среди людей с ограниченными возможностями здоровья указывается в подпрограмме «Развитие физической культуры и массового спорта на 2019 – 2023 годы» государственной программы «Развитие физической культуры и спорта в Республике Татарстан на 2019 – 2023 годы», утвержденной постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 5 марта 2019 года № 159. Обеспечение доступной спортивной инфраструктуры для массового спорта, в том числе для инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья, предусматривает проведение

мероприятий по открытию организаций (отделений) дополнительного образования адаптивного спорта для детей и подростков с инвалидностью физкультурно-спортивной направленности, оснащению мест проведения занятий физической культурой и спортом с детьми с ограниченными возможностями здоровья необходимым спортивным инвентарем и специальным оборудованием и т.д. Наряду с мероприятиями, направленными на достижение установленных показателей по числу инвалидов, систематически занимающихся физической культурой и спортом, по мнению Уполномоченного, не могут оставаться без внимания причины организационного характера, по которым некоторая часть инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья оказывается вне общей тенденции развития физической культуры и спорта.

Указанный пример о невозможности записать ребенка с синдромом Дауна в спортивную школу в г. Казани вкупе со сбором информации об организации занятий по адаптивной физической культуре и спорту по республике позволяет, по нашему мнению, сделать вывод о том, что организация тренировочных занятий для лиц с данной патологией менее развита, чем организация тренировочных занятий для инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья в целом. Так, по итогам заседания Экспертного совета Исполнительным комитетом Сабинского муниципального района Республики Татарстан в качестве основной проблемы отмечена трудность в создании спортивных групп для людей с данным синдромом, в то время как на территории района организованы занятия по спорту для лиц с нарушениями опорно-двигательного аппарата и лиц с интеллектуальными нарушениями.

Для занятий плаванием в худшем положении по сравнению с другими оказываются семьи, в составе которых имеется ребенок с ДЦП. Анализ имеющейся информации показывает, что с детей с ДЦП не взимается плата за посещение бассейна, но для занятий плаванием законные представители ребенка сами должны найти тренера. Альтернативных способов не имеется.

Обеспечение массовости занятий физической культурой и спортом должно осуществляться и путем минимизации влияния факторов, препятствующих этим занятиям у определенной части населения. По мнению Уполномоченного, меры, направленные на увеличение удельного веса лиц с синдромом Дауна, систематически занимающихся физической культурой и спортом, и детей с ДЦП, занимающихся плаванием, должны предлагаться, прежде всего, Министерством спорта Республики Татарстан. Также считаем, что значение для развития массовости занятий физической культурой и спортом имеет аккумулирование лучших практик, сформировавшихся

в муниципальных районах республики. Так, по итогам заседания Экспертного совета органами местного самоуправления Бугульминского муниципального района Республики Татарстан было предложено использовать опыт работы тренеров МБУ «Спортивная школа «Факел» Бугульминского муниципального района при организации тренировочного процесса с детьми-инвалидами по слуху.

В целом, помимо рассмотрения жалоб и проведения иных проверочных мероприятий, в течение года Уполномоченным проводилась целенаправленная разъяснительная работа по вопросам соблюдения прав лиц с ограниченными возможностями здоровья, в том числе посредством соответствующей тематической телефонной «горячей линии» (проведена в декабре 2020 года), Школы правовых знаний для родителей (законных представителей) детей-инвалидов на платформе ZOOM, занятия которой проводились ежемесячно. Тесное взаимодействие в консультационно-разъяснительной работе осуществлялось с Министерством труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, Министерством здравоохранения Республики Татарстан, Региональным отделением Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан, ФКУ «Главное бюро медико-социальной экспертизы по Республике Татарстан».

Также консультационная работа осуществлялась по вопросам признания гражданина инвалидом. Об актуальности данной работы свидетельствуют данные о том, что в республике в 2020 году 14 843 гражданина обращались в федеральные учреждения медико-социальной экспертизы для определения группы инвалидности, 14 314 человек были признаны инвалидами, 529 – было отказано в признании. При этом в разрезе муниципальных образований республики уровень первичной инвалидности неодинаков. Наиболее высокий уровень первичной инвалидности наблюдается в Заинском, Верхнеуслонском, Актанышском муниципальных районах. При общем уровне первичной инвалидности в республике 46,8 на 10 000 человек взрослого населения в указанных районах он составляет 64,9; 62,4; 62,1 соответственно.

В то же время в адрес Уполномоченного поступают обращения о несогласии с решениями бюро медико-социальной экспертизы о неопределении группы инвалидности, необходимости внесения изменений в программы реабилитации и абилитации. Отдельно обратили на себя внимание обращения граждан о нарушении их права на признание инвалидом в связи с невыдачей им медицинской организацией направления на медико-социальную экспертизу (в предыдущие годы жалобы по такому предмету к Уполномоченному не поступали). В большинстве таких случаев нами выяснялось, что с соответствующим заявлением о направлении на медико-

социальную экспертизу в учреждение, оказывающее лечебно-профилактическую помощь, заявитель не обращался. Вместе с тем в Арском районе имел место случай, когда медицинской организацией по заявлению гражданина не было выдано ни направление на медико-социальную экспертизу, ни справка об отказе в направлении на медико-социальную экспертизу. При указанных обстоятельствах Уполномоченным руководителю ГАУЗ «Арская центральная районная больница» были направлены рекомендации по устранению выявленного нарушения.

Помимо принятия тех или иных решений по поступившим жалобам, деятельность по соблюдению и защите прав граждан на охрану здоровья и медицинскую помощь на постоянной основе осуществляется нами путем модерации уведомлений по категории «Поликлиники и больницы» в ГИС РТ «Народный контроль».

Разумеется, при осуществлении правозащитной деятельности нами было учтено, что на организацию работы в системе здравоохранения повлияла пандемия коронавирусной инфекции, в том числе произошло поэтапное перепрофилирование коек, для укомплектования штата госпиталей резерва Министерством здравоохранения Республики Татарстан было проведено перераспределение (прикомандирование) медицинских работников из иных медицинских организаций республики, не задействованных в оказании медицинской помощи пациентам с COVID-19. В Республике Татарстан были развернуты 5 552 койки в 55 медицинских организациях на прием пациентов с COVID-19, за рекордно короткий срок построен новый корпус инфекционной больницы.

В условиях ограничительных мер было временно приостановлено оказание плановой медицинской помощи. Поэтому после возобновления оказания плановой амбулаторно-поликлинической медицинской помощи Уполномоченным как главным модератором ГИС РТ «Народный контроль» уведомления с информацией о длительном ожидании приема населения специалистами брались на особый контроль. В случаях обоснованных претензий граждан о ненадлежащем рассмотрении уведомления, поступившего в информационную систему, принимались меры реагирования в виде возврата уведомления вновь в работу и рекомендаций ответственным исполнителям по совершению необходимых действий.

Так, в отношении ГАУЗ «Городская детская поликлиника № 6» г. Казани пользователи ГИС РТ «Народный контроль» жаловались на длительные очереди, связанные с посещением врача не только по записи, но и по «живой» очереди. Учреждение здравоохранения предоставило ответ, что существует кадровый дефицит, и присвоило уведомлению статус «Заявка решена».

Уведомление было возвращено в работу, т.к. фактически не было представлено никакой информации о реализации права несовершеннолетних детей на получение амбулаторно-поликлинической медицинской помощи в указанной медицинской организации. В последующем ответственными исполнителями в информационной системе была отражена информация об организации приема детей.

Гражданин Р. не мог записаться на прием к врачу-терапевту в ГАУЗ «Городская поликлиника № 21» г. Казани в связи с отсутствием расписания на Портале государственных и муниципальных услуг Республики Татарстан. В ответ на направленное в ГАУЗ «Городская поликлиника № 21» г. Казани уведомление ГИС РТ «Народный контроль» о возникшей проблемной ситуации медицинской организацией сообщалось, что на момент обращения терапевт отсутствовал, но информация о возможности обратиться к дежурному врачу в информационной системе размещена не была. Данный факт нами был установлен, поэтому уведомление было возвращено в работу до соответствующего информирования гражданина о возможности приема дежурным врачом.

Дефицит кадров не первый год является причиной несвоевременного оказания медицинской помощи, но данное обстоятельство не снимает обязанностей с руководителей медицинских организаций по поиску и приему на работу специалистов, в том числе путем взаимодействия с органами службы занятости в установленном законом порядке. При этом следует отметить, что по результатам голосования в республике по определению приоритетных целей и задач Министерства здравоохранения Республики Татарстан на 2021 год увеличение укомплектованности поликлиник медицинскими кадрами является наиболее важной проблемой для жителей республики.

Наряду с рассмотрением конкретных уведомлений регулярно проводилась аналитическая работа по выявлению медицинских организаций, в отношении которых в ГИС РТ «Народный контроль» поступило наибольшее количество уведомлений. Аналитическая информация об общем количестве поступающих уведомлений по категории «Поликлиники и больницы», а также об учреждениях здравоохранения, в отношении которых поступало значительное число жалоб и поддержек пользователей Портала государственных и муниципальных услуг Республики Татарстан, направлялась в Министерство здравоохранения Республики Татарстан и Премьер-министру Республики Татарстан А.В. Песошину.

По итогам истекшего года ГИС РТ «Народный контроль» в очередной раз показала свою востребованность для жителей республики. Для создания максимального удобства по размещению уведомлений в информационной

системе были внесены изменения в постановление Кабинета Министров Республики Татарстан от 10.08.2012 № 676 «Об электронном взаимодействии граждан, исполнительных органов государственной власти и органов местного самоуправления Республики Татарстан в рамках функционирования государственной информационной системы Республики Татарстан «Народный контроль» в части изменения категории «Поликлиники и больницы» на направление «Здравоохранение» и дополнения перечня категорий. Предполагается, что с 2021 года пользователи Портала смогут сообщать о проблемах, связанных с получением медицинской помощи по десяти отдельным категориям. При этом по двум из них – «Работа скорой медицинской помощи» и «Отсутствие льготных лекарственных препаратов в аптеках и аптечных пунктах» – ранее жалобы и предложения граждан не публиковались согласно установленным в информационной системе Правилам модерации и публикации поступающих уведомлений.

Не теряет своей остроты проблема, связанная с обеспечением лекарственными препаратами людей, страдающих орфанными заболеваниями. В ушедшем году в сфере здравоохранения на федеральном уровне было принято важное решение по созданию фонда для обеспечения лекарствами пациентов с редкими болезнями, в том числе спинальной мышечной атрофией, за счет средств, которые должны поступить в федеральный бюджет. Отрадно в рамках Доклада отметить данное решение по привлечению дополнительных средств для лечения редких болезней, так как ранее Уполномоченным, в том числе совместно с уполномоченными по правам человека в субъектах Российской Федерации, направлялись обращения с просьбой расширения перечня централизованно закупаемых лекарственных препаратов. Так, письмо с просьбой оказать содействие в организации лечения детей со спинальной мышечной атрофией за счет средств федерального бюджета было направлено Уполномоченному по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой.

Неоднократно в течение года Уполномоченный получал обращения граждан о неполучении лекарственных препаратов из-за их отсутствия в аптечных организациях (г.г. Казань, Агрыз, Бугульма, Высокогорский район) Такие обращения для проверки направлялись в Министерство здравоохранения Республики Татарстан, но ход их рассмотрения брался на контроль до получения информации об обеспечении обратившегося гражданина необходимыми лекарственными препаратами.

Так, например, 11 декабря 2020 года Уполномоченным было направлено письмо в Министерство здравоохранения Республики Татарстан по обращению жителя г. Казани о необеспечении его отца, страдающего онкологическим

заболеванием, жизненно важным лекарственным препаратом. По поступившей информации, 17 декабря 2020 года отец заявителя уже был обеспечен необходимым лекарственным препаратом.

Уполномоченный выражает надежду, что учреждения здравоохранения Республики Татарстан в 2021 году обратят более пристальное внимание на ситуации, в которых граждане выражали жалобы, связанные с организацией медицинской помощи.

В неразрывной связи с иными социальными правами человека находится право на образование, создающее предпосылку для развития как личности, так и общества.

В целях предотвращения распространения коронавирусной инфекции были внесены изменения в организацию учебного процесса в учебных заведениях, а также в подготовку и проведение единого государственного экзамена и т.д., что потребовало высокой мобилизации от органов управления в сфере образования и педагогических работников в целом.

Наряду с этим в сфере образования не потеряли своей актуальности проблемные вопросы, не связанные с пандемией коронавируса. Как и в предыдущие годы, Уполномоченным проводились проверочные мероприятия по жалобам граждан о нерассмотрении заявлений по приему их несовершеннолетних детей в 10 класс. В одном из предыдущих ежегодных докладов нами уже отмечалась необходимость принятия дополнительных мер, направленных на организацию приема обучающихся в 10 класс в образовательную организацию, основанного на принципе «прозрачности». В ином случае не будут прекращаться ситуации, когда родители ребенка сообщают о подаче заявления на прием в 10 класс, а администрацией образовательного учреждения этот факт отрицается.

В течение года в адрес Уполномоченного поступали обращения по организации бесплатной перевозки обучающихся школ между поселениями, входящими в состав одного муниципального района (Пестречинский район). Для рассмотрения по существу такие обращения направлялись в органы местного самоуправления, но ход их рассмотрения брался на контроль до разрешения ситуации (изменение расписания подвоза детей).

Не оставались без внимания жалобы граждан о непредоставлении ребенку места в муниципальном дошкольном образовательном учреждении (г. Казань, Лаишевский район). По данному предмету жалобы нами прежде всего выяснялось, предлагались ли органами местного самоуправления альтернативные варианты устройства ребенка в дошкольные образовательные учреждения, если в детском саду, в который хочет водить своего ребенка заявитель, нет мест. Следует отметить, что в целом указанная проблема

по-прежнему связана с недостаточным количеством имеющихся дошкольных образовательных учреждений и необходимостью расширять их сеть. Так, по информации Министерства образования и науки Республики Татарстан, по состоянию на 26 октября 2020 года в республике численность детей от 1 года до 3 лет, не обеспеченных местом в государственных или муниципальных дошкольных образовательных организациях, составляла 12 133 человека, а в возрасте от 3 до 7 лет – 3 028. Недостаток мест в детских садах особенно ощущается в новых жилых массивах г. Казани, а также в Лаишевском и Пестречинском муниципальных районах.

При имеющейся очередности, исчисляемой в тысячах человек, большое значение имеет недопущение увеличения масштабов проблемной ситуации. Так, Уполномоченным была проведена проверка материалов одного из средств массовой информации о непринятии мер по распределению детей в другие детские сады после приостановления деятельности МАДОУ «Детский сад № 104» г. Казани по итогам проверки органов Роспотребнадзора из-за неудовлетворительного санитарно-технического состояния отмостков, фасада и помещений здания. По информации Исполнительного комитета муниципального образования г. Казани, все воспитанники МАДОУ «Детский сад № 104» г. Казани были распределены в близлежащие учреждения дошкольного образования. От Управления Роспотребнадзора по Республике Татарстан в ответ на наш запрос была получена информация, что руководителем образовательного учреждения вносилось или направлялось в соответствии с порядком и сроками составления проекта соответствующего местного бюджета предложение о выделении бюджетных ассигнований на выполнение муниципальным учреждением соответствующих уставных задач, и при этом бюджетные средства на указанные цели не выделялись.

По информации органов местного самоуправления г. Казани, причиной для непринятия мер по устранению нарушений, по сути влекущих угрозу жизни и здоровью детей, стало отсутствие достаточных средств. Вместе с тем вопрос о причинах, по которым воспитанники МАДОУ «Детский сад № 104» г. Казани не были распределены в другие дошкольные образовательные учреждения до принятия мер органами Роспотребнадзора, остался открытым.

Неоднократно факты несоблюдения тех или иных требований санитарных норм в образовательных организациях устанавливались представителями Уполномоченного в результате выездных проверок, проведенных совместно с компетентными органами.

Одним из неотъемлемых элементов социальных прав человека являются его жилищные права.

Республика Татарстан остается одним из лидеров среди субъектов Российской Федерации по возведению жилья. Согласно информации Министерства строительства, архитектуры и жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан, по итогам 2020 года в республике введено 2 680 087 кв. метров жилья. В 1 063 многоквартирных домах в 41 муниципальном образовании проведен капитальный ремонт с объемом финансирования 6 473,997 млн рублей.

В течение года велась активная работа по завершению строительства проблемных объектов долевого строительства. Согласно данным Фонда Республики Татарстан по защите прав граждан – участников долевого строительства, в 2020 году введены 6 проблемных объектов долевого строительства, восстановлены права 398 дольщиков по 7 объектам (2 – г. Казань, 3 – г. Набережные Челны, 2 – Пестречинский муниципальный район). Реализуется план мероприятий по переселению граждан из аварийного жилищного фонда (ведется переселение 271 человека из 94 помещений на 2,62 тыс. кв. метров), обеспечены жилыми помещениями 600 детей-сирот, с использованием бюджетных средств Республики Татарстан улучшили жилищные условия 46 многодетных семей, с использованием средств федерального бюджета и бюджета Республики Татарстан – 47 молодых семей.

Вместе с тем в сфере жилищных отношений по-прежнему наиболее распространенными являются жалобы, связанные с признанием прав на предоставление жилых помещений из государственного или муниципального жилищного фонда представителям социально уязвимых групп населения (малоимущие граждане, дети-сироты и т.д.) при тех или иных обстоятельствах.

Так, в адрес Уполномоченного поступила жалоба жителя Мамадышского района о непредставлении ему жилого помещения взамен аварийного. При этом заявитель представил копию вступившего в законную силу решения суда, согласно которому такая обязанность возлагалась на Исполнительный комитет Мамадышского муниципального района Республики Татарстан.

В связи с тем, что после решения суда гражданин заключил договор найма жилого помещения с НО «Государственный жилищный фонд при Президенте Республики Татарстан», орган местного самоуправления счел свое обязательство прекратившимся.

После изучения всех обстоятельств Уполномоченным в адрес Исполнительного комитета Мамадышского муниципального района Республики Татарстан были направлены рекомендации об устранении нарушений прав заявителя. Согласно поступившей информации, по результатам рассмотрения направленных Уполномоченным рекомендаций

право на получение жилья за заявителем было признано, и при появлении пустующих жилых помещений муниципального жилищного фонда будет рассмотрен вопрос об улучшении его жилищных условий.

Обеспечение жилыми помещениями детей-сирот, детей, оставшихся без попечения родителей, и лиц из их числа – одна из тем, которая находится на постоянном контроле Уполномоченного.

В прошедшем году Уполномоченным было продолжено взаимодействие с Министерством образования и науки Республики Татарстан путем участия в качестве члена межведомственной жилищной комиссии по вопросам постановки на учет детей-сирот, лиц из числа детей-сирот, лиц, которые достигли возраста 23 лет (признанных до достижения совершеннолетия детьми-сиротами), в качестве нуждающихся в предоставлении жилого помещения по договору найма специализированного жилого помещения в тех случаях, когда для принятия решений указанным министерством приглашались представители других заинтересованных ведомств.

Уполномоченным отмечаются случаи, когда вне проведения заседаний межведомственных жилищных комиссий Министерство образования и науки Республики Татарстан при рассмотрении заявлений о постановке на учет детей-сирот требует от заявителей представить избыточный перечень документов.

Так, с проблемой реализации права на жилье столкнулась жительница г. Казани, которой решением жилищной комиссии Министерства образования и науки Республики Татарстан в 2018 году было отказано во включении в список детей-сирот в качестве нуждающейся в предоставлении жилого помещения специализированного жилищного фонда в связи с непредставлением документов, подтверждающих отсутствие обеспечения со стороны ее отца, а также отсутствием правоустанавливающих документов на жилые помещения.

По результатам проверки Уполномоченным было установлено, что требования по предоставлению указанных документов не предусмотрены ни федеральным, ни региональным законодательством.

Учитывая выявленные обстоятельства, Уполномоченным были направлены рекомендации относительно возможных и необходимых мер по восстановлению нарушенных прав обратившейся гражданки, по итогам рассмотрения которых Министерством образования и науки Республики Татарстан было принято решение о включении заявительницы в список детей-сирот в качестве нуждающейся в предоставлении жилого помещения специализированного жилищного фонда с даты ранее направленного ею заявления.

В целях обеспечения жилищных прав граждан на государственную поддержку нами направлялись обращения в адрес Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации и федеральных органов исполнительной власти Российской Федерации в тех случаях, когда вопрос об улучшении жилищных условий сопряжен с выделением средств из федерального бюджета.

Так, к Уполномоченному обратился житель г. Казани, имеющий выслугу более 30 лет в органах противопожарной службы, с жалобой на ожидание улучшения жилищных условий с 2004 г.

В ходе проверки было установлено, что с длительным ожиданием в очереди на улучшение жилищных условий столкнулись и иные сотрудники (бывшие сотрудники) противопожарной службы, которые, аналогично обратившемуся гражданину, были признаны нуждающимися в улучшении жилищных условий и состоят в сводных списках уже более 15 лет.

Из информации, полученной от ГУ МЧС России по Республике Татарстан, следует, что по состоянию на 2020 г. на учете получателей единовременной социальной выплаты для приобретения или строительства жилого помещения состояли 300 сотрудников (бывших сотрудников) противопожарной службы; в списке получателей государственного жилищного сертификата – 10 сотрудников (бывших сотрудников).

В 2017 г. на территории Республики Татарстан единовременной социальной выплатой обеспечены 7 сотрудников, государственным жилищным сертификатом – 2 сотрудника; в 2018 г. – 2 сотрудника и 3 сотрудника соответственно; в 2019 г. обеспеченных единовременной социальной выплатой не имелось, государственным жилищным сертификатом обеспечены 4 сотрудника; в 2020 г. обеспеченных жилищным сертификатом сотрудников не имелось.

Федеральными нормативными правовыми актами разработаны формы государственной финансовой поддержки обеспечения указанных граждан жильем, однако на примере обратившегося к Уполномоченному жителя г. Казани прослеживается наличие проблемы реализации разработанных программ по улучшению жилищных условий сотрудников противопожарной службы.

При этих обстоятельствах нами с целью улучшения ситуации были направлены письма в адрес Министра Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий Е.Н. Зиничеву, а также Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой с описанием сложившейся жилищной проблемы сотрудников указанных органов.

Реализация жилищных прав включает в себя комфортное и безопасное проживание граждан в жилых помещениях.

Обеспечение защиты жилищных прав граждан в сфере управления многоквартирными домами, содержания общего имущества собственников помещений в многоквартирном доме, а также предоставления коммунальных услуг осуществляется путем государственного жилищного надзора, муниципального жилищного контроля и общественного жилищного контроля. Наряду с этим Уполномоченным также осуществляется работа по защите прав граждан в сфере жилищно-коммунального хозяйства в случаях, когда жители сообщают о непринятии мер в течение длительного времени.

По проблемным ситуациям в сфере предоставления жилищно-коммунальных услуг населению Уполномоченным осуществлялось взаимодействие с органами местного самоуправления, Государственной жилищной инспекцией Республики Татарстан, Управлением Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека по Республике Татарстан (Татарстан), в том числе путем проведения совместных выездных проверок. Так, с участием Уполномоченного были положительно решены следующие вопросы: в апреле восстановлено давление холодного водоснабжения в жилом помещении многоквартирного дома по ул. Малой Красной в г. Зеленодольске; в августе нормализовано горячее водоснабжение в жилом помещении многоквартирного дома по ул. Дубравной в г. Казани; в сентябре на поврежденном водопроводе по ул. Односторонка Ноксинская в г. Казани устранена аварийная ситуация, и восстановлено водоснабжение; в октябре нормализовано теплоснабжение в жилом помещении многоквартирного дома по ул. Халезова в г. Казани; установлена водоразборная колонка в сельском поселении Сармановского района; приведена в надлежащее состояние контейнерная площадка для сбора твердых коммунальных отходов на придомовой территории многоквартирного дома по ул. Челюскина в г Казани и др. Всего за 2020 год к Уполномоченному поступило 199 обращений граждан по вопросам жилищно-коммунальной сферы.

В целом разные источники, в том числе результаты проводимых центрами изучения общественного мнения массовых опросов населения, показывают, что вопросы предоставления жилищно-коммунальных услуг являются одними из наиболее важных как для жителей страны в целом, так и для татарстанцев.

На протяжении года в соответствии с постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 29.12.2018 № 1319 Уполномоченным осуществлялся мониторинг оценки населением качества оказываемых услуг в сфере жилищно-коммунального хозяйства. Результаты, полученные по итогам

аналитической работы, направлялись главам муниципальных образований Республики Татарстан для учета в дальнейшей работе. Также в 2020 году Уполномоченный принял участие в разработке проекта некоммерческого партнерства «Региональный центр общественного контроля в сфере жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан», целью которого является рейтингование деятельности организаций, управляющих многоквартирными домами в Республике Татарстан, на основе таких сведений, как количество выписанных административных санкций, количество заявок в аварийно-диспетчерскую службу, наличие задолженности перед ресурсоснабжающими организациями и других сведений, полученных из систем ГИС РТ «Народный контроль», «Открытая Казань» и «Открытый город».

Уполномоченный выражает надежду, что результаты рейтингования деятельности управляющих организаций станут мотивацией для повышения качества их деятельности, что, в свою очередь, скажется на удовлетворенности жителей Республики Татарстан оказанием жилищно-коммунальных услуг.

В 2019 году был внесен ряд существенных изменений в Федеральный закон от 24 июня 1998 года № 89-ФЗ «Об отходах производства и потребления» в области правового регулирования обращения с твердыми коммунальными отходами путем поэтапного перехода к новой системе обращения с твердыми коммунальными отходами, при которой их сбор, транспортирование, обработка, утилизация, обезвреживание и захоронение на территории региона должны обеспечиваться региональным оператором в соответствии с региональной программой в области обращения с отходами и территориальной схемой обращения с отходами.

В связи с указанными нововведениями на протяжении 2020 года в адрес Уполномоченного все чаще стали поступать обращения граждан, связанные с деятельностью региональных операторов по обращению с твердыми коммунальными отходами.

Так, в рамках личного приема к Уполномоченному обратились жители с. Кашка Тетюшского района с жалобой на ненадлежащую работу регионального оператора по вывозу твердых коммунальных отходов на территории сельского поселения. В своем обращении жители сообщили о нерегулярном вывозе твердых коммунальных отходов региональным оператором – ООО «УК ПЖКХ» без уведомления жителей о графике вывоза, датах и времени прибытия специализированной техники.

По результатам совместного с органами местного самоуправления Тетюшского района и региональным оператором – ООО «УК «ПЖКХ» – выездного мероприятия, организованного по инициативе Уполномоченного,

вывоз мусора с 1 июля 2020 г. стал осуществляться по установленному графику и маршруту, который был доведен до жителей сельского поселения.

В дальнейшем с целью оперативного реагирования на обращения жителей республики в ноябре 2020 года Уполномоченным в Кабинет Министров Республики Татарстан было внесено предложение о введении в ГИС РТ «Народный контроль» отдельного направления «Твердые коммунальные отходы», включающего в себя три новые категории – «Вывоз твердых коммунальных отходов», «Обустройство контейнерных площадок», «Оплата услуги по вывозу твердых коммунальных отходов», которое также было поддержано региональными операторами по обращению с твердыми коммунальными отходами – ООО «Гринта» и ООО «УК «ПЖКХ».

Создание указанных категорий в информационной системе позволило более оперативно реагировать на обращения жителей республики о ненадлежащем оказании коммунальной услуги по обращению с твердыми коммунальными отходами и проблемных вопросах обеспечения права на благоприятную окружающую среду.

Фактически после введения новых категорий в ГИС РТ «Народный контроль» за два месяца удалось оперативно решить 84 уведомления по благоустройству контейнерных площадок и 66 уведомлений по вывозу твердых коммунальных отходов в муниципальных районах республики.

После поступления в информационную систему уведомлений граждан принимались меры по благоустройству контейнерных площадок в муниципальных образованиях г.г. Казани, Набережные Челны, Альметьевском, Бугульминском, Буинском, Верхнеуслонском, Высокогорском, Елабужском, Зеленодольском, Лаишевском, Лениногорском, Нижнекамском, Пестречинском, Тукаевском и Чистопольском муниципальных районах Республики Татарстан.

Вместе с тем в результате ежедневного контроля Уполномоченного за своевременным и качественным исполнением уведомлений в ГИС РТ «Народный контроль» по данным категориям выявлялись неоднократные факты несвоевременного принятия мер.

Так, было выявлено наличие 30 уведомлений, поступивших от жителей пос. Константиновка г. Казани, в которых сообщалось о несвоевременном вывозе твердых коммунальных отходов, необходимости обустройства дополнительной площадки для сбора твердых коммунальных отходов и благоустройства территории вблизи указанной площадки.

В ходе выездной проверки с заявителем и представителями Администрации Советского района Исполнительного комитета

муниципального образования г. Казани, а также регионального оператора ООО «УК «ПЖКХ» факты, указанные в обращении, подтвердились.

По итогам выездной проверки исполнительному комитету муниципального образования г. Казани совместно с Министерством строительства, архитектуры и жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан, региональным оператором ООО «УК «ПЖКХ» было рекомендовано провести анализ улично-дорожной сети с учетом количества жилых домов в пос. Константиновка, сформировать соответствующую схему вывоза ТКО и принять меры по благоустройству площадок для сбора ТКО и прилегающих к ним территорий, находящихся по ул. Привольной и ул. Интернациональной г. Казани.

О ходе рассмотрения уведомлений, поступающих в ГИС РТ «Народный контроль», по вопросам обращения с твердыми коммунальными отходами Уполномоченным и его представителями сообщалось на еженедельных заседаниях рабочего штаба Государственного комитета Республики Татарстан по тарифам с участием представителей контролирующих органов, органов местного самоуправления и региональных операторов.

В целях соблюдения прав человека на благоприятную окружающую среду продолжается целенаправленная работа по контролю за своевременным и качественным исполнением уведомлений граждан, поступающих в ГИС РТ «Народный контроль» по категории «Свалки». Так, информация о случаях длительного непринятия мер по ликвидации несанкционированных свалок была представлена на заседании Межведомственной комиссии по вопросу функционирования ГИС РТ «Народный контроль» по итогам работы за 5 месяцев 2020 года.

Впоследствии, по итогам проведения заседания Межведомственной комиссии по вопросу функционирования ГИС РТ «Народный контроль» были ликвидированы несанкционированные свалки бытовых отходов в г. Казани, в Бугульминском, Нижнекамском, Пестречинском муниципальных районах Республики Татарстан.

В ходе модерации уведомлений граждан в ГИС РТ «Народный контроль» также выявляются случаи преждевременного присвоения статуса «Заявка решена» ответственными исполнителями.

Так, нами был установлен факт некачественного исполнения уведомления в ГИС РТ «Народный контроль» по вопросу ликвидации несанкционированной свалки на территории пляжа возле ДОЛ «Кама» на берегу р. Камы в Мамадышском муниципальном районе.

Согласно информации Управления Росприроднадзора по Республике Татарстан, данному обращению присвоен статус «Заявка решена» 03.09.2020

с размещением ответа об устранении нарушений. Однако заявитель в своем обращении сообщил, что работы выполнены не в полном объеме, и разместил соответствующий фотоматериал.

Учитывая сведения заявителя, в адрес Министерства экологии и природных ресурсов Республики Татарстан нами было направлено письмо о необходимости осуществления контроля за ликвидацией указанной несанкционированной свалки.

В настоящее время силами Сокольского сельского поселения Мамадышского муниципального района Республики Татарстан свалка ликвидирована.

Отдельное внимание Уполномоченного направлено на контроль за своевременным принятием мер по ликвидации несанкционированного хранения использованных автомобильных шин, относящихся к отходам III – IV класса опасности. Данные отходы негативно влияют на окружающую среду: атмосферный воздух, поверхностные и подземные, в том числе питьевые, воды и почву.

Так, в январе 2020 года к Уполномоченному поступило обращение гражданина о несогласии с итогами рассмотрения уведомлений в ГИС РТ «Народный контроль» по вопросу ликвидации несанкционированного хранения автомобильных покрышек на придомовой территории по ул. Заовражной и ул. ДСУ с. Усады Лаишевского муниципального района Республики Татарстан.

Исполнительным комитетом Лаишевского муниципального района Республики Татарстан к данным уведомлениям были размещены не соответствующие исполнению комментарии, и присвоены необоснованные статусы «Мотивированный отказ».

Только после повторного обращения в адрес Исполнительного комитета Лаишевского муниципального района Республики Татарстан указанные в уведомлениях автомобильные шины были утилизированы.

В течение года работа по соблюдению и защите прав человека на благоприятную окружающую среду осуществлялась во взаимодействии с Министерством экологии и природных ресурсов Республики Татарстан, Управлением Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека по Республике Татарстан (Татарстан), Управлением Росприроднадзора по Республике Татарстан.

Подводя итоги ушедшего года по примерам деятельности Уполномоченного по обеспечению государственной защиты социальных прав человека, следует отметить, что изменения в федеральном законодательстве об уполномоченных по правам человека в субъектах Российской Федерации

(вступление в силу Федерального закона от 18 марта 2020 года № 48-ФЗ «Об уполномоченных по правам человека в субъектах Российской Федерации») в целом не повлекли изменений в приоритетах практической работы. Наряду с рассмотрением поступающих жалоб большое значение придавалось принятию мер по собственной инициативе при получении сведений о массовых или грубых нарушениях прав и свобод человека и гражданина либо в случаях, имеющих особое общественное значение или связанных с необходимостью защиты интересов лиц, не способных самостоятельно использовать правовые средства защиты.

Деятельность Уполномоченного по защите прав человека в местах принудительного содержания

В соответствии с действующим федеральным законодательством уполномоченные по правам человека в Российской Федерации являются субъектами контроля за деятельностью учреждений пенитенциарной системы.

В связи с этим Уполномоченным уделяется пристальное внимание вопросам, связанным с соблюдением прав подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений, заключенных под стражу, осужденных, отбывающих наказание в виде лишения свободы или в виде принудительных работ, граждан, к которым применены принудительные меры медицинского характера в порядке уголовного судопроизводства, лиц, которым назначено наказание в виде административного ареста. Наряду с рассмотрением жалоб, поступающих в Аппарат Уполномоченного, на регулярной основе использовались проактивные формы работы.

В частности, совместно с представителями государственных органов, Адвокатской и Нотариальной палатами Республики Татарстан, членами Общественной наблюдательной комиссии в Республике Татарстан в исправительных учреждениях внедрена практика проведения Дней правовой помощи по вопросам исполнения наказаний.

В прошедшем году с учетом установления ограничительных мер в целях предотвращения распространения новой коронавирусной инфекции формат Дней правовой помощи видоизменился и был переведен в режим видеоконференцсвязи. Таким образом, и в 2020 году граждане, отбывающие наказание в виде лишения свободы, могли по этому каналу связи заявить о нарушениях своих прав либо получить консультацию по интересующим их вопросам. За указанный период в рамках Дней правовой помощи было проведено 6 приемов, на которых принято 56 осужденных.

Заметное число обращений, поступивших в рамках проведения Дней правовой помощи (равно как и поступающих в Аппарат Уполномоченного по правам человека в Республике Татарстан), составляют жалобы осужденных к лишению свободы, связанные с неоказанием им надлежащей медицинской помощи.

Не каждое такое обращение может оцениваться как сигнал о проблеме оказания медицинской помощи осужденному в условиях исправительного учреждения. Медицинская помощь осуществляется врачами-специалистами как в условиях исправительного учреждения, так и на базе учреждений здравоохранения. Так, по данным ФКУЗ МСЧ-16 ФСИН России, в государственные учреждения здравоохранения в 2020 году было вывезено 265 осужденных и следственно-арестованных лиц: в плановом порядке – 160 человек, по неотложным показаниям – 105 человек. Отдельно можно отметить, что в прошедшем году в учреждениях пенитенциарной системы массовых вспышек туберкулеза, ВИЧ-инфекции и других инфекционных заболеваний не допущено.

Несмотря на указанное, в отдельных случаях нами отмечалось, что сроки назначенного медицинского обследования лиц, отбывающих наказание в местах лишения свободы, затягивались.

Так, в связи с неопределенностью точного срока проведения УЗИ сердца и консультации врача-кардиолога учреждения здравоохранения в сентябре к Уполномоченному обратился осужденный, содержащийся в ФКУ СИЗО–2 УФСИН России по Республике Татарстан. После нашего вмешательства заявитель был направлен на стационарное обследование и лечение в филиал «Больница», и в период стационарного лечения ему были проведены необходимые ультразвуковые исследования, по результатам которых подготовлены и направлены в территориальное бюро МСЭ документы для проведения медико-социальной экспертизы.

Большое значение в правозащитной деятельности придается нами оценке соблюдения трудовых прав осужденных. По данным Управления Федеральной службы исполнения наказаний по Республике Татарстан (далее – УФСИН России по Республике Татарстан), по состоянию на 16.12.2020 удельный вес осужденных, привлеченных к труду, составлял 61%. В соответствии с действующим законодательством осужденные к лишению свободы и к принудительным работам обладают правами в соответствии с законодательством Российской Федерации о труде, в том числе и на оплату труда. И здесь, как по результатам своей деятельности, так по анализу иных источников, нами констатируются определенные проблемы.

Так, по информации Нижнекамской прокуратуры по надзору за соблюдением законов в исправительных учреждениях Республики Татарстан, в течение 2020 года опротестовано 13 приказов начальников исправительных учреждений о привлечении осужденных к труду ввиду их несоответствия закону о минимальном размере оплаты труда. Казанской прокуратурой по надзору за соблюдением законов в исправительных учреждениях Республики Татарстан было опротестовано 10 таких приказов начальников исправительных учреждений.

В свою очередь, нами отмечаются аналогичные нарушения в отношении осужденных, отбывающих наказание в виде принудительных работ.

Так, в ходе рассмотрения поступившей к Уполномоченному жалобы осужденного к принудительным работам органами прокуратуры по нашей инициативе была проведена проверка, по результатам которой установлен факт нарушения работодателем (ООО «Мегалит», г. Зеленодольск) требований статьи 136 Трудового кодекса Российской Федерации в части нарушения сроков выплат заработной платы и оплаты в размере ниже минимального размера оплаты труда. При этом осужденный ранее обращался в УФСИН России по Республике Татарстан, где ему предложили лишь обратиться в судебные органы со ссылкой, что участниками трудовых отношений являются работник и его работодатель.

Следует отметить, что, согласно протоколу заседания Правительственной комиссии Республики Татарстан по профилактике правонарушений от 28.09.2020, руководству УФСИН России по Республике Татарстан рекомендовано продолжить работу по заключению соглашений с потенциальными работодателями по вопросу трудоустройства осужденных к принудительным работам. Уполномоченный считает, что расширение перечня работодателей позволит трудоустроить большее количество осужденных, но привлечение новых работодателей ни в коей мере не должно отражаться на их добросовестности по отношению к работникам. По нашему мнению, не имея полномочий в области государственного контроля (надзора) за соблюдением трудового законодательства, органы и учреждения уголовно-исполнительной системы не должны дистанцироваться от решения указанных проблем осужденных к принудительным работам и после получения информации о нарушении их трудовых прав в части оплаты труда обязаны оперативно сообщать о данных фактах в контрольно-надзорные органы.

Неотъемлемой обязанностью работодателя является соблюдение требований трудового законодательства в части обеспечения равной оплаты труда работникам, выполняющим одни и те же трудовые функции с одинаковым объемом и качеством работы.

Уполномоченным были выявлены случаи, когда заработная плата осужденных к принудительным работам на предприятиях республики, где они были трудоустроены, была ниже, чем размер заработной платы, которая предлагалась тем же работодателем другим работникам по аналогичной должности.

Так, нами был установлен факт, что АО «Сафьян» (г. Казань) в Общероссийской базе вакансий «Работа в России» была размещена информация о приеме на работу по вакансии разнорабочего с заявленной заработной платой от 20 000 рублей. Одновременно размер заработной платы для трудоустроенных разнорабочими в данной организации осужденных к принудительным работам составлял 12 500 рублей.

Данная информация была направлена в органы прокуратуры и по результатам проведенной прокурорской проверки в АО «Сафьян» прокуратурой Кировского района г. Казани внесено представление об устранении нарушений трудового законодательства.

В 2021 году при проведении проверок учреждений уголовно-исполнительной системы работа по соблюдению прав осужденных, отбывающих наказание в виде лишения свободы или в виде принудительных работ, будет продолжена, в том числе и с учетом информации органов прокуратуры о выявленных нарушениях в сфере охраны труда, права на охрану здоровья и медицинскую помощь, социальную защиту инвалидов.

Одновременно с этим можно отметить, что осужденных, отбывающих наказание в виде лишения свободы, волнуют не только вопросы, связанные с их уголовным делом или условиями содержания. Они интересуются настоящим и будущим как люди, которые по выходу из мест лишения свободы хотят жить в благоустроенном жилом помещении, работая и получая достойный заработок и т.д.

Актуальность темы ресоциализации граждан, освободившихся из мест лишения свободы, не вызывает сомнений, в том числе и потому, что она тесно связана с проблемой рецидивной преступности. Почти каждое второе преступление в Республике Татарстан совершается ранее судимым лицом, которое на момент совершения преступления имело неснятую и непогашенную судимость.

Сокращение рецидива преступлений, совершенных лицами, отбывшими наказание в виде лишения свободы, за счет повышения эффективности социальной и психологической работы в местах лишения свободы и развития системы постпенитенциарной помощи таким лицам является основной целью Концепции развития уголовно-исполнительной системы до 2020 года,

утвержденной распоряжением Правительства Российской Федерации от 14.10.2010 № 1772-р.

Представляется очевидной заинтересованность государства в том, что лица, освобожденные из мест лишения свободы, будут заниматься социально полезным трудом. Нельзя не учитывать, что лица, освободившиеся из мест лишения свободы, в силу ряда причин оказываются менее конкурентоспособными на рынке труда и в большей степени могут нуждаться в помощи органов службы занятости. При этом количество лиц, освобождающихся из мест лишения свободы, в республике ежегодно исчисляется несколькими тысячами человек. Так, по данным УФСИН России по Республике Татарстан, в 2020 году освобождены из мест лишения свободы 3 146 человек (за аналогичный период прошлого года – 3 779 человек).

Согласно информации, представленной Министерством труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, по состоянию на 01.11.2020 в центры занятости населения обратились 316 граждан, освобожденных из мест принудительного содержания. При содействии центров занятости трудоустроены 120 граждан данной категории. В рамках общественных и временных работ в текущем году трудоустроены 6 граждан.

Процент трудоустроенных граждан данной категории достаточно невысок. Отчасти данная ситуация могла сложиться из-за того, что бывшие осужденные претендуют на рабочие места, по которым у них нет необходимых навыков и умений. Об этом свидетельствует и тот факт, что из года в год не заполняется квота рабочих мест, на которые могут быть трудоустроены бывшие осужденные в соответствии с Законом Республики Татарстан от 24.07.2006 № 60-ЗРТ «О квотировании и резервировании рабочих мест для инвалидов и граждан, особо нуждающихся в социальной защите».

Вместе с тем нельзя исключать и факты социального клеймения. Не все работодатели благосклонно относятся к наличию судимости у своих работников. На эту проблему еще несколько лет назад нами обращалось внимание в одном из ежегодных докладов по результатам проверок в центрах занятости нескольких городов республики. Только по факту судимости претенденту отказывали в работе, хотя он шел по направлению органа службы занятости.

Так, в адрес Уполномоченного обратился ранее осужденный к лишению свободы житель г. Нижнекамска для оказания содействия в трудоустройстве, так как в течение двух лет испытывал определенные трудности в устройстве по профессии слесаря-сантехника ввиду наличия судимости.

На сегодняшний день в республике представители центров занятости населения в целом регулярно посещают исправительные учреждения.

По информации Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан за 10 месяцев 2020 года было осуществлено пять выездов мобильных офисов центров занятости населения в исправительные учреждения с охватом консультирования – 70 осужденных.

В целях достижения большего числа осужденных с перспективами трудоустройства сразу после освобождения нами на заседании Экспертного совета при Уполномоченном на тему «Роль государственных органов и органов местного самоуправления в ресоциализации бывших осужденных», проведенном 20.11.2020, было предложено УФСИН России по Республике Татарстан и Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан рассмотреть возможность совместных выездов в исправительные учреждения сотрудников службы занятости населения и представителей работодателей, которые заинтересованы в привлечении работников с учетом их деловых качеств, а наличие судимости не имеет для них определяющего значения при приеме на работу.

Согласно информации Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан, данное предложение нашло отклик у работодателей. Первоначально изъявили желание участвовать в «ярмарке вакансий» в стенах исправительных учреждений три работодателя, осуществляющие свою деятельность на территории г. Казани и Пестречинского муниципального района. Учитывая первые шаги работы государственных органов в этом направлении, Уполномоченный выражает надежду, что УФСИН России по Республике Татарстан окажет необходимое содействие в организации «ярмарок вакансий» для осужденных службам занятости, подведомственным Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан.

Следует отметить, что, согласно постановлению Кабинета Министров Республики Татарстан от 29.07.2019 № 631, важная роль в ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, отводится органам местного самоуправления, при которых учреждаются соответствующие межведомственные комиссии.

Вместе с тем анализ информации, полученной от органов местного самоуправления, по вопросам, связанным с работой комиссий, показал ряд примеров отсутствия межведомственного взаимодействия по ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы.

Так, от Исполнительного комитета Алексеевского муниципального района поступила информация, свидетельствующая о том, что плановые мероприятия по выявлению лиц, нуждающихся в оказании содействия в ресоциализации, не проводятся. Судя по информации Исполнительного

комитета Алькеевского муниципального района, под ресоциализацией ранее отбывавших наказание в виде лишения свободы лиц в муниципальном образовании понимается работа по профилактике повторной преступности в муниципальном образовании, проводимая сотрудниками органов внутренних дел.

Данный подход к вопросам ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, считаем неприемлемым. По сути, при таком подходе осужденный фактически лишается даже информации о комплексе мер, которые могут быть приняты в его интересах в случае данного им согласия на оказание содействия в ресоциализации. В связи с этим, по мнению Уполномоченного, в каждом муниципальном образовании должен быть разработан план мероприятий для решения вопросов ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, подлежащий реализации.

Отдельным элементом ресоциализации осужденных, отбывающих наказание в виде лишения свободы, можно назвать замену данного вида наказания принудительными работами.

С 2019 года с членами Общественной наблюдательной комиссии Республики Татарстан (далее – ОНК РТ) введена практика совместных консультаций родственников осужденных, находящихся в местах лишения свободы, и самих осужденных, которым разъясняется порядок замены наказания в виде лишения свободы более мягким видом наказания. В 2020 году проведено 57 приемов, и принято чуть более 500 человек.

Одним из критериев оценки обстоятельств исправления осужденного при рассмотрении судом его ходатайства о замене наказания в виде лишения свободы принудительными работами является возмещение потерпевшему по уголовному делу вреда, причиненного преступлением.

В рамках рассмотрения данного вопроса не теряет свою значимость проблема возмещения материального ущерба и причиненного вреда от совершенного преступления. Согласно данным УФССП России по Республике Татарстан, количество находящихся на исполнении в структурных подразделениях управления исполнительных производств о взыскании ущерба, причиненного преступлением, составило 10 022 на сумму 6 151 013 тыс. рублей. По данным органов прокуратуры, по состоянию на 1 января 2021 года имели исполнительные листы 1 708 осужденных к лишению свободы, из них трудоспособных и трудоустроенных – 1 509 человек. В свою очередь, на практике имеют место случаи, когда у осужденного, трудоустроенного в исправительном учреждении, отчисления из заработной платы по искам в пользу потерпевших по уголовному делу не производятся.

Так, в октябре в ходе совместного приема, проведенного сотрудником Аппарата Уполномоченного с членами ОНК РТ, поступило обращение супруги осужденного, содержащегося в ФКУ ИК – 5 УФСИН России по Республике Татарстан, в котором она сообщала о том, что судебный пристав-исполнитель не направлял копию исполнительного документа по месту отбывания ее супругом наказания для произведения необходимых удержаний, несмотря на вступивший в законную силу приговор суда о взыскании с него вреда, причиненного преступлением, в пользу потерпевших и обращении взыскания на автомашину.

Осужденный планировал обратиться в суд по вопросу замены оставшейся неотбытой части наказания в виде лишения свободы принудительными работами, но полагал, что в удовлетворении ходатайства судом ему будет отказано по причине отсутствия возмещения вреда потерпевшему.

В результате приема супруге осужденного был разъяснен порядок погашения задолженности по исполнительному документу, а в адрес Главного судебного пристава Республики Татарстан направлено письмо об оказании содействия и устранении допущенного нарушения законодательства.

Впоследствии в результате совместной работы с УФССП России по Республике Татарстан нарушение действующего законодательства было устранено, постановлением судебного пристава-исполнителя на заработную плату осужденного обращено взыскание в размере 50 %.

Необходимо отметить, что общие условия взаимодействия Федеральной службы судебных приставов, ее территориальных органов, судебных приставов-исполнителей и Федеральной службы исполнения наказаний, учреждений, исполняющих наказания, а также следственных изоляторов уголовно-исполнительной системы определены Соглашением от 25.11.2015 № 0001/43/01-81180 «О взаимодействии Федеральной службы судебных приставов и Федеральной службы исполнения наказаний» (далее – Соглашение), положения которого определяют порядок осуществления обмена информацией по вопросам, входящим в компетенцию служб и представляющим взаимный интерес.

В соответствии с пунктом 2.1.2 Соглашения структурные подразделения территориальных органов ФССП России в отношении должников, которым назначено наказание в виде лишения свободы, запрашивают в учреждениях, исполняющих наказания, информацию как о трудоустройстве осужденного должника, так и о размере его заработка.

В связи с этим считаем необходимым рекомендовать УФССП России по Республике Татарстан по исполнительным производствам о взыскании ущерба в пользу потерпевших по уголовному делу организовать

взаимодействие с УФСИН России по Республике Татарстан в соответствии с пунктом 2.1.2 Соглашения в целях своевременного обращения взыскания на заработную плату граждан, отбывающих наказание в исправительных учреждениях.

Включаясь в работу по ресоциализации лиц, освобождающихся из мест лишения свободы, Уполномоченный отмечает, что нередко преступление становится следствием социальной дезадаптации человека, связанной с нехваткой образования и трудовых навыков, алкоголизмом или наркотической зависимостью. Особенно усиливает социальную дезадаптацию, а значит и риск повторных преступлений – длительное лишение свободы. Один из способов решить проблему – принять специальные меры по социальной реабилитации осужденных.

С 2018 года Уполномоченным совместно с рядом общественных организаций в сотрудничестве с УФСИН России по Республике Татарстан, ФКУЗ «Медико-санитарная часть» № 16 ФСИН России, Министерством здравоохранения Республики Татарстан и органами прокуратуры на базе специально созданного «реабилитационного отряда» в ФКУ ИК-19 УФСИН России по Республике Татарстан реализуется проект по психокоррекции осужденных, попавших в зависимость от психоактивных веществ.

В сентябре прошлого года данный проект также получил свое распространение в ФКУ ИК-2 УФСИН России по Республике Татарстан.

На конец года на базе данного «реабилитационного отряда» реабилитационный либо постреабилитационный курс проходят несколько десятков человек. Реабилитацию осуществляют психологи и социальные работники. Реабилитационная программа включает в себя такие формы, как лекции, семинары, тренинги, индивидуальные консультации. Программа состоит из трех этапов, продолжительность ее реализации составляет 6 месяцев.

Окончательной целью проекта является снятие психологической зависимости от психоактивных веществ. При этом в прошедшем году достигнута договоренность о включении в срок диспансерного наблюдения срока прохождения реабилитационного курса в исправительном учреждении.

Считаем данный опыт положительным. Как отмечают сами осужденные и их родственники, проводимый реабилитационный курс позволяет сформировать негативное отношение к употреблению психоактивных веществ, а также интериоризировать общепринятые ценности. Тем самым нахождение в «реабилитационном отряде» для них – это не просто способ как-то провести

время «за решеткой», а возможность стать подготовленным к жизни вне стен исправительного учреждения.

Наряду с проведением работы по проверке исправительных учреждений и следственных изоляторов в прошедшем году нами продолжена практика проведения совместных проверок с МВД России по Республике Татарстан и членами ОНК РТ по соблюдению требований к условиям содержания лиц, находящихся в изоляторах временного содержания и спецприемниках отделов МВД России в районах республики.

Так, совместно с членами ОНК РТ были посещены изоляторы временного содержания и специальные приемники для содержания лиц в г.г. Набережные Челны и Нижнекамске. В ходе выездов была проведена проверка санитарно-гигиенического состояния коридоров, помещений общего пользования и камерных помещений, материально-бытовое обеспечение камер и спецконтингента.

По результатам выездов в целях устранения недостатков в адрес Министра внутренних дел по Республике Татарстан А.В. Хохорина направлено письмо с рекомендациями по устранению нарушений материально-бытового обеспечения подозреваемых и обвиняемых в виде отсутствия бачков для питьевой воды, радиодинамиков для вещания общегосударственной программы, кнопки для вызова дежурного. По результатам рассмотрения письма министерством проведена соответствующая работа.

Ситуация с распространением новой коронавирусной инфекции внесла свои коррективы в части реализации права на свидание как осужденных к лишению свободы, обвиняемых, содержащихся под стражей, так и иностранных граждан, лиц без гражданства, содержащихся в Центре временного содержания иностранных граждан (за 11 месяцев 2020 года в ЦВСИГ МВД России по Республике Татарстан было помещено 208 иностранных граждан и лиц без гражданства).

Учитывая данное обстоятельство, Уполномоченный отдельное внимание уделил вопросам возможности общения лиц, находящихся в местах принудительного содержания, со своими близкими и родными, иными предусмотренными законом способами.

Так, в адрес Уполномоченного обратилась жительница г. Набережные Челны по вопросу нарушения прав ее супруга, содержащегося в Центре временного содержания иностранных граждан УМВД России по г. Набережные Челны в связи с непредоставлением возможности ежедневно пользоваться услугами телефонной связи. По результатам рассмотрения жалобы было установлено, что иностранным гражданам, содержащимся в специальном

учреждении, возможность осуществления телефонных переговоров была ограничена по вторникам и пятницам.

В связи с установленными обстоятельствами и с учетом положений Примерного (типового) распорядка дня для специальных учреждений Министерства внутренних дел Российской Федерации или его территориального органа, предназначенных для содержания (пребывания) иностранных граждан и лиц без гражданства, подлежащих административному выдворению за пределы Российской Федерации в форме принудительного выдворения за пределы Российской Федерации, депортации или реадмиссии, утвержденного Приказом МВД России от 30.12.2016 № 935, нами в адрес Министра внутренних дел по Республике Татарстан направлено письмо о недопустимости создания препятствий иностранным гражданам и лицам без гражданства в пользовании услугами телефонной связи. По результатам рассмотрения письма возможность пользования услугами телефонной связи ежедневно была обеспечена.

В целом вступление в силу Указа Президента Российской Федерации от 18 апреля 2020 года № 275 «О временных мерах по урегулированию правового положения иностранных граждан и лиц без гражданства в Российской Федерации в связи с угрозой дальнейшего распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)» вкупе с решением о временном прекращении Российской Федерацией авиасообщений с иностранными государствами обусловили в 2020 году более интенсивную деятельность Уполномоченного по защите прав иностранных граждан, содержащихся в специализированном учреждении. В целях фактического вывоза граждан Республики Узбекистан, подлежащих административному выдворению за пределы Российской Федерации, Уполномоченный обращался в Генеральное консульство Республики Узбекистан в г. Казани. Совместно с общественным помощником Уполномоченного Г.Г. Балафендиевой проводились онлайн-консультации иностранных граждан, содержащихся в ЦВСИГ УМВД России по г. Набережные Челны (консультации получили 48 человек).

Вопросы соблюдения прав человека в местах принудительного содержания по-прежнему остаются на контроле Уполномоченного и его Аппарата.

Просвещение в области прав и свобод человека и гражданина, форм и методов их защиты

Всеобщая декларация прав человека, принятая Организацией Объединенных Наций, предусматривает содействие государств мира всеобщему уважению и соблюдению прав человека и основных его свобод. Обеспечение всеобщего понимания характера прав и свобод имеет огромное значение для полного выполнения этого обязательства.

Являясь участником международных организаций и международных договоров, Российская Федерация обязалась содействовать всеобщему уважению и соблюдению прав человека и его основных свобод. Одним из направлений такого содействия является распространение сведений о правах и свободах человека и правовое просвещение в области прав и свобод человека и гражданина.

Знание своих прав, свобод и законных интересов – одна из фундаментальных гарантий их соблюдения. Правовая культура является той частью культуры народа, которая определяет качество правовой жизни общества, поведение социальных групп, ответственных должностных лиц, каждого человека, а также степень гарантированности государством и гражданским обществом прав, свобод и законных интересов граждан. В этом отношении необходимо объединение усилий научной среды, гражданского общества и государственных структур, с тем чтобы обеспечить последовательность и стабильность процесса правового образования и информирования населения.

В деятельности Уполномоченного правовое просвещение в области прав и свобод человека и гражданина является одним из важных направлений.

В соответствии с Законом Республики Татарстан № 95-ЗРТ от 03.03.2000 «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Татарстан», одна из основных задач Уполномоченного – способствовать просвещению в области прав и свобод человека и гражданина, форм и методов их защиты.

Подтверждением исключительной важности правового просвещения в работе Уполномоченного является результат анализа поступивших в 2020 году обращений, в соответствии с которым в среднем в 40 % случаев для разрешения ситуации и восстановления нарушенных прав вмешательство Уполномоченного не требовалось. Людям необходимо было просто разъяснить, каким образом они могут защитить свои права, и данные разъяснения были им даны в письменной либо устной форме.

Одновременно необходимо отметить, что количество обращений граждан по вопросам предоставления им правовой информации (вне зависимости

от отрасли права) из года в год остается высоким и составляет от 4 до 10 % общего количества поступивших обращений (в 2014 – 146 обращений, 2015 – 186, 2016 – 146, 2017 – 256, 2018 – 106, 2019 – 210, 2020 – 500).

В Аппарате Уполномоченного апробированы и на протяжении многих лет успешно реализуются следующие практики правового просвещения:

- обучающие семинары-совещания руководителей и кадровых работников организаций и предприятий по вопросам соблюдения трудовых прав граждан;
- Школа правовых знаний для слушателей «Университета третьего возраста»;
- Школа правовых знаний для призывников и их родителей;
- Школа правовых знаний для родителей (законных представителей) детей-инвалидов;
- Дни правовой помощи для жителей республики в г. Казани, муниципальных образованиях;
- Дни правовой помощи в исправительных учреждениях, подведомственных Управлению ФСИН России по Республике Татарстан;
- Дни правовой помощи для иностранных граждан и лиц без гражданства;
- тематические телефонные «горячие линии»;
- Единый урок прав человека в образовательных организациях республики.

Уполномоченный активно ведет официальный сайт, страницы в социальных сетях Инстаграм (@tat_ombudsman) и ВКонтакте (https://vk.com/sariyasaburskaya), чтобы обеспечить максимальный охват информацией населения республики.

Деятельность Уполномоченного в области правового просвещения осуществляется в сотрудничестве с министерствами и ведомствами, с общественными организациями и является примером конструктивного сотрудничества государственных органов и представителей гражданского общества.

Данные формы взаимодействия предусматривает Стратегия по правам человека в Республике Татарстан на 2014 – 2021 гг. Информацию об исполнении Плана мероприятий по реализации Стратегии, восьмой раздел которого полностью посвящен правовому просвещению и повышению уровня правовой грамотности населения, ежегодно обобщает и направляет всем участникам Стратегии, в том числе Уполномоченному, Министерство юстиции Республики Татарстан.

Основополагающим принципом реализации Стратегии по правам человека в Республике Татарстан на 2014 – 2021 гг., главного программного документа института омбудсмана Татарстана, является открытость для гражданского общества.

Одним из приоритетных направлений реализации Стратегии является совершенствование деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и институтов гражданского общества в сфере соблюдения и защиты прав и свобод человека и гражданина, что невозможно качественно осуществить раздельно, поскольку выявление проблем в сфере защиты прав человека и определение путей их решения является, безусловно, совместной задачей.

В 2020 году, несмотря на действие ограничительных мер, препятствующих распространению коронавирусной инфекции (COVID-19) в Российской Федерации, практика правового просвещения Уполномоченным была продолжена с использованием информационных технологий.

Одной из форм работы Уполномоченного по правовому просвещению в области прав и свобод человека и гражданина являются тематические семинары-совещания по вопросам соблюдения трудовых прав граждан. Вопросы выплаты заработной платы, оформления трудовых договоров, охраны труда и архивного делопроизводства остаются актуальными и требуют особого внимания как со стороны работодателей, так и со стороны органов государственной и муниципальной власти республики. В новом формате – с использованием программы Zoom – совместно с Государственным комитетом Республики Татарстан по архивному делу, Государственной инспекцией труда в Республике Татарстан, Министерством труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан проведены занятия, в которых приняли участие около 1 000 организаций и предприятий из 17 муниципальных районов республики: Агрызского, Азнакаевского, Актанышского, Алькеевского, Атнинского, Балтасинского, Высокогорского, Мензелинского, Муслюмовского, Новошешминского, Нурлатского, Сабинского, Спасского, Тетюшского, Тюлячинского, Черемшанского, Ютазинского.

За 2019 – 2020 годы реализации данной формы правового просвещения удалось охватить все муниципальные районы республики. В 2021 году данная работа будет продолжена в новом формате. Тематические семинары-совещания по вопросам соблюдения трудовых прав граждан планируется провести для представителей крупных предприятий Республики Татарстан, в связи с чем предлагаем Государственному комитету Республики Татарстан по архивному делу, Государственной инспекции труда в Республике Татарстан, Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан

продолжить совместную работу в данном направлении.

Кроме того, Уполномоченным в 2021 году планируется реализовать новый правопросветительский проект – тематические семинары-совещания по вопросам соблюдения прав граждан в сфере жилищно-коммунального хозяйства. Целевая группа проекта – управляющие организации в сфере жилищно-коммунального хозяйства в Республике Татарстан. В связи с этим предлагаем Министерству строительства, архитектуры и жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан, Государственной жилищной инспекции Республики Татарстан, Саморегулируемой организации Регионального некоммерческого партнерства «Содружество организаций управляющих многоквартирными домами Республики Татарстан», Некоммерческому партнерству «Региональный Центр общественного контроля в сфере жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан» принять участие в реализации данного проекта.

В 2020 году была продолжена практика проведения занятий Школы правовых знаний для слушателей Университета «третьего возраста» Регионального отделения Общероссийской общественной организации «Союз пенсионеров России» по Республике Татарстан (руководитель – Л.Н. Мишина) с использованием программы Zoom в формате видеосвязи. В истекшем году было проведено четыре занятия по темам «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Татарстан: основы деятельности, задачи и способы защиты прав граждан», «Социальное обеспечение: пенсия, пособия», «Вопросы начисления платы за коммунальные услуги: последние изменения в жилищном законодательстве», «Предоставление социальных услуг (социальное обслуживание) гражданам пожилого возраста».

В отчетный период Уполномоченный совместно с Региональным отделением Всероссийской организации родителей детей-инвалидов (руководитель – Ж.В. Халтурина) начал реализацию социального проекта – Школа правовых знаний для родителей (законных представителей) детей-инвалидов, целью которого является проведение лекций, а также встреч с руководителями министерств и ведомств Республики Татарстан.

Всего состоялось семь занятий Школы правовых знаний для родителей (законных представителей) детей-инвалидов с участием компетентных министерств, ведомств и общественных организаций, в ходе которых слушателям была представлена информация о правилах признания лица инвалидом, критериях и классификациях, используемых при установлении инвалидности, порядке предоставления государственной услуги по освидетельствованию в органах медико-социальной экспертизы в соответствии с административным регламентом, а также о порядке

и условиях предоставления путевки на санаторно-курортное лечение и набора социальных услуг, показаниях к санаторно-курортному лечению, правоприменительной практике, практике обжалования решений по данным вопросам; об общих положениях налогового законодательства, существующих налоговых льготах для родителей детей инвалидов; о правилах подачи обращений, способах формирования навыков уверенного поведения при подаче обращений, порядке и местах оказания бесплатной юридической помощи; о порядке формирования и реализации индивидуальной программы реабилитации; об актуальных изменениях в законодательстве в жилищной и жилищно-коммунальной сферах и др.

В 2021 году данная работа будет продолжена. Более того, Уполномоченный планирует расширить аудиторию участников мероприятий по правовому просвещению, в связи с чем предлагает присоединиться к реализации и развитию данного проекта в 2021 году Татарской региональной организации Общероссийской общественной организации инвалидов «Всероссийского ордена Трудового Красного Знамени общество слепых», Татарскому республиканскому отделению Общероссийской общественной организации инвалидов «Всероссийское общество глухих», Татарской республиканской организации Всероссийского общества инвалидов – «Общество инвалидов Республики Татарстан».

Весенняя призывная кампания стартовала в Российской Федерации на фоне пандемии коронавируса. В целях сохранения здоровья молодых людей Уполномоченным в адрес глав муниципальных образований республики и Военного комиссара Республики Татарстан было направлено письмо с рекомендациями о необходимости в рамках проведения призывных мероприятий в период пандемии коронавирусной инфекции обеспечения условий, препятствующих распространению заболевания. В данной части было рекомендовано обязательное ношение масок и перчаток членами призывных комиссий и призывниками; наличие дезинфицирующих средств для рук и свободный доступ к ним; приглашение призывников на призывные мероприятия в соответствии с графиком в целях недопущения скученности и очередей; строгое соблюдение призывниками социальной дистанции; регулярные дезинфекция и проветривание помещений и др.

За исполнением данных рекомендаций Уполномоченного призывными комиссиями в муниципальных районах и городских округах республики наблюдали общественные помощники омбудсмана, каждый из которых является членом призывной комиссии в соответствующем муниципальном образовании.

Уполномоченным совместно с Военным комиссариатом Республики

Татарстан была продолжена планомерная работа по правовому просвещению призывников и военнослужащих из Республики Татарстан об их правах и способах их защиты в рамках Школы правовых знаний для призывников и их родителей, а также по содействию соблюдению их прав в рамках сопровождения команд с молодым пополнением к местам прохождения военной службы и посещения войсковых частей в субъектах Российской Федерации.

В 2020 году в связи с неблагоприятной санитарно-эпидемиологической обстановкой были проведены лишь два занятия Школы правовых знаний для призывников и их родителей в Апастовском и Нижнекамском районах Республики Татарстан.

В рамках весеннего и осеннего призывов 2020 года Уполномоченным и его представителями было сопровождено более 300 татарстанских призывников в составе эшелона, а также посещено 11 войсковых частей в Забайкальском, Хабаровском краях, Республике Крым, Самарской и Свердловской областях, г. Казани.

В ходе посещений воинских частей Уполномоченный и его представители проводят встречу с командованием части, беседуют с военнослужащими из Татарстана, знакомят их с компетенцией института омбудсмана, а также с правами военнослужащих и методами их защиты, осматривают казарменные помещения, учебные классы, столовую, медицинский пункт, душевые комнаты, тренажерный зал с тем, чтобы убедиться, насколько комфортны условия несения военной службы ребятами из Республики Татарстан.

В рамках призывных кампаний традиционно было отпечатано в типографии и роздано татарстанским призывникам 3 000 экземпляров «Справочника призывника» – информационного бюллетеня, отвечающего на вопросы о порядке прохождения военной службы, правах и обязанностях военнослужащего.

Бесплатная юридическая помощь сотрудниками Аппарата Уполномоченного совместно с представителями органов государственной власти и общественных организаций осуществлялась в ходе проведения Дней правовой помощи и организации тематических телефонных «горячих линий».

Дни правовой помощи для лиц, содержащихся в местах принудительного содержания, в сотрудничестве с Управлением Федеральной службы исполнения наказаний по Республике Татарстан были проведены в истекшем году шесть раз: один раз – очно, пять раз – в форме совместного приема граждан в режиме видеоконференцсвязи. Возможность обратиться устно была предоставлена 56 осужденным, отбывающим наказание в ФКУ ИК-3, ИК-5,

ИК-10, ИК-18, ИК-19, ИК-4, ИК-2, ИК-8 УФСИН России по Республике Татарстан.

Дни правовой помощи для мигрантов, в том числе в Центре временного содержания иностранных граждан и лиц без гражданства Управления Министерства внутренних дел России в г. Нижнекамске, также проводились как очно, так и в режиме видеоконференцсвязи. В 2020 году консультации для иностранных граждан и лиц без гражданства были проведены 1400 раз.

Трижды в районных отделениях Пенсионного фонда России в г. Казани в рамках сотрудничества с Региональным отделением Общероссийской общественной организации «Союз пенсионеров России» по Республике Татарстан (председатель правления – Л.Н. Мишина) граждане смогли получить консультации 71 раз.

В 2020 году Уполномоченным было проведено семь телефонных «горячих линий» («Трудовые вопросы», 10.02.2020; «Защита прав граждан при призыве», 11.03.2020, 01.10.2020; «Соблюдение избирательных прав граждан во время проведения выборов», 29.06.2020 – 01.07.2020, 10.09.2020 – 13.09.2020; «Защита прав граждан с ограниченными возможностями здоровья», 03.12.2020), в рамках которых консультации получил 561 человек.

Оказание бесплатной юридической помощи в форме телефонных «горячих линий», практику проведения которых Уполномоченный начал еще в 2011 году, в рамках введения ограничительных мер, препятствующих распространению коронавирусной инфекции, стало более предпочтительно.

В связи с этим и опасностью проведения очных консультаций для здоровья граждан и консультирующих специалистов в 2021 году Уполномоченным запланировано проведение ежемесячных Дней правовой помощи в формате телефонных «горячих линий» по различным тематикам. Уполномоченный обращается к министерствам, ведомствам, территориальным органам федеральных органов по Республике Татарстан, общественным организациям, ранее традиционно принимавшим участие в проведении Дней правовой помощи, организуемых Уполномоченным, рассмотреть возможность дальнейшей совместной работы в предложенном формате.

В целях вовлечения в процесс правового просвещения учащихся и студентов Уполномоченным в 2020 году осуществлялось сотрудничество с организациями общего, среднего специального и высшего образования.

В 2020 году в рамках празднования Международного дня прав человека (10 декабря) и Дня Конституции Российской Федерации (12 декабря) в общеобразовательных организациях Республики Татарстан по инициативе Уполномоченного по предложению федерального омбудсмана был проведен Единый урок по правам человека. Мероприятия в рамках урока были

организованы в 1 211 общеобразовательных организациях республики. В проведение Единого урока по правам человека были вовлечены 157 290 обучающихся и 8 658 педагогов.

Общественные помощники Уполномоченного в муниципальных районах и городских округах познакомили старшеклассников с Конвенцией о правах ребенка, Декларацией прав человека, Конституцией Российской Федерации, с существующей системой защиты прав человека, с институтом уполномоченного по правам человека в Российской Федерации и Республике Татарстан.

В школах также были организованы выставки книг и методической литературы в школьных библиотеках; проведены беседы на темы «Знай свои права, уважай чужие», «Мои права», «Имею право, но обязан», «Я и закон», а также уроки правовой грамотности, классные часы с показом видеороликов, правовые игры «Под защитой закона», «круглые столы», классные часы, осуществлена защита проектов по данному направлению и др.

По соглашению с федеральным государственным бюджетным учреждением высшего образования «Казанский государственный медицинский университет» Министерства здравоохранения Российской Федерации в 2020 году студентам Факультета социальной работы университета было прочитано два цикла лекций «Права человека. Права ребенка».

В сентябре 2020 года при содействии Уполномоченного студентам федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования «Казанский (Приволжский) федеральный университет», Казанского филиала федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Российский государственный университет правосудия» (г. Казань), Мусульманской религиозной организации духовной образовательной организации высшего образования «Болгарская исламская академия» были проведены лекции по правам человека Уполномоченным по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой, охватившие более 1 000 человек.

Также в 2020 году Аппарат Уполномоченного стал площадкой для прохождения производственной и преддипломной практики 29 студентов по направлениям подготовки: юриспруденция, политология, менеджмент, государственное и муниципальное управление, ФГАОУ ВО «Казанский (Приволжский) федеральный университет», КФ ФГБОУ ВО «Российский государственный университет правосудия» (г. Казань), ЧОУ ВО «Казанский инновационный университет имени В.Г. Тимирясова (ИЭУП)».

В 2020 году начата работа по реализации Соглашения о взаимодействии, заключенного 16 декабря 2020 года между ФГАОУ ВО «Казанский

(Приволжский) федеральный университет» и Уполномоченным по правам человека в Российской Федерации, в рамках которого планируются подготовка и издание учебного пособия по правам человека для учащихся 7 – 11 классов общеобразовательных учреждений, проведение в 2021 году VIII Летней школы по правам человека в рамках Консорциума вузов, совместно реализующих магистерскую программу «Международная защита прав человека», и другие мероприятия.

Необходимо отметить, что большое количество социально значимых вопросов по работе с населением в сфере миграции, жилищно-коммунального хозяйства, оказания помощи пенсионерам, безработным, осужденным, освобожденным из мест лишения свободы, оказавшимся в трудной жизненной ситуации, удается решить совместно с некоммерческими правозащитными общественными организациями, благодаря поддержке Уполномоченным социальных проектов как на стадии участия в грантовых конкурсах Президента Российской Федерации, Президента Республики Татарстан, Правительства Республики Татарстан и др., так и на стадии их фактической реализации.

В 2020 году была продолжена реализация проекта по созданию в Республике Татарстан специализированных реабилитационных отрядов на базе исправительных учреждений УФСИН России по Республике Татарстан, основная цель которых – способствовать реабилитации и снижению риска рецидива употребления психоактивных и наркотических веществ лицами, проходящими реабилитацию.

Инициаторами данного социального проекта являются Казанская общественная организация родственников наркозависимых «Вера» (руководитель – А.Я. Зарипов) и Региональная общественная организация «Профилактика и инициатива в области охраны здоровья населения и предотвращения социально негативных явлений» (руководитель – А.Н. Дмитриев), получившие поддержку Уполномоченного для развития проекта на территории Республики Татарстан в ФКУ ИК-19 и ФКУ ИК-2 УФСИН России по Республике Татарстан.

В рамках совместной работы над проектом в 2020 году Уполномоченный посещала реабилитационные отряды в ФКУ ИК-19 и ФКУ ИК-2 УФСИН России по Республике Татарстан, встречалась с реабилитантами, беседовала с ними в целях мониторинга эффективности осуществляемой деятельности и поддержки осужденных, вставших на путь исправления.

Промежуточные итоги реализации проекта, проблемные вопросы и перспективы его развития в течение 2020 года обсуждались на заседаниях рабочей группы по реализации проекта по созданию в Республике Татарстан специализированных реабилитационных отрядов, в которых регулярно

принимают участие представители Прокуратуры Республики Татарстан, Министерства здравоохранения Республики Татарстан, ГАУЗ «Республиканский наркологический диспансер Министерства здравоохранения Республики Татарстан» и др.

За время реализации программы в реабилитационном отряде ФКУ ИК-19 УФСИН России по Республике Татарстан было проведено более 540 малых психотерапевтических групп, 245 лекций, 80 тренингов, 980 индивидуальных консультаций. Приняли участие в программе реабилитации в отряде за аналогичный период 42 осужденных.

В ФКУ ИК-2 УФСИН России по Республике Татарстан в 2020 году в проекте уже принял участие 21 человек. За время реализации программы в реабилитационном отряде было проведено более 80 малых психотерапевтических групп, 50 лекций, 9 тренингов, 216 индивидуальных консультаций.

Благодаря поддержке Правительства Республики Татарстан социально ориентированных некоммерческих организаций в Республике Татарстан функционирует уникальная система помощи осужденным лицам, зависимым от психоактивных веществ, и их семьям, направленная на снижение спроса на наркотики и профилактику социально опасных заболеваний (ВИЧ, туберкулез, гепатиты и иные заболевания) и преступности, неоднократно признанная лучшей в Российской Федерации.

Для поддержки должного уровня работы по профилактике наркотизации и снижения рецидива преступности необходимо постоянное финансирование реализации проекта. Поскольку реализация проекта осуществляется регулярно, и услуги в его рамках предоставляются ежедневно, перерыв в его финансировании приведет к прекращению работы, снизит охват профилактическими и реабилитационными услугами лиц, зависимых от психоактивных веществ, и, соответственно, ситуационный контроль в этой социально дезадаптированной группе.

В связи с изложенным считаем, что включение проекта по реабилитации осужденных, попавших в зависимость от психоактивных веществ, в государственную программу «Обеспечение общественного порядка и противодействие преступности в Республике Татарстан на 2014 – 2025 годы», утвержденную постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 16.10.2013 № 764, позволит обеспечить его постоянное финансирование взамен проектного с возможностью расширения на другие исправительные колонии УФСИН России по Республике Татарстан. В связи с этим Уполномоченный обращается к Правительству Республики Татарстан с просьбой рассмотреть такую возможность.

Весь спектр миграционных отношений (трудовые мигранты, беженцы, лица, занимающиеся попрошайничеством, выдворяемые иностранные граждане и лица без гражданства) охвачен благодаря активному взаимодействию Уполномоченного в реализации социальных проектов с автономной благотворительной некоммерческой организацией «Новый век» (генеральный директор – Л.А. Таишева) и Региональной общественной организацией «Центр правовой помощи мигрантам и иным социально незащищенным слоям населения Республики Татарстан «Юридическая клиника», руководитель (Г.Г. Балафендиева) которой в 2020 году была удостоена медали Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации «Спешите делать добро».

В 2020 году нами совместно с общественными организациями проводилось правовое информирование иностранных граждан и лиц без гражданства при въезде на территорию Республики Татарстан об основных правах и законах, размещение информации на официальном сайте с мобильными версиями для Android и IPhone. 710 мигрантов получили юридическую и медицинскую информацию онлайн в мобильном приложении M-help. 11 632 иностранных гражданина обратились в АБНО «Новый век» и получили информационные материалы. 37,7 % (4 387) иностранных граждан и лиц без гражданства смогли получить бесплатную юридическую помощь. Во время социального патронажа 8 204 мигранта получили информационную поддержку.

В рамках организации и проведения курсов для представителей социально ориентированных некоммерческих организаций в области международных и внутригосударственных стандартов защиты прав человека Уполномоченным совместно с АБНО «Новый век» проведено семь обучающих семинаров «Модель комплексного подхода к социальной адаптации и интеграции трудовых мигрантов». В семинарах, организованных при поддержке Федерального агентства по делам национальностей и Правительства Республики Татарстан, приняли участие руководители и специалисты государственных (50 человек) и некоммерческих организаций (78 человек), работающих в сфере миграционной политики, из 62 регионов Российской Федерации.

При поддержке Уполномоченного АБНО «Новый век» стала победителем конкурса Фонда президентских грантов 2020 года с проектом «Тест для победы», который получил высокую оценку и одобрение Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой.

Основной задачей проекта является обеспечение прав человека путем доступа населения девяти регионов Российской Федерации к бесплатным

услугам по профилактике, тестированию и медико-социальному сопровождению в связи с вирусом иммунодефицита человека в режиме полного цикла за счет работы мультидисциплинарных команд на трех «Тест-мобилях» и медицинской консультации сотрудников ГАУЗ «Республиканский центр по профилактике и борьбе со СПИД и инфекционными заболеваниями Министерства здравоохранения Республики Татарстан».

В результате с июля 2020 года уже осуществлено 25 выездов мультидисциплинарных команд на «Тест-мобилях», протестирован 731 человек.

В 2021 году при поддержке омбудсманов в субъектах Приволжского федерального округа по обращению Уполномоченного по правам человека в Республике Татарстан проектом «Тест для Победы» будут охвачены Республика Марий Эл, Республика Башкортостан, Чувашская Республика, Удмуртская Республика, Ульяновская, Кировская, Самарская и Оренбургская области.

Активное участие в работе данных команд примут и общественные помощники Уполномоченного.

Совместно с Общественной наблюдательной комиссией Республики Татарстан (председатель – А.Г. Гайнутдинов) Уполномоченным велась активная работа по правовому просвещению, оказанию бесплатной юридической помощи и восстановлению прав и свобод человека и гражданина в учреждениях принудительного содержания, подведомственных Управлению Федеральной службы исполнения наказаний по Республике Татарстан и Министерству внутренних дел по Республике Татарстан.

Бесплатная юридическая помощь была оказана Уполномоченным и сотрудниками Аппарата Уполномоченного совместно с председателем либо представителями Общественной наблюдательной комиссии Республики Татарстан 245 родственникам осужденных.

Традиционно были осуществлены благотворительные акции для осужденных как в исправительных колониях на территории Республики Татарстан, так и в исправительной колонии Республики Чувашия, где отбывают наказание женщины из Республики Татарстан.

Совместно с автономной некоммерческой организацией «Центр социальной реабилитации и адаптации» (генеральный директор – А.Г. Гайнутдинов) в Республике Татарстан была продолжена реализация благотворительного проекта для лиц, оказавшихся в трудной жизненной ситуации, «Приют», начата работа в рамках новых совместных проектов: социальное кадровое агентство «Трудяги.РФ», волонтерское движение «Кто, если не мы» и др.

Так, в 2020 году в социальный приют «Приют человека» за помощью обратились 2 373 человека, которые являются лицами без определенного места жительства. В частности, им были оказаны следующие виды помощи (по направлениям деятельности социального проекта «Приют человека»):

- роздано порций еды – 23 736 штук;
- предоставлено комплектов одежды – 1 167 штук;
- оказаны услуги ночлега – 14 688 раз;
- оказаны услуги бани – 5 680 раз;
- оказаны услуги парикмахера – 430 раз;
- проведено психологических консультаций – 78 часов (обратилось 63 человека);
- проведено юридических консультаций – 104 часа (обратилось 230 человек).

Кроме того, 12 лицам была оказана помощь в отправке в другие регионы Российской Федерации. Также в 2020 году оказывалась помощь гражданам в устройстве их в различные социальные учреждения. Так, в государственное автономное учреждение социального обслуживания «Центр социальной адаптации для лиц без определенного места жительства и занятий «Перекресток» Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан в городском округе «город Набережные Челны» направлено 18 человек, в государственное автономное учреждение социального обслуживания «Центр социальной адаптации для лиц без определенного места жительства и занятий «Милосердие» Министерства труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан в городском округе «город Казань» – 12 человек.

В течение 2020 года АНО «Центр социальной реабилитации и адаптации», действующей при поддержке Уполномоченного, восстановлены девять паспортов, семь ИНН, семь СНИЛС, а также права восьми граждан на пенсионное обеспечение.

Во взаимодействии с некоммерческим партнерством «Региональный Центр общественного контроля в сфере жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан» (исполнительный директор – Д.С. Романов) жителям Республики Татарстан оказывалась бесплатная юридическая помощь по вопросам жилищно-коммунального хозяйства, велась работа по разработке регламента конкурса управляющих организаций «Рейтинг управляющих кампаний», основной целью которого является обеспечение на соревновательной основе наиболее высокого уровня предоставления услуг в сфере жилищно-коммунального хозяйства.

В 2020 году опыт эффективного сотрудничества в целях обеспечения,

соблюдения, защиты и восстановления прав и свобод человека и гражданина в Республике Татарстан социально ориентированных некоммерческих организаций и Уполномоченного стал темой одной из онлайн-сессий приуроченного к 100-летию образования Татарской АССР крупнейшего онлайн-форума «Мероприятие о Татарстане – 100% Татарстан», проведенного по поручению Президента Республики Татарстан Р.Н. Минниханова, а также заседания «круглого стола» в Общественной палате Республики Татарстан с участием Уполномоченного по правам человека в Российской Федерации Т.Н. Москальковой.

Одним из важнейших аспектов формирования правового сознания граждан выступает их информирование об институте Уполномоченного через взаимодействие со средствами массовой информации и социальные сети, являющиеся сейчас для населения средоточием активного общения и обмена мнениями.

В общей сложности в 2020 году на телевидении вышло восемь видеосюжетов с непосредственным участием Уполномоченного, опубликовано более 10 интервью (статей) в печатных периодических и интернет-изданиях Республики Татарстан. Помимо этого, Уполномоченный регулярно проводит пресс-конференции для представителей СМИ, дает комментарии к событиям или по проблемным вопросам.

Также Уполномоченный ежегодно издает информационные буклеты, содержащие информацию о правах и обязанностях человека и гражданина, методах и способах их защиты («Что делать, если Вас задержала полиция»; «Вы стали жертвой домашнего насилия»; «Справочник призывника») и публикует информацию о нововведениях в законодательстве, направленную на разъяснение положений нормативных актов, на официальном сайте (96) и в социальных сетях (111).

Необходимо отметить, что деятельность Уполномоченного по правовому просвещению населения не подменяет деятельности государственных органов, ответственных за организацию профильного образовательного процесса и распространение в обществе соответствующих правовых знаний, но дополняет ее. Актуальность данного участка работы Уполномоченного подтверждается и деятельностью, проводимой в Российской Федерации по организации работы Единого портала правового информирования и просвещения, о создании которого Министерством юстиции Российской Федерации совместно с Советом Федерации Федерального собрания Российской Федерации разработан проект постановления Правительства Российской Федерации.

Данный проект направлен на реализацию положений Федерального

закона «О бесплатной юридической помощи в Российской Федерации», Основ государственной политики Российской Федерации в сфере развития правовой грамотности и правосознания граждан, утвержденных Президентом Российской Федерации В.В. Путиным.

Основная цель создания Портала – обеспечение условий, обеспечивающих возможность оказания бесплатной юридической помощи, и развитие правовой грамотности и правосознания граждан, их осведомленности о характере, способах и пределах осуществления и защиты их прав, охраняемых законом интересов в административном и судебном порядке, создание системы стимулов к законопослушанию как основной модели социального поведения, внедрение в общественное сознание идеи добросовестного исполнения обязанностей и соблюдения правовых норм, а также информирования граждан о способах и пределах получения квалифицированной юридической помощи с использованием сети Интернет.

Заключение

Исходя из изложенных в докладе проблем, Уполномоченный предлагает государственным органам и органам местного самоуправления рассмотреть возможность осуществления ряда мер в целях обеспечения, соблюдения и защиты прав и свобод человека и гражданина.

1. В целях реализации избирательных прав граждан:

1.1. Центральной избирательной комиссии Республики Татарстан и Общественной палате Республики Татарстан продолжить совместную с Уполномоченным по правам человека в Республике Татарстан работу по соблюдению избирательных прав граждан и работе с молодыми избирателями в рамках сессий Форума избирателей Татарстана «Мой голос».

1.2. Органам местного самоуправления продолжить практику, направленную на обеспечение избирательных прав граждан с ограниченными возможностями здоровья, в том числе признанных инвалидами, в части исключения расположения помещений для голосования выше первого этажа зданий, в которых отсутствуют лифты либо иные устройства, предназначенные для подъема лиц с ограниченными возможностями здоровья, в том числе признанных инвалидами.

2. В целях реализации трудовых прав граждан:

2.1. Государственным органам, осуществляющим контроль (надзор) за соблюдением трудового законодательства, принимать меры, направленные на взыскание задолженности по заработной плате с лиц, уполномоченных выступать от имени юридического лица (лиц, определяющих действия юридического лица), которое было признано недействующим и исключено из Единого государственного реестра юридических лиц.

2.2. Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан поручить подведомственным органам службы занятости:

принимать исчерпывающие меры по трудоустройству безработных граждан, которым ранее по выданному направлению органа службы занятости неоднократно было отказано в приеме на работу в связи с заполнением вакантной должности на момент обращения (незамедлительно при получении сведений о вакансии информировать об этом безработного, в том числе посредством телефонной связи; повторно предлагать безработному выразить согласие на передачу своих персональных данных работодателям, обратившимся в орган службы занятости за подбором необходимых работников по определенной профессии (специальности) или должности);

при размещении на официальном сайте органа службы занятости сведений о наборе на курсы безработных граждан на профессиональное обучение включать в них информацию о датах приема заявлений.

3. В целях реализации прав человека на социальную защиту:

3.1. Кабинету Министров Республики Татарстан внести изменения в Порядок и условия предоставления ежемесячной денежной выплаты на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно, утвержденные постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 10.04.2020 № 267, в части предоставления лицам, осуществляющим уход за инвалидом I группы, а также за престарелым, нуждающимся по заключению лечебного учреждения в постоянном постороннем уходе либо достигшим возраста 80 лет, права на получение ежемесячной денежной выплаты на ребенка в возрасте от трех до семи лет включительно при отсутствии у них доходов.

3.2. Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан активизировать работу учреждений социального обслуживания по выявлению одиноких граждан пожилого возраста, нуждающихся в посторонней помощи, в целях оказания им комплексной помощи.

3.3. Государственному учреждению – региональному отделению Фонда социального страхования Российской Федерации по Республике Татарстан своевременно размещать на официальном сайте информацию о стоимости всех технических средств реабилитации и (или) услуг, определенной результатами последней по времени осуществления закупки технического средства реабилитации и (или) оказания услуги.

3.4. Министерству спорта Республики Татарстан разработать предложения, направленные на увеличение удельного веса лиц с синдромом Дауна, систематически занимающихся физической культурой и спортом, а также детей с ДЦП, занимающихся плаванием.

3.5. Управлению Федеральной службы судебных приставов по Республике Татарстан совместно с Национальным банком по Республике Татарстан Волго-Вятского главного управления Центрального банка Российской Федерации выработать решение по проблемным вопросам обращения взыскания на денежные средства должников, в отношении которых в соответствии с Федеральным законом от 2 октября 2007 года № 229-ФЗ «Об исполнительном производстве» установлены ограничения и (или) на которые не может быть обращено взыскание.

4. В целях реализации права детей, оставшихся без попечения родителей, на их воспитание Министерству образования и науки Республики Татарстан направить в органы опеки и попечительства муниципальных образований Республики Татарстан рекомендации по оценке нравственных или личностных

качеств, способностей выполнения обязанностей опекуна (попечителя) при рассмотрении заявлений граждан, выразивших желание стать опекуном (попечителем).

5. В целях соблюдения прав граждан на охрану здоровья и медицинскую помощь Министерству здравоохранения Республики Татарстан принять дополнительные меры, направленные на организацию своевременной записи к специалистам медицинских организаций, осуществляющих оказание амбулаторно-поликлинической помощи в рамках программы государственных гарантий бесплатного оказания гражданам медицинской помощи на территории Республики Татарстан.

6. В целях соблюдения прав несовершеннолетних детей в сфере образования органам местного самоуправления:

осуществлять контроль за проведением заблаговременной разъяснительной работы в общеобразовательных организациях по вопросам приема учащихся в 10-ые классы, в том числе по организации индивидуального отбора для приема на профильное обучение;

усилить контроль за своевременным проведением ремонтных работ в образовательных организациях.

7. В целях реализации жилищных прав граждан Министерству образования и науки Республики Татарстан при рассмотрении заявлений об обеспечении жилыми помещениями специализированного жилищного фонда в каждом случае учитывать положения Порядка формирования списка детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, утвержденного постановлением Правительства Российской Федерации от 04.04.2019 № 397, которые подлежат обеспечению жилыми помещениями в части требований к перечню документов, которые обязан представить заявитель для включения в указанный список.

8. В целях реализации права человека на благоприятную окружающую среду Министерству экологии и природных ресурсов Республики Татарстан активизировать работу в качестве модератора ГИС РТ «Народный контроль» по категории «Свалки».

9. В целях соблюдения и защиты прав лиц, отбывающих наказание в виде лишения свободы или принудительных работ, освобожденных из мест лишения свободы:

9.1. Управлению Федеральной службы исполнения наказаний по Республике Татарстан:

оказывать содействие органам службы занятости в организации проведения в исправительных учреждениях выездных ярмарок вакансий для осужденных, срок отбытия наказания которых составляет менее шести

месяцев, с участием руководителей (должностных лиц) организаций, в которых имеются вакантные места;

при заключении соглашений с работодателями по трудоустройству осужденных к принудительным работам принимать меры по недопущению нарушений трудовых прав осужденных в части оплаты труда (в случаях установления работодателями осужденным к принудительным работам заработной платы в размере менее установленного минимального размера оплаты труда, направлять соответствующие сведения в контрольно-надзорные органы).

9.2. Органам местного самоуправления организовать работу межведомственной комиссии по вопросам ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, в соответствии с Типовым положением о муниципальной межведомственной комиссии по вопросам ресоциализации лиц, освобожденных из мест лишения свободы, утвержденным постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 29.07.2019 № 631.

10. В целях правового просвещения жителей республики:

10.1. Кабинету Министров Республики Татарстан рассмотреть вопрос о включении в Государственную программу «Обеспечение общественного порядка и противодействие преступности в Республике Татарстан на 2014 – 2025 годы», утвержденную постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 16.10.2013 № 764, проекта по реабилитации осужденных, попавших в зависимость от психоактивных веществ, реализуемого Уполномоченным совместно с Казанской общественной организацией родственников наркозависимых «Вера» и Региональной общественной организацией «Профилактика и инициатива в области охраны здоровья населения и предотвращения социально негативных явлений»;

10.2. Государственному комитету Республики Татарстан по архивному делу, Государственной инспекции труда в Республике Татарстан, Министерству труда, занятости и социальной защиты Республики Татарстан продолжить совместную работу с Уполномоченным по организации обучающих семинаров-совещаний руководителей и кадровых работников организаций и предприятий по вопросам соблюдения трудовых прав граждан;

10.3. Министерству строительства, архитектуры и жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан, Государственной жилищной инспекции Республики Татарстан, Саморегулируемой организации Регионального некоммерческого партнерства «Содружество организаций управляющих многоквартирными домами Республики Татарстан», Некоммерческому партнерству «Региональный Центр общественного контроля в сфере жилищно-коммунального хозяйства Республики Татарстан» принять

участие в реализации проекта Уполномоченного по проведению обучающих семинаров-совещаний для управляющих организаций по вопросам соблюдения прав граждан в сфере жилищно-коммунального хозяйства;

10.4. Татарской региональной организации Общероссийской общественной организации инвалидов «Всероссийского ордена Трудового Красного Знамени общество слепых», Татарскому республиканскому отделению Общероссийской общественной организации инвалидов «Всероссийское общество глухих», Татарской республиканской организации Всероссийского общества инвалидов – «Общество инвалидов Республики Татарстан» принять участие в реализации проекта Уполномоченного – Школа правовых знаний для лиц с ограниченными возможностями здоровья и родителей (законных представителей) детей-инвалидов.

Уполномоченный по правам человека
в Республике Татарстан С.Х.Сабурская

г. Казань
Февраль, 2021 год

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КЕШЕ ХОКУКЛАРЫ БУЕНЧА ВӘКАЛӘТЛЕ ВӘКИЛ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КЕШЕ ХОКУКЛАРЫ БУЕНЧА ВӘКАЛӘТЛЕ ВӘКИЛНЕҢ 2020 ЕЛДАГЫ ЭШЧӘНЛЕГЕ ТУРЫНДА

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КЕШЕ ХОКУКЛАРЫ БУЕНЧА ВӘКАЛӘТЛЕ ВӘКИЛ ДОКЛАДЫ

ЭЧТӘЛЕК

Кереш...93

Гражданнар мөрәҗәгатьләре белән эшләүне анализлау..................................95

Гражданнарның сайлау хокукларын яклау..107

Вәкаләтле вәкилнең кешенең социаль хокукларын яклау буенча эшчәнлеге..114

Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең мәҗбүри тоту урыннарында кеше хокукларын яклау буенча эшчәнлеге...144

Кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агарту, аларны яклау формалары һәм ысуллары...154

Йомгак..168

Кереш

Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеге турындагы әлеге еллык доклад 2000 елның 3 мартында дөнья күргән 95 нче «Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында»гы Татарстан Республикасы Законының 26 нчы маддәсенә ярашлы рәвештә әзерләнде һәм Татарстан Республикасы Президентына, Татарстан Республикасы Дәүләт Советына, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына, Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә, Татарстан Республикасы Конституция суды рәисенә, Татарстан Республикасы Югары суды рәисенә, Татарстан Республикасы Арбитраж суды рәисенә, Татарстан Республикасы Прокурорына җибәрелә.

Докладта Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең (Алга таба – Вәкаләтле вәкил) 2020 елдагы эшчәнлегенең статистика мәгълүматлары китерелә, гражданнарның социаль һәм сәяси хокукларын, шулай ук мәҗбүри тоту урыннарындагы гражданнар хокукларын яклау буенча Вәкаләтле вәкилнең эш үрнәкләре күрсәтелә, проблемалы хәлләргә күзәтү ясала. Докладның аерым бүлеге халыкны хокукый агартуга булышлык итүгә багышланган.

Докладны әзерләгәндә Вәкаләтле вәкилнең һәм аның Аппараты хезмәткәрләренең барлык көндәлек эшен тасвирлау максат итеп куелмады. Вәкаләтле вәкилнең эш үрнәкләре һәм проблемалары хәлләргә күзәтүе, барыннан да элек, Татарстан Республикасында кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен бозуны, шул исәптән, короновирус инфекциясе таралу чорында барлыкка килгән хокук бозуларны бетерү буенча системалы чаралар кирәк булган очракларда үткәрелә. Шуңа күрә доклад ахырында дәүләт органнарына һәм җирле үзидарә органнарына киләчәктә кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен тәэмин итү, саклау һәм яклау максатында кайбер чараларны күрүне карарга тәкъдим ителә.

Вәкаләтле вәкилнең һәм Аппарат хезмәткәрләренең агымдагы эшендә 2020 ел бай булган әһәмиятле даталар һәм иҗтимагый-сәяси вакыйгалар игътибардан читтә калмады. Болар – Бөек Ватан сугышында Җиңүгә 75 ел, ТАССР оешуга 100 ел, Россия Федерациясе Конституциясенә үзгәрешләрне хуплау мәсьәләсе буенча Россиякүләм тавыш бирү; Татарстан Республикасы Президентын сайлаулар, Россия Федерациясе Федераль Җыены Дәүләт Думасы депутатын һәм Татарстан Республикасы Дәүләт Советы депутатын сайлау буенча өстәмә сайлаулар, Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләр вәкиллекле органнарына депутатлар сайлауларны үткәрү белән бәйле

13 сентябрьдәге Бердәм тавыш бирү көне; Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил институты оешуга 20 ел.

Шулай ук 2020 елның 18 мартында дөнья күргән 48 нче «Россия Федерациясе субъектларында вәкаләтле вәкилләр турында»гы Россия Федерациясе субъектларындагы кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләрнең кеше һәм граждан хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен дәүләт яклавын тәэмин итү буенча эшчәнлегенә бердәм таләпләрне билгеләгән федераль закон көченә керүен дә билгеләми булмый.

Доклад әзерләгәндә Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә мөрәҗәгать итүчеләрдән килгән шикаятьләр, Татарстан Республикасы «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы мәгълүматлары, дәүләт органнарының һәм җирле үзидарә органнарының мәгълүматлары, шулай ук Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре тәкъдим иткән мәгълүматлар, хокук саклау оешмаларыннан килгән яки массакүләм мәгълүмат чараларында басылган кеше хокукларын бозу турында мәгълүматларны тикшерү йомгаклары, республика ведомствоара комиссияләр материаллары һәм башка чыганаклар анализланды.

Гражданнар мөрәҗәгатьләре белән эшләүне анализлау

Ел саен Вәкаләтле вәкил адресына килгән гражданнар мөрәҗәгатьләренә, «Халык контроле» Татарстан дәүләт мәгълүмат системасы мәгълүматларына, социаль челтәрләрдә һәм массакүләм мәгълүмат чараларында басылган язмаларга, яки ГЛОНАСС +112 Бердәм дәүләт мәгълүмат системасы аша җибәрелгән мәгълүматларга анализ ясау, дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары һәм аларның вазифаи затлары ягыннан кеше һәм гражданнар хокукларын яклау гарантияләрен көчәйтүне таләп итүче проблемалы мәсьәләләр спектрын ачыкларга мөмкинлек бирә.

2020 елда дөнья коронавирус йогышлы авыруы пандемиясе (COVID-19) – җәмәгать сәламәтлеге өлкәсендә гадәттән тыш хәлгә юлыкты, ул кыска вакыт эчендә җәмгыять тормышының барлык өлкәләрендә тирән үзгәрешләргә китерде һәм барлык дәүләт, муниципаль органнар һәм шәхси оешмалар, шул исәптән хокук саклау берләшмәләре эшенә төзәтмәләр кертте.

Шуңа да карамастан, хокук саклау эшчәнлегенә ихтыяҗ кискен артты, һәм Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил COVID-19 таралуга һәм аның нәтиҗәләренә каршы көрәш барышыннан читтә калмады.

2020 елда Татарстан Республикасында яшәүчеләр Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә үзләрен кызыксындырган мәсьәләләр буенча 5859 тапкыр мөрәҗәгать иттеләр (2019 елның шул чорында – 4713).

1нче таблица

Күрсәткечләр	**Саны**
Барлыгы	5859
Шул исәптән телдән килгән мөрәҗәгать	1508
Шул исәптән язма формада һәм электрон документ рәвешендә	2488
ЕГИС ГЛОНАСС +112	1863
«Халык контроле» системасы	76 455

Узган ел кеше һәм гражданнар хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен бозу фактлары турында мәгълүмат гражданнарның телдән һәм язма мөрәҗәгатьләреннән (3996) һәм ГЛОНАСС + 112 системасы (1863) хәбәрләреннән алынды.

Гражданнардан килгән мөрәҗәгатьләрнең гомуми санынннан 2 488е язмача, шул исәптән 389ы электрон почта аша җибәрелде һәм 1 027се – Вәкаләтле вәкилнең рәсми сайтының Интернет-кабул итүе, 733е почта элемтәсе

аша керде, шуларның 92се – гражданнарның күмәк мөрәҗәгате (2019 елның шул чорында – 106).

2020 елда «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында барлык статуслардан кайтарылган мөрәҗәгатьләрне исәпкә алып 76 455е бастырылды, шул исәптән: 59 382 мөрәҗәгать хәл ителде – 78 %, 12 183е буенча эшләр планлаштырылды, 3 965енә сәбәбен күрсәтеп, баш тарту белдерелде, 925е – карала.

Гражданнардан мөрәҗәгатьләр актив рәвештә түбәндәге төрләр буенча килде, әйтик, «Территорияне төзекләндерү» төре буенча – 43 933 мөрәҗәгать, «Муниципаль юлларны карап тоту һәм ремонтлау» – 15 006 мөрәҗәгать, «Юл хәрәкәтен оештыру» – 7 182 мөрәҗәгать, «Тышкы рекламада закон бозулар» – 5 068, «Торак-коммуналь хезмәтләр» – 4 686, «Җәмәгать транспорты» – 3 066 мөрәҗәгать, «Сырхауханәләр һәм хастаханәләр» – 2 921 мөрәҗәгать.

2020 ел башыннан бирле «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында социаль челтәрләрдән кергән 475 мөрәҗәгать бастырылды, бу 2019 ел белән чагыштырганда 37 процентка күбрәк, шуларның 330ы хәл ителде, бу 2019 ел белән чагыштырганда 21 % ка күбрәк, 112се – планлаштырылды, 4се – эш барышында, 29 мөрәҗәгатькә, аларны үтәү мөмкинлеге булмау сәбәпле «Дәлилләнгән баш тарту» статусы бирелде.

«Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына килгән мөрәҗәгатьләрне сыйфатлы һәм оператив үтәү максатыннан, 2020 елда ведомствоара комиссиянең бер утырышы һәм Татарстан Республикасы Вәкаләтле вәкил Аппаратында һәм муниципаль районнарында 36 эш киңәшмәсе, шул исәптән видеоконференция тәртибендә, Татарстан Республикасы Президенты Аппараты, Татарстан Республикасы Прокуратурасы вәкилләре, Татарстан Республикасы муниципаль районнары һәм шәһәр тирәләре башкарма комитетларының структур бүлекчәләре җитәкчеләре һәм җаваплы башкаручылары катнашында уздырылды, 3 674 мөрәҗәгать контрольгә алынды, бу 2019 ел белән чагыштырганда 8 процентка күбрәк булды (3401).

Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре 2020 елда гражданнардан кергән мөрәҗәгатьләрдә күрсәтелгән объектлар буенча 450 күчмә тикшерү үткәрелде. 3 674 мөрәҗәгать Татарстан Республикасы муниципаль районнарындагы һәм шәһәр тирәләрендәге җаваплы башкаручыларга, аларга нигезсез башкару статуслары бирелүгә бәйле рәвештә, эшкә кире кайтарылды.

Республика территориясендә гамәлгә ашырыла торган тармак инвестиция программалары нәтиҗәсендә, автомобиль юлларын карап тоту һәм ремонтлау мәсьәләләре буенча гражданнарның – 9 518 һәм йорт яны территорияләрен

төзекләндерүгә һәм җәмәгать киңлекләрен карап тотуга кагылышлы 25 851 мөрәҗәгате уңай хәл ителде, бу 2019 ел белән чагыштырганда 8 процентка күбрәк (23 866 мөрәҗәгать).

«Имин һәм сыйфатлы автомобиль юллары» Илкүләм проекты кысаларында узган елда «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына килгән мөрәҗәгатьләрне исәпкә алып, юл-урам челтәрләрендә 13 светофор объекты урнаштырылды.

«Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына кергән мөрәҗәгатьләрне үтәү буенча бигрәк тә Әгерҗе (84 %), Актаныш (87 %), Әтнә (81 %), Бөгелмә (78 %), Чүпрәле (77 %), Зәй (79 %), Кама Тамагы (81 %), Лениногорск (81 %), Мамадыш (85 %), Минзәлә (89 %), Мөслим (83 %), Балык Бистәсе (89 %), Саба (87 %), Теләче (77 %), Чирмешән (79 %), Ютазы (88 %), Түбән Кама (80 %) муниципаль районнары һәм Яр Чаллы (84 %) шәһәр округы башкарма комитетларында эшнең актив алып барылуы билгеләнде.

ГЛОНАСС +112 системасы аша кергән һәм Вәкаләтле вәкил тарафыннан эшкә кабул ителгән мәгълүмати хәбәрләрнең саны 2019 елда 541 хәбәрдән 2020 елда 1863кә кадәр артты, ГЛОНАСС +112 (669) хәбәрләренең күп өлеше коронавирус инфекциясе (COVID-19) таралуга бәйле рәвештә гражданнарга ярдәм күрсәтү мәсьәләләренә кагылды.

Вәкаләтле вәкилнең әлеге хәбәрләре, чаралар күрү өчен, министрлыкларга, ведомстволарга һәм җирле үзидарә органнарына оператив рәвештә тапшырылды, яисә Россия Федерациясе территориясендә яңа коронавирус инфекциясен кертүне һәм таралуны кисәтү һәм тыю буенча Илкүләм планны гамәлгә ашыру кысасында, 2020 елның апрелендә Вәкаләтле вәкил инициативасы буенча махсус төзелгән «COVID-2019: коронавирус инфекциясе таралуны булдырмау» дигән яңа төрдә «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында басылды.

Әлеге төр буенча «Халык контроле» системасында барлыгы 630 мөрәҗәгать бастырылды, шуларның 568е хәл ителде – 90 %, 16 мөрәҗәгать буенча эшләр планлаштырылды, 43е буенча дәлилләнгән баш тарту бирелде, 3 мөрәҗәгать буенча эш алып барыла.

ГЛОНАСС +112 системасына һәм «Халык контроле» системасына кергән мөрәҗәгатьләрдә республика халкы волонтерлык ярдәме күрсәтү (159 мөрәҗәгать), күп фатирлы йортларда гомуми кулланылыштагы урыннарны дезинфекцияләү (70 мөрәҗәгать), саклану чараларын үтәмәү (социаль, мәдәни-күңел ачу учреждениеләрендә, кибетләрдә, даруханәләрдә, медицина оешмаларында һәм башка учреждениеләрдә кешеләр арасында социаль дистанцияне саклау) (233 мөрәҗәгать), саклану чаралары булмау (битлек,

перчаткалар, антисептик чаралар) (18 мөрәҗәгать), sms-пропусклар алу һәм башка мәсьәләләрне күтәреп чыкты.

Әлеге төр буенча мөрәҗәгатьләр «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасының баш модераторы буларак, республикада яшәүчеләр мәнфәгатьләрендә, аларны хәл итү өчен Вәкаләтле вәкилнең махсус контролендә калды.

Күрсәтелгән төр буенча өлкән яшьтәге һәм аз тәэмин ителгән гражданнарга волонтерлык ярдәме күрсәтү турында кергән мөрәҗәгатьләрне карау нәтиҗәләре буенча Татарстан Республикасы Казан шәһәре, Яр Чаллы шәһәре, Азнакай, Әлки, Әлмәт, Апас, Арча, Әтнә, Бөгелмә, Буа, Чүпрәле, Алабуга, Зәй, Яшел Үзән, Лаеш, Лениногорск, Менделеевск, Минзәлә, Мөслим, Түбән Кама, Нурлат, Тәтеш, Тукай, Теләче, Чирмешән, Чистай, Ютазы муниципаль районнары җирле үзидарә органнары тарафыннан мохтаҗларны азык-төлек һәм дару чаралары белән тәэмин итү буенча оператив тәртиптә эш алып барылды.

Күп фатирлы йортларда гомуми кулланылыштагы урыннарны дезинфекцияләү мәсьәләләре буенча «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы мөрәҗәгатьләре Вәкаләтле вәкил тарафыннан республиканың муниципаль районнары һәм шәһәр округларының торак идарәче компанияләренә җибәрелде. Күп фатирлы йортларда яшәүчеләрдән сораулар алган идарәче оешмалар тарафыннан тиз арада гомуми кулланылыштагы урыннарны санитар эшкәртү үткәрелде.

Вәкаләтле вәкил Аппаратына гражданнардан килгән мөрәҗәгатьләр структурасы «Россия Федерациясе гражданнары мөрәҗәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маенда дөнья күргән 59 нчы федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә, мөрәҗәгать итүчеләр төрләре һәм конституцион хокук төркемнәре буенча 2 нче һәм 3нче таблицаларда тәкъдим ителә.

2нче таблица

(мөрәҗәгать итүче категориясе идентификацияләнергә мөмкин булган мөрәҗәгатьләр проценты)

Мөрәҗәгать итүчеләр	**2020 ел**
Пенсионер	29,9 %
Инвалид	12,2 %
Хөкем ителүче (шул исәптән хөкем ителүче ихтыяҗларында)	22,9 %
Эшкә сәләтле кеше	14,01 %
Хезмәт ветераны	2,3 %
Шик астына алынучы/гаепләнүче	4,4 %
Коллектив	14,12 %

3 нче таблица

Конституцион хокуклар төркеме	2020 елда барлыгы
Социаль хокуклар	47,78 %
Гражданлык (шәхси) хокуклары	34,05 %
Сәяси хокуклар	17,23 %
Икътисадый хокуклар	7,28 %

Социаль хокуклар төркеме структурасында күпчелек өлешне социаль тәэминат мәсьәләләре – 42,4 %, торак хокукларын гамәлгә ашыру, торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтү мәсьәләләре буенча мөрәҗәгатьләр 28,07 % тәшкил итә.

2019 ел белән чагыштырганда хезмәт хокукларын (326 мөрәҗәгать, 2019 елда – 227) һәм сәламәтлек саклауга һәм медицина ярдәменә хокукны (639 мөрәҗәгать, 2019 елда – 378) бозуга бәйле мөрәҗәгатьләр саны артты. Хокук мөнәсәбәтләренең әлеге өлкәләре кысаларында проблемалы мәсьәләләр махсус бүлектә каралачак.

Гражданлык хокуклары структурасында иң күп санны – 58,1 % – гражданлык, административ һәм җинаять-суд эшчәнлеге кысаларындагы мөрәҗәгатьләр тәшкил итә, 9,58 % – гаилә мөнәсәбәтләре кысаларында мөрәҗәгатьләр (ата-аналар арасындагы бәхәсләр, үз бурычларын тиешенчә үтәмәү һ.б.) һәм 16,4% – иреккә һәм шәхси кагылгысызлыкка хокукны яклау турында мөрәҗәгатьләр.

Гомумән алганда, төрле элемтә каналлары буенча Вәкаләтле вәкилгә кергән мөрәҗәгатьләрнең тематикасы соңгы елларда үзгәрешсез кала (4нче таблица).

4нче таблица

Мөрәҗәгатьләр тематикасы	2019 ел		2020 ел	
	Сан	%	Сан	%
Торак мәсьәләләре, шул исәптән торак-коммуналь хезмәте күрсәтү мәсьәләләре	1081	22,94	678	11,58
Суд карарлары белән ризалашмау	300	6,37	141	2,40
Хокук саклау органнары хезмәткәрләренә дәгъва	295	6,26	571	9,75
Социаль тәэминат һәм халыкны социаль яклау	547	11,61	1024	17,48
Кешеләрне мәҗбүри тоту урыннарында тоту шартлары	155	3,29	171	2,92
Хезмәт законнары	227	4,81	326	5,57

РФ Кораллы Көчләрендә хезмәт	33	0,70	34	0,58
Медицина хезмәте күрсәтү	378	8,01	639	10,91
Мәгариф	79	1,68	74	1,26
Җир мәсьәләләре	95	2,01	42	0,72
РФ гражданлыгын кабул итү һәм паспорт бирү	164	3,48	108	1,84
Башкарма производство	199	4,22	196	3,34
Хокукый мәгълүмат бирү мәсьәләләре	210	4,46	500	8,53
«Халык контроле» системасы эше мәсьәләләре	449	9,53	550	9,38
Башка сораулар	501	10,63	805	13,74
Барлыгы:	4713	100	5859	100

Вәкаләтле вәкил, шулай ук Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре тарафыннан, коронавирус инфекциясе таралуны профилактикалау белән бәйле чикләү чаралары гамәлдә булган чорда, 2020 елның 30 мартыннан 12 маена кадәр гражданнарны шәхсән кабул итү туктатылды. Шул ук вакытта, Вәкаләтле вәкил һәм Аппарат хезмәткәрләре көн саен видеоэлемтә тәртибендә гражданнарны Skype, Zoom, WhatsApp программалары яисә телефон элемтәсе аша кабул итте.

Вәкаләтле вәкил өчен видеоэлемтә тәртибендә гражданнарны кабул итү практикасы яңалык түгел. Татарстан Республикасының ерак муниципаль районнарында яки аннан читтә яшәүче гражданнарны видео аша кабул итү Вәкаләтле вәкил тарафыннан 2011 елда кертелде.

Чикләү чаралары йомшарганнан соң Вәкаләтле вәкил аппараты гражданнарны күбрәк видеоэлемтә тәртибендә кабул итүне дәвам итте.

Гомумән алганда, 2020 елда Вәкаләтле вәкил тарафыннан гражданнарны 70 тапкыр кабул итү үткәрелде, алар кысасында республиканың 639 кешесе үзләрен борчыган сораулар белән мөрәҗәгать итте. Шуларның 49ында видеоэлемтә системаларын кулланып кабул итү үткәрелде.

Вәкаләтле вәкил, вәзгыятьнең катлаулы булуына карамастан, гражданнарны бердәм кабул итү практикасын да дәвам итте.

Күрсәтелгән чорда кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы буенча идарәсе (19.05.2020), Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы (16.06.2020, 08.07.2020), Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе (03.03.2020, 23.06.2020, 16.12.2020), Татарстан Республика Прокуратурасы (25.02.2020, 14.07.2020, 27.11.2020, 30.12.2020), Татарстан Республикасы профсоюзлар федерациясе (30.06.2020),

Татарстан Республикасында дәүләт Хезмәт инспекциясе (11.02.2020, 30.06.2020, 18.08.2020), Россия Федерациясе Тикшерү комитетының Татарстан Республикасы буенча тикшерү идарәсе (11.03.2020, 27.10.2020), Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы (17.03.2020), Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы (20.10.2020), Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы (09.12.2020), Татарстан Республикасы буенча медико-социаль экспертизаның Баш бюросы (08.07.2020), Дәүләт учреждениесе – Татарстан Республикасы буенча Россия Федерациясе социаль иминиятләштерү фондының төбәк бүлеге (08.07.2020), Татарстан Республикасы Иҗтимагый палатасы (04.02.2020), Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы җитәкчелеге (03.12.2020), Чуваш Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил (04.02.2020), Татарстан Республикасы медицина хезмәткәрләре берлеге президенты (04.02.2020), Россия Федерациясе Дәүләт Думасы депутаты О.И.Павлова (30.06.2020, 03.12.2020), алтынчы чакырылыш Татарстан Республикасы Дәүләт Советы депутаты М.Ф. Сыровацкий (14.02.2020) белән бердәм тематик кабул итүләр уздырылды.

2020 елда барлыгы 27 бердәм кабул итү булды.

Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе җитәкчесе, Татарстан Республикасы Прокуратурасы вәкилләре, «16нчы медико-санитар часте» ФСКУ җитәкчесе, шулай ук Татарстан Республикасы Премьер-министрының хокук саклау һәм административ эшчәнлек буенча ярдәмчесе белән берлектә Вәкаләтле вәкил тарафыннан хөкем ителүчеләрне 6 кабул итү, шул исәптән Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе 3 нче, 4 нче, 5 нче, 10 нчы, 18 нче, 19 нчы төзәтү колонияләре медицина частьләре белән тоташтырылып, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе белән видеоконферецэлемтә (телемедицина) системасы кулланып, 5 дистанцион кабул итү уздырылды. Алар кысаларында 56 хөкем ителүче шәхси сораулар буенча консультация ала алды.

Видеоэлемтә форматында Вәкаләтле вәкил һәм җәмәгать ярдәмчесе тарафыннан Россия Федерациясе Эчке эшләр министрлыгының Чаллы шәһәре буенча идарәсенең чит ил гражданнарын һәм гражданлыгы булмаган затларны вакытлыча тоту үзәгендә тотылучы затларны кабул итү уздырылды, алар кысаларында 460 тапкыр чит ил гражданнарына һәм гражданлыгы булмаган затларга хокукый консультацияләр күрсәтелде, 2020 елның февралендә бер кабул итү үткәрелде (24 кеше).

Коронавирус эпидемиясе дөньяга моңарчы күрелмәгән карантин чаралары күрүне таләп итте: чикләрне ябу, авиаэлемтәне туктату. Күп кенә ил чит ил кешеләре өчен чикләрен тулысынча япты.

Бу чорда чит илләрдә калырга мәҗбүр булган россиялеләрнең язмышы турындагы мәсьәлә кискен туды. Вәкаләтле вәкил адресына башка дәүләтләрдә: Америка Кушма Штатлары, Кытай, Тайланд, Танзания, Әзербайҗан, Кипрда вакытлыча булган татарстанлылардан 14 шундый мөрәҗәгать керде. Барлык мөрәҗәгатьләрне дә, Россия Федерациясе территориясендә яңа коронавирус инфекциясен кертү һәм таратуны кисәтү буенча Россия Федерациясе Хөкүмәте Оператив штабына үтенечнамә юнәлткән Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н.Москалькова ярдәме белән, гражданнарның туган якларына әйләнеп кайту хокукларын торгызып, уңай хәл итә алдык.

2020 елда Вәкаләтле вәкил һәм аның ярдәмчеләре тарафыннан гражданнарның мөрәҗәгатьләрен урыннарга чыгып карау максатларында, 100дән артык тикшерү чарасы үткәрелде, шул исәптән түбәндәге мәсьәләләр каралды:

• гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә (Казан шәһәренең 78 нче номерлы «Фарватер» лицее, белем бирү процессын оештыру; Казан шәһәренең «208 нче номерлы татар телендә тәрбия һәм белем бирү катнаш төрдәге балалар бакчасы», хезмәткәрнең хокукка каршы гамәлләре; Казан шәһәренең

«Советлар Союзы Герое С.А.Әхтәмов исемендәге 121нче номерлы лицей, белем алу хокукын бозу»; Алексеевск районының «Реченск төп гомуми белем бирү мәктәбе»; Казан шәһәренең «132 нче катнаш төрдәге балалар бакчасы», урын бирүдән баш тарту; Биектау районының «Чебурашка» Пермяковск балалар бакчасы», ата-аналар түләве белән ризалашмау; Казан шәһәре Идел Буе районының «35нче номерлы лицее – «Галактика» белем бирү үзәге», белем алу хокукын бозу; «Советлар Союзы Герое А.С. Умеркин исемендәге 116нчы номерлы лицей», белем алу хокукын бозу; «Югары Ослан урта гомуми белем бирү мәктәбе»);

• җиһаз җитештерүне оештыру белән бәйле яшәү шартларының канәгатьләнерлек булмавы (тавышның югары дәрәҗәсе, «Авиатөзелеш районының Торак-коммуналь хуҗалыгы» идарәче компаниясе; фатирда чит исләр (Казан шәһәре, «Идел буе АДС»); торак бина торышының канәгатьләнерлек булмавы (Лаеш районы);

• торак-коммуналь хуҗалык өлкәсе эшләре: күп фатирлы йортның инженерлык челтәрләренә санкциясез тоташу («Мәскәү районы торак-коммуналь хуҗалыгы» идарәче компаниясе); түбәне сыйфатсыз ремонтлау

(«Лаеш районы ТКХ»); газ белән тәэмин итүдә өзеклекләр (Казан шәһәре, «АРТ СИТИ» җәмгыяте) һәм су белән тәэмин итүдә өзеклекләр (Казан шәһәре, «Дәрвишләр торак-коммуналь хуҗалыгы» идарәче компаниясе); торак-коммуналь хезмәтләр өчен түләү буенча бурыч («Мәскәү районы торак-коммуналь хуҗалыгы» идарәче компаниясе);

• торак шартларын яхшырту (Биектау районы), шул исәптән инвалид бала тәрбияләүче гаиләләр (Казан шәһәре);

• балалар өчен тернәкләндерү үзәкләрендә кеше хокукларын бозу («Көч-балаларда» Сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән балаларга ярдәм хәйрия фонды, Казан шәһәре) һәм өлкәннәр (Лаеш районы);

• хезмәт законнарын бозу (клининг компаниясе);

• тимер юл аша җәяүлеләр өчен җир өсте кичүендә «Уңайлы мохит» булмау («Әмәт» Тимер юл станциясе);

• башкарма производство (Казан шәһәре);

• каты коммуналь калдыкларны җыю һәм чыгаруның канәгатьләнерлек оештырылмавы (Казан шәһәренең Константиновка бистәсе, «ПЖКХ» җәмгыяте);

• хөкем ителүчегә дисциплинар җәзаны нигезсез салу һәм шикаять җибәрүдә төзәтү учреждениесе хакимияте тарафыннан тоткарлык күрсәтү (Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе 2 нче төзәтү колониясе) һәм башкалар.

Ел дәвамында хокуклар һәм ирекләр торгызу буенча мөмкин булган һәм кирәкле чараларга карата Вәкаләтле вәкилнең 20 тәкъдиме һәм кисәтүе җибәрелде. Хисап елында дәүләт органнары, җирле үзидарә органнары, аларның вазифаи затлары һәм оешмалары адресына башкарма производство өлкәсендә суд пристав-башкаручылары суд гамәлләре өлешендә бозылган хокукларны торгызу турында тәкъдимнәр җибәрелде (Казан шәһәренең аерым башкарма производстволары буенча суд приставларының районара бүлеге, суд приставларының Киров районы бүлеге), мәгариф өлкәсенең гомумбелем бирү һәм мәктәпкәчә яшьтәге белем бирү учреждениеләре өлешендә («Югары Ослан урта гомуми белем бирү мәктәбе», Казан шәһәре Яңа Савин районының «208нче номерлы татар телендә тәрбияләү һәм укыту катнаш төрдәге балалар бакчасы», Казан шәһәренең «Фарватер» 78нче лицее»), Сәламәтлек саклау өлкәсендә («Арча үзәк район хастаханәсе» ДАССУ медико-социаль экспертиза бюросына мөрәҗәгатьтә хокукны торгызу турында), торак өлкәсендә (Биектау районы башкарма комитеты төзекләндерелгән торак бинасында яшәү хокукын торгызу турында; Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы ятим балалар арасындагы затның торак бинага мохтаҗ дип тануга хокукын торгызу

турында), торак пунктын газлаштыру, авыл җирендә яшәүче гражданнарга дәүләт ярдәме мәсьәләләре буенча.

2020 елда Вәкаләтле вәкилне конституциячел суд эшчәнлегендә катнашырга җәлеп итү практикасы дәвам итте. Узган чорда «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы законының 24 нчы маддәсе һәм 51 маддәсе өченче өлеше булеге тәртибендә Вәкаләтле вәкил торак-коммуналь хуҗалык, социаль хезмәтләр күрсәтү, сәламәтлек саклау, социаль иминият, торак өлкәсендә гражданнарның шикаятьләренә бәяләмә бирү өчен Татарстан Республикасы Конституция суды тарафыннан 6 тапкыр җәлеп ителде.

Суд органының конституция контроле буенча әлеге инициативасы кеше һәм гражданнар хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәүне, яклауны һәм торгызуны тәэмин итү күзлегеннән мөһим булып тора.

Шулай ук Вәкаләтле вәкил гомуми юрисдикция судларының миграция мәсьәләләре буенча утырышларында 55 тапкыр катнашты, аларның нәтиҗәләре буенча 24 эш буенча карар чит ил гражданы яисә гражданлыгы булмаган зат файдасына кабул ителде, шул исәптән:

• гражданлыгы булмаган 9 затка карата район судлары карарларын Россия Федерациясеннән административ чыгару өлешендә үтәүне туктату турында уңай карарлар кабул ителде;

• бер эш буенча Әзербайҗан гражданының өч бала атасы булуы ачыкланды, шуңа бәйле рәвештә балаларга яшәүгә рөхсәтне рәсмиләштерү мөмкинлеге туды;

• Россия Федерациясе Президенты В.В. Путинның «Яңа коронавирус йогышлы авыруы (COVID-19) таралу куркынычы белән бәйле рәвештә, чит ил гражданнарының һәм гражданлыгы булмаган затларның хокукый хәлен җайга салу буенча вакытлы чаралар турында» 2020 елның 18 апрелендә дөнья күргән 274нче Указын үтәү йөзеннән, район судларының чит ил гражданнарын Россия Федерациясеннән читкә административ чыгару һәм вакытлыча тоту үзәгенә урнаштыру өлешендә карарлары юкка чыгарылды.

2020 елда Вәкаләтле вәкилгә юридик фирмаларның намуссыз гамәлләре белән очрашкан 6 граждан мөрәҗәгать итте, шулай ук пенсия белән тәэмин итү мәсьәләләре буенча, мөрәҗәгать итүченең шәхси мәгълүматларына үзгәрешләр кертеп кенә, бердәм шаблон буенча мәгълүматлары бер юридик компания тарафыннан әзерләнгән 81 мөрәҗәгать керде.

Зыян күргән 6 кешенең һәркайсы, үз проблемаларын хәл итү өчен, юридик компаниягә мәҗбүри мөрәҗәгать итүләре, килешүдә күрсәтелгән хезмәтләрнең фактта күрсәтелмичә, 20дән алып 90 мең сумга кадәр юридик

хезмәт күрсәтүгә килешү төзелүе, һәм шул көндә үк эшләрнең үтәлүе турында нәтиҗә ясалуы турында хәбәр итте.

Гражданның телдән мөрәҗәгать итү очрагы да булган (телефон шалтыратуы), юридик компания үз имиджын ныгыту һәм клиентлар җәлеп итү өчен мөрәҗәгать итүчеләргә үз эшчәнлеген Вәкаләтле вәкил исеменнән башкаруы турында хәбәр иткән.

Вәкаләтле вәкил һәм Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре тарафыннан юридик фирмалар эшчәнлегенә кагылышлы шикаятьләр һәм гаризалар игътибар белән өйрәнелә. Гражданнарга закон нормалары аңлатылган җаваплар бирелә, я хезмәт күрсәтү турындагы килешү буенча йөкләмәләрне тиешенчә үтәмәгән очракта шикаять прокуратура органнарына җибәрелә; гражданга карата җинаять кылынган очракта, шикаятьләрнең дәлилләрен тикшерү өчен, алдан тикшерү органнарының вазифаи затларына тапшырыла.

Дәүләт органнарының җайга салынган уртак эше нәтиҗәсендә, Казан шәһәрендә урнашкан «Меридиан» җәмгыяте юридик фирмасына карата, куллнучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы буенча идарәсе тарафыннан, аның эшчәнлегеннән зыян күргән гражданнарның мәнфәгатьләрен яклау өчен, күмәк дәгъва гаризасы әзерләнде. Янәсе, «Меридиан» җәмгыятенең гражданнарга түләүсез консультацияләрдән килгән зыян 1,5 млн сум тәшкил иткән.

2020 елда Татарстан Республикасы муниципаль районнарында һәм шәһәр тирәсендә гражданнар мөрәҗәгатьләрен карап тикшерүгә Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре актив ярдәм күрсәтте. Вәкаләтле вәкил кушуы буенча ярдәмчеләр тарафыннан ГЛОНАСС +112 системасыннан килгән 233 хәбәр һәм гражданнарның 114 мөрәҗәгате тикшерелде.

Узган ел җәмәгать ярдәмчеләре адресына гражданнардан 1 845 мөрәҗәгать керде. Гражданнар җәмәгать ярдәмчеләренә элеккегечә торак, шул исәптән торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтү, социаль яклау һәм социаль тәэмин итү, медицина хезмәте күрсәтү, хезмәт законнары, җир һәм мәгариф мәсьәләләре буенча мөрәҗәгать иттеләр. Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, аларның бер өлешен урында хәл итеп була иде. Берничә мисал китерәбез.

Түбән Кама районында яшәүче I төркем инвалид, ГЛОНАСС + 112 ашыгыч хезмәте номеры буенча коляскада йөри торган инвалидка подъездка керү юлын япкан автотранспорт чарасы хуҗасына шикаять белән мөрәҗәгать итте. Вәкаләтле вәкилнең Түбән Кама районындагы җәмәгать ярдәмчесе Т.В. Трошина әлеге мөрәҗәгать буенча инвалидның өенә барды,

пандус урнаштыруда ярдәм итү мәсьәләсе күтәрелде. Җәмәгать ярдәмчесе «Торак» идарәче компаниясе» директоры И.Г. Валасеевка коляскада йөри торган I төркем инвалид өчен подъездда култыклар һәм пандус урнаштыру үтенече белән мөрәҗәгать итте. Үтенеч тулысынча канәгатьләндерелде. Мөрәҗәгать итүче ярдәм күрсәткән өчен рәхмәт белдерде.

Вәкаләтле вәкилнең Арча районындагы җәмәгать ярдәмчесе Р.А. Һидиятовка Апайкино Гәр авылында яшәүче ханым авылдан чыгу юлында яшәүчеләргә уңайсызлыклар тудырган агач ташый торган автомобиль юлын ябу мәсьәләсе буенча мөрәҗәгать итте. Р.А. Һидиятов «Арча урман хуҗалыгы» дәүләт бюджет учреждениесе җитәкчелегенә мөрәҗәгатеннән соң автомобиль юлы кырыенда өелгән агач материаллары алынды һәм алга таба әлеге юл участогыннан агач материалларын ташуны алып бармау турында карар кабул ителде.

Вәкаләтле вәкилнең Тәтеш районындагы җәмәгать ярдәмчесе И.В. Гавчевага ташламалы дару препаратлары белән тәэмин итү мәсьәләсе буенча өлкән яшьтәге бер ханымнан шалтырату булды.

Җәмәгать ярдәмчесе мөрәҗәгать итүче янына бу хакта җентекләп сөйләшү һәм хәлне ачыклау өчен барды. Әңгәмә барышында гариза бирүчегә даими нигездә «Ксарелто» препараты кирәклеге ачыкланды. Җәмәгать ярдәмчесе 2020 елның 1 гыйнварыннан 2020 елның 20 сентябренә кадәр бушлай җибәрелгән дару чараларына рецептлар реестрын соратып алды. Анда мөрәҗәгать итүчегә дару чараларын бирү факты билгеләнмәгән. И.В. Гавчеваның «Тәтеш үзәк район хастаханәсе» баш табибы Р.Р.Салаватуллинга мөрәҗәгатеннән соң мөрәҗәгать итүчене дарулар белән тәэмин итү мәсьәләсе хәл ителде.

Вәкаләтле вәкилнең Әлки районындагы җәмәгать ярдәмчесе Ф.Г. Яруллинага Базарлы Матак авылында яшәүче 1924 елда туган ялгыз яшәүче күршесенең сиделка хезмәтенә мохтаҗ булуы турында хәбәр итте. Җәмәгать ярдәмчесе мөрәҗәгать итүче белән бергә Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгының Әлки районындагы социаль яклау бүлегенә мөрәҗәгать итте. 2020 елның 1 октябреннән өлкән яшьтәге пенсионер караучы хезмәтеннән файдалана.

Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре шулай ук узган елда сайлау участокларының сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затлар өчен ачык булуны, шикләнелүчеләрнең һәм гаепләнүчеләрнең, Россия Федерациясе

Конституциясенә төзәтмәләрне хуплау мәсьәләсе буенча Россиякүләм тавыш бирүе һәм Татарстан Республикасы Президентын сайлау вакытында хастаханәгә салынган гражданнарның сайлау хокуклары үтәлүне, авария хәлендәге торак йортларда яшәүчеләрне күчерү өчен каралган күп фатирлы торак йортларның яшәү өчен яраклы булуны, Татарстан Республикасы муниципаль районнарында адаптив физик культура һәм спорт белән шөгыльләнүне оештыру мониторингында катнашты.

Гражданнарның сайлау хокукларын яклау

2020 ел сәяси вакыйгаларга бай булды. Бу – 25 июньнән 1 июльгә кадәр узган Россия Федерациясе Конституциясенә үзгәрешләр кертелгән үзгәрешләр буенча Россиякүләм тавыш бирү (алга таба – Россиякүләм тавыш бирү), Татарстан Президентын сайлау, 11 сентябрьдән 13 сентябрьгә кадәр тагын өч сайлау кампаниясе узды: Россия Федерация Дәүләт Думасына Түбән Кама сайлау округыннан депутат сайлау, Татарстан Дәүләт Советына депутат сайлау, шулай ук муниципаль берәмлекләрнең вәкиллекле органнарына депутатлар сайлау булды.

Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе мәгълүматлары буенча, 2020 елның 1 июленә, республикада сайлаучыларның саны 2 937 257 кеше тәшкил итте.

Россия Федерациясе Конституциясенең 1 өлеше 32 нче маддәсенә һәм 2 өлеше 32 нче маддәсенә ярашлы рәвештә, Россия Федерациясе гражданнары дәүләт эшләре белән идарә итүдә турыдан туры да, үз вәкилләре аша да катнаша, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнарына сайлану һәм сайлау хокукына, шулай ук референдумда катнашу хокукына ия.

Шулай итеп, сайлау хокуклары, гражданнарга турыдан туры дәүләт белән идарә итүгә мөмкинлек бирүче сәяси хокуклар системасының мөһим компоненты булып тора. Ә сайлаулар, чынлап та алар ирекле икән, җәмгыятьтә демократиянең мөһим күрсәткече булып тора. Тавыш бирүгә әзерләнү һәм үткәрү вакытында гражданнарның сайлау хокукларын тормышка ашыруны, күзәтүне, яклауны һәм торгызуны тәэмин итүгә булышлык итү, хокук бозуларны ачыклау һәм булдырмау, хокук бозулар турындагы мәгълүматны тикшерү – сайлау процессы кысаларында – Вәкаләтле вәкилнең төп бурычлары булып тора.

Ел саен, гражданнарның сайлау хокукларын саклауны күзәтү йомгаклары буенча, Вәкаләтле вәкил, язмача яки еллык Докладта әйтелгән тәкъдимнәр рәвешендә, сайлау процессын оештыручыларга киләсе елларда сайлау

системасында килеп туачак проблемаларны булдырмау буенча эчтәлекле тәкъдимнәр җибәрә.

2020 елда Вәкаләтле вәкил, Аппарат хезмәткәрләре һәм Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре тарафыннан Россиякүләм тавыш бирү һәм сайлау, аларны үткәрү вакытында төрле чыганаклардан (дәүләт органнарыннан, матбугат чараларыннан, интернеттан, коммерциячел булмаган оешмалардан, «кайнар элемтә»ләрдән) килгән хокук бозулар турындагы мәгълүматларны анализлау үткәрелде, гражданнарның сайлау хокукларын бозулары турындагы шикаятьләр һәм мөрәҗәгатьләр каралды, тавыш бирү көнендә сайлау хокукларын саклау контрольдә тотылды.

Гражданнарның сайлау хокукларын саклау эшендә Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил, Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе, Татарстан Республикасы Иҗтимагый палатасы, республиканың дәүләт органнары һәм иҗтимагый оешмалары белән бергә эшләде.

2020 елның сайлау кампанияләренең үзенчәлекләре дә булды. Яңа короновирус инфекциясе таралу белән бәйле вәзгыять (алга таба – COVID-19) соңгы илле елда сәламәтлек саклау өлкәсендә иң җитди дөнья кризисларының берсе булды. Билгеле, COVID-19 таралу куркынычы саклану шартларында, сайлау процессын оештыру вакытында санитар-эпидемиологик иминлекне тәэмин итүгә һәм тавыш бирүдә катнашучыларның сәламәтлеген саклауга аерым игътибар бирелде.

Беренчедән, тавыш бирү вакыты халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү һәм Россиякүләм тавыш бирүдә һәм сайлауларда катнашучылар өчен уңайлы шартлар тудыру зарурлыгы уңаеннан арттырылды. Әлеге күренеш «тавыш бирүгә кадәр тавыш бирү» дигән атама алды. Әйтик, Россиякүләм тавыш бирү кысаларында россиялеләрнең игълан ителгән тавыш бирү көне – 2020 елның 1 июленә кадәр, алты көн дәвамында тавыш бирү мөмкинлеге булды.

Бу максатларда тиешле норматив хокукый актлар кабул ителде. Әйтик, Россиякүләм тавыш бирү 2020 елның 14 мартында дөнья күргән «Хакимиятне оештыруның һәм эшләтүнең кайбер мәсьәләләрен көйләүне камилләштерү турында» 1 нче номерлы федераль законның Россия Федерациясе Конституциясенә төзәтмәләр турындагы Россия Федерациясе законының 2 нче маддәсендә; Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 17 мартында дөнья күргән 188 нче «Россия Федерациясе Конституциясенә үзгәрешләрне хуплау мәсьәләсе буенча Россиякүләм тавыш бирүне билгеләү турында»гы, 2020 елның 25 мартында дөнья күргән 205 нче «Россия Федерациясе

Конституциясенә үзгәрешләрне хуплау буенча Россиякүләм тавыш бирү датасын күчерү турында»гы, 2020 елның 1 июнендә дөнья күргән 354 нче, «Россия Федерациясе Конституциясенә үзгәрешләрне хуплау мәсьәләсе буенча Россиякүләм тавыш бирү көнен билгеләү турында»гы указларында; Россия Федерациясе Үзәк сайлау комиссиясе кабул иткән «Россия Федерациясе Конституциясенә үзгәрешләрне хуплау мәсьәләсе буенча Россиякүләм тавыш бирү тәртибе»ндә, РФ Үзәк сайлау комиссиясенең һәм Кулланучылар хокукларын һәм кеше иминлеген саклау өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең (алга таба – Роспотребнадзор) башка норматив хокукый актларында күрсәтелде.

Икенчедән, килеп туган хәлдә үткәрелгән тикшерү чаралары кысаларында, аерым игътибар, сайлау участокларында шәхси саклану һәм гигиена чаралары булуга, санитар-эпидемиягә каршы иминлекне саклау таләпләрен үтәүгә, шул исәптән, социаль дистанция саклауга, сайлау комиссияләре әгъзаларының тиешенчә киенү рәвешенә бирелде.

Сайлауларны күзәтү институтын тормышка ашыруның ил һәм чит ил тәҗрибәсе шуны күрсәтә, сайлау комиссияләрендәге ачыклык атмосферасы, сайлау участокларында күзәтүчеләрнең катнашуы җәмәгатьчелектә шактый дәрәҗәдә сайлауларның гаделлегенә ышаныч тудыра, гражданнарның сайлау процессында актив катнашуына булышлык итә.

Татарстан Республикасында сайлауларда күзәтүчеләр сыйфатында 16 меңнән җәмәгатьчелек күзәтүчесе җәлеп ителде, алар сайлау участокларын әзерләүдән алып, тавышларны санауга һәм йомгак ясауга кадәр, сайлауларның барлык этапларында барлык процедураларның ачыклыгын тәэмин итүгә чакырылган.

Беренче тапкыр төрле өлкәләрдән 100 блогер – яшь әниләр, студентлар, актив яшь кешеләр, блог өлкәсенең татар сегменты вәкилләре, иҗат, фән, мәдәният һәм спорт вәкилләре, эшмәкәрләр, иҗтимагый активистлары, тавыш бирүгә әзерләнү, тавыш бирү барышы белән үз укучыларын таныштырды. Болар барысы да тавыш бирү залларында үтте, алар моны үзләренең социаль челтәрләрендә туры эфирда күрсәтте.

Вәкаләтле вәкил белән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе арасында төзелгән килешү кысаларында Татарстан Республикасы Сайлаучылары форумын үткәрү хезмәттәшлекнең яңа формасы булды, моның төп максаты – гражданнарның хәбәрдарлыгын арттыру һәм сайлаулар турында күбрәк мәгълүмат бирү. Әлеге форум кысаларында Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москалькова ике сессиядә катнашты. Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил күп тапкыр форум сессияләрендә, шулай ук 2020 елның 13 сентябрендә

Бердәм тавыш бирү көненең беренче нәтиҗәләрен ясау буенча Россия Федерациясе Үзәк сайлау комиссиясенең туры элемтәсендә чыгыш ясады.

Вәкаләтле вәкил Аппаратында 2020 елда ике тапкыр гражданнарның сайлау хокукларын яклау буенча «кайнар элемтә» оештырылды.

29 июньнән 1 июльгә кадәр Россиякүләм тавыш бирүне оештыру һәм үткәрү чорында «кайнар элемтә»гә 147 шалтырату булды;

10 сентябрьдән 13 сентябрьгә кадәр сайлауларны оештыру һәм үткәрү чорында «кайнар элемтә»гә 174 шалтырату булды.

«Кайнар элемтә» эше кысаларында гражданнарның сайлау хокукларын бозуның җитди фактлары турында мәгълүмат килмәде. Күп сораулар аңлатуны сорауга кагылышлы иде. Шалтыратучылар яшәү урыны буенча сайлау участогы кайдалыгын сорап (66 шалтырату); сайлау вакытында булу вакытында тавыш бирүгә гариза бирмәгән очракта, ничек тавыш бирү (84 шалтырату), шулай ук алдан тавыш бирү, өйдә тавыш бирү, мобиль сайлау участогында тавыш бирү, «Мин тавыш бирдем!» браслеты бирү, COVID-19 белән авырган сайлаучыларның сайлау тәртибе белән кызыксынды, мобиль участокка яки йортка сайлаучыларга китү сәбәпле, комиссия әгъзаларының стационар сайлау участогында булмавыннан, булачак сайлаулар турында мәгълүмат бирүнең тиешенчә оештырылмавыннан, җирле депутатларны сайлаганда «Мобиль сайлаучы» системасын кулланганда чикләүләр булуыннан зарланды.

Килгән шалтыратулар буенча Вәкаләтле вәкил, аның җәмәгать ярдәмчеләре һәм Аппарат хезмәткәрләре урынга чыгып тикшерүләр үткәрде.

Тикшерү нәтиҗәләре тиз арада Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә җиткерелде, ачыкланган кимчелекләрне бетерү буенча чаралар күрергә тәкъдим ителде.

Тулаем алганда, гражданнарның сайлау хокукларын саклау, яклау һәм торгызуны тәэмин итү эшләре Татарстан республикасы Үзәк сайлау комиссиясе белән 2016 елның 13 июлендә төзелгән килешү нигезендә барлыкка килгән практикага ярашлы рәвештә тормышка ашырылды.

Әлеге килешү кысаларында гражданнар мөрәҗәгатьләре буенча уртак тикшерү чаралары үткәрелде, ачыкланган хокук бозулар буенча мәгълүмат алмашу җайга салынды, республикада яшәүчеләрне хокукый агарту һәм гражданнарның сайлау хокукларын саклауга күзәтчелек, шул исәптән, сәламәтлек саклау учреждениеләрендә, Россия Федерациясе Эчке эшләр министрлыгының вакытлыча тоту изоляторларында һәм муниципаль районнар һәм шәһәр округларында җинаять-башкару системасы тикшерү изоляторларында оештырылган ябык сайлау участокларында, дәвам итте.

Сайлау участокларында авыр хәрәкәтләнә торган кешеләрне уңайлы тирәлек белән тәэмин итү мәсьәләләре дә, Вәкаләтле вәкилнең ныклы

контролендә булды. Татарстан Республикасында элеккечә үк сайлау участокларының 92 проценты биналарның беренче катында урнашкан. Кызганычка каршы, 2020 ел дәвамында бу күрсәткеч артмады, шунлыктан Вәкаләтле вәкил элеккечә үк гражданнарның сайлау хокукларын тормышка ашыру максатыннан, җирле үзидарә органнарына сәламәтлекләре чикләнгән гражданнарның, шул исәптән инвалидларның сайлау хокукларын тәэмин итү юнәлтелгән практиканы дәвам итәргә кирәк дип саный, моның өчен лифтлар яки сәламәтлеге чикләнгән кешеләрне, шул исәптән инвалидларны күтәртү өчен кирәкле башка җайланмалар булмаган биналарда тавыш бирү участокларын беренче каттан югары урнаштырмаска кирәк.

Республикадагы 208 сайлау участогы элеккечә үк 2 катта урнашкан: шуларның 123е – Казанда, 56ы – Чаллыда, 13е – Әлмәттә, 10 ы – Яшел Үзәндә, 3е – Түбән Камада, 1 әр – Бөгелмә, Мамадыш һәм Минзәлә муниципаль районнарында.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, 13 сентябрьдә Бердәм тавыш бирү көне алдыннан игълан ителгән «кайнар элемтә»гә әлеге тема буенча шалтыратулар булмады (чагыштыру өчен – Россиякүләм тавыш бирү көне алдыннан «кайнар элемтә» кысаларында «уңайлы тирәлек» булмавыннан зарланып 17 кеше шалтыраткан иде). Әлеге уңай үзгәреш, 13 сентябрь сайлауларын үткәрүгә ныклап әзерләнгәндә инвалид булган гражданнарга сайлау участокларының урнашкан урыны һәм йортта гариза буенча тавыш бирү тәртибе турында персональ мәгълүмат бирү белән аңлатыла.

Ике кампания кысаларында терәк-хәрәкәт итү аппараты кимчелекләре булган сайлаучылар күпләп яшәгән урыннарда 490 сайлау участогы җиһазландырылды. Алар барысы да беренче катта урнашты, «уңайлы тирәлек» таләпләренә җавап бирде, инвалид коляскаларында хәрәкәт итүче сайлаучылар тавыш бирә алсын өчен махсус киң кабиналар белән җиһазландырылды.

Күз күреме буенча кимчелекләре булган сайлаучылар күпләп яши торган урыннарда беренче катта урнашкан 732 сайлау участогы җиһазландырылды, мөстәкыйль рәвештә тутыру өчен Брайль шрифты белән 2 815 трафарет әзерләнде.

Санитар иминлек чараларын тәэмин итү максатыннан, 2020 елда трафаретлар һәм махсус басма продукцияне әзерләү процессы барлык санитар-эпидемиологик таләпләрне һәм тәкъдимнәрне үтәп башкарылды. Басма продукция республиканың сукырлар һәм начар күрүчеләр өчен махсус китапханәсенең нәшриятендә әзерләнде. Китапханә хезмәткәрләре перчатка һәм битлекләрдән эшләде, биналар җилләтелеп, йогышсызландыру чаралары белән эшкәртелде. Моннан тыш, төрелгән әзер продукция сайлау

комиссияләренә тапшырылганчы берничә тәүлек дәвамында санитар сынау узып, махсус киштәләргә урнаштырылды.

Начар ишетүче гражданнар өчен Бөтенроссия чукраклар җәмгыятенең төбәк бүлеге диспетчер хезмәтенең бердәм видеотелефон элемтәсе бердәм номеры эше оештырылды. Оператор –сурдотәрҗемәче хезмәт күрсәтте.

Күп кенә медицина оешмалары һәм җинаять-башкару системасы учреждениеләре карантинга ябылганлыктан, короновирус инфекциясе таралу шартларында Вәкаләтле вәкил аерым игътибарны тигез шартларда сайлау хокукын тәэмин итүгә юнәлтте.

Россиякүләм тавыш бирү һәм 13 сентябрьдәге сайлауларны үткәрү өчен сәламәтлек саклау учреждениеләрендә, тикшерү изоляторларында аларның хезмәткәрләреннән ябык вакытлыча сайлау участоклары оештырылды.

Вәкаләтле вәкил һәм Аппарат хезмәткәрләре үткәргән тикшерү нәтиҗәләре шуны күрсәтте, Татарстан Республикасы территориясендәге биш тикшерү изоляторында сайлау участоклары ачык иде һәм шәси саклану чаралары, участокны йогышсызландыру өчен җиһазлар һәм тавыш бирү өчен кирәкле материаллар белән тулысынча тәэмин ителгән иде.

Тикшерү изоляторлары территориясендә Россиякүләм тавыш бирүдә 1800 нән артык тикшерүгә кулга алынган кеше, 13 сентябрьдәге сайлауларда 1563 кулга алынучы катнашты.

Вәкаләтле вәкил өй арестында булган кешеләргә дә игътибарны юнәлтте. «Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе җинаять-башкару инспекциясе» филиалларында, Россиякүләм тавыш бирү вакытында өй арестында булган 237 кеше исәптә тора иде, Татарстан Республикасы Президенты сайлаулар вакытында аларның саны 274 кә җитте.

Мәҗбүри эшләргә хөкем ителгән 211 тоткыннан 209 кеше сайлау хокукына ия иде, аларның 189ы Россиякүләм тавыш бирүдә катнашырга теләк белдерде, 122 граждан 13 сентябрьдәге сайлауларда тавыш бирде, аларның тавыш бирүе 1 нче төзәтү үзәгендә оештырылды.

Татарстан Сәламәтлек саклау министрлыгы да Россиякүләм тавыш бирүдә Әлмәт, Бөгелмә, Алабуга, Яшел Үзән, Лениногорск, Түбән Кама, Норлат, Чистай, Казан шәһәрләрендә һәм Биектауда, үз карамагындагы медицина оешмаларындагы сайлаучылар вакытлыча була торган 33 участок сайлау комиссиясендә тавыш бирү өчен барлык шартлар тудырды.

13 сентябрьдәге сайлауларда республиканың медицина учреждениеләрендә 41 ябык участок оештырылды.

«Академик В.М. Бехтерев исемендәге республика клиник психиатрия хастаханәсе»ндә Россиякүләм тавыш бирүдә катнашу хокукына 350 кеше, 13 сентябрьдәге сайлауларда хастаханәдә булган 1496 кешедән, 554 пациент

ия иде. Хастаханә территориясендә ике ябык сайлау участогы эше оештырылган иде.

Россия Федерациясе Сәламәтлек саклау министрлыгының «Интенсив күзәтү белән махсуслашкан типтагы Казан психиатрия хастаханәсе» учреждениесе территориясендә Россиякүләм тавыш бирү вакытында 666 кеше тавыш бирү хокукына иде, Татарстан Республикасы Президентын сайлау вакытында андыйларның саны 659 кеше иде, аларның барысына да сайлау хокукы бирелде.

Вәкаләтле вәкилнең һәм Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенең уртак эше мәсьәләләре, берничә тапкыр «Татмедиа» матбугат һәм массакүләм мәгълүмат чаралары республика агентлыгы базасында Россиякүләм тавыш бирү һәм 13 сентябрьдәге сайлаулар барышын яктыртучы массакүләм мәгълүмат чаралары өчен Бердәм мәгълүмат үзәгендәге матбугат очрашулары кысаларында, тикшерү предметы булды, шулай ук сайлау процессы торышы һәм үсеш перспективаларын тикшерү сайлаучылар, иҗтимагый һәм сәяси оешмалар, массакүләм мәгълүмат чаралары, фәнни-эксперт җәмгыяте вәкилләре, волонтерлык хәрәкәте активистлары өчен үзарә эш мәйданчыгы булган «Минем тавыш» сайлаучылар форумында булды.

2021 елның көзендә 19 сентябрьдә, Россия территориясендә Бердәм тавыш бирү көнендә, гражданнар сигезенче чакырылыш Россия Федерациясе Федераль җыены Дәүләт Думасы депутатларын сайлаячаклар, шул уңайдан Вәкаләтле вәкил Аппараты Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә һәм Татарстан Республикасы Иҗтимагый палатасына, «Минем тавыш» Татарстан сайлаучылары форумы сессияләре кысаларында, гражданнарның сайлау хокукларын саклау һәм яшь сайлаучылар белән эшләү буенча уртак эшне дәвам итү тәкъдиме белән мөрәҗәгать итә.

Вәкаләтле вәкилнең кешенең социаль хокукларын яклау буенча эшчәнлеге

Кешенең социаль хокукларын дәүләт яклавын тәэмин итү – Вәкаләтле вәкилнең төп эш юнәлешләренең берсе. Хезмәт мөнәсәбәтләренә, гаилә, ата-ананы, баланы яклау, социаль тәэминатны күздә тоткан социаль яклау, сәламәтлек саклауга, медицина ярдәменә хокукларны яклауны тәэмин итү, торакка хокукны тәэмин итү, уңайлы әйләнә-тирә мохитка, белемгә хокукны тәэмин итүгә кагылышлы шикаятьләр, Вәкаләтле вәкил Аппаратына килгән мөрәҗәгатьләрнең яртысыннан артыгын тәшкил итә.

Кешенең социаль хокукларын яклауга (барыннан да элек, уңайлы әйләнә-тирә мохитка хокук) эшчәнлекне без «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына килгән мөрәҗәгатьләрне күзәтү аша да алып бардык. Дәүләт органнары статистика мәгълүматлары, иҗтимагый оешмалар белешмәләре, массакүләм мәгълүмат чаралары язмалары да читтә калмады.

Хәзерге шартларда кешенең социаль хокукларының аерылгысыз өлеше булып хезмәт хокуклары тора. Соңгы елларда хезмәт хокукларына гарантияне арттыру, минималь хезмәт хакы дәрәҗәсен яшәү минимумы дәрәҗәсенә кадәр күтәрү, хезмәткәргә эш хакы һәм тиешле башка суммаларны түләү буенча эш бирүче бурычын мәҗбүри башкару механизмын җиңеләйтү, хезмәт эшчәнлеге турында белешмәләрне саклау дәрәҗәсен күтәрү (хезмәт кнәгәләрен электрон рәвештә алып бару) буенча эзлекле сәясәт аша алып барылды.

Вәкаләтле вәкилнең хокук саклау практикасын күзәтүгә карасак, барлык дәрәҗәдәге хакимият органнары өчен хезмәткә кеше хокукларын тәэмин итүдә һәм яклауда яңа короновирус инфекциясе таралу зур сынау булуын билгеләми ярамый.

Кызганычка каршы, 2020 елда, илдәге кебек үк республикада да, үз хезмәте өчен лаеклы хезмәт хакы алуга кеше хокукларын тәэмин итүнең тискәре күренешләре барлыкка килде. Аерым алганда, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларын анализлау шуны күрсәтте, 2020 елның май аенда 2019 ел ахыры белән чагыштырганда, эш бирүче башлангычы белән тулы булмаган эш көне(смена) һәм (яки) тулы булмаган эш атнасы эшләүче, яки эш бирүче гаебе белән тик торучы, яки хезмәт хакын сакламыйча чираттагы ялда булучы татарстанлылар саны ун тапкыр диярлек артты. Әйтик, статистика мәгълүматлары буенча 2019 елның 25 декабренә тулы булмаган эштә эшләүче 5 086 кеше булса, 2020 елның 6 маена бу сан 40 646 тәшкил иткән. Аннан соңгы айларда, шул ук мәгълүматлар буенча вәзгыять яхшыра башлаган (әйтик,

2020 елның 2 декабренә тулы булмаган эштә эшләүче 22050 кеше булган), ләкин мәгълүматлардан күренгәнчә, узган елгы күрсәткечләргә җитмәгән.

Халыкара хезмәт оешмасы ысулы белән исәпләгәндә республикада гомуми эшсезлек дәрәҗәсе 3,8 процент тәшкил иткән (2019 елда – 3,3 %).

Шулай ук Татарстан Республикасы дәүләт Хезмәт инспекциясе мәгълүматларына караганда, хезмәт хакы буенча бурыч түләтү катлаулы булып калган. 2020 елның унбер аенда, хисап көненә (һәр айның беренче көне) хезмәт хакы буенча бурыч күләме 226839,01 мең сумнан 305084,8 мең сум арасында булган, ә оешмалар саны 81 дән 159 га җиткән (дөрес, соңгы айларда бурыч күләме һәм бурычлы оешмалар саны кимү күзәтелә).

Россия Федерациясе Президентының эшләмәгән көннәргә кагылышлы 2020 елның 25 мартында дөнья күргән 206 нчы, 2020 елның 2 апрелендә дөнья күргән 239 нчы, 2020 елның 28 апрелендә дөнья күргән 294 нче боерыкларын билгеләү чорында, 2020 елның апрелендә безнең адреска килгән мөрәҗәгатьләрнең күбесе бу көннәрдә хезмәт хакы түләү мәсьәләләрен аңлатуга кагылышлы иде.

Тулаем алганда, Вәкаләтле вәкил хезмәт мөнәсәбәтләре уңаеннан хезмәт хакы күләмен яисә башка түләүләрне үз вакытында алуга аларның хокукы бозылуга гражданнар шикаятьләренә колак салып, андый шикаятьләр уңаеннан тикшерүләр уздыруны сорап, контроль-күзәтчелек органнарына гына мөрәҗәгать итеп калмыйча, хокук бозуларга юл куйган оешмалар җитәкчеләренә, аларны бетерү уңаеннан үз позициясен белдерде. Әлеге чара, хезмәт хокукларын бозу сәбәпләре түләүгә акча юклыктан түгел, ә хезмәткә хокук нормаларын ялгыш аңлау очракларында кулланылды.

Әйтик, Вәкаләтле вәкил фикеренчә, 2020 елның ноябрь башында Вәкаләтле вәкилгә мөрәҗәгать иткән хезмәткәрнең хезмәт хокуклары бозылган, аңа Россия Федерациясе Хезмәт кодексының 180 нче маддәсе өченче өлешендә билгеләнгән, оешманы юкка чыгару белән бәйле вакытыннан алда эштән киткән өчен өстәмә компенсация түләнмәгән. Акчалата компенсация түләмәүне хезмәткәр белән хезмәт килешүен өзү турындагы боерык вәкаләте булмаган зат (ул вакытта оешма җитәкчесе вазифасын башкаручы) тарафыннан имзаланган булуы, соңрак гамәлдән чыгарылуы белән аңлатылган. Моннан тыш, юридик зат исеменнән ышаныч кәгазеннән башка эшләү хокукы булган башка зат турында мәгълүматлар юридик затларның Бердәм дәүләт реестрына хезмәт килешүен өзү турында боерык басылгач кына кертелгән. Эштән китү турындагы боерыктан соң тиешле язу аңа бирелгән хезмәт кенәгәсенә язылган, ул икенче эшкә урнашкан булган. Әлеге хәлне исәпкә алып, Вәкаләтле вәкилнең хокукый позициясе хезмәткәр белән хезмәт килешүен өзү турында боерык чыгуга, эштән китү турында хезмәт кенәгәсенә язуга (алып бару

һәм саклау эш бирүченең бурычы булып тора) һәм аны хезмәткәргә бирүгә нигезләнде, ә хезмәт кнәгәсен бирү фактта хезмәткәр белән хезмәт килешүен өзүне аңлата.

Кайбер очракларда Вәкаләтле вәкил гражданнарның хезмәт хокукларын тәэмин итү өчен тикшерү органнарына мөрәҗәгать итте. Андый мөрәҗәгатьләрнең төп сәбәпләреннән берсе, эш бирүче элеккеге хезмәткәрләренә тулы күләмдә хезмәт хакы түләмәгән, үзенең факттагы адресын үзгәрткән, салым органына юридик затларның Бердәм реестры белешмәләренә үзгәрешләр кертү турында гариза белән мөрәҗәгать итмәгән хәл тора. Шул ук вакытта әлеге эш бирүчегә карата бөлгенлеккә чыгару процедурасы алып барылмаган.

«Фактор» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыятенең элеккеге хезмәткәрләреннән хезмәт хакын тулысынча түләмәүгә, шулай ук эштән киткәндә түләнергә тиешле түләүләрне бирмәүгә кагылышлы шикаятьләр беренче елын гына килми. Әйтик, Вәкаләтле вәкил тикшерү комитетына мөрәҗәгать иткәннән соң, күрсәтелгән оешманың элеккеге хезмәткәренә ниһаять, тулы күләмдә хезмәт хакы түләү мисалы узган елгы еллык докладта сурәтләнгән иде. Быел Вәкаләтле вәкил, аңа 2020 елның декабренә мөрәҗәгать иткән оешманың башка элеккеге хезмәткәрләре хезмәт хокуклары бозылу турындагы шикаятьләр хакындагы мәгълүматны алдан тикшерү органына җибәрде.

Докладта конкрет хуҗалык итүче субъект мисалына тукталып, шуны билгеләргә кирәк, 2020 елда «Фактор» җәмгыятенә теркәүче орган оешма турында дөрес булмаган мәгълүматлар керткәнлектән, аны бердәм реестрдан (ЕГРЮЛ) чыгару турында карар кабул итте. Шуның белән бергә, Вәкаләтле вәкил фикеренчә, күрсәтелгән сәбәп буенча аның исеменнән эш итүче яки аның гамәлләрен билгеләүче затларны, юридик затны бердәм реестрдан (ЕГРЮЛ) чыгару, хезмәт хакы түләү буенча җаваплылыктан азат итмәскә тиеш.

Үз хезмәтенә хезмәт хакы алуга хокуктан тыш, гражданнарның хезмәт хокукларын саклауның аерылгысыз бер билгесе булып, халыкны эшле итүнең нәтиҗәле сәясәте тора. Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда, 2020 елда төрле мәсьәләләр буенча мәшгульлек хезмәте органнарына мөрәҗәгать итүче гражданнар сизелерлек арткан. Әйтик, 2019 елда барлык сораулар буенча мәшгульлек үзәкләренә 194,7 мең кеше мөрәҗәгать иткән, 32,6 мең кеше эшкә урнаштырылган, шуларның 25,2 меңе – эше булмаган гражданнар, 2020 елның 9 аена да шундый ук күрсәткечләргә ирешелгән. Тугыз айда эш эзләүче буларак исәпкә алынган гражданнар саны ике тапкырга арткан (2019 елда – 63,1 мең кеше, 2020 елның 9 аенда – 132,3 мең

кеше). 2020 елның 1 декабренә теркәлгән эшсезлек 1,89 процент тәшкил иткән, 2020 елның 1 гыйнварына бу күрсәткеч 0,54 процент булган.

Күрсәтелгән мәгълүматлар халыкны эшле итүгә булышуда, барыннан да элек, гражданнарга кирәкле эшне эзләү һәм өстәмә һөнәри белем алу, һөнәри белемне арттыру, гражданнарга үзләренә ошаган эш(һөнәр) сайлауда булышу максатларында, гражданнарның һөнәри ориентациясен оештыру буенча дәүләт хезмәте күрсәтүдә дәүләт хакимияте органнарының роле артуын дәлилли. Моннан тыш, короновирус пандемиясе гражданнарны эшсез сыйфатында теркәүдә һәм социаль түләүләр буенча вакытлы кагыйдәләр билгеләүне исәпкә алып, халыкны эшле итүгә булышу өлкәсендә дә законга сизелерлек үзгәрешләр кертте.

2020 елда 40,8 мең кеше эшсезлек буенча максималь күләмдә пособие алды (12130 сум), балигъ булмаган балалары булган эшсезләргә һәр бала өчен 3000 сум исәбеннән 80,3 мең балага акча түләнде, 2020 елның 1 мартыннан эшсез дип танылган һәм эшкә хокукын югалткан 41,3 мең кешегә эшсезлек буенча пособие озынайтылды, 2020 елның 1 мартыннан соң эшчәнлеген туктаткан 808 шәхси эшмәкәр 12130 сум күләмендә эшсезлек буенча пособие алды, эшсезлек буенча минималь күләмдәге пособие 49,6 мең кешегә түләнде.

Статистика мәгълүматларын, закондагы үзгәрешләрне исәпкә алып, гражданнарның хезмәткә һәм эшсезлектән социаль яклауга хокукларын тәэмин итү белән бәйле теләсә кайсы мәгълүмат ныклы игътибарга алынды. Нәтиҗәдә без компетентлы органнарның игътибарын гражданнарны эшкә урнаштыру, аларның һөнәри белем бирүгә хокукын тормышка ашыру, эшсезлек буенча пособие түләү белән бәйле теге яки бу чараларны кабул итәргә кирәклегенә юнәлттек.

Әйтик, 2020 елның апрелендә Вәкаләтле вәкилгә яңа короновирус инфекциясе таралуны булдырмау буенча чаралар кабул ителгәнлектән уку туктатылу чорында, мәшгульлек хезмәтләре органнары юлламасы буенча һөнәри белем алу һәм өстәмә белем алу уңаеннан стипендия түләү мәсьәләсе буенча гражданнардан күп мөрәҗәгать керде, федераль закон положениеләрен исәпкә алып, аларга уку чорында стипендия түләнмәгән. Массакүләм мәгълүмат чаралары язмаларын анализлау, әлеге мәсьәләне хәл итүдә гражданнарның шактый өлеше кызыксынуын күрсәтте.

Килеп туган хәлне исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына 2020 елның апрелендә билгеләнгән чикләү чаралары нәтиҗәсендә, укуны туктату чорында үз теләкләре белән мәгариф оешмаларыннан киткән гражданнарга эшсезлек буенча пособие түләүләрне яңарту сроклары белән бәйле тәкъдимнәрен җибәрде, мәгариф оешмалары эшләрен яңарткач мәшгульлек үзәкләре

юлламасы буенча аларны алга таба укыту мөмкинлеген карарга кушты. Күрсәтелгән министрлыктан килгән җавапка караганда, тәкъдимнәр исәпкә алынган.

Эшсезлектән яклауга хокук индикаторы итеп аның дәрәҗәсен генә түгел, конкрет кешенең эшсезлек чоры дәвамлылыгын да әйтергә була. Узган елгы нәтиҗәләр буенча, уртача эшсезлек озынлыгы 1,81 айдан 4,8 айга кадәр дәвам итте. Гадәттәгечә инвалидлар арасында эшсезлек чоры озынлыгы уртача республика күрсәткеченнән югарырак, 3,88 айдан 5,63 айга кадәр, бу чираттагы тапкыр әлеге төркем вәкилләренең хезмәт базарында йомшак яклануын күрсәтә. Үз чиратында, Вәкаләтле вәкилгә мәшгульлек хезмәте органнарында алты айдан артык эшсез буларак исәптә торучы гражданнардан мөрәҗәгатьләр килү дәвам итә, алар эшкә урнаштыруда яки эш табуда булышуда яисә һөнәри белем алуга булышуда ярдәм итмәүләреннән зарлана.

Мөрәҗәгатьләрне карап, мәшгульлек үзәкләренә эш эзләүче буларак озак вакыт исәптә торучы эшсез гражданга эшкә юллама бирүгә, һөнәри белем алу һәм эшсез гражданнарга өстәмә белем бирү буенча дәүләт хезмәтләре күрсәтү тәртибенә кагылышлы тәкъдимнәр һәм кисәтүләр җибәрелде. Гражданнарның андый мөрәҗәгатьләрен анализлап, халыкны эшле итүгә булышу өлкәсендә дәүләт хезмәтләре уңайлылыгын һәм сыйфатын күтәрү максатларында, Вәкаләтле вәкил мәшгульлек үзәкләренә түбәндәге тәкъдимнәрне җиткерүне максатка ярашлы дип саный:

мөрәҗәгать иткән вакытка вакантлы урын тулганлыктан, эшкә алганда элек мәшгульлек хезмәте органнары биргән юллама буенча берничә тапкыр эшкә алудан баш тарткан эшсез гражданнарны эшкә урнаштыру буенча чаралар күрергә (урыннар турында мәгълүмат алу белән кичекмәстән бу хакта эшсезгә хәбәр итәргә, шул исәптән, телефон элемтәсе аша); эшсез кешегә кабаттан аерым һөнәр (белгечлек) яки вазифа) буенча кирәкле хезмәткәрләрне җыю өчен мәшгульлек хезмәте органына мөрәҗәгать иткән эш бирүчеләргә үз персональ мәгълүматларын тапшырырга ризалык бирергә тәкъдим итәргә;

мәшгульлек хезмәте органы рәсми сайтына эшсез гражданнарны һөнәргә өйрәтү курсларына җыю турында мәгълүмат урнаштырганда, гаризалар кабул итү турында белешмәне дә кертергә.

Тулаем алганда, Вәкаләтле вәкилнең мөстәкыйль тикшерүләре нәтиҗәләре һәм аның кушуы буенча компетентлы органнар тикшерүләре нәтиҗәләре буенча, шулай ук хезмәт килешүләрендә законсыз үзгәрешләр, хезмәт нормасы буенча таләпләр үтәлмәве турында, дисциплинар җәза куллану тәртибен сакламау турында (Казан, Алексеевск районы) шулай ук кимчелекләр ачыкланды һәм аларны бетерү буенча чаралар күрелде.

Гражданнарның хезмәткә хокукларын саклау һәм яклау мәсьәләләре буенча төрле юнәлешләрдәге үзара хезмәттәшлек ел дәвамында прокуратура, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт Хезмәт инспекциясе, Татарстан Республикасы Архив эше буенча дәүләт комитеты, җирле үзидарә органнары, профсоюз органнары белән берлектә алып барылды.

Дәүләт социаль сәясәтенең төп юнәлешләренең берсе – гаиләләрне яклау өчен һәм халыкның мохтаҗ катлавы өчен дәүләт пособиеләре (башка түләүләр) һәм социаль яклауның башка гарантияләре билгеләү. Пандемия уңаеннан дәүләт яклавының өстәмә чаралары эшен югалткан кешеләргә дә, тәрбиясендә балигъ булмаган балалар яки башка эшкә сәләтсез туганнары булганнарга да зур ярдәм булды.

Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда, Татарстан Республикасы территориясендә социаль яклау чаралары алучылар 1,48 миллион кешегә җитте. 2020 елның 11 аенда гомуми мөрәҗәгать итүчеләр – социаль яклау чаралары алучылар саныннан 87 проценты (1 212 554 кеше) хезмәтне электрон рәвештә алган, бу социаль яклау органнарындагы чиратлардан качарга булышкан.

779,4 мең гражданга социаль яклау чаралары автомат рәвештә озайтылган.

Күрсәтелгән статистика мәгълүматлары фонында, Вәкаләтле вәкил, норматив актлар белән каралган акчалата социаль яклау чаралары алуга хокуклар бозылу турында гражданнардан һәм иҗтимагый оешмалардан мөрәҗәгатьләрне даими алып торды. Аларны карап, Вәкаләтле вәкил конкрет гражданнарның бозылган хокукларын торгызу буенча чаралар гына түгел, социаль түләүләр белән бәйле хокукый мөнәсәбәтләр буенча хокукый куллану практикасын үзгәртүгә юнәлтелгән чаралар да күрде.

Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 20 мартында дөнья күргән 199 нчы боерыгына ярашлы рәвештә, балалары булган (билгеле бер кереме һәм мөлкәте булган) гаиләләргә өч яшьтән җиде яшькәчә бала өчен айлык акчалата түләү билгеләнде, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда Татарстан территориясендә күрсәтелгән яшьтәге 53 266 балага әлеге түләү билгеләнгән. Үз чиратында айлык түләү билгеләүдән баш тарту турында карар кабул итү очраклары исемлеге Россия Федерациясе субъекты норматив актлары белән билгеләнергә мөмкин.

Татарстан Республикасы территориясендә айлык түләүне билгеләүдән баш тарту өчен нигезләр исемлеге Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 апрелендә дөнья күргән 267 нче карары

белән билгеләнгән, һәм шундый нигезләрнең берсе – алучы гаиләнең балигъ булган әгъзаларының кереме булмау.

Вәкаләтле вәкилгә югарыда күрсәтелгән сәбәп буенча айлык түләү билгеләүдән баш тартулары турында гражданнардан шикаятьләр килде, шул ук вакытта гаиләнең, социаль яклау органнары фикеренчә, кереме булмаган балигъ булган әгъзасы инвалид баланы яисә балачактан беренче төркем инвалидны караган, һәм Россия Федерациясе Президентының 2013 елның 26 февралендә дөнья күргән 175 нче боерыгы нигезендә аңа тиешле айлык түләү билгеләнгән.

Вәкаләтле вәкил фикеренчә, Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 20 мартында дөнья күргән 199 нчы боерыгына ярашлы рәвештә, инвалид бала яисә балачактан беренче төркем инвалид караган (шунлыктан эшли алмаган) гражданнар өч яшьтән җиде яшькәчә бала өчен тиешле айлык акчалата түләү алучылар исемлегеннән чыгарылмый. Вәкаләтле вәкилнең прокуратура органнарына мөрәҗәгате нәтиҗәсендә, безгә мөрәҗәгать итүчеләргә айлык түләүләр бирелде. Объективлык өчен шунысын да әйтергә кирәк, республиканың хакимият органнары да проблемага нык игътибар бирде һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 апрелендә дөнья күргән 267 нче карарына үзгәрешләр кертелде.

Узган елда өч яшьтән җиде яшькәчә балага айлык түләү билгеләүгә хокукы танылмаган гаиләнең бер яки берничә әгъзасына (эшләмәүче эшкә сәләтле гражданнарга) беренче төркем инвалид караган (балачактан инвалидтан тыш) яисә дәвалау учреждениесе заключениесе буенча читләр ярдәменә мохтаҗ өлкән кешене яисә 80 яше тулган кешене караган өчен Россия федерациясе Президентының 2006 елның 26 декабрендә дөнья күргән 1455 нче боерыгына ярашлы рәвештә айлык компенсация билгеләнде. Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгында аңлатуларынча, эшкә сәләтсез гражданны караган зат, бала өчен тиешле түләүләрне алу өчен, гражданнан тиешле түләү алганнан соң, 3-НДФЛ формасында салым декларациясе тапшырырга тиеш.

Вәкаләтле вәкил фикеренчә, килеп туган хәлдә, мондый төр керемнән салым алынырга тиеш түгел (әлеге төр керем алу белән бәйле салым декларациясе бирү өчен нигез юк). Моннан тыш, законда пенсиясенә компенсация түләүләре өстәлгән эшсез граждан компенсация түләвен аны караган кешегә тапшырырга тиешлеге билгеләнмәгән. Шул ук вакытта Россия Федерациясе Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы Конституциясенә ярашлы рәвештә, һәр кеше аңа түләнә торган эш яки эшкә сәләтсез гражданны карауны сайлый ала. Әлеге уңайдан, Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе нигезләмәләре, Россия Федерациясе

Салым кодексы һәм башка норматив хокукый актларга сылтама белән, Вәкаләтле вәкил, Татарстан Республикасы Премьер-министры А.В.Песошинга, тәкъдимнәрен әйтеп, хат җибәрде. Анда Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 апрелендә дөнья күргән 267 нче карары белән расланган, өч яшьтән җиде яшькәчә бала өчен айлык акчалата түләү бирү тәртибе һәм шартларына үзгәрешләр кертүне караган, аерым алганда, беренче төркем инвалид караган яисә дәвалау учреждениесе бәяләмәсе буенча читләр ярдәменә мохтаҗ өлкән кешене яисә 80 яше тулган кешене караган кешеләргә, аларның керемнәре булмаган очракта өч яшьтән җиде яшькәчә балага айлык акчалата түләү алуга хокук бирүгә кагылышлы карар проекты эшләп, ведомствоара килешүгә җибәрергә тәкъдим ителде (доклад текстын язганда әлеге тәкъдим Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетында карала иде).

Узган елда 2017 елның 28 декабрендә дөнья күргән 418 нче «Балалары булган гаиләләргә айлык түләүләр турында»гы федераль законда билгеләнгән беренче бала туу (уллыкка алу) уңаеннан айлык түләү алуга гражданнар хокукларын тормышка ашыруда билгесезлек бетерелде, бу баланың анасы аерым яшәгәнлектән баланың атасы кереме турында мәгълүмат бирә алмаган очраклар (күрсәтелгән законга ярашлы рәвештә, айлык түләү алу гаиләнең җан башына уртача кереме күләме белән бәйле).

Вәкаләтле вәкил элек тә булган бу проблемага, ире белән аерылышкан һәм баласына айлык түләү билгеләүне сорап мөрәҗәгать иткән хатын-кызның үз керемнәре турында гына түгел, баланың атасы булган элеккеге ире керемнәре турында да, хәтта аның кайдагы билгесез булган очракларда да, мәгълүмат бирергә тиеш, дигән хәбәрләр алгач нык игътибар бирде. Мондый ирдән ничек итеп 2-НДФЛ белешмәсе таләп итеп була, монысы табышмак булып калды.

Күрсәтелгән проблеманы республикада гына хәл итеп булмый иде. Шуңа күрә без, үз ягыбыздан, әлеге проблемага Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н.Москалькова белән Россия Федерациясе Хезмәт һәм социаль яклау министрлыгы игътибарын юнәлттек. Россия Хезмәт министрлыгының 2020 елның 24 мартында дөнья күргән 151н номерлы боерыгы белән расланган, беренче бала туу (уллыкка алу) сәбәпле айлык түләү билгеләү һәм тормышка ашыру буенча Россия Федерациясе вәкаләтләрен субъектларның башкарма хакимияте органнары һәм Байконур шәһәре хакимияте тарафыннан тормышка ашыру буенча методик күрсәтмәләрдә, гаилә составында никахта тормаган һәм бала белән бергә яшәмәгән ир исәпкә алынмый, дип күрсәтелгән. Соңрак, 2020 елның 24 апреленнән, 418 нче

федераль законга беренче бала тугач (уллыкка алгач) айлык түләү билгеләүне сорап мөрәҗәгать иткән гражданнан элеккеге иренең кереме турында белешмәләр таләп итмәгән үзгәрешләр кертелде.

Социаль түләүләр өлкәсендә системалы проблемалардан тыш, Вәкаләтле вәкилгә короновирус инфекциясе таралу сәбәпле кертелгән закондагы үзгәрешләрне вазифадагы затлар исәпкә алмавы аркасында гражданнарның хокуклары бозылу очракларын да тикшерергә туры килде.

2020 елның июнь башында Вәкаләтле вәкилгә пенсия органыннан зарланып Мамадыш районында яшәүче мөрәҗәгать итте, аңа 20 яше тулгач паспорт алыштырмаган дип, эшкә яраксыз гражданны караган өчен тиешле компенсацияне түләмәгәннәр. Мөрәҗәгать итүчегә 20 яшь 2020 елның май аенда тулуын исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил Пенсия фондының Мамадыш районындагы идарәсе игътибарын.

Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 18 апрелендә дөнья күргән 275 нче боерыгы положениесенә юнәлтте, аңа ярашлы рәвештә, Россия Федерациясе территориясендә 2020 елның 1 февраленнән һәм 15 июльгә кадәрге чорда, файдалану вакыты чыккан яки чыгачак Россия Федерациясе гражданы шәхесен танучы Россия Федерациясе гражданы паспорты һәм Россиянең машина йөртү таныклыгы гамәлдә булуы танылган. Пенсия органы Вәкаләтле вәкил позициясе белән килеште һәм мөрәҗәгать итүчегә компенсация түләүләре озайтылды.

Вәкаләтле вәкил фикеренчә, дәүләт яклавы чаралары рәвешендә керемнәр алучы затларның социаль яклауга һәм саклауга хокукларын тәэмин итү буенча проблемалары башкару производствосы белән бәйле мөнәсәбәтләрдә дә бар.

Суд карарын тулысынча үтәү – гражданның гадел суд карарына хокукының аерылгысыз өлеше.

Асылда Вәкаләтле вәкил социаль әһәмиятле категорияләрнең башкару эше буенча бурычлы-гражданнар шикаятьләре буенча Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенә бер генә тапкыр мөрәҗәгать итмәде, алар нәтиҗәсендә ведомство контроле тәртибендә суд приставлары-башкаручыларына башкару эшләрен активлаштыру буенча йөкләмәләр бирелде. Шул ук вакытта узган елда Вәкаләтле вәкилнең Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе җитәкчесе белән бергәләп халыкны кабул итүе артты, өч тапкыр бергәләп кабул итү вакытында 55 кеше мөрәҗәгать итте.

Бер үк вакытта бурычлы гражданнар хокукларына кагылышлы кайбер проблемаларны да әйтми булмый. Россия Федерациясе Конституция суды, башкарма документны үтәгәндә бурычлының эш хакыннан яки башка керемнәреннән конкрет акча тотып калганда, әлеге эшнең барлык хәлне исәпкә

алырга, башкару эшенең гражданның намусын һәм бурычлы граждан, аның гаиләсе өчен кирәкле милекнең кагылсызлыгы кебек принципларның үтәлергә тиешлеген берничә тапкыр күрсәтте.

2020 елның 1 июненнән 2019 елның 21 февралендә чыккан «Башкарма эш турында»гы федераль законга үзгәрешләр кертү турында»гы башкарма эштә бурычлы граждан хокукларын яклауга юнәлтелгән 12 нче федераль закон көченә керде. Күрсәтелгән көннән гражданга эш хакы яки башка керем түләүче затлар, исәп-хисап документында башкарма документ буенча алына торган сумманы күрсәтергә бурычлы. Әгәр бу түләүләргә карата чикләүләр билгеләнсә һәм алардан акча алып булмаса, алар исәп-хисап документларында керем төренең тиешле кодын куярга тиеш. Әлеге белешмәләр нигезендә банк (яисә бурычлының исәп-хисап счетларына хезмәт күрсәтүне тормышка ашыручы башка кредит оешмасы) аларны тотып калу өчен исәп-хисап счетларына кертмәскә бурычлы.

Законда үзгәрешләр булуга карамастан, без тотылган акча суммасыннан максималь рөхсәт ителгән күләмдә суд приставы-башкаручысы карары нигезендә кредит оешмасының акча алып калуы фактларын да ачыкладык. Шулай ук гамәлдәге закон нигезендә акча алу ярамаган түләүдән акча алып калу фактлары булды.

Вәкаләтле вәкилгә башкару эше буенча бурычлы булган Чаллыда яшәүче пенсионер мөрәҗәгать итте. Пенсия органы аның пенсиясеннән 50 процентка кадәр акчасын тотып калган, шул ук вакытта банк өстәмә рәвештә пенсия исәпләнә торган исәп-хисап счетыннан акчасын алган. Нәтиҗәдә барлык тотып калулардан соң бу төр керем буенча 2 мең сум акчасы калган.

Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсе белән бергәләп эшләү нәтиҗәсендә гамәлдәге законны бозу бетерелде, суд приставы-башкаручының акчага арест салынуы турындагы карары юкка чыгарылды.

Казанда яшәүче Вәкаләтле вәкилгә Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 7 апрелендә дөнья күргән «Балалары булган гаиләләрне социаль яклауның өстәмә чаралары турында»гы 249 нчы боерыгына ярашлы рәвештә түләнгән (2007 елның 2 октябрендә дөнья күргән 229 нчы «Башкару производствосы турында»гы федераль законның 101 маддәсенә ярашлы рәвештә, мондый керем төреннән бурыч алынырга тиеш түгел) 10 000 сум күләмендәге бер тапкыр түләнә торган акчаны башкару производствосы вакытында аның исәп-хисап счетыннан алып калулары турында мөрәҗәгать итте. Вәкаләтле вәкил башлангычы буенча, гамәлдәге законны бозу бетерелде, алынган акча мөрәҗәгать итүченең исәп-хисап счетына кире кайтарылды.

Күрсәтелгән мисаллар бер генә түгел. Гамәлдәге хокукый механизм мондый хәлләрне булдырмауны күздә тота, ләкин мондый хокук бозулар очравы, болар системалы булырга мөмкин дигән нәтиҗә ясарга мөмкинлек бирә. Бу уңайдан Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсенә Россия Федерациясе Үзәк банкы Идел-Нокрәт баш идарәсенең Татарстан Республикасындагы Милли банкы белән берлектә, 229 нчы федераль законның 70 нче маддәсе 4.1, 5, 5.1, 5.2 өлешләренә кагылган проблемалы мәсьәләләре буенча карар эшләве максатка ярашлы булыр иде дип саныйбыз.

Вәкаләтле вәкилгә безнең республикада яшәүчеләр (Казан, Чаллы, Яшел Үзән шәһәрләрендә яшәүчеләр) башкару производстволары буенча бурычлылар булган пенсионерлар пенсияләреннән законда каралган максималь күләмнән (50 процент) күбрәк акча тотып калулары турында еш мөрәҗәгать итә.

Мөрәҗәгать итүчеләрнең документларын өйрәнгәч, бурычны тотып калгач калган акча яшәү минимумыннан түбәнрәк сумманы тәшкил иткән очракларда, Вәкаләтле вәкил законны төгәл үтәүне сорап Татарстан Республикасы Баш суд приставына мөрәҗәгать итте. Алга таба, тикшерү нәтиҗәләре буенча, суд приставлары хезмәтенең вазифадагы затлары мөрәҗәгать итүчеләрдән акча тотып калу күләмен әлеге хәлләрдән чыгып, хәл итте.

Татарстан Республикасы Конституциясенә ярашлы рәвештә картлык дәүләт тарафыннан яклана. 2019 елдан Татарстан Республикасы читләр ярдәменә мохтаҗ олы яшьтәге кешеләргә комплекслы ярдәм күрсәтү, озак вакытлы карау системасы булдыру проектында катнаша. Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда, проект кысаларында 2020 елда 13 муниципаль районнан 3682 кеше, яки социаль хезмәт күрсәтүгә мохтаҗ кешеләрнең 16,1 проценты озак вакытлы карау системасына керде.

Шул ук вакытта Вәкаләтле вәкилгә «Глонасс+112» һәм башка чыганаклар аша читләр ярдәменә мохтаҗ булган, социаль яктан куркыныч хәлдә булган өлкән яшьтәге кешеләр булуы турында мәгълүмат килә, шунысын да әйтергә кирәк, алар һәрвакытта да аерым яшәү урыны һәм шөгыле булмаган кешеләр түгел.

Мәсәлән, Казан шәһәрендә яшәүче Вәкаләтле вәкилгә, гаиләдәге низаг аркасында беркадәр вакыт ач килеш, подъездда төн кунган 1 947 елгы күршесе язмышын кайгыртып мөрәҗәгать итте. Вәкаләтле вәкил һәм «Социаль тернәкләндерү һәм адаптацияләү үзәге» коммерциячел булмаган оешмасы булышлыгы белән өлкән яшьтәге граждан күрсәтелгән оешма каршындагы

приютка урнаштырылды, аңа анда вакытлыча яшәү урыныннан тыш, өч тапкыр бушлай ашату, мунча, чәчтараш, психолог ярдәме тәкъдим ителде.

«Социаль тернәкләндерү һәм адаптацияләү үзәге» коммерциячел булмаган оешмасы мәгълүматларына караганда, 2020 елда «Кеше приюты» проекты кысаларында 2 373 кеше мөрәҗәгать иткән. Иҗтимагый оешма хезмәткәрләре ярдәме белән 30 граждан төрле социаль учреждениеләргә урнаштырылган. Күрсәтелгән саннар һәм китерелгән мисал, Вәкаләтле вәкил фикеренчә, читләр ярдәменә мохтаҗ өлкән яшьтәге гражданнарны ачыклау һәм озак вакыт тәрбияләү буенча, шул исәптән гаилә низаглары аркасында туганнары ташлаган ялгыз гражданнарны ачыклау буенча социаль яклау органнарының эшен активлаштыру максатка ярашлы булыр иде.

Ел дәвамында Вәкаләтле вәкилнең хокукый эшчәнлеге опека һәм попечительлекне билгеләү, тормышка ашыру һәм туктату уңаеннан килеп туган мөнәсәбәтләр буенча да алып барылды.

Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы мәгълүматларына караганда, 2020 елның 4 декабренә опекуннар саны 4 927 кешене тәшкил итә, шулардан 3 605 опекун үз вазифаларын бушлай, 1 322 е түләүле нигездә башкара.

Тәкъдим ителгән мәгълүматтан күренгәнчә, Татарстанда күпчелек опекуннар үз вазифаларын бушлай башкара. Федераль законда билгеләнгән гомуми кагыйдә буенча, опека һәм попечительлек буенча вазифалар бушлай башкарыла. Шуның белән бергә опеканы һәм попечительлекне бушлай рәсмиләштергән опекуннар яки балигъ булмаганнарның попечительләре үз вазифаларын түләүле итеп башкаручылар дип гариза язарга хокуклы. Мондый очракларда опека һәм попечительлек органнары карарны тәрбиядәге бала мәнфәгатьләреннән чыгып кабул итәргә тиеш, шуңа күрә опеканы түләүле итеп рәсмиләштерергә теләүне дәлилсез кире каккан хәбәрләр алган очракларда без тиешле чаралар кабул иттек.

Вәкаләтле вәкилгә элек балигъ булмаган балаларга опеканы бушлай нигездә рәсмиләштерүе нәтиҗәсендә, опеканы түләүле итеп рәсмиләштерергә теләгән, ләкин аңа моны эшләүдән баш тарткан органнан зарланып, Алексеевск районында яшәүче мөрәҗәгать итте. Шикаятьне карау барышында опека органының балалар мәнфәгатьләрен яклап үз карарын үзгәртүе турында хәбәр алынды.

Узган елда беренче тапкыр балигъ булмаган балаларга аларны опекун итеп билгеләүдән, шул исәптән Россия Федерациясе Гаилә кодексының 146 нчы маддәсе 2 пунктына ярашлы рәвештә таләп ителә торган кирәкле әхлакый һәм башка шәхси сыйфатлар булмауга сылтап, баш тартулары турында опека

органнары чыгарган карарлардан риза булмаучы гражданнардан шикаятьләр килә башлады.

Шунысын да билгеләргә кирәк, опекун булырга теләгән гражданның нинди әхлакый һәм башка шәхси сыйфатларга ия булуы югарыда күрсәтелгән нормада да, башка норматив хокукый актларда да төгәл (конкрет) күрсәтелми. Шуның белән бергә, Вәкаләтле вәкил шундый шикаятьләрнең берсен караганда, мөрәҗәгать итүченең опекун булырга теләгән гаризасын объектив карау хокукы бозылган, дип тапты.

Россия Федерациясе Гаилә кодексының 146 нчы маддәсе 2 нче пунктына сылтама белән, Менделеев районының опека һәм попечительлек буенча ведомствоара комиссиясе Менделеевск шәһәрендә яшәүчене балигъ булмаган балага опекун була алмый дип тапкан. Шул ук вакытта, мөрәҗәгать итүче элек әлеге баланы вакытлыча карап торган һәм вакытлыча опекун булган вакытта, опека органнары бернинди дә кимчелекләрне дә ачыкламаган. Булган хәлләрне һәм федераль закон таләпләрен исәпкә алып, балигъ булмаганнарга опекун яки попечитель булырга теләк белдергән яки ата-ана тәрбиясеннән калган балаларны (Россия Федерациясенең башка гаилә законнарында билгеләнгән, Россия Федерациясе хөкүмәтенең 2009 елның 18 маенда дөнья күргән 423 нче карары белән расланган формалары нигезендә тәрбиягә алырга теләгән гражданнарны сайлау, исәпкә алу һәм әзерләү тәртибе) тәрбиягә алырга теләгән гражданнарны билгеләү буена ахыргы карарны, Вәкаләтле вәкил фикеренчә, опека органы опекун булырга теләк белдергән гражданның тормыш шартларын тикшергәннән соң гына кабул итәргә тиеш. Бу уңайдан, Вәкаләтле вәкил җирле үзидарә органына мөрәҗәгать иткән граждан мөрәҗәгатен кабаттан караганда исәпкә алынырга тиешле тәкъдимнәрен җибәрде һәм алар алга таба исәпкә алынды.

Мондый шикаятьләр гражданнардан күп килүен исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил әлеге мәсьәлә буенча опека һәм попечительлек органнары эшен җайга салуны сорап Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы адресына хат җибәрде. 2020 елның 23 октябрендә министрлыктан килгән хатка ярашлы рәвештә, әлеге мәсьәлә буенча тиешле тәкъдимнәр эшләнә. Үз чиратыбызда, опекунлыкка (попечительлеккә) кандидатларның әхлакый һәм шәхси сыйфатларын бәяләү буенча тәкъдимнәр опекун (попечитель) вазифасын башкарырга сәләтле гражданны опекун (попечитель) итеп билгеләүдә каршылык тудырырга тиеш түгел, дип саныйбыз.

Нәтиҗәле социаль сәясәтне, инвалидларның социаль хокукларын тормышка ашыруда башка гражданнар белән тигез мөмкинлекләр тәэмин итүгә юнәлтелгән чаралар комплексыннан башка күз алдына китереп булмый.

«Инвалидларның федераль реестры» федераль дәүләт мәгълүмат системасы мәгълүматлары буенча, 2020 елның 1 декабренә Татарстан Республикасында 291 856 инвалид бар иде.

Дәүләт ягыннан инвалидларның хокукый статусы мөһим гарантияләре булып тернәкләндерү чаралары үткәрү һәм федераль бюджет акчасына хезмәтләр күрсәтү тора.

Яхшы сыйфатлы техник тернәкләндерү чараларын вакытында алу меңнәрчә татарстанлы хокукына кагыла. Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстандагы төбәк бүлеге мәгълүматы буенча 2020 елның 11 аенда авыруларны памперс белән тәэмин итүне сорап 22 146 гариза язганнар, шуның 21 696 сы үтәлгән.

Социаль иминият органнары эше контрольлек итүче органнар, җәмәгатьчелек һәм массакүләм мәгълүмат чаралары ягыннан ныклы игътибарда. Шуның белән бергә, барлык гаризалар тулы күләмдә тәэмин ителмәгәндә, техник тернәкләндерү чарасын үз акчасына алган инвалидка компенсация түләү белән бәйле сораулар үз актуальлеген югалтмый. Гамәлдәге закон белән инвалид үзе алган техник тернәкләндерү чарасы яки хезмәт өчен компенсация түләү каралган. Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстандагы бүлеге мәгълүматлары буенча 2020 елның 11 аенда мөстәкыйль сатып алынган техник тернәкләндерү чаралары өчен 1 112 039,6 мең сумлык компенсация түләнгән. Граждан техник тернәкләндерү чарасы яки хезмәт алганчы ук күпме компенсация түләнәчәге турында белергә тиеш.

Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстандагы төбәк бүлеге рәсми сайтында (http://fss16.ru) урнаштырылган мәгълүматны анализлау шуны күрсәтте, мөстәкыйль рәвештә техник тернәкләндерү чарасы алган өчен компенсацияләр бүлегендә, инвалидка күрсәтелә торган федераль тернәкләндерү чаралары, хезмәтләр һәм техник тернәкләндерү чаралары исемлеге кысаларында техник тернәкләндерү чараларын (әйберләрен) классификацияләү позицияләре буенча техник тернәкләндерү чаралары бәяләре турында мәгълүмат юк.

Кайбер позицияләр буенча техник тернәкләндерү чаралары бәясе турында мәгълүмат юклыгын ачыклау максатларында Вәкаләтле вәкил Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстан бүлегенә хат җибәрде.

Хат нәтиҗәләре буенча Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстандагы бүлеге техник тернәкләндерү чаралары бәяләре турында мәгълүмат булган документны яңартып, өч техник тернәкләндерү чарасы бәясенә өстәде.

Инвалидлар хокуклары турындагы Конвенцияне раслап, Россия Федерациясе аны тормышка ашыру, шул исәптән, мөмкинлекләр

һәм уңайлылык тигезлеге кебек принципларны тормышка ашыру буенча йөкләмәләрне алды. Илкүләм законнар дәрәҗәсендә әлеге принципларны тормышка ашыру механизмы 1995 елның 24 ноябрендә дөнья күргән 181 нче «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» федераль законның 15 нче маддәсендә билгеләнгән, аңа ярашлы рәвештә, инвалидларны социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына тоткарлыксыз үтеп керүне тәэмин итү максатларында, инвалидларга чираттан тыш, яшәү урыны янында шәһәр төзү нормаларын исәпкә алып, техник яки башка хәрәкәтләнү чаралары өчен гараж яки туктау урыны төзергә урыннар бирелә.

Чынлыкта, Вәкаләтле вәкилгә, инвалидлардан элек җирле үзидарә органнары тарафыннан аренда килешүе буенча бирелеп, файдалану вакыты чыккан металл гараж алып торган җир кишәрлегеннән файдалануга булышлык итүне сораган мөрәҗәгатьләр килә. Ә аренда килешүе, «металл гараж»лар куллануга рөхсәт гамәлдәге законда каралмаганлыктан, озайтылмый. Хәзерге вакытта инвалидларга металл гаражларны сүтү кирәклеге әйтелгән мөрәҗәгатьләр килә. Инвалидларның металл гаражлары белән булган вәзгыять массакүләм мәгълүмат чараларында да яктырылды.

Вәкаләтле вәкил ягыннан Казан шәһәре җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре комитетына хәлне чишүнең альтернатив юлы тәкъдим ителде. 181 нче федераль законның 15 нче маддәсе положениеләре һәм Россия Федерациясе Җир кодексының 39.6 маддәсе 2 пунктының 14 нче бүлегеннән чыгып, инвалидка муниципаль милектә булган җир кишәрлеген арендага анда (билгеле аренда килешүенә инвалидта кызыксыну булса) гараж төзү өчен бирү вариантын карау максатка ярашлы булыр иде. 2020 елның 29 февралендә алынган мәгълүмат буенча әлеге тәкъдим каралган һәм алга таба эштә исәпкә алыначак. Дөрес, конкрет практикага сылтамасыз гына.

Инвалидларның мөмкинлекләр тигезлеге принцибы шулай ук физкультура-сәламәтләндерү чаралары, спорт булган тернәкләндерү һәм тормышка яраклаштыруның төп юнәлешләре аша тормышка ашырыла.

Статистика мәгълүматлары шуны дәлилли, Татарстанда адаптив спорт елдан ел яхшыга үзгәрә. 2015 елда Казан шәһәренең «Республика спорт-адаптив мәктәп» дәүләт бюджет учреждениесе ачылу адаптив спортны үстерүгә зур этәргеч бирде. Хәзерге вакытта мәктәптә ишетмәүчеләр, сукырлар һәм терәк-хәрәкәт аппараты бозылган, интеллектуаль кимчелекле кешеләр спорты буенча бүлекләр эшли. Чаллыда, Әлмәттә һәм Лаешта, Мамадыш һәм Саба муниципаль районнарында бүлекләр ачылды. Татарстан Спорт министрлыгының 2020 елның 1 гыйнварына булган мәгълүматлары буенча, инвалидларның 28,1 проценты, шул исәптән балалар, үсмер-инвалидлар физик

культура һәм спорт белән шөгыльләнә. Статистика күрсәткечләрендә үлчәнә торган уңышлар фонында, даими рәвештә инвалид яки инвалид бала тәрбияләүче ана, шул исәптән, Россиянең спорт башкаласы исемен йөрткән Казанда спорт секциясенә языла алмый.

Әйтик, Вәкаләтле вәкилгә Дауна синдромлы балигъ булмаган баласын спорт секциясенә яздыра алмаган Казанда яшәүче мөрәҗәгать итте. Кызыксындырган сорау буенча тулы мәгълүмат алу өчен мөрәҗәгать Татарстан Республикасы Спорт министрлыгына җибәрелде. Күрсәтелгән министрлыктан 2003 елның 6 октябрендә дөнья күргән 131 нче «Россия Федерациясендә җирле үзидарәләрне оештыруның гомуми принциплары турында»гы федераль законга сылтама белән, әлеге мөрәҗәгать, җавап алу өчен Казан шәһәре физик культура һәм спорт комитетына җибәрелгән. Муниципаль учреждениенең җаваплы кешесе мөрәҗәгать итүчегә һәм Вәкаләтле вәкилгә, хәзерге вакытта әлеге авыру белән авырган балалар өчен Казан шәһәренең муниципаль спорт мәктәпләрендә тренировкалар үткәрелми дигән җавап җибәрде. Бер автоном коммерциячел булмаган оешмага мөрәҗәгать итәргә кушылды, анда сәламәтлегендә мондый проблемалар булган балалар белән дәресләр үткәрергә мөмкиннәр дигән мәгълүмат бар иде.

Узган елның декабрендә Вәкаләтле вәкил закон чыгару һәм башкарма хакимият, җирле үзидарәләр органнары, иҗтимагый оешмалар, югары уку йортлары, спортчы-инвалидларның тренерлары, Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре катнашында Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрендә адаптив физик культура һәм спорт буенча дәресләр оештыру мәсьәләләренә багышланган «түгәрәк өстәл» утырышы уздырды. Чара йомгаклары буенча анда катнашучылар безнең адреска адаптив физик культура һәм спортны үстерүгә булышлык итүгә кагылышлы үз тәкъдимнәрен җибәрделәр. Барлык килгән тәкъдимнәрне ике төркемгә бүләргә мөмкин: инвалидлар белән дәресләр үткәрү өчен спорт җиһазлары һәм инвентарь алуга, спортчы-инвалидларны йөртү өчен махсус транспорт алуга өстәмә акча бүлүгә кагылышлы тәкъдим-юллама, шулай ук спорт учреждениеләре бюджетын формалаштырганда инвалид балалар белән адаптив физик культура буенча эшне оештыру өчен штат берәмлеге булдыру; адаптив физик культура тармагына тренерларны җәлеп итү буенча максатчан эш алып бару, массакүләм мәгълүмат чаралары аша сәламәтлекләре чикләнгән кешеләр белән физик культура һәм спорт дәресләре алып баруны пропагандалау һәм агитацияләү тәкъдимнәре.

Адаптив физик культураны үстерүнең проблемалы мәсьәләләре буенча килгән мәгълүматны анализлау, безнеңчә, аерым аспектлар буенча эшне камилләштерү кирәклеге турында кайбер нәтиҗәләр ясарга мөмкинлек бирә.

Яшәү урыны буенча халык белән, инвалидлар белән физкультура-спорт эшен оештыру белән бәйле, шул исәптән Татарстан Республикасы муниципаль дәрәҗәсендә финанс һәм кадрлар белән тәэмин итүгә бәйле проблемалар барлыгы, сәламәтлекләре чикләнгән кешеләр арасында физик культура һәм спорт дәресләрен пропагандаларга кирәклеге, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 5 мартында дөнья күргән 159 нчы «2019 – 2023 елларга Татарстан Республикасында физик культура һәм спортны үстерү» дәүләт программасының «2019 – 2023 елларга физик культураны һәм массакүләм спортны үстерү» программасында да күрсәтелә. Массакүләм спорт өчен, шул исәптән инвалидлар һәм сәламәтлекләре чикләнгән затлар өчен уңайлы спорт инфраструктурасын тәэмин итү, спортны үз иткән инвалид балалар һәм үсмерләр өчен өстәмә адаптив спорт оешмалары (бүлекләре) ачу буенча чаралар үткәрүне, сәламәтлекләре чикләнгән балалар белән физик культура һәм спорт дәресләре үткәрү урыннарын кирәкле спорт инвентаре һәм махсус җиһаз белән җиһазландыруны күздә тота. Системалы рәвештә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнүче инвалидлар саны буенча билгеләнелгән күрсәткечләргә ирешүгә юнәлтелгән чаралар белән бергә, Вәкаләтле вәкил фикеренчә, оештыру характерындагы сәбәпләр дә игътибарсыз кала алмый. Монда кайбер инвалидлар һәм сәламәтлекләре чикләнгән затлар физик культура һәм спортны үстерүнең гомуми тенденциясеннән читтә кала.

Дауна синдромлы баласын Казан шәһәре спорт мәктәбенә яздыра алмау турындагы югарыда күрсәтелгән мисал, республикада адаптив физик культура һәм спорт дәресләрен оештыру турында җыелган мәгълүмат, безнеңчә, инвалидлар һәм физик мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр өчен тулаем өйрәнү күнегүләре оештыруга караганда, Дауна синдромлы кешеләр өчен өйрәнү күнегүләре оештыру начаррак куелган дигән нәтиҗә ясарга мөмкинлек бирә. Әйтик, Эксперт советы йомгаклары буенча, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы башкарма комитеты әлеге синдромлы кешеләр өчен спорт төркемнәре төзү авыр булуын төп проблема итеп китерә, шул ук вакытта район территориясендә терәк-хәрәкәт аппараты бозылган һәм интеллектуаль кимчелекләре булган кешеләр өчен спорт дәресләре оештырылуын билгели.

Йөзү өчен дәресләрдә ДЦП авырулы балалар булган гаиләләр башкалар белән чагыштырганда начаррак хәлдә кала. Булган мәгълүматны анализлау ДЦП авырулы балалардан бассейн өчен акча алмауларын, әмма баланың законлы вәкилләре йөзәргә өйрәтү өчен тренерны үзләре табарга тиешлеген күрсәтте. Альтернатив юллар юк.

Физик культура һәм спортның массакүләмле булуын тәэмин итү, халыкның аерым өлешенә күнегүләр белән шөгыльләнергә комачаулаучы факторларны киметү юлы белән тормышка ашырылырга тиеш. Вәкаләтле вәкил

фикеренчә, системалы рәвештә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнүче Дауна синдромлы балалар һәм йөзү белән шөгыльләнүче ДЦП авырулы балалар санын арттыруга юнәлтелгән чараларны Татарстан Республикасы Спорт министрлыгы тәкъдим итәргә тиеш. Шулай ук физик культура һәм спортның массакүләмле булуын үстерү өчен республиканың муниципаль районнарында булган иң яхшы практикаларны берләштерергә кирәк дип саныйбыз. Әйтик, Эксперт советы йомгаклары буенча, Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районы җирле үзидарә органнары начар ишетүче инвалид-балалар белән күнегүләрне оештырганда Бөгелмә муниципаль районының «Факел» спорт мәктәбе эш тәҗрибәсен кулланырга тәкъдим ителде.

Тулаем алганда, шикаятьләр караудан һәм башка тикшерү чаралары үткәрүдән тыш, Вәкаләтле вәкил ел дәвамында мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең хокукларын саклау мәсьәләләре буенча максатчан аңлату эше алып барды, шул исәптән, 2020 елның декабрендә әлеге темага «кайнар элемтә», ZOOM платформасында ай саен инвалид балалары булган ата-аналар өчен «Хокукый белем мәктәбе» дәресләре үткәрелде. Консультация-аңлату эше Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы, Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстан бүлеге, «Татарстан Республикасы буенча медико-социаль экспертиза Баш бюросы» белән тыгыз хезмәттәшлектә алып барылды.

Гражданны инвалид итеп тану мәсьәләләре буенча да консультация эше алып барылды. Әлеге эшнең актуальлеге турында, саннар да сөйли, 2020 елда республикада 14 843 граждан инвалидлык төркемен билгеләү өчен медико-социаль экспертизаның федераль учреждениеләренә мөрәҗәгать иткән, 14 314 кеше инвалид дип танылган, 529 кешегә инвалидлык төркеме бирүдән баш тартканнар. Шул ук вакытта муниципаль берәмлекләрне чагыштырганда, беренчел инвалидлык алу дәрәҗәсе бер төсле түгел. Зәй, Югары Ослан, Актаныш муниципаль районнарында бу күрсәткеч югары. Беренчел инвалидлыкның гомуми дәрәҗәсендә республикада 10 000 кешегә 46,8 булганда, югарыда күрсәтелгән районнарда – 64,9; 62,4; 62,1 тәшкил итә.

Шул ук вакытта Вәкаләтле вәкилгә, инвалидлык төркеме билгеләмәү, тернәкләндерү һәм абилитацияләү программасына үзгәрешләр кертергә кирәклеге турында медико-социаль экспертиза бюросы карарлары белән риза булмаган мөрәҗәгатьләр килә. Медицина оешмасы медико-социаль экспертизага юллама бирмичә гражданнарның инвалид дип тануга хокукларын бозу турындагы мөрәҗәгатьләргә аерым игътибар бирдек (узган елларда Вәкаләтле вәкилгә мондый шикаятьләр килми иде). Күпчелек очракларда без мөрәҗәгать итүченең дәвалау-профилактика ярдәме күрсәтүче

учреждениегә медико-социаль экспертизага юллама сорап мөрәҗәгать итмәвен ачыкладык. Шуның белән бергә, Арча районында медицина оешмасының граждан гаризасы буенча медико-социаль экспертизага юллама да, медико-социаль экспертизага юллама бирүдә баш тартулары турындагы белешмә дә бирелмәгән очрак булган. Әлеге уңайдан Вәкаләтле вәкил Арча үзәк район хастаханәсе җитәкчесенә ачыкланган хокук бозуны бетерү буенча тәкъдимен җибәрде.

Килгән шикаятьләр буенча теге яки бу карарлар кабул итүдән тыш, гражданнарның сәламәтлек саклауга һәм медицина ярдәменә хокукларын саклау һәм яклау буенча эш, даими нигездә, «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасының «Сырхауханәләр һәм хастаханәләр» төре буенча килгән мөрәҗәгатьләрне карау юлы белән тормышка ашырыла.

Билгеле, хокук саклау эшчәнлеген тормышка ашырганда, сәламәтлек саклау системасын оештыруга короновирус инфекциясе пандемиясе йогынты ясавы да исәпкә алынды, шул исәптән койка-урыннарны этаплап үзгәртү, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы госпитальләр штатын тулыландыру өчен республиканың башка медицина оешмаларыннан, COVID-19 йоктырган авыруларга медицина ярдәме күрсәтүдә булмаган медицина хезмәткәрләрен госпитальләргә җибәрде. Татарстан Республикасында COVID-19 белән авыручыларны кабул итү өчен 55 медицина оешмасында 5 552 койка-урын булдырылды.

Чикләү чаралары вакытында планлы медицина ярдәме күрсәтү вакытлыча туктатылды. Шуңа күрә планлы амбулатор-сырхауханә медицина ярдәме яңадан күрсәтелә башлагач, без, «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы баш модераторы буларак, халыкның белгечләр кабул итүен озак көтүен белгәч, моны контрольгә алдык. Мәгълүмат системасына килгән тиешенчә карамаулары турындагы дәгъвалар нигезле булганда, мөрәҗәгатьне кире кайтарып, җаваплы башкаручыларга кирәкле гамәлләр кылу өчен тәкъдимнәр керттек, чаралар күрдек.

Әйтик, «Халык контроле» системасыннан кулланучылар Казан шәһәренең «6 нчы шәһәр балалар хастаханәсе»ндә язылып кына түгел, «тере» чират буенча да озак кына табибка эләгә алмауларыннан зарландылар. Сәламәтлек саклау учреждениесе кадрлар кытлыгы булуын әйтеп, мөрәҗәгатькә «Гариза хәл ителде» дигән статус куйды. Без балигъ булмаган балаларның амбулатор-сырхауханә медицина ярдәме алуга хокукын тормышка ашыруга күрсәтелгән медицина оешмасы тарафыннан бернинди мәгълүмат булмаганлыктан, мөрәҗәгатьне эшкә кире кайтардык. Соңрак мәгълүмат системасындагы җаваплы башкаручылар балаларны кабул итүне оештырулары турында мәгълүмат бирде.

Граждан Р. Татарстан Республикасы дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр порталында расписание булмаганлыктан, Казан шәһәренең «21 нче шәһәр сырхауханәсе»нең табиб-терапевтына кабул ителүгә языла алмаган. Проблемалы хәл турында «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына җибәрелгән мөрәҗәгатькә, медицина оешмасы мөрәҗәгать итү вакытында терапевт булмавы турында хәбәр иткән, ләкин кизү торучы табибка мөрәҗәгать итү мөмкинлеге турындагы мәгълүмат системага урнаштырылмаган була. Әлеге фактка без ачыклык керттек, шуңа күрә мөрәҗәгать гражданга кизү торучы табиб кабул итү мөмкинлеге турында тиешле мәгълүмат биргәнче, эшкә кире кайтарылды.

Кадрлар кытлыгы вакытында медицина ярдәме күрсәтелмәүгә сәбәп булуы беренче елны гына түгел, ләкин бу медицина оешмалары җитәкчеләренә белгечләр эзләү һәм кабул итү буенча бурычларын өсләреннән төшерми, моңа законда билгеләнгән тәртиптә мәшгульлек хезмәте органнары белән бергәләп эшләү аша да ирешергә мөмкин.

Монда шунысын да билгеләргә кирәк, 2021 елга Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы үткәргән өстенлекле максатлар һәм бурычларны билгеләү буенча тавыш бирү нәтиҗәләре, сырхауханәләрне медицина кадрлары белән тәэмин итүне арттыру республикада яшәүчеләр өчен мөһим проблема булып торуын күрсәтте.

Конкрет мөрәҗәгатьләрне карау белән беррәттән, без «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына күп шикаять килгән медицина оешмаларын ачыклау буенча да даими рәвештә аналитик эш алып бардык. «Сырхауханәләр һәм хастаханәләр» төре буенча килгән мөрәҗәгатьләрнең гомуми саны турындагы, шулай ук күп шикаять килгән һәм Татарстан Республикасы дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр порталында кулланучылардан теләктәшлек тапкан сәламәтлек саклау учреждениеләре турындагы аналитик мәгълүматны Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгына һәм Татарстан Республикасы Премьер-министры А.В.Песошинга җибәрдек.

Узган ел нәтиҗәләрен карасак, «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы чираттагы тапкыр республикада яшәүчеләр өчен кирәкле булуын раслады. Мәгълүмат системасында мөрәҗәгатьләрне урнаштыруда уңайлылык тудыру өчен, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2012 елның 10 августында дөнья күргән 676 нчы «Татарстан Республикасы «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасын эшләтү кысаларында гражданнарның, дәүләт хакимияте башкарма органнарының һәм җирле үзидарә органнарының электрон бергәлеге турында»ны карарының «Сырхауханәләр һәм хастаханәләр» төренә кагылышлы өлешенә үзгәрешләр кертеләчәк һәм төрләр исемлеге тулыландырылачак. 2021 елдан порталдан файдаланучылар ун аерым төр

буенча медицина ярдәме алу белән бәйле проблемалар турында хәбәр итә алыр дип көтелә. Шул ук вакытта аларның икесе – «Ашыгыч медицина ярдәме эше» һәм «Даруханәләрдә һәм даруханә пунктларында ташламалы дарулар юклык» буенча шикаятьләр һәм тәкъдимнәр мәгълүмат системасында билгеләнгән модерация кагыйдәләренә ярашлы рәвештә бастырылмады.

Орфан авырулар белән җәфаланучы кешеләрне дару препаратлары белән тәэмин итүгә кагылышлы проблема да кискен тора. Узган елда сәламәтлек саклау өлкәсендә федераль дәрәҗәдә сирәк авырулы пациентларны, шул исәптән арка мускул атрофиясе белән авыручы кешеләрне, федераль бюджетка киләчәк акча исәбенә дарулар белән тәэмин итү буенча фонд төзү турында мөһим карар кабул ителде. Шулай ук доклад кысаларында сирәк авыруларны дәвалау өчен өстәмә чаралар җәлеп итү буенча карар турында, элегрәк без, шул исәптән, Россия Федерациясе субъектларындагы Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләр белән бергәләп, үзәкләштерелеп сатып алына торган дару препаратлары исемлеген киңәйтү турында мөрәҗәгатьләр, аерым алганда, арка мускул атрофиясе белән авыручы балаларны федераль бюджет акчасы исәбенә дәвалауны оештыруга булышлык итүне сорап, Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москальковага хат җибәрдек.

Ел дәвамында Вәкаләтле вәкил берничә тапкыр гражданнардан даруханә оешмаларында (Казан шәһәре, Әгерҗе, Бөгелмә, Биектау районы) булмаганлыктан дару препаратларын алмаулары турында мөрәҗәгатьләр алды. Мондый мөрәҗәгатьләр тикшерү өчен Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгына җибәрелде, ләкин мөрәҗәгать итүче граждан кирәкле дару препараты белән тәэмин ителү турында мәгълүмат алганчыга кадәр аларны карауны контрольдә тотты.

Әйтик, мисал өчен, 2020 елның 11 декабрендә Вәкаләтле вәкил Казанда яшәүченең аның онкологик авыру белән чирләүче әтисен тормыш өчен бик кирәкле дару препараты белән тәэмин итмәүләре турындагы мөрәҗәгате уңаеннан Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгына хат җибәрде. Булган мәгълүматка караганда, мөрәҗәгать итүченең әтисе кирәкле дару препараты белән 2020 елның 17 декабрендә тәэмин ителгән.

Вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы сәламәтлек саклау учреждениеләре 2021 елда гражданнар медицина ярдәме оештыру белән бәйле зарларын җиткергән хәлләргә ныграк игътибар бирер дип ышана.

Шәхес буларак та, җәмгыятьтә үсү өчен дә алшартлар тудыручы белемгә хокук, башка социаль хокуклар белән тыгыз бәйләнгән.

Короновирус инфекциясе таралуны булдырмау максатларында, уку йортларында уку процессын оештыруга, шулай ук дәүләт имтиханын әзерләүгә

һәм үткәрүгә үзгәрешләр кертелде, бу мәгариф өлкәсендә идарә органнарыннан да, тулаем педагоглардан да югары оешканлык таләп итте.

Шуның белән бергә, мәгариф өлкәсендә короновирус инфекциясе белән бәйле булмаган проблемалы мәсьәләләр үз актуальлеген югалтмады. Узган еллардагы кебек үк Вәкаләтле вәкил, балигъ булмаган балаларын 10 нчы сыйныфка кабул итү буенча гаризаларын карамаулары турында гражданнар шикаятьләре буенча тикшерү чаралары үткәрде. Узган еллардагы докладларның берсендә без укучыларны белем бирү оешмасына 10 нчы сыйныфка кабул итүне оештыруга юнәлтелгән, «ачыклык» принцибына нигезләнгән өстәмә чаралар кабул итәргә кирәклеге турында билгеләп үткән идек. Чаралар күрелмәсә, мондый баланың ата-анасы унынчы сыйныфка кабул итүгә гариза бирүләре турында хәбәр итеп тә, белем бирү учреждениесе хакимияте тарафыннан әлеге факт кире кагылуы кебек очраклар бетмәячәк.

Ел дәвамында Вәкаләтле вәкил адресына бер муниципаль район (Питрәч районы) составына кергән җирлекләр арасында укучы балаларны бушлай йөртүне оештыру буенча мөрәҗәгатьләр керде. Карау өчен әлеге мөрәҗәгатьләр җирле үзидарә органнарына җибәрелде, ләкин аларны карау барышы проблема уңай хәл ителгәнчегә кадәр контрольдә булды.

Балага муниципаль мәктәпкәчә яшьтәге учреждениедә (Казан, Лаеш районы) урын бирелмәү турындагы шикаятьләр дә игътибарсыз калмады. Әлеге шикаятьләр буенча без, беренче чиратта, җирле үзидарә органнары тарафыннан баласын бакчага урнаштырырга теләүчеләргә альтернатив вариантлар тәкъдим ителгәнме, шуны ачыкладык.

Шунысын да билгеләргә кирәк, тулаем алганда күрсәтелгән проблема элеккечә үк мәктәпкәчә яшьтәге мәгариф учреждениеләренең җитәрлек булмавы һәм аларның челтәрен киңәйтү зарурилыгы белән бәйләнгән. Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы мәгълүматларына караганда, 2020 елның 26 октябренә дәүләт һәм муниципаль мәктәпкәчә яшьтәге мәгариф оешмаларында урын белән тәэмин ителмәгән 3 яшькәчә балалар саны – 12133, өч яшьтән җиде яшькәчә балалар саны – 3028. Бигрәк тә Казан шәһәренең яңа торак комплексларында, шулай ук Лаеш һәм Питрәч муниципаль районнарында урыннар җитмәү аеруча сизелә.

Меңнәр белән исәпләнә торган чиратта, проблемалы хәлләр масштабын арттырмау зур әһәмияткә ия. Әйтик, Вәкаләтле вәкил бер массакүләм мәгълүмат чарасында басылган язмадан соң тикшерү үткәрде, анда бинаның санитар-техник торышы канәгатьләнерлек булмаганлыктан, Роспотребнадзор органнары тикшерүе нәтиҗәләре буенча Казан шәһәренең «104 нче балалар бакчасы» эшен туктаткач балаларны башка балалар бакчаларына бүлү буенча чаралар күрелмәве хакында әйтелгән иде. Башкарма комитет мәгълүматы

буенча «104 нче балалар бакчасы»ның барлык тәрбияләнүчеләре якындагы мәктәпкәчә яшьтәге учреждениеләргә бүленгән. Шуның белән бергә, безнең Роспотребнадзорның Татарстандагы идарәсенә җибәргән хатыбызга, мәгариф учреждениесе җитәкчесенең муниципаль учреждение тиешле устав бурычларын үтәсен өчен бюджет ассигнованиеләре бүлү турында тәкъдим җибәрүе, ләкин күрсәтелгән максатларга бюджет акчасы бүленмәү турында җавап алынды.

Казан шәһәре җирле үзидарәсе органнары мәгълүматларына караганда, асылда балаларның тормышына һәм сәламәтлегенә куркыныч янаучы кимчелекләрне бетерү буенча чаралар күрелмәүнең сәбәбе – җитәрлек акча булмау. Шуның белән бергә, «104 нче балалар бакчасы»нда тәрбияләнүчеләрнең Роспотребнадзор органнары чара күргәнче башка мәктәпкәчә яшьтәге мәгариф учреждениеләренә бүленмәве сәбәпләре турындагы сорау ачык калды.

Компетентлы органнар белән күчмә тикшерүләр нәтиҗәсендә мәгариф оешмаларында теге яки бу санитар нормалар үтәлмәү фактлары Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре тарафыннан да ачыкланды.

Кешенең социаль хокукларының аерылгысыз бер өлеше ул – торакка хокук.

Татарстан Республикасы торак сафка бастыру буенча Россия Федерациясе субъектлары арасында лидерларның берсе булып кала. Татарстан Республикасы Төзелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгы мәгълүматларына караганда, 2020 елда республикада 2 680 087 квадрат метр торак сафка бастырылган. 41 муниципаль берәмлектә 1 063 күпфатирлы йортта 6473,997 миллион сумлык капиталь ремонт үткәрелгән.

Ел дәвамында өлешләп төзетүчеләрнең проблемалы объектларын төзеп бетерү буенча актив эш алып барылды. Татарстан Республикасының өлешләп төзетүдә катнашучы гражданнар хокукларын яклау фонды мәгълүматларына караганда, 2020 елда 6 проблемалы өлешләп төзетү объекты сафка бастырылган, 7 объект буенча 398 өлешләп төзетүченең хокуклары торгызылган (2 – Казан шәһәрендә, 3 – Чаллы шәһәрендә, 2 – Питрәч муниципаль районында). Бу 421 өлешләп төзетүчегә үз фатирына күчәргә мөмкинлек биргән. Гражданнарны аварияле торак фондыннан күчерү буенча чаралар планы тормышка ашырыла (94 торактан 271 кешене 2,62 мең квадрат метрга күчерү эше алып барыла), 600 ятим бала фатирлы булды, Татарстан Республикасы бюджет акчасын кулланып, 46 күп балалы гаилә, Татарстан Республикасы бюджеты һәм федераль бюджет акчасын кулланып, 47 яшь гаилә тормыш шартларын яхшыртты. Шуның белән бергә, торак мөнәсәбәтләре өлкәсендә халыкның аз якланган катлавы (аз тәэмин ителгән кешеләр, ятим

балалар һәм башкалар) вәкилләренә дәүләт яки муниципаль торак фондыннан торак биналары бирүгә хокукларын тану белән бәйле шикаятьләр, иң таралган шикаятьләр булып тора.

Әйтик, Вәкаләтле вәкил адресына Мамадыш районында яшәүчедән аварияле торагы урынына торак бирмәүләре турында шикаять килде. Бер үк вакытта мөрәҗәгать итүче законлы көченә кергән суд карары күчермәсен дә җибәргән, аннан күренгәнчә, әлеге бурыч Татарстан Республикасы Мамадыш муниципаль районы башкарма комитетына йөкләнгән.

Шуның белән бергә, граждан суд карарыннан соң «Татарстан Республикасы Президенты каршындагы дәүләт торак фонды» коммерциячел булмаган оешмасы белән торак наймы килешүе төзегән, җирле үзидарә органы үз бурычы бетте, дип санаган.

Барлык документларны өйрәнгәннән соң, Вәкаләтле вәкил, Татарстан Республикасы Мамадыш муниципаль районы башкарма комитеты адресына мөрәҗәгать итүченең хокукларын бозуны бетерүне сораган тәкъдимнәрен җибәрде. Вәкаләтле вәкил җибәргән тәкъдимнәрне карагач, мөрәҗәгать итүченең торакка хокукы танылган һәм муниципаль торак фондында буш тораклар барлыкка килү белән аның торак шартларын яхшырту турындагы мәсьәлә каралачак.

Ятим балаларны, ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларны торак белән тәэмин итү – Вәкаләтле вәкилнең даими контролендә булган темаларның берсе.

Узган елда Вәкаләтле вәкил махсус торак наймы килешүе буенча торак бирүгә мохтаҗ ятим балаларны, 23 яшькә җиткән яшьләрне исәпкә кую мәсьәләләре буенча ведомствоара торак комиссиясе әгъзасы сыйфатында катнашу юлы белән, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы белән үзара хезмәттәшлекне дәвам итте.

Үз чиратында, Вәкаләтле вәкил, ведомствоара торак комиссияләре утырышлары уздырудан тыш, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының ятим балаларны исәпкә куйганда мөрәҗәгать итүчеләрдән артык документлар тәкъдим итүне таләп итү очракларын да билгеләп үтә.

Казанда яшәүче шундый проблема белән очрашкан. 2018 елда Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының торак комиссиясе карары белән махсус торак фондыннан торак бирелүгә мохтаҗ ятим баланы аның әтисе ягыннан тәэмин итү булмауны раслаучы, шулай ук торакка хокукын раслаган документлары булмау сәбәпле, торакка мохтаҗ ятим балалар исемлегенә кертүдән баш тартканнар.

Вәкаләтле вәкил тикшерүе нәтиҗәләре буенча шул ачыкланды, әлеге күрсәтелгән документларны тәкъдим итү буенча таләпләр федераль законда да, төбәк законында да юк.

Ачыкланган хәлне исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил мөрәҗәгать итүче гражданның бозылган хокукларын торгызу өчен тиешле һәм кирәкле чараларга кагылышлы тәкъдимнәр җибәрде, аны карап, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы мөрәҗәгать итүчене элек гариза җибәргән көненнән махсус торак фондыннан торак бирүгә мохтаҗ ятим балалар исемлегенә кертү турында карар кабул итте.

Гражданнарның торакка хокукларын тәэмин итү дәүләт яклавына мохтаҗ булганда, без Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә һәм Россия Федерациясе башкарма хакимияте федераль органнарына торак шартларын яхшырту федераль бюджеттан акча бүлү белән бәйле булган очракларда мөрәҗәгатьләр җибәрдек.

Былтыр Вәкаләтле вәкилгә янгынга каршы хезмәт органнарында 30 ел хезмәт итеп, 2004 елдан бирле торак шартларын яхшыртуны көткән Казан кешесе мөрәҗәгать итте.

Тикшерү нәтиҗәсендә шул ачыкланды, торак шартларын яхшыртуга озак вакыт чират көтү белән, янгынга каршы хезмәтнең башка хезмәткәрләре (элеккеге хезмәткәрләр) дә очрашкан, алар да торак шартларын яхшыртуга мохтаҗ дип танылган һәм җыелма исемлекләрдә 15 елдан артык чиратта торалар.

Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының Татарстандагы идарәсеннән алынган мәгълүматларга караганда, 2020 елга торак алу яки төзү өчен бер тапкыр бирелә торган социаль түләү акчасы алу өчен исәптә янгынга каршы хезмәтнең 300 хезмәткәре (элеккеге хезмәткәрләр), дәүләт торак сертификаты алуга 10 хезмәткәр (элеккеге хезмәткәрләр) тора.

2017 елда Татарстан Республикасында бер тапкыр бирелә торган социаль түләү акчасы белән 7 хезмәткәр, дәүләт торак сертификаты белән – 2 хезмәткәр; 2018 елда шуңа ярашлы рәвештә – 2 һәм 3 хезмәткәр; 2019 елда бер тапкыр бирелә торган социаль түләү акчасын алучылар булмаган, 4 хезмәткәр дәүләт торак сертификаты белән тәэмин ителгән; ә 2020 елда торак сертификатлары алучы хезмәткәрләр булмаган.

Федераль норматив хокукый актлар белән күрсәтелгән гражданнарны торак белән тәэмин итүнең дәүләт финанс яклавы формалары эшләнгән, ләкин Вәкаләтле вәкилгә мөрәҗәгать иткән Казан кешесе мисалында, янгынга каршы хезмәт хезмәткәрләренең торак шартларын яхшырту буенча эшләнгән программаларны тормышка ашыруда проблемалар булуы күзәтелә.

Мондый шартларда без, хәлне яхшырту максатыннан, Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм стихияле бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министры Е.Н. Зиничевка, шулай ук Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москальковага, күрсәтелгән органнар хезмәткәрләренең килеп туган торак проблемасы турында хатлар яздык.

Торакка хокукларны тормышка ашыру гражданнарның торак биналарында уңайлы һәм имин яшәвен үз эченә ала.

Күпфатирлы йортлар белән идарә итүдә гражданнарның торакка хокукларын яклауны тәэмин итү, күпфатирлы йортларда милекчеләрнең уртак милкен тоту, шулай ук коммуналь хезмәт күрсәтү дәүләт торак күзәтчелеге, муниципаль торак күзәтчелеге һәм җәмәгатьчелек торак контроле аша алып барыла. Шуның белән бергә, Вәкаләтле вәкил тарафыннан гражданнар торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә озак вакыт чаралар күрелмәве турында хәбәр иткән очракларда, гражданнарның хокукларын яклау буенча эш тормышка ашырыла.

Халыкка торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтү өлкәсендә проблемалы хәлләр буенча Вәкаләтле вәкил җирле үзидарә органнары, Татарстан Республикасы Торак инспекциясе, Кулланучылар хокукларын һәм кеше иминлеген яклау өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасындагы идарәсе белән бергәләп эшләде, шул исәптән, уртак күчмә тикшерүләр үткәрү юлы белән дә. Шулай итеп, Вәкаләтле вәкил катнашында түбәндәге мәсьәләләр уңай хәл ителде: апрельдә Яшел Үзән шәһәренең Кече Кызыл урамындагы күпфатирлы йорттагы фатирда су белән тәэмин итү басымы торгызылды; августта Казан шәһәренең Имәнлек урамындагы күпфатирлы йорт фатирында кайнар су белән тәэмин итү көйләнде; сентябрьдә Казан шәһәренең Бер яклы Нокса урамындагы зыян күргән суүткәргечтә авария бетерелеп, су белән тәэмин итү җайга салынды; октябрьдә Казан шәһәренең Халезов урамындагы күпфатирлы йорт фатирында җылылык белән тәэмин ителеш җайга салынды; Сарман районы авыл җирлегендә су колонкасы куелды; Казан шәһәренең Челюскин урамындагы күпфатирлы йорты янындагы территориядә каты коммуналь калдыклар җыю өчен контейнер мәйданчыгы тиешле тәртипкә китерелде. 2020 елда Вәкаләтле вәкилгә гражданнардан торак-коммуналь өлкәгә кагылышлы мәсьәләләр буенча барлыгы 199 мөрәҗәгать килде.

Тулаем алганда, төрле чыганаклар, шул исәптән җәмәгатьчелек фикерен өйрәнүче үзәкләр халык арасында үткәргән сораштырулар, торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтү мәсьәләләре илдә яшәүчеләр өчен дә, шулай ук татарстанлылар өчен дә мөһим мәсьәләләрнең берсе икәнен күрсәтә.

Ел дәвамында Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2018 елның 29 декабрендә дөнья күргән 1319 нчы карарына ярашлы рәвештә, Вәкаләтле вәкил торак-коммуналь хуҗалык өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләр сыйфатын халык бәяләве мониторингын тормышка ашырды. Аналитик эш йомгаклары буенча алынган нәтиҗәләр, алга таба эштә исәпкә алу өчен Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре башлыкларына җибәрелде. Шулай ук узган елда Вәкаләтле вәкил «Татарстан Республикасында торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә җәмәгатьчелек контроле төбәк үзәге» коммерциячел булмаган партнерлыгы эшләгән, максаты – язылган административ санкцияләр саны, авария-диспетчер хезмәтенә шалтыратулар саны, ресурслар белән тәэмин итүче оешмалар алдында бурычлары булу-булмавы, һәм «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы, «Ачык Казан» һәм «Ачык шәһәр» системалары аша алынган башка мәгълүматлар буенча Татарстан Республикасы күпфатирлы йортларында идарәче компанияләр эшчәнлеген бәяләү булган проектларның берсендә катнашты.

Вәкаләтле вәкил идарәче компанияләрнең эшчәнлеген бәяләү аларның эш сыйфатын күтәрүгә этәргеч бирер, шул исәптән, Татарстан Республикасында яшәүчеләргә торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтүне яхшыртуда чагылыш табар дип ышана.

2019 елда 1998 елның 24 июнендә дөнья күргән 89 нчы «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» федераль законга, әйтик, каты коммуналь калдыкларны җыюның яңа системасына этаплап күчү юлы белән каты коммуналь калдыкларны җыюны хокукый көйләү өлкәсендә, кайбер сизелерлек үзгәрешләр кертелде, хәзер аларны төбәк территориясендә җыюны, озатуны, эшкәртүне, утильләштерүне, зарарсызландыруны һәм күмүне калдыклар җыю өлкәсендә төбәк программасы һәм калдыклар җыю территориаль схемасы буенча төбәк операторы тәэмин итәргә тиеш.

Күрсәтелгән яңа үзгәрешләр уңаеннан, узган елда Вәкаләтле вәкил адресына гражданнардан каты коммуналь калдыклар җыючы төбәк операторлары эшчәнлегенә кагылышлы мөрәҗәгатьләр килү артты.

Әйтик, Вәкаләтле вәкилгә шәхси кабул итүе вакытында, Тәтеш районының Кашка авылында яшәүчеләр төбәк операторының авыл җирлегеннән каты коммуналь калдыкларны чыгару буенча тиешенчә эшләмәвеннән зарланып мөрәҗәгать иттеләр. Алар төбәк операторы «УК «ПЖКХ» җәмгыятенең каты коммуналь калдыкларны даими чыгармавы, махсус техниканың килүе көнен һәм вакытын хәбәр итмәве, чүп чыгару графигы билгеле булмавы турында хәбәр иттеләр.

Вәкаләтле вәкил башлангычы белән Тәтеш районы җирле үзидарә органнары һәм «УК «ПЖКХ» җәмгыяте – төбәк операторы белән берлектә

оештырылган күчмә чарадан соң, 2020 елның 1 июленнән чүп чыгару билгеләнгән график һәм маршрут буенча тормышка ашырыла башлады, болар авыл халкына җиткерелде.

Алга таба республикада яшәүчеләр мөрәҗәгатьләренә оператив җавап бирү максатыннан, 2020 елның ноябрендә Вәкаләтле вәкил тарафыннан Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында аерым «Каты коммуналь калдыклар» юнәлеше кертү турында тәкъдим әйтелде, ул өч яңа төрне – «Каты коммуналь калдыкларны чыгару», «Контейнер мәйданчыкларын төзекләндерү», «Каты коммуналь калдыклар чыгару буенча хезмәтләрне түләү»не үз эченә ала, әлеге тәкъдимне каты коммуналь калдыклар җыючы төбәк операторлары – ООО «Гринта» җәмгыяте һәм «УК «ПЖКХ» җәмгыяте хуплады.

Мәгълүмат системасында күрсәтелгән төрләрне булдыру, каты коммуналь калдыклар белән җыю буенча коммуналь хезмәтләрне тиешенчә күрсәтмәү турындагы республикада яшәүчеләр мөрәҗәгатьләренә игътибар биреп һәм уңайлы әйләнә-тирә мохиткә хокукны тәэмин итүдәге проблемалы мәсьәләләрне тиз арада хәл итәргә мөмкинлек бирде.

«Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында яңа төрләр кертелгәч, ике айда контейнер мәйданчыкларын төзекләндерү буенча 84 мөрәҗәгатьне, республиканың муниципаль районнарыннан каты көнкүреш калдыкларын чыгару буенча 66 мөрәҗәгатьне оператив хәл итәргә мөмкин булды.

Мәгълүмат системасына гражданнардан мөрәҗәгатьләр килгәч Казан, Чаллы шәһәрләрендәге, Әлмәт, Бөгелмә, Буа, Югары Ослан, Биектау, Алабуга, Яшел Үзән, Лаеш, Лениногорск, Түбән Кама, Питрәч, Тукай һәм Чистай районнарындагы контейнер мәйданчыклары төзекләндерелде.

Шуның белән бергә, Вәкаләтле вәкилнең «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына килгән мөрәҗәгатьләрне үзвакытында һәм сыйфатлы үтәүгә көндәлек контроле нәтиҗәсендә әлеге төрләр буенча үзвакытында чаралар күрелмәү фактлары ачыкланды.

Әйтик, Казан шәһәренең Константиновка бистәсендә яшәүчеләрдән утыз шикаять килүе ачыкланды, аларда каты коммуналь калдыкларны үзвакытында чыгармаулары, каты коммуналь калдыклар җыю өчен өстәмә мәйданчыклар булдырырырга кирәклеге, күрсәтелгән мәйданчык янындагы территорияне төзекләндерергә кирәклеге хәбәр ителде.

Казан шәһәре муниципаль берәмлеге башкарма комитетының Совет районы хакимияте вәкилләре, шулай ук «УК «ПЖКХ» җәмгыяте төбәк операторы һәм мөрәҗәгать итүчеләр белән урынга барып тикшерү нәтиҗәсендә, мөрәҗәгатьләрдә әйтелгән фактлар расланды.

Урынга чыгып тикшерү нәтиҗәләре буенча, Казан шәһәре муниципаль берәмлеге башкарма комитетына, Татарстан Республикасы Төзелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгы, «УК «ПЖКХ» җәмгыяте төбәк операторы белән берлектә Константиновка бистәсендәге торак йортлар санын исәпкә алып урам-юл челтәренә анализ ясарга, Привольной һәм Интернациональ урамнарындагы территорияләр янында каты коммуналь калдыклар җыю өчен мәйданчыкны төзекләндерү буенча чаралар күрергә һәм каты коммуналь калдыклар чыгаруның тиешле схемасын булдырырга тәкъдим ителде.

«Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына каты көнкүреш калдыклары җыю буенча килгән мөрәҗәгатьләрне карау барышы турында Вәкаләтле вәкил һәм аның Аппараты хезмәткәрләре Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитеты эш штабының контрольлек итүче органнар, җирле үзидарә органнары вәкилләре һәм төбәк операторлары катнашындагы атналык утырышларында да хәбәр итте.

Кешенең уңайлы әйләнә-тирә мохитка хокукларын саклау максатларында «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына «Чүплекләр» төре буенча гражданнардан килгән мөрәҗәгатьләрне үзвакытында һәм сыйфатлы итеп башкаруга контрольлек итү буенча максатчан эш алып барыла. Рөхсәт ителмәгән чүплекләрне бетерү буенча озак вакыт чаралар күрелмәве турындагы мәгълүмат «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасын эшләтү буенча ведомствоара комиссиянең 2020 елның биш ае эш йомгакларына багышланган утырышында да җиткерелде.

Соңрак, Татарстан Республикасы «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасын эшләтү буенча ведомствоара комиссия утырышы йомгаклары буенча, Казан шәһәрендә, Татарстан Республикасының Бөгелмә, Түбән Кама, Питрәч муниципаль районнарында рөхсәт ителмәгән көнкүреш калдыклары чүплекләре бетерелде.

«Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасына гражданнардан килгән мөрәҗәгатьләрне карау барышында җаваплы башкаручыларның вакытыннан алда «Гариза хәл ителде» статусы бирү очраклары да ачыклана.

Без «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасында бастырылган, Кама елгасы ярындагы «Кама» лагеры янындагы пляж территориясендәге рөхсәт ителмәгән чүплекне бетерү мәсьәләсе буенча мөрәҗәгатьне тиешенчә үтәмәүләрен ачыкладык.

Россия Табигать күзәтчелегенең Татарстандагы идарәсе мәгълүматларына караганда, әлеге мөрәҗәгатькә 2020 елның 3 сентябрендә кимчелекләрне бетерү турындагы җавап белән «Гариза хәл ителде» дигән статус бирелгән. Ләкин

мөрәҗәгать итүче үз шикаятендә белдерүенчә, эш тулы күләмдә үтәлмәгән һәм ул моны дәлилләүче фотоматериал да урнаштырды.

Мөрәҗәгать итүченең хәбәрен истә тотып, без Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыклар министрлыгына күрсәтелгән рөхсәт ителмәгән чүплекне бетерү буенча контроль кирәклеге турында хат җибәрдек.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасы Мамадыш муниципаль районының Соколка авыл җирлеге көче белән чүплек юкка чыгарылды.

Вәкаләтле вәкил аерым игътибарын III – IV класслы куркыныч калдыкларга керүче, кулланылган автомобиль шиналарын рөхсәт ителмәгән саклауны бетерү буенча үзвакытында чаралар күрүгә контрольлек итүгә юнәлтте. Әлеге калдыклар уңайлы әйләнә-тирә мохитка: һавага, җир өсте һәм җир асты суларына, шул исәптән, эчә торган суга һәм туфракка тискәре йогынты ясый.

Мәсәлән, 2020 елның гыйнварында Вәкаләтле вәкилгә, Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы Усад авылындагы ДСУ һәм Заовражной урамнарындагы йортлар территориясендә сакланучы рөхсәт ителмәгән автомобиль покрышкаларын бетерү мәсьәләсе буенча, «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасындагы мөрәҗәгатьне карау нәтиҗәләре белән килешмәү турында гражданнан мөрәҗәгать керде.

Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль берәмлеге башкарма комитеты әлеге мөрәҗәгать буенча үтәүгә туры килми торган аңлатма урнаштырып, нигезләнмәгән «Дәлилле кире кагу» статусы биргән.

Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы башкарма комитетына кабат мөрәҗәгать иткәннән соң гына шикаятьтә күрсәтелгән автомобиль шиналары утильләштерелде.

Ел дәвамында кешенең уңайлы әйләнә-тирә мохитка хокукларын саклау һәм яклау буенча эш, Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыклар министрлыгы, Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсе, Россия Табигать күзәтчелегенең Татарстан Республикасындагы идарәсе белән берлектә алып барылды.

Вәкаләтле вәкилнең, кешенең социаль хокукларына дәүләт яклавын тәэмин итү буенча эшчәнлеге мисаллары буенча, шуны билгеләргә кирәк, Россия Федерациясе субъектларында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләр турындагы федераль закондагы үзгәрешләр («Россия Федерациясе субъектларында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләр турында»гы 2020 елның 18 мартында көченә кергән 48 нче федераль закон) тулаем алганда практик эш өстенлекләренә үзгәрешләр кертмәде. Килгән шикаятьләрне карау белән бергә, кеше хокуклары һәм ирекләре күпләп яки тупас бозылу турында

мәгълүматлар алганда яки аерым иҗтимагый әһәмияткә ия булган очракларда, яки мөстәкыйль рәвештә хокукый яклау чараларын кулланырга сәләтсез затларның мәнфәгатьләрен яклау зарурлыгы белән бәйле очракларда, үз башлангычы буенча чаралар күрүенә зур әһәмият бирелде.

Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең мәҗбүри тоту урыннарында кеше хокукларын яклау буенча эшчәнлеге

Гамәлдәге федераль закон нигезендә Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләр пенитенциар система учреждениеләре эшчәнлегенә күзәтчелек итү субъектлары булып тора.

Әлеге уңайдан Вәкаләтле вәкил җинаятьләр кылуда шикләнелүчеләр һәм гаепләнүчеләр, сак астына алынганнар, хөкем ителгәннәр, иректән мәхрүм ителү яки мәҗбүри эшләр рәвешендә җәза үтәүчеләр, җинаять суд эше тәртибендә медицина характерындагы мәҗбүри чаралар кулланылган гражданнар, административ арест рәвешендә җәза билгеләнгән затлар хокукларын саклау белән бәйле мәсьәләләргә нык игътибар бирә. Вәкаләтле вәкил Аппаратына килгән шикаятьләрне карау белән беррәттән, даими нигездә проактив эш ысуллары кулланылды.

Аерым алганда, дәүләт органнары, Татарстан Республикасы Адвокат һәм Нотариаль палаталар вәкилләре, Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтчелек комиссиясе әгъзалары белән берлектә төзәтү учреждениеләрендә, җәзаларны үтәүне башкару мәсьәләләре буенча «Хокукый ярдәм көннәре» үткәрү практикасы кертелде.

Узган елда яңа короновирус инфекциясен булдырмау максатыннан чикләү чаралары урнаштырылуын исәпкә алып, «Хокукый ярдәм көннәре» форматы үзгәртелде һәм видеоконференцэлемтә режимына күчерелде. Шулай итеп, 2020 елда, иректән мәхрүм итү рәвешендә җәза үтәүче гражданнар әлеге элемтә каналы аша үз хокуклары бозылу турында хәбәр итү яки үзләрен кызыксындырган мәсьәләләр буенча консультация алу мөмкинлегенә ия булды. Күрсәтелгән чорда «Хокукый ярдәм көннәре» кысаларында алты кабул итү үткәрелде,аларда 56 тоткын кабул ителде.

«Хокукый ярдәм көннәре» кысаларында килгән мөрәҗәгатьләрнең күбесен (Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Аппаратына килгән кебек үк) иректән мәхрүм ителү, аларга тиешле медицина ярдәме күрсәтелмәү белән бәйле шикаятьләр алып тора.

Мондый һәр мөрәҗәгать төзәтү учреждениесе шартларында хөкем ителүчегә медицина ярдәме күрсәтү проблемасы турында хәбәр итүче дип

бәяләнә алмый. Төзәтү учреждениеләре шартларында да, сәламәтлек саклау учреждениесе базасында да табиб-белгечләр медицина ярдәме күрсәтә. Әйтик, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең 16 нчы медицина часте федераль казна учреждениесе мәгълүматларына караганда, 2020 елда дәүләт сәламәтлек саклау учреждениеләренә 265 хөкем ителгән һәм тикшерү-сак астында булган кеше китерелгән: планлы тәртиптә – 160 кеше, кичектергесез күрсәткечләр буенча – 105 кеше. Узган елда пенитенциар система учреждениеләрендә туберкулез, ВИЧ-инфекция һәм башка йогышлы авырулар таралуга юл куелмавын әйтергә кирәк.

Югарыда әйтелгәннәргә карамастан, аерым очракларда без иректән мәхрүм итү урыннарында җәза үтәүче затларга билгеләнгән медицина тикшеренүе вакытының сузылуын ачыкладык.

Йөрәккә УЗИ һәм сәламәтлек саклау учреждениесендә табиб-кардиолог консультациясе үткәрү вакыты төгәл билгеле булмаганлыктан, сентябрь аенда Вәкаләтле вәкилгә Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенең 2 нче вакытлыча тоту тикшерү изоляторында тотылучы тоткын мөрәҗәгать итте. Без катнашканнан соң мөрәҗәгать итүче стационар тикшеренүгә һәм «Хастаханә» бүлегенә дәвалануга җибәрелде, стационар дәвалану вакытында аңа кирәкле ультратавыш тикшеренүләре үткәрелгән, алар нәтиҗәләре буенча медико-социаль экспертиза үткәрү өчен документлар әзерләнеп, МСЭ территориаль бюросына җибәрелгән.

Хокук саклау эшчәнлегендә без хөкем ителгәннәрнең хезмәткә хокукларын саклауны бәяләүгә зур игътибар бирәбез (Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе мәгълүматлары буенча 2020 елның 16 декабренә хезмәткә җәлеп ителгән хөкем ителгәннәрнең тоткан урыны 61 процент тәшкил иткән. Гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә иректән мәхрүм ителүгә һәм мәҗбүри эшләргә хөкем ителгәннәр Россия Федерациясе законына ярашлы рәвештә, хезмәткә, шул исәптән хезмәткә түләүгә хокукларга ия. Монда үз эшчәнлегебез буенча да, башка чыганакларны анализлап та аерым проблемалар булуын билгелибез.

Әйтик, Татарстан Республикасытөзәтү учреждениеләрендә законнарны саклауга күзәтчелек буенча Түбән Кама прокуратурасы мәгълүматы буенча, 2020 ел дәвамында минималь хезмәт хакы күләме турындагы законга туры килмәгәнлектән хөкем ителгәннәрне эшкә җәлеп итү турында төзәтү учреждениеләре җитәкчеләренең 13 боерыгына протест белдерелгән. Татарстан Республикасы төзәтү учреждениеләрендә законнарны саклауга күзәтчелек буенча Казан прокуратурасы төзәтү учреждениеләре җитәкчеләренең 10 боерыгына протест белдергән.

Үз чиратында, мәҗбүри эш рәвешендә җәза үтүче хөкем ителгәннәргә карата да шундый хокук бозулар күзәтелүен ачыкладык.

Вәкаләтле вәкилгә мәҗбүри эшләргә хөкем ителгән кешедән килгән шикаять буенча, прокуратура органнары безнең башлангыч буенча тикшерү үткәрде, аның нәтиҗәләре буенча эш бирүченең («Мегалит» оешмасы Яшел Үзән шәһәре) Россия Федерациясе Хезмәт кодексының 136 маддәсенең эш хакы түләү вакыты бозылу һәм минималь хезмәт хакы күләменнән кимрәк түләү өлешенә кагылышлы таләпләрен бозу фактлары ачыкланды.

Моңа кадәр хөкем ителүче Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенә мөрәҗәгать иткән булган, аңа анда хезмәт мөнәсәбәтләрендә катнашучы хезмәткәр үзе һәм аның эш бирүчесе икәнен әйтеп, бары суд органнарына мөрәҗәгать итәргә кушканнар.

Шунысын да билгеләргә кирәк, Татарстан Республикасы хөкүмәтенең хокук бозуларны кисәтү комиссиясенең 2020 елның 28 сентябрендәге утырышы беркетмәсенә ярашлы рәвештә, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе җитәкчелегенә, хөкем ителгәннәрне мәҗбүри эшкә урнаштыру мәсьәләсе буенча потенциаль эш бирүчеләр белән килешүләр төзү эшен дәвам итәргә кушылды. Вәкаләтле вәкил эш бирүчеләр исемлеген киңәйтү хөкем ителгәннәрне күбрәк эшкә урнаштырырга мөмкинлек бирер, дип саный, ләкин яңа эш бирүчеләрне җәлеп итү хезмәткәрләрдә начар чагылыш табарга тиеш түгел. Безнең фикеребезчә, җинаять-башкару системасы органнары һәм учреждениеләре хезмәт законнарын саклауга дәүләт контроле өлкәсендә вәкаләтләре булмаган килеш, хөкем ителгәннәрне мәҗбүри эшкә тарту проблемасыннан баш тартырга тиеш түгелләр, хезмәткә түләү буенча аларның хезмәт хокуклары бозылу турында мәгълүмат алганнан соң, әлеге фактлар турында тиз арада контроль-күзәтчелек органнарына хәбәр итәргә тиешләр.

Эш бирүченең аерылгысыз бурычы булып, бер үк эшне бер үк күләмдә, бер үк сыйфат белән башкаручы хезмәткәрләргә тигез күләмдә хезмәт хакы түләү өлешендә хезмәт законнары таләпләрен саклау тора.

Вәкаләтле вәкил республика предприятиеләренә мәҗбүри эшкә урнаштырылган хөкем ителгәннәрнең хезмәт хакы, шундый ук эшне башкарган башка хезмәткәрләрнең хезмәт хакы күләменнән түбәнрәк булу очракларын да ачыклады.

Әйтик, без Казан шәһәре «Сафьян» җәмгыятенең «Россиядә эш» Гомумроссия вакансияләр базасында 20000 сум хезмәт хакы белән төрле эшләр башкаручыны эшкә кабул итү турында белдерү урнаштырганын ачыкладык. Ләкин төрле эшләр башкаручы итеп урнаштырылган мәҗбүри эшләргә җәлеп ителгән хөкем ителгәннәр өчен аның күләме 12500 сум тәшкил иткән.

Әлеге мәгълүмат прокуратура органнарына җибәрелде һәм прокурор тикшерүеннән соң, Казан шәһәренең Киров районы прокуратурасы «Сафьян» җәмгыятенә хезмәт законын бозуны бетерүне сораган кисәтү җибәрде.

Агымдагы елда җинаять-башкару системасы учреждениеләрен тикшергәндә иректән мәхрүм итү рәвешендә яки мәҗбүри эшләргә җәлеп ителү рәвешендә җәза үтәүче хөкем ителгәннәрнең хокукларын саклау буенча эш дәвам иттереләчәк, шул исәптән, хезмәт саклау өлкәсендә, сәламәтлек саклауга һәм медицина ярдәменә, инвалидларны социаль яклауга хокуклар бозылганы ачыкланган очракларда прокуратура органнары мәгълүматы да исәпкә алынып, тикшерү үткәреләчәк.

Бер үк вакытта шуны да билгеләргә була, иректән мәхрүм итү рәвешендә җәза үтәүче хөкем ителгән кешеләрне җинаять эшләре яисә тоту шартларына кагылышлы мәсьәләләр генә борчымый.

Алар бүгенгесе һәм киләчәге белән дә кызыксына, иректән мәхрүм итү урыныннан чыккач, эшләп, лаеклы хезмәт хакы алып, уңайлы фатирларда яшәргә телиләр.

Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән гражданнарны тормышка яраклаштыру темасының актуальлеге шик уятмый, ул рецидив җинаятьчелек проблемасы белән дә тыгыз бәйләнгән. Татарстан Республикасындагы һәр икенче җинаять элек хөкем ителгән кеше тарафыннан кылына, җинаять кылганда хөкем ителү вакыты чыкмаган да була.

Иректән мәхрүм итү урыннарында социаль һәм психологик эш нәтиҗәлелеген күтәрү һәм хөкем ителгән кешеләргә постпенитенциар ярдәм системасын үстерү исәбенә, иректән мәхрүм итү рәвешендә җәза үткән затлар кылган рецидив җинаятьләрне киметү Россия Федерациясе хөкүмәтенең 2010 елның 14 октябрендә дөнья күргән 1772-р нче карары белән расланган, 2020 елга кадәр җинаять-башкару системасын үстерү Концепциясенең төп максаты булып тора.

Дәүләтнең иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләр социаль файдалы хезмәт белән шөгыльләнсен дигән кызыксынуы күренә. Үз ягыбыздан шуны да билгеләми булмый, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләр кайбер сәбәпләр аркасында хезмәт базарында көндәшлеккә азрак сәләтле булалар, мәшгульлек хезмәте органнары ярдәменә күбрәк мохтаҗлар. Шул ук вакытта, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләр ел саен меңәрләп исәпләнә. Әйтик, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсе мәгълүматлары буенча, 2020 елда иректән мәхрүм итү урыннарыннан 3146 кеше азат ителгән (узган елда – 3779 кеше).

Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы биргән мәгълүматка караганда, 2020 елның 1 ноябренә халыкны эш белән тәэмин итү үзәкләренә мәҗбүри тоту урыннарыннан азат ителгән 316 кеше мөрәҗәгать иткән. Мәшгульлек үзәкләре булышлыгы белән 120 граждан эшкә урнаштырылган. Җәмәгать һәм вакытлы эшләр кысаларында агымдагы елда 6 граждан эшкә урнаштырылган.

Әлеге гражданнарны эшкә урнаштыру проценты югары түгел. Бу элеккеге хөкем ителгән кешеләрнең кирәкле күнекмәләре һәм осталыклары булмыйча, мондый күнекмәләр кирәк булган эш урыннарына дәгъва итүе белән дә бәйле булырга мөмкин. Бу хакта Татарстан Республикасының 2006 елның 24 июлендә дөнья күргән 60 нчы «Аеруча социаль яклауга мохтаҗ гражданнар һәм инвалидлар өчен эш урыннары квотасы һәм резервы турында»гы законына ярашлы рәвештә, элеккеге хөкем ителгәннәр эшкә урнаша алырдай эш урыннары квотасы елдан ел тулмау турындагы факт та дәлилли.

Шуның белән бергә социаль кләймә фактларын да истән чыгарырга ярамый. Барлык эш бирүчеләр дә хөкем ителгән кешеләргә карата яхшы фикердә түгел. Без бу проблемага берничә ел элек, берничә шәһәрнең мәшгульлек үзәкләрен тикшергәч, еллык докладларның берсендә игътибар иткән идек. Гражданны мәшгульлек хезмәте органы юлламасы белән эшкә урнашырга килгәч, хөкем ителгән булуын сәбәп итеп, эшкә алмаганнар.

Вәкаләтле вәкил адресына эшкә урнашуда ярдәм итүне сорап, элек иректән мәхрүм итүгә хөкем ителгән кеше мөрәҗәгать итте, ул ике ел буе хөкем ителүе аркасында слесарь-сантехник һөнәре буенча эшкә урнашуда кыенлыклар кичергән.

Бүгенге көндә республикада мәшгульлек үзәкләре вәкилләре төзәтү учреждениеләрендә даими булалар. Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда, 2020 елның ун аенда төзәтү учреждениеләрендә мәшгульлек үзәкләренең мобиль офислары биш тапкыр эшләгән, 70 хөкем ителүчегә консультация бирелгән.

Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгәч үк эшкә урнашу мөмкинлеге күбрәк булсын өчен, без Вәкаләтле вәкил каршындагы Эксперт советының 2020 елның 20 ноябрендә, «Элеккеге хөкем ителгән кешеләрне тормышка яраклаштыруда дәүләт органнары һәм җирле үзидарә органнары роле» темасына үткән утырышында, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенә һәм Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына халыкны эш белән тәэмин итү үзәкләре хезмәткәрләре һәм эшлекле сыйфатларын исәпкә алып,

хезмәткәрләрне эшкә җәлеп итүдә кызыксынган эш бирүчеләр вәкилләре белән бергә төзәтү учреждениеләренә бару мөмкинлеген карарга тәкъдим иткән идек.

Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы мәгълүматларына караганда, әлеге тәкъдим эш бирүчеләрдә яклау тапкан. Төзәтү учреждениеләре стеналары артында вакансияләр ярминкәсе үткәрергә Казан шәһәрендә һәм Питрәч муниципаль районында үз эшчәнлеген алып баручы өч эш бирүче теләк белдергән. Дәүләт органнарының бу юнәлештә беренче адымнар ясавын исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы карамагында булган мәшгульлек үзәкләренә хөкем ителгәннәр өчен вакансияләр ярминкәсе оештыруда кирәкле ярдәмне күрсәтер, дип ышана.

Шунысын да билгеләргә кирәк, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 29 июлендә дөнья күргән 631 нче карарына ярашлы рәвештә, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләрне тормышка яраклаштыру буенча мөһим роль җирле үзидарәләр органнарына бирелә, алар каршында тиешле ведомствоара комиссияләр төзелә.

Шуның белән бергә, комиссияләр эше белән бәйле мәсьәләләр буенча җирле үзидарәләр органнарыннан алынган мәгълүматны анализлау, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләрне тормышка яраклаштыру буенча ведомствоара бергәлек булмауның кайбер мисалларын күрсәтте.

Алексеевск муниципаль районы башкарма комитетыннан тормышка яраклаштыруга булышлык итүгә мохтаҗ затларны ачыклау буенча планлы чаралар үткәрелмәвен дәлилләүче мәгълүмат керде. Алексеевск муниципаль берәмлеге башкарма комитеты мәгълүматыннан күренгәнчә, элек иректән мәхрүм итү рәвешендә җәза үткәннәрне тормышка яраклаштыруны алар, муниципаль берәмлектә кабатланган җинаять буенча эчке эшләр органнары хезмәткәрләре үткәрә торган профилактика эше дип аңлый.

Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны тормышка яраклаштыруда мондый караш булырга тиеш түгел дип саныйбыз. Асылда, мондый мөнәсәбәт булганда хөкем ителгән кеше, ул тормышка яраклаштыруга ризалык биргән очракта, аның мәнфәгатьләрен кайгыртып кабул ителергә мөмкин булган чаралар комплексы турындагы мәгълүматтан да мәхрүм ителә. Бу уңайдан Вәкаләтле вәкил фикеренчә, һәр муниципаль берәмлектә иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләрне тормышка яраклаштыру мәсьәләләрен хәл итү өчен чаралар планы эшләнергә тиеш.

Иректән мәхрүм итү рәвешендә җәза үтүче хөкем ителгәннәрне тормышка яралаштыруның аерым элементы дип, әлеге төрне мәҗбүри эшләр рәвешенә алыштыруны атарга була.

2019 елдан Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтчелек комиссиясе әгъзалары белән бергә, хөкем ителгәннәрнең туганнарына һәм тоткыннарның үзләренә иректән мәхрүм итү рәвешен йомшаграк җәза төренә алыштыру турында консультацияләр бирү практикасы гамәлгә кертелде. 2020 елда 57 кабул итү үткәрелеп 500 дән артык кеше кабул ителде.

Хөкем ителүченең иректән мәхрүм итү рәвешендәге җәзаны мәҗбүри эшләргә алыштыру турындагы юлламасын суд караганда хөкем ителгән кешенең төзәлү хәлен бәяләү критерийларының берсе – зыян күрүчегә җинаять китергән зыянны каплау.

Әлеге мәсьәләне карау кысаларында кылган җинаятьтән китерелгән зыянны һәм матди зыянны каплау проблемасы әһәмиятен югалтмый. Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе мәгълүматлары буенча идарәнең структур бүлекчәләрендә үтәлүдә булган җинаять китергән зыянны каплау турындагы башкару эшләре 6 151 013 мең сумга 10022не тәшкил иткән. 2021 елның 1 гыйнварына прокуратура органнары мәгълүматлары буенча иректән мәхрүм ителгән 1708 кешенең башкару кәгазе булган, шулардан эшкә сәләтлеләре һәм эшкә урнаштырылганнары – 1509 кеше.

Үз чиратында, төзәтү учреждениесендә эшкә урнаштырылган хөкем ителүченең хезмәт хакыннан зыян күрүче файдасына түләүләр күчерелмәү очраклары да бар.

Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил хезмәткәренең Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтчелек комиссиясе әгъзалары белән бергә гражданнарны кабул итү вакытында Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе 5 нче төзәтү колониясендә тотылучы тоткынның хатыныннан мөрәҗәгать керде, ул җинаять белән китерелгән зыян өчен, зыян күрүчеләр файдасына хөкем ителүчедән акча алу турында суд карары законлы көченә керүгә карамастан, аның җәза үтү урыныннан акча тоту өчен башкару документы күчермәсен суд приставы-башкаручысы җибәрмәве турындагы мәсьәлә белән мөрәҗәгать итте.

Хөкем ителүче үтәп бетермәгән иректән мәхрүм ителү рәвешендәге җәзасын мәҗбүри эшләргә алыштыру мәсьәләсе буенча судка мөрәҗәгать итәргә җыенган булган, ләкин зыян күрүчегә зыянны кайтармаганлыктан суд юлламасын канәгатьләндермәс дип уйлаган.

Кабул итү вакытында тоткынның хатынына башкару документы буенча бурычны каплау тәртибе аңлатылды, Татарстан Республикасы Баш суд

приставына закон бозуга юл куелу фактын бетерүгә булышлык итүне сораган хат җибәрелде.

Нәтиҗәдә, Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе белән уртак тырышлык нәтиҗәсендә гамәлдәге законны бозу бетерелде, суд приставы-башкаручысы карары белән тоткынның хезмәт хакының 50 проценты тотып калынды.

Шунысын да билгеләргә кирәк, Суд приставлары федераль хезмәтенең, аның территориаль органнарының, суд приставлары-башкаручыларының һәм Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең, җәза үтәтүче учреждениеләрнең, шулай ук җинаять-башкару системасы тикшерү изоляторларының үзара хезмәттәшлеге гомуми шартлары 2015 елның 25 ноябрендә дөнья күргән «Суд приставлары федераль хезмәте һәм Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең үзара хезмәттәшлеге турында»гы 0001/43/01-81180 нче Килешүендә (Алга таба – Килешү) билгеләнгән, аның положениеләре хезмәтләр вазифасына кергән һәм үзара кызыксыну тудырган мәсьәләләр буенча мәгълүмат алмашуны тормышка ашыру тәртибен билгели.

Килешүнең 2.1.2 пунктына ярашлы рәвештә, Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең төбәк органнарының структур бүлекчәләре иректән мәхрүм ителү рәвешендә җәза билгеләнгән бурычлыларга карата, җәза үтүче учреждениеләрдән тоткынның эшкә урнашуы турында да, аның хезмәт хакы турында да мәгълүмат сорыйлар.

Әлеге уңайдан Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенә җинаять эше буенча, зыян күрүчеләр файдасына зыянны кайтару турындагы башкару документлары буенча Килешүнең 2.1.2 пунктына ярашлы рәвештә, төзәтү учреждениеләрендә җәза үтәүче гражданнарның хезмәт хакыннан тиешле сумманы вакытында алу максатыннан Россия Җәзаланы үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе белән бергә эшләүне тәкъдим итәбез.

Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән кешеләрне тормышка яраклаштыру буенча эшкә катнашып, без еш кына җинаятьнең кешенең белеме һәм хезмәт күнекмәләре җитмәү, алкоголизмнан һәм наркотиктан бәйлелек аркасында социаль тирәлеккә ярашмау нәтиҗәсе, дип билгелибез. Социаль тирәлектән тайпылуны, димәк кабаттан җинаять кылу куркынычын – озак вакытка иректән мәхрүм ителү аеруча арттыра. Проблеманы хәл итү ысулының берсе – хөкем ителгәннәрне социаль тернәкләндерү буенча махсус чаралар кабул итү.

2018 елдан Вәкаләтле вәкил иҗтимагый оешмалар белән бергә, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсе, 16 нчы медико-санитар часте, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау

министрлыгы һәм прокуратура органнары белән хезмәттәшлектә, Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсе 19 нчы төзәтү колониясендә махсус оештырылган «тернәкләндерү отряды» базасында психоактив матдәләрдән бәйлелеккә эләккән хөкем ителгән кешеләрне психик яктан төзәтү буенча проектны тормышка ашыра.

Узган елның сентябрендә әлеге проект шулай ук Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсенең 2 нче төзәтү колониясендә дә тормышка ашырыла башлады.

Ел ахырына әлеге «тернәкләндерү отряды» базасында берничә дистә кеше тернәкләндерү, тернәкләндерүдән соңгы дәвалану курсларын узды. Тернәкләндерүне психологлар һәм социаль хезмәткәрләр үткәрә. Программа лекцияләрне, семинарларны, тренингларны, шәхси консультацияләрне үз эченә ала. Программа өч этаптан тора, аны тормышка ашыру вакыты – 6 ай.

Проектның ахыргы максаты психоактив матдәләрдән психологик бәйлелекне алу. Шул ук вакытта узган елда төзәтү учреждениесендә тернәкләндерү курсын үтү вакытын диспансер күзәтү вакытына кертү турында килешүгә ирешелде.

Әлеге тәҗрибәне уңай дип исәплибез. Хөкем ителгәннәр һәм аларның туганнары әйтүенчә, үткәрелә торган тернәкләндерү курсы психоактив матдәләргә тискәре мөнәсәбәт тудырырга, шулай ук гомум кабул ителгән кыйммәтләрне сакларга булыша. Шул ук вакытта алар өчен «тернәкләндерү отряды»нда булу – кайсыдыр вакытны «рәшәткә артында» үткәрү ысулы гына түгел, ә төзәтү учреждениеләре стеналарыннан тыш тормышка әзерләнгән булу мөмкинлеге.

Төзәтү учреждениеләрен һәм тикшерү изоляторларын тикшерү эшләрен үткәрү белән бергә, узган елда без Эчке эшләр министрлыгының республика районнарындагы бүлекләре махсус кабул итү һәм вакытлыча тоту изоляторларында булган затларны тоту шартларына таләпләрне саклау буенча Эчке эшләр министрлыгы һәм Иҗтимагый күзәтү комиссиясе әгъзалары белән бергә тикшерүләр үткәрүне дәвам иттек.

Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтчелек комиссиясе әгъзалары белән бергә, Чаллы һәм Түбән Кама шәһәрләрендәге вакытлыча тоту изоляторларында булдык. Анда коридорларның, гомуми куллану биналарының һәм камераларның санитар-гигиена торышы, матди-көнкүреш әйберләре ягыннан тәэмин ителеш тикшерелде.

Урынга барып тикшерүләр нәтиҗәләре буенча, кимчелекләрне бетерү максатыннан Эчке эшләр министрлыгы министры А.В.Хохоринга шикләнелгән һәм гаепләнүче кешеләрне матди-көнкүреш әйберләре белән тәэмин итүдәге

кимчелекләрне бетерергә тәкъдим иткән хат җибәрелде. Хатны карау нәтиҗәләре буенча министрлык тиешле эш үткәрде.

Яңа короновирус инфекциясе таралу белән бәйле хәл иректән мәхрүм итүгә хөкем ителгән кешеләрнең, сак астында тотылган гаепләнүчеләрнең, шулай ук чит ил гражданнарын вакытлыча тоту үзәкләрендә тотылучы чит ил гражданнарының күрешүгә хокукларын тормышка ашыруга үз төзәтмәләрен кертте (2020 елның 11 аенда чит ил гражданнарын вакытлыча тоту үзәкләрендә 208 кеше бар иде).

Әлеге вәзгыятьне исәпкә алып, Вәкаләтле вәкил мәҗбүри тоту урыннарында тотылучы затлар үз якыннары һәм туганнары белән күрешә алсын өчен законда каралган башка ысулларны тормышка ашыруга игътибарны юнәлтте.

Әйтик, Вәкаләтле вәкил адресына Чаллы шәһәрендә яшәүче, Чаллы шәһәрендәге чит ил гражданнарын вакытлыча тоту үзәгендә тотылучы иренә көн саен телефон элемтәсе хезмәтләреннән куллану мөмкинлеге бирелмәве аркасында хокуклары бозылу турындагы мәсьәлә белән мөрәҗәгать итте.

Шикаятьне карау нәтиҗәләре шуны күрсәтте, махсус учреждениедә тотылучы чит ил гражданнарына сишәмбе һәм җомга көннәрендә телефоннан аралашуга чикләүләр кертелгән. Билгеләнгән хәлне һәм Россия Эчке эшләр министрлыгының 2016 елның 30 декабрендә дөнья күргән 935 нче боерыгы белән расланган, Россия Федерациясе чикләреннән чыгарып җибәрелергә тиешле чит ил гражданнарын һәм гражданлыгы булмаган затларны тоту өчен билгеләнгән Россия Федерациясе Эчке эшләр министрлыгы яки аның территориаль органы махсус учреждениеләре өчен үрнәк көн тәртибе положениеләрен исәпкә алып, без, Татарстан Республикасы Эчке эшләр министры адресына чит ил гражданнарына һәм гражданлыгы булмаган затларга телефон хезмәтләреннән файдаланганда каршылыклар тудырырга ярамавы турында хат җибәрдек. Хатны карау нәтиҗәсендә аларга көн саен телефон элемтәсеннән файдаланырга рөхсәт ителде.

Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 18 апрелендә дөнья күргән 275 нче «Яңа короновирус инфекциясе (COVID-19) алга таба таралу куркынычы булганлыктан, Россия Федерациясендә чит ил гражданнарының һәм гражданлыгы булмаган затларның хокукый хәлен көйләү буенча вакытлыча чаралар турында»гы указы көченә керү, Россия Федерациясенең чит дәүләтләр белән авиа элемтәләрен вакытлыча туктату турындагы карар белән бергә, 2020 елда Вәкаләтле вәкилнең махсус учреждениедә тотылучы чит илләр гражданнарын яклау буенча интенсив эшчәнлеген көчәйтте.

Россия Федерациясе чикләреннән административ чыгарып җибәрелергә тиешле Үзбәкстан гражданнарын фактта чыгару буенча Вәкаләтле вәкил

Казандагы Үзбәкстан Республикасы Генераль консуллыгына мөрәҗәгать итте. Җәмәгать ярдәмчесе Г.Г. Балафендиева белән бергә, чит ил гражданнарын һәм гражданлыгы булмаган затларны вакытлыча тоту үзәкләрендә тотылучы кешеләр өчен онлайн-консультацияләр үткәрелде (48 кеше консультация алды).

Мәҗбүри тоту урыннарында кеше хокукларын саклау мәсьәләләре элеккечә үк Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил һәм аның Аппараты контролендә кала.

Кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агарту, аларны яклау формалары һәм ысуллары

Берләшкән Милләтләр Оешмасы кабул иткән Гомум кеше хокуклары декларациясе дәүләтләрнең кеше хокукларын һәм аның төп ирекләрен хөрмәт итүгә һәм саклауга булышлык итүен күздә тота. Хокукларның һәм ирекләрнең гомум характерын аңлауны тәэмин итү бу бурычны тулысынча башкару өчен зур әһәмияткә ия.

Халыкара оешмаларның һәм халыкара килешүләрнең катнашучысы буларак, Россия Федерациясе кеше хокукларын һәм аның төп ирекләрен гомум хөрмәт итүгә һәм саклауга булышлык итәргә йөкләмә алган. Шундый булышлык юнәлешләренең берсе булып – кеше хокуклары һәм ирекләре турында мәгълүмат тарату, кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агарту тора.

Үз хокукларыңны, ирегеңне һәм законлы мәнфәгатьләреңне белү – аларны саклауның нигезле гарантияләренең берсе. Хокукый мәдәният җәмгыятьнең хокукый тормышы сыйфатын, социаль төркемнәр, җаваплы вазифадагы затлар тәртибен, шулай ук дәүләт һәм гражданлык җәмгыяте тарафыннан гражданнарның хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен гарантияләү дәрәҗәсен билгеләүче халык мәдәниятенең бер өлеше булып тора. Бу мөнәсәбәттә хокукый агарту процессын һәм халыкка мәгълүмат бирүнең эзлеклелеген һәм тотрыклылыгын тәэмин итү өчен фәнни тирәлек, гражданлык җәмгыяте һәм дәүләт структураларының тырышлыгын берләштерү кирәк.

Вәкаләтле вәкил эшчәнлегендә кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агарту мөһим юнәлешләрнең берсе булып тора.

Кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агартуга булышлык итү, аларны яклау формалары һәм ысуллары 2000 елның 3 мартында дөнья күргән 95 нче «Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча

вәкаләтле вәкил турында»гы Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә, Вәкаләтле вәкилнең төп бурычларының берсе.

Вәкаләтле вәкил эшендә хокукый агартуның мөһимлеген 2020 елда килгән мөрәҗәгатьләрне анализлау нәтиҗәләре дә күрсәтә, күп очракта бозылган хокукларны торгызу өчен Вәкаләтле вәкилнең катнашуы кирәк тә булмады. Кешеләргә үз хокукларын ничек итеп якларга кирәклеген аңлатырга гына кирәк иде һәм аларга бу хакта язмача яки телдән аңлатылды.

Берүк вакытта хокукый мәгълүмат бирүгә кагылышлы мөрәҗәгатьләр санының елдан ел югары булып калуын һәм килгән барлык мөрәҗәгатьләрнең 10 процентка якынын тәшкил иткәнен әйтергә кирәк (2014 елда – 146, 2015 елда – 186, 2016 елда – 146, 2017 елда – 256, 2018 елда – 106, 2019 елда – 210, 2020 елда – 500).

Вәкаләтле вәкил Аппаратында күп еллар инде хокукый агартуның түбәндәге практикасы уңышлы тормышка ашырыла:

- Гражданнарның хезмәт хокукларын саклау мәсьәләләре буенча оешмалар һәм предприятиеләрнең җитәкчеләрен һәм кадрлар хезмәткәрләрен өйрәтү семинар-киңәшмәләре;
- «Өченче буын университеты» тыңлаучылары өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе»;
- Хәрби хезмәткә чакырылучылар һәм аларның ата-аналары өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе»;
- Инвалид-балалар ата-аналары (законлы вәкилләре) өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе»;
- Казанда, муниципаль берәмлекләрдә яшәүчеләр өчен «Хокукый ярдәм көннәре»;
- Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе карамагындагы төзәтү учреждениеләрендә «Хокукый ярдәм көннәре»;
- Чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар өчен «Хокукый ярдәм көннәре»;
- Тематик телефон «кайнар элемтәләре»;
- Республиканың мәгариф оешмаларында «Кеше хокуклары буенча бердәм дәрес».

Вәкаләтле вәкил республика халкын мәгълүмат белән тәэмин итү өчен рәсми сайтын, социаль челтәрләрдәге Инстаграм (@tat_ombudsman) һәм ВКонтакте (https://vk.com/sariyasaburskaya) битләрен актив алып бара.

Вәкаләтле вәкилнең хокукый агарту өлкәсендәге эшчәнлеге министрлыклар һәм ведомстволар, җәмәгать оешмалары белән хезмәттәшлектә

алып барыла һәм дәүләт органнарының һәм гражданлык җәмгыяте вәкилләренең конструктив хезмәттәшлеге үрнәге булып тора.

Хезмәттәшлекнең әлеге формалары 2014 – 2021 елларга Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча Стратегиядә каралган. Сигезенче бүлеге тулысынча хокукый агартуга һәм халыкның хокукый грамоталыгы дәрәҗәсен күтәрүгә багышланган, Стратегияне тормышка ашыру буенча чаралар планын үтәү турында мәгълүмат ел саен тулыланып, Стратегиядә барлык катнашучыларга җибәрелә, шул исәптән Вәкаләтле вәкилгә, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына.

Татарстан омбудсманы институтының төп программа документы – 2014 – 2021 елларга Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча Стратегияне тормышка ашыруның төп принцибы булып, гражданлык җәмгыяте өчен ачыклык тора.

Стратегияне тормышка ашыруның өстенлек юнәлешләренең берсе – кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен саклау һәм яклау өлкәсендә дәүләт органнары, җирле үзидарә органнары һәм гражданлык җәмгыяте эшчәнлеген камилләштерү, моны аерым гына хәл итеп булмый, чөнки кеше хокукларын яклау өлкәсендә проблемаларны ачыклау һәм аларны хәл итү юлларын билгеләү, һичшиксез, уртак бурыч булып тора.

2020 елда, Россия Федерациясендә короновирус инфекциясе таралуга киртә булучы чикләү чараларына карамастан, Вәкаләтле вәкилнең хокукый агарту практикасы мәгълүмати технологияләрне кулланып дәвам итте.

Кеше һәм граждан хокуклары һәм ирекләре өлкәсендә хокукый агарту буенча Вәкаләтле вәкил эше формаларының берсе – гражданнарның хезмәт хокукларын саклау мәсьәләләре буенча тематик семинар-киңәшмәләр.

Эш хакын түләү, хезмәт килешүләре төзү, хезмәтне саклау, архив эше мәсьәләләре актуаль булып кала һәм эш бирүчеләр ягыннан да, республиканың дәүләт һәм муниципаль хакимият органнары ягыннан да аерым игътибарны таләп итә. Яңа форматта – Zoom программасын кулланып – Татарстан Республикасының Архив эше буенча дәүләт комитеты, Татарстан Республикасы дәүләт Хезмәт инспекциясе, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгы белән берлектә, республиканың 17 районының (Әгерҗе, Азнакай, Актаныш, Әлки, Әтнә, Балтач, Биектау, Минзәлә, Мөслим, Яңа Чишмә, Нурлат, Саба, Спасс, Тәтеш, Теләче, Чирмешән, Ютазы) меңгә якын предприятиесе һәм оешмасы катнашкан дәресләр үткәрелде.

2019 – 2020 елларда хокукый агартуның әлеге формасын тормышка ашыру барышында республиканың барлык муниципаль районнары колачланды. 2021 елда әлеге эш яңа форматта дәвам итәчәк. Гражданнарның хезмәт

хокукларын яклау мәсьәләләре буенча тематик семинар–киңәшмәләрне Татарстан Республикасының эре предприятиеләре вәкилләре өчен үткәрү планлаштырыла, шул уңайдан Татарстан Республикасының Архив эше буенча дәүләт комитетына, Татарстан Республикасының дәүләт Хезмәт инспекциясенә, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына бу юнәлештә уртак эшне дәвам итәргә тәкъдим итәбез.

Моннан тыш, 2021 елда Вәкаләтле вәкил яңа хокукый агарту проектын тормышка ашыруны – торак-коммуналь торак хуҗалыгы өлкәсендә гражданнарның хокукларын яклау мәсьәләләре буенча тематик семинар-киңәшмәләр үткәрүне күздә тота. Проектның максатчан төркеме – Татарстан Республикасында торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә идарәче оешмалар. Әлеге уңайдан Татарстан Республикасы Төзелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгына, Татарстан Республикасы дәүләт Торак инспекциясенә, «Татарстан Республикасындагы күп катлы йортлар белән идарә итү оешмалары берлеге» төбәк коммерциячел булмаган партнерлыгы үзкөйләүле оешмасына, «Татарстан Республикасында торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә җәмәгатьчелек контроле төбәк үзәге» коммерциячел булмаган партнерлыгына әлеге проектны тормышка ашыруда катнашырга тәкъдим итәбез.

2020 елда видеоэлемтә форматында Zoom программасын кулланып «Россия пенсионерлары берлеге»нең төбәк бүлеге (җитәкчесе – Л.Н. Мишина) «Өченче буын университеты» тыңлаучылары өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе» дәресләрен үткәрү практикасы дәвам итте. Узган елда «Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында: эшчәнлек нигезләре, бурычлар һәм гражданнар хокукларын яклау ысуллары», «Социаль тәэминат: пенсия, пособиеләр», «Коммуналь хезмәтләр өчен түләүне исәпләү мәсьәләләре: торак законнарында соңгы үзгәрешләр», «Өлкән яшьтәге гражданнарга социаль хезмәтләр күрсәтү» темаларына дүрт дәрес үткәрелде.

Хисап чорында Вәкаләтле вәкил инвалид-балалар ата-аналары Бөтенросссия оешмасының төбәк бүлеге (җитәкчесе – Ж.В. Халтурина) белән бергә инвалид-балалар ата-аналары (законлы вәкилләре) өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе» социаль проектын тормышка ашыра башлады, аның максаты – лекцияләр уздыру, шулай ук Татарстан Республикасы министрлыклары һәм ведомстволары җитәкчеләре белән очрашу үткәрү.

Компетентлы министрлыклар, ведомстволар һәм иҗтимагый оешмалар катнашында инвалид-балалар ата-аналары (законлы вәкилләре) өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе»нең җиде дәресе узды, аларда тыңлаучыларга кешене инвалид дип тану кагыйдәләре, инвалид итеп таныганда кулланыла торган критерийлар һәм квалификацияләр, дәүләт хезмәтләре күрсәтү тәртибе –

административ регламентка ярашлы рәвештә медико-социаль экспертиза органнарында дәлилләү турында; санатор-курорт дәвалануга путевкалар бирү тәртибе һәм социаль хезмәтләр җыелмасы турында, әлеге мәсьәләләр буенча карарларга шикаять бирү тәртибе турында; салым законнарының гомуми нигезләре, инвалид-балалары булган ата-аналар өчен булган салым ташламалары турында; мөрәҗәгатьләр тапшыру кагыйдәләре, мөрәҗәгатьләр тапшырганда ышанычлы тоту күнекмәләрен формалаштыру ысуллары, бушлай юридик ярдәм күрсәтү тәртибе һәм урыннары турында; тернәкләндерү шәхси программасын формалаштыру һәм тормышка ашыру тәртибе турында; торак һәм торак-коммуналь өлкәдәге законнарда актуаль үзгәрешләр турында мәгълүмат бирелде.

2021 елда бу эш дәвам итәчәк. Моннан тыш, Вәкаләтле вәкил хокукый агарту буенча чараларда катнашучылар аудиториясен киңәйтергә планлаштыра, шул уңайдан 2021 елда әлеге проектны тормышка ашыруга һәм үстерүгә Гомумроссия инвалидлар оешмасының «Бөтенроссия Хезмәт Кызыл байрагы орденлы сукырлар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә, гомумроссия инвалидлар оешмасының «Бөтенроссия чукраклар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә, Гомумроссия инвалидлар җәмгыятенең «Татарстан Республикасы инвалидлар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә кушылырга тәкъдим итә.

Россия Федерациясендә язгы чакырылыш кампаниясе короновирус пандемиясе чорында старт алды. Яшь егетләрнең сәламәтлеген саклау максатыннан, Вәкаләтле вәкил, республиканың муниципаль берәмлекләре башлыклары һәм Татарстан Республикасы Хәрби комиссары адресына чакырылыш чараларын үткәргәндә, короновирус инфекциясе пандемиясе чорында чир таралуга юл куймаучы шартларны тәэмин итү кирәклеген сораган хатлар җибәрде.

Әлеге өлештә чакырылыш комиссияләре әгъзаларына һәм хәрби хезмәткә чакырылучыларга битлекләр һәм перчаткалар кияргә кирәклеге, куллар өчен йогышсызландыру чаралары булу, хәрби хезмәткә чакырылучыларны чакырылыш чараларына чиратлар булдырмас өчен график нигезендә чакыру, социаль дистанция саклау, биналарны даими дезинфекцияләү һәм җилләтү кирәклеге тәкъдим ителде. Вәкаләтле вәкилнең әлеге тәкъдимнәренең чакырылыш комиссияләре тарафыннан үтәлешен муниципаль берәмлекләрдә һәм шәһәрләрдә, муниципаль берәмлектәге чакырылыш комиссиясе әгъзасы булган җәмәгать ярдәмчеләре күзәтте.

Вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы Хәрби комиссары белән бергә Татарстан Республикасыннан хәрби хезмәткә чакырылучыларны һәм хәрби хезмәткәрләрне хокукый агарту буенча планлы эшне дәвам итте, аларга, хәрби хезмәткә чакырылучылар һәм аларның ата-аналары өчен «Хокукый белемнәр

мәктәбе» кысаларында, аларның хокуклары һәм аларны яклау ысуллары турында, шулай ук Россия Федерациясе субъектларындагы хәрби частьларында, шулай ук командаларны хәрби хезмәт итү урыннарына озатканда аларның хокукларын яклауга булышлык итү турында сөйләде. 2020 елда санитар-эпидемиологик хәл начар булганлыктан, Татарстан Республикасы Апас һәм Түбән Кама районнарында яшәүче хәрби хезмәткә чакырылучылар һәм аларның ата-аналары өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе»нең ике генә дәресе үтте.

2020 елның язгы һәм көзге чакырылышлары кысаларында Вәкаләтле вәкил һәм аның ярдәмчеләре эшелонда 300 татарстанлыны озата барды, Байкал арты, Хабаровск өлкәләрендәге, Кырым Республикасындагы, Самара һәм Свердлов өлкәләрендәге, Казан шәһәрендәге 11 хәрби частьтә булды.

Хәрби частьларда булганда Вәкаләтле вәкил һәм аның ярдәмчеләре часть җитәкчелеге белән очрашулар үткәрәләр, Татарстаннан булган хәрбиләр белән әңгәмә коралар, аларны омбудсман институты компетенцияләре, аларның хокуклары, аларны яклау ысуллары белән таныштыралар, Татарстан Республикасыннан килгән егетләрнең хәрби хезмәттәге шартлары никадәр уңайлы икәненә инану өчен, казармаларны, уку классларын, ашханәне, медицина пунктын, юыну бүлмәләрен, тренажер залын карыйлар.

Чакырылыш кампанияләре кысаларында, традицион рәвештә типографиядә бастырылып, Татарстанның хәрби хезмәткә баручыларына 3 мең данә хәрби хезмәт үтү тәртибе, хәрби хезмәткәрнең хокуклары һәм вазифалары турында җавап бирүче мәгълүмати бюллетень – «Хәрби хезмәткә чакырылучы белешмәсе» бастырылды.

Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре дәүләт хакимияте органнары һәм иҗтимагый оешмалар вәкилләре белән бергә, «Хокукый ярдәм көне»н үткәрү барышында һәм тематик «кайнар элемтә»ләрне оештырганда бушлай юридик ярдәм оештырды.

Мәҗбүри тоту урыннарында тотылучы затлар өчен «Хокукый ярдәм көннәре» Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе белән берлектә, агымдагы елда алты тапкыр үткәрелде: бер тапкыр – урында, биш тапкыр – видеоконференцэлемтә тәртибендә гражданнарны бергәләп кабул итү формасында. Телдән мөрәҗәгать итү мөмкинлеге Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенең 3 нче төзәтү колониясендә, 5 нче төзәтү колониясендә, 10 нчы төзәтү колониясендә, 18 нче төзәтү колониясендә, 19 нчы төзәтү колониясендә, 4 нче төзәтү колониясендә, 2нче төзәтү колониясендә, 8 нче төзәтү колониясендә җәза үтәүче 56 хөкем ителгән кешегә бирелде.

Мигрантлар, шул исәптән Россия Эчке эшләр министрлыгының Түбән Камадагы чит ил гражданнарын һәм гражданлыгы булмаган затларны вакытлыча тоту үзәгендә тотылучылар өчен, шулай ук күзгә-күз һәм видеоконференцэлемтә тәртибендә «Хокукый ярдәм көннәре» үткәрелде. 2020 елда чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар өчен 1400 тапкыр консультацияләр үткәрелде.

Өч тапкыр Россия Пенсия фондының Казандагы район бүлекләрендә «Россия пенсионерлары берлеге»нең Татарстандагы бүлеге белән берлектә (идарә рәисе – Л.Н.Мишина) үткәрелгән «Хокукый ярдәм көннәре»ндә гражданнар 71 тапкыр консультация алды.

2020 елда Вәкаләтле вәкил җиде «кайнар элемтә» үткәрде. Болар: «Хезмәт мәсьәләләре», 10.02.2020; «Хәрби хезмәткә чакырылганда гражданнарның хокукларын яклау», 11.03.2020, 01.10.2020; «Сайлаулар үткәрү вакытында гражданнарның сайлау хокукларын саклау», 29.06.2020 – 01.07.2020, 10.09.2020 – 13.09.2020; «Сәламәтлекләре чикләнгән гражданнарның хокукларын яклау», 03.12.2020, аларда 561 кеше консультация алды.

«Кайнар элемтә» рәвешендә бушлай юридик ярдәм күрсәтү практикасын Вәкаләтле вәкил 2011 елда ук башлады, бу короновирус инфекциясе таралуга киртә булган чикләү чаралары кертелү вакытында актуаль булды.

Шунлыктан һәм гражданнар һәм консультация бирүче белгечләрнең сәламәтлеге өчен күзгә-күзгә карап консультацияләр үткәрүнең куркыныч булуын исәпкә алып, 2021 елда Вәкаләтле вәкил төрле темалар буенча ай саен «кайнар элемтә»ләр форматында «Хокукый ярдәм көннәре» үткәрергә планлаштыра.

Вәкаләтле вәкил элек Вәкаләтле вәкил оештырган «Хокукый ярдәм көннәрен» үткәргәндә катнашкан министрлыкларга, ведомстволарга, Россия Федерациясенең Татарстан Республикасындагы төбәк органнарына, тәкъдим ителгән форматта алга таба бергәләп эшләү мөмкинлеген карарга тәкъдим итә.

Хокукый агарту процессына яшьләрне һәм студентларны җәлеп итү максатларында, Вәкаләтле вәкил, 2020 елда гомуми, урта махсус һәм югары уку йортлары белән хезмәттәшлек итте.

2020 елда Кеше хокуклары халыкара көнен (10 декабрь) һәм Россия Федерациясе Конституциясе көнен (12 декабрь) бәйрәм итү кысаларында, Татарстан Республикасы гомуми белем бирү оешмаларында федераль омбудсман тәкъдиме буенча Вәкаләтле вәкил башлангычы белән, кеше хокуклары буенча Бердәм дәрес үтте.

Чаралар дәрес кысаларында республиканың 1 211 гомуми белем бирү оешмасында оештырылды. Кеше хокуклары буенча Бердәм дәрес үткәрүдә 157 290 укучы һәм 8 658 педагог катнашты.

Вәкаләтле вәкилнең муниципаль районнардагы һәм шәһәрләрдәге җәмәгать ярдәмчеләре өлкән сыйныф укучыларын, бала хокуклары турында Конвенция, Кеше хокуклары Декларациясе, Россия Федерациясе Конституциясе, кеше хокукларын яклауның гамәлдәге системасы, Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил институты белән таныштырдылар.

Мәктәпләрдә шулай ук китап һәм методик әдәбият күргәзмәләре оештырылды, «Үз хокукларыңны бел, читләрнекен ихтирам ит», «Минем хокукларым», «Хокукым бар, ләкин бурычлы», «Мин һәм закон» темаларына әңгәмәләр үткәрелде, хокукый грамоталык дәресләре, видеороликлар күрсәтеп сыйныф сәгатьләре, «Закон яклавында» хокукый уеннары, «түгәрәк өстәл»ләр, сыйныф сәгатьләре үткәрелде, әлеге юнәлеш буенча проектлар якланды.

Россия Федерациясе Сәламәтлек саклау министрлыгының «Казан дәүләт медицина университеты» федераль дәүләт югары белем бирү бюджет оешмасы белән килешү буенча, 2020 елда университетның социаль эш факультеты студентларына «Кеше хокуклары. Бала хокуклары» темасына ике лекция укылды.

2020 елның сентябрендә Вәкаләтле вәкил булышлыгы белән «Казан (Идел буе) федераль университеты» федераль дәүләт югары белем бирү автоном мәгариф учреждениесе, «Россия дәүләт хокук университеты» федераль дәүләт югары белем бирү мәгариф учреждениесенең Казан филиалы, «Болгар ислам академиясе» мөселман дини оешмасы студентларына, барлыгы бер меңнән артык кешегә, Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москалькова кеше хокуклары буенча лекцияләр укыды.

Шулай ук 2020 елда Вәкаләтле вәкил Аппараты юриспруденция, политология, менеджмент, дәүләт һәм муниципальное идарәсе юнәлешләре буенча, Казан дәүләт университеты, Россия дәүләт хокук университеты, Казан инновацион университетының 29 студенты өчен производство һәм диплом алды практикасы үтү өчен мәйданчык булды.

2020 елда 16 декабрьдә Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең «Казан (Идел буе) федераль университеты» федераль дәүләт югары белем бирү автоном мәгариф учреждениесе белән үзара хезмәттәшлек турында төзелгән килешү буенча, гомуми белем бирү учреждениеләренең 7 – 11 сыйныф укучылары өчен кеше хокуклары буенча уку пособиесе әзерләү һәм бастыру, 2021 елда «Кеше хокукларын халыкара яклау» магистер программасын бергә тормышка ашыручы югары уку йортлары

Консорциум кысаларында, кеше хокуклары буенча VIII нче Җәйге мәктәп оештыру планлаштырыла.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, миграция, торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәләрендә халык белән эшләү буенча, пенсионерларга, эшсезләргә, тоткыннарга, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән, авыр тормыш хәлендә калган кешеләргә ярдәм күрсәтү буенча күп кенә социаль әһәмиятле сорауларны коммерциячел булмаган хокук саклау иҗтимагый оешмалары белән бергәләп хәл итәргә туры килә, Вәкаләтле вәкил аларның социаль проектларын Татарстан Республикасы хөкүмәте, Татарстан Республикасы Президенты, Россия Федерациясе Президенты грант бәйгеләрендә катнашу стадиясендә яки аларны тормышка ашыру стадиясендә яклый.

2020 елда Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенең төзәтү учреждениеләре базасында махсуслашкан тернәкләндерү отрядлары төзү буенча проектны тормышка ашыру дәвам итте, аларның төп максаты – тернәкләндерү узган затларның психоактив һәм наркотик матдәләр куллану куркынычын киметү, тернәкләндерүгә булышу.

Әлеге социаль проектның инициаторлары – проектны Татарстан Республикасы территориясендә Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе 19 нчы һәм 2 нче төзәтү колонияләрендә җәелдерү өчен, Вәкаләтле вәкилнең теләктәшлеге алган «Вера» наркобәйлеләр туганнарының Казан иҗтимагый оешмасы (җитәкче – А.Я. Зарипов) һәм «Халыкны сәламәтлек саклау өлкәсендә профилактика һәм инициатива һәм социаль тискәре күренешләрне булдырмау» төбәк иҗтимагый оешмасы (җитәкче – А.Н. Дмитриев).

Проектны бергәләп тормышка ашыру максатыннан, Вәкаләтле вәкил, 2020 елда Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе 19 нчы һәм 2 нче төзәтү колонияләрендә оешкан тернәкләндерү отрядларында булды, реабилитантлар белән очрашты, төзәлү юлына баскан тоткыннарны яклау һәм башкарыла торган эшнең нәтиҗәлелеген күзәтү максатында алар белән аралашты.

Проектны тормышка ашыруның вакытлы йомгаклары, проблемалы мәсьәләләр һәм аны үстерү перспективалары 2020 ел дәвамында Татарстан Республикасында махсуслашкан тернәкләндерү отрядлары төзү буенча проектны тормышка ашыру буенча эшче төркем утырышларында тикшерелде, аларда даими төстә Татарстан Республикасы Прокуратурасы, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгының «Республика наркология диспансеры» вәкилләре катнаша.

Программаны тормышка ашыру вакытында Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе 19 нчы төзәтү колониясендәге тернәкләндерү отрядында 540 дән артык кече психотерапия төркеме, 245 лекция, 80 тренинг, 980 шәхси консультацияләр үткәрелде. Отрядта тернәкләндерү программасында шушы чорда 42 тоткын катнашты.

Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе 2 нче төзәтү колониясендә 2020 елда проектта 21 кеше катнашты инде. Программаны тормышка ашыру чорында тернәкләндерү отрядында 80нән артык психотерапия төркеме, 50 лекция, 9 тренинг, 216 шәхси консультацияләр үткәрелде.

Социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларны Татарстан Республикасы хөкүмәте яклавында, психоактив матдәләрдән бәйле хөкем ителгән затларга, аларның гаиләләренә булышуның уникаль системасы эшли, ул наркотиклар куллануны киметүгә һәм социаль куркыныч авырулар (ВИЧ, туберкулез, гепатит һәм башкалар) һәм җинаятьчелек профилактикасына кагыла.

Профилактика буенча һәм җинаятьчелек рецидивын киметү буенча эшне тиешле дәрәҗәдә тоту өчен, проектны тормышка ашыруны даими финансларга кирәк. Проект көн саен хезмәт күрсәтү белән бәйле даими эшне күздә тотканлыктан, финанслауны өзү эшне бетерүгә китерәчәк, психоактив матдәләрдән бәйле затларга профилактик һәм тернәкләндерү хезмәтләре күрсәтүне киметәчәк.

Шунлыктан, психоактив матдәләрдән бәйлелеккә эләккән тоткыннарны тернәкләндерү буенча проектын Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 16 октябрендә дөнья күргән 764 нче «2014 – 2025 елларга Татарстан Республикасында җәмәгатьчелек тәртибен тәэмин итү һәм җинаятьчелеккә каршы тору» турындагы карары белән расланган дәүләт программасына кертү, аны даими финанслауга мөмкинлек бирер, проектны Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенең башка колонияләрендә дә тормышка ашырып булыр, дип саныйбыз. Бу уңайдан Татарстан Республикасы хөкүмәтенә мондый мөмкинлекне карауны сорап мөрәҗәгать итәбез.

Миграцион мөнәсәбәтләрнең барлык тармагы: хезмәт мигрантлары, качаклар, хәер сорашучылар, илдән чыгарып җибәрелергә тиешле чит ил гражданнары һәм гражданлыклары булмаган затлар, Вәкаләтле вәкилнең социаль проектларны тормышка ашыруда «Яңа гасыр» автоном хәйрия коммерциячел булмаган оешмасы (генераль директор – Л.А.Таишева) һәм «Юридик клиника» мигрантларга һәм Татарстан Республикасында социаль яктан якланмаган башка катлауга хокукый ярдәм үзәге» төбәк иҗтимагый

оешмасы (җитәкче – Г.Г. Балафендиева) белән актив хезмәттәшлек итүе нәтиҗәсендә, читтә калмый. Алар 2020 елда Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең «Игелек эшләргә ашыгыгыз» медальләренә лаек булды.

2020 елда без иҗтимагый оешмалар белән берлектә, Татарстан Республикасы территориясенә кергәндә чит ил гражданнарына һәм гражданлыгы булмаган затларга төп хокуклар һәм законнар турында хокукый мәгълүмат бирдек, Android һәм IPhone өчен мобиль кушымталар белән рәсми сайтта мәгълүмат урнаштыру мөмкинлеге турында мәгълүмат бирдек. 2020 елда 710 мигрант M-help мобиль кушымтасында онлайн юридик һәм медицина мәгълүматы алды. 11 632 чит ил гражданы «Яңа гасыр» оешмасына мөрәҗәгать итеп, мәгълүмати материаллар алды. 37,7 % (4 387) чит ил гражданы һәм гражданлыгы булмаган зат бушлай юридик ярдәм ала алды. Социаль патронаж вакытында 8 204 мигрант информацион яклау алды.

Кеше хокукларын яклауның халыкара һәм дәүләт эчендәге стандартлары өлкәсендә социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар вәкилләре өчен курслар оештыру һәм үткәрү кысаларында, Вәкаләтле вәкил, «Яңа гасыр» оешмасы белән берлектә, «Хезмәт мигрантларын социаль адаптацияләүгә һәм интеграцияләүгә комплекслы якын килү моделе» темасына җиде өйрәтү семинары үткәрде. Милләтләр эшләре буенча федераль агентлык һәм Татарстан Республикасы хөкүмәте булышлыгы белән оештырылган семинарларда Россия Федерациясенең 62 төбәгеннән миграция сәясәте өлкәсендә эшләүче дәүләт (50 кеше) һәм коммерциячел булмаган оешмалар (78 кеше) җитәкчеләре һәм белгечләре катнашты.

Вәкаләтле вәкил теләктәшлеге белән «Яңа гасыр» коммерциячел булмаган оешмасы, «Җиңү өчен тест» проекты белән Президент грантлары Фонды бәйгесендә җиңүче булды, проект Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москалькова тарафыннан хупланып, югары бәя алды.

Проектның төп бурычы – Россия Федерациясенең 9 төбәгендә яшәүчеләрне кеше иммунодефициты вирусы белән бәйле, өч «Тест-мобиль»дә мультидисциплинар командалары һәм Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгы «СПИД һәм йогышлы авырулар белән көрәш һәм профилактика буенча республика үзәге» хезмәткәрләренең медицина консультацияләре эше хисабына, тулы цикл тәртибендә профилактика, тест үткәрү һәм медико-социаль озата бару буенча бушлай хезмәтләр бирү юлы белән, кеше хокукларын яклау.

Нәтиҗәдә, 2020 елның июленнән, «Тест-мобильләрдә» мультидисциплинар команда 25 урынга чыгып, 731 кешегә тест үткәргән.

2021 елда Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил мөрәҗәгате буенча, Идел буе федераль округы субъектларындагы омбудсманнар теләктәшлегендә «Җиңүгә тест» проекты Марий Эл, Башкортостан, Чувашстан, Удмуртия, Ульяновск, Киров, Самара һәм Оренбург өлкәләрендә тормышка ашырылачак.

Бу командалар эшендә Вәкаләтле вәкилнең җәмәгать ярдәмчеләре дә актив катнашачак.

Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтү комиссиясе белән берлектә (рәис – А.Г. Гайнутдинов), Вәкаләтле вәкил тарафыннан Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсе һәм Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгы карамагындагы мәҗбүри тоту урыннарындагы учреждениеләрдә хокукый агарту, бушлай юридик ярдәм күрсәтү, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен торгызу буенча актив эш алып барылды.

Вәкаләтле вәкил һәм Вәкаләтле вәкил Аппараты хезмәткәрләре, Татарстан Республикасы Иҗтимагый күзәтү комиссиясе рәисе яисә комиссия вәкилләре белән берлектә, 245 тоткынның туганнарына бушлай юридик ярдәм күрсәтте.

Гадәттәгечә хөкем ителгәннәр өчен хәйрия акцияләре Татарстан Республикасы территориясендәге, шулай ук Чувашстан Республикасының Татарстан Республикасыннан җәза үтүче хатын-кызлар булган төзәтү колонияләрендә үтте.

«Социаль тернәкләндерү һәм адаптацияләү үзәге» автоном коммерциячел булмаган оешмасы белән берлектә (генераль директор – А.Г. Гайнутдинов), Татарстан Республикасында авыр тормыш хәлендә калган кешеләр өчен «Приют» хәйрия проектын тормышка ашыру дәвам итте, яңа уртак проектлар кысаларында эш башланды. Болар – «Трудяги.РФ» социаль кадрлар агентлыгы, «Без булмасак кем?» волонтерлык хәрәкәте һәм башкалар.

2020 елда «Кеше приюты» социаль приютына яшәү урыны булмаган 2 373 кеше мөрәҗәгать итте. Аерым алганда, аларга түбәндәге төр ярдәм күрсәтелде («Кеше приюты» социаль проекты эшчәнлеге юнәлешләре буенча):

- 23 736 данә ризык таратылды.;
- 1 167 данә кием-салым бирелде.;
- 14 688 тапкыр куну урыны бирелде;
- 5 680 тапкыр мунча хезмәте күрсәтелде;
- 430 тапкыр чәчтараш хезмәте күрсәтелде;
- 78 сәгатьлек психологик консультацияләр үткәрелде – (63 кеше мөрәҗәгать итте);
- 104 сәгатьлек юридик консультация бирелде (230 кеше мөрәҗәгать

итте).

Моннан тыш, 12 кешегә Россия Федерациясенең башка төбәгенә китү өчен ярдәм күрсәтелде. Шулай ук 2020 елда гражданнарга төрле социаль учреждениеләргә урнашуга булышлык күрсәтелде. Әйтик, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгының Чаллы шәһәрендәге «Перекресток» аерым яшәү урыны һәм шөгыле булмаган затлар өчен социаль адаптацияләү үзәге» автоном социаль хезмәт күрсәтү учреждениесенә 18 кеше, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгының Казан шәһәрендәге «Милосердие» аерым яшәү урыны һәм шөгыле булмаган затлар өчен социаль адаптацияләү үзәге» дәүләт автоном социаль хезмәт күрсәтү учреждениесенә – 12 кеше урнаштырылды.

2020 елда Вәкаләтле вәкил булышлыгы белән эшләүче «Социаль тернәкләндерү һәм адаптацияләү үзәге» коммерциячел булмаган оешмасы 7 кешенең ИНН, 7 кешенең СНИЛС, 9 кешенең паспортын торгызды, 8 гражданның пенсия белән тәэмин итүгә хокукын кире кайтарды.

«Татарстан Республикасында торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә иҗтимагый контроль төбәк үзәге» коммерциячел булмаган партнерлыгы белән берлектә (башкарма директор – Д.С. Романов), Татарстан Республикасында яшәүчеләргә торак-коммуналь хуҗалыгы мәсьәләләре буенча бушлай юридик ярдәм күрсәтелде, төп максаты, ярыш нигезендә торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә югары дәрәҗәдә хезмәт күрсәтү булган, идарәче компанияләр арасында «Идарәче компанияләр рейтингы» бәйгесе регламентын эшләү буенча эш алып барылды.

2020 елда Вәкаләтле вәкилнең социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар белән Татарстан Республикасында кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен тәэмин итү, саклау, яклау һәм торгызу максатыннан нәтиҗәле хезмәттәшлек итү тәҗрибәсе Татарстан Республикасы оешуга 100 ел тулуга багышланган, Татарстан Республикасы Президенты Р.Н. Миңнеханов кушуы буенча үткәрелгән «Татарстан турында 100%» онлайн-форумының онлайн-сессияләрендә, шулай ук яктыртылды, Россия Федерациясендә Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Т.Н. Москалькова катнашында Татарстан Республикасы Иҗтимагый палатасының «түгәрәк өстәл» утырышында аерым тема булып каралды.

Гражданнарның хокукый аңын формалаштыруда төп аспектларның берсе – Вәкаләтле вәкил институты турында аларга массакүләм мәгълүмат чаралары белән үзара хезмәттәшлек аша һәм халык өчен актив аралашу һәм фикер алышу урыны булган социаль челтәрләр аша мәгълүмат бирү.

Тулаем алганда, 2020 елда Вәкаләтле вәкил катнашында телевидениедә

8 видеосюжет чыкты, Татарстан Республикасы матбугат чараларында һәм интернет басмаларында 10 нан артык интервью (мәкалә) басылды. Моннан тыш, Вәкаләтле вәкил массакүләм мәгълүмат чаралары өчен даими төстә матбугат конференцияләре уздыра, вакыйгаларга, проблемалы мәсьәләләргә аңлатмалар бирә.

Вәкаләтле вәкил шулай ук кеше һәм граждан хокуклары һәм бурычлары, аларны яклау ысуллары турында мәгълүмат булган, әйтик, «Сезне полиция тоткарласа, нишләргә?», «Сез өйдә җәберләнсәгез, нишләргә?» «Хәрби хезмәткә чакырылучы белешмәсе» кебек буклетлар чыгарды, норматив актлар положениеләрен аңлатуга юнәлтелгән законнардагы яңалыклар турында рәсми сайтта (96) һәм социаль челтәрләрдә (111) мәгълүмат бастырды.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, Вәкаләтле вәкилнең халыкны хокукый агарту буенча эшчәнлеге, профиль белем бирү процессын оештыру өчен һәм җәмгыятьтә кирәкле хокукый белемнәр тарату өчен җаваплы дәүләт органнары эшен алыштырмый, ләкин аны тулыландыра. Вәкаләтле вәкилнең әлеге тармактагы эшенең актуальлеге Россия Федерациясендә хокукый мәгълүмат бирү һәм агарту Бердәм порталы эшен оештыру буенча үткәрелә торган эшчәнлек белән дә раслана, Россия Федерациясе Юстиция министрлыгы Россия Федерациясе Федераль җыены белән бергә Россия Федерациясе хөкүмәте карары проектын да эшләде.

Әлеге проект «Россия Федерациясендә бушлай юридик ярдәм күрсәтү турында» федераль закон положениеләрен, гражданнарның хокукый грамоталыгын һәм хокукый үзаңын үстерү өлкәсендә Россия Федерациясе Президенты В.В. Путин раслаган Россия Федерациясе дәүләт сәясәте Нигезләрен тормышка ашыруга юнәлтелгән.

Портал төзүнең төп максаты – гражданнарның хокукый грамоталыгын һәм хокукый үзаңын үстерү, аларга аларның хокукларын саклау ысуллары, характеры турында хәбәрдарлыгы, административ һәм суд тәртибендә закон тарафыннан саклана торган мәнфәгатьләре, социаль тәртипнең төп моделе буларак законны үтәүгә стимуллар системасы төзү, хокукый нормаларны саклау һәм бурычларны намус белән үтәү идеяләрен җәмәгатьчелек аңына сеңдерү, шулай ук гражданнарга Интернет челтәрен кулланып, квалификацияле юридик ярдәм алу ысуллары һәм чикләре турында мәгълүмат бирү мөмкинлекләре өчен шартлар тудыру.

Йомгак

Докладта әйтелгән проблемалардан чыгып, Вәкаләтле вәкил дәүләт органнарына һәм җирле үзидарә органнарына кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен тәэмин итү, саклау һәм яклау максатыннан, кайбер чараларны тормышка ашыру мөмкинлеген карарга тәкъдим итә:

1. Гражданнарның хезмәткә хокукларын тормышка ашыру максатларында:

1.1. Хезмәт законнарын күзәтү буенча күзәтчелек алып баручы дәүләт органнарына, гамәлдә түгел дип танылган һәм юридик затларның Бердәм дәүләт реестрыннан чыгарылган юридик зат (юридик зат гамәлләрен билгеләүче зат) исеменнән эш итүче вәкаләтле затлардан эш хакы буенча бурыч алуга юнәлтелгән чаралар күрергә.

1.2. Татарстан Республикасында Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына үз карамагындагы мәшгульлек хезмәте органнарына түбәндәгеләрне йөкләргә:

элек мәшгульлек органнары эшсез гражданнарны эшкә урнаштыру өчен биргән юллама буенча берничә тапкыр мөрәҗәгать иткән вакытка вакантлы урыннар тулганлыктан, эшкә алудан баш тарткан эшсез гражданнарны эшкә урнаштыру буенча кичектергесез чаралар күрергә (вакансия турында мәгълүмат алу белән кичекмәстән бу хакта эшсезгә хәбәр итәргә, шул исәптән телефон аша да); эшсезгә, булган аерым һөнәр яки вазифа буенча кирәкле хезмәткәрләр эзләп мәшгульлек үзәкләренә мөрәҗәгать иткән эш бирүчеләргә, үзенең персональ мәгълүматләрен кабаттан тапшырырга ризалык бирергә тәкъдим итәргә;

мәшгульлек хезмәтләре органнарының рәсми сайтында эшсез гражданнарны һөнәргә өйрәтү өчен курслар җыю турында мәгълүматлар урнаштырганда гаризаларны кабул итү даталар турындагы мәгълүматны да кертергә.

2. Кешенең социаль яклауга хокукларын тормышка ашыру максатларында:

2.1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 апрелендә дөнья күргән, 267 нче карары белән расланган, өч яшьтән җиде яшькәчә балаларга айлык акчалата пособие бирү, шулай ук беренче төркем инвалид караучы затларга, шулай ук дәвалау учреждениесе заключениесе буенча читләр каравына мохтаҗ булган яки 80 яше тулган кешеләрне караган кешеләргә түләү, керемнәре булмаган, өч яшьтән җиде яшькәчә бала тәрбияләүче ата-

анага бала өчен айлык акчалата түләү тәртибенә һәм шартларына үзгәрешләр кертергә.

2.2. Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына комплекслы ярдәм күрсәтү максатларында, читләр ярдәменә мохтаҗ өлкән яшьтәге ялгыз гражданнарны ачыклау буенча социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре эшен активлаштырырга.

2.3. Дәүләт учреждениесенә – Россия Федерациясе Социаль иминият фондының Татарстан Республикасы буенча төбәк бүлегенә, рәсми сайтта, техник тернәкләндерү чарасы сатып алу яки хезмәтләр күрсәтүне тормышка ашыру вакытының соңгы билгеләнгән нәтиҗәләре буенча барлык техник тернәкләндерү чарасы яки хезмәтләр бәясе турында мәгълүматны үзвакытында урнаштырырга.

2.4. Татарстан Республикасы Спорт министрлыгына системалы төстә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнүче Даун синдромлы кешеләр санын, шулай ук йөзү белән шөгыльләнүче ДЦП диагнозлы балалар санын арттыруга юнәлтелгән тәкъдимнәрне эшләргә.

2.5. Россия Суд приставлары федераль хезмәтенең Татарстан Республикасындагы идарәсенә Россия Федерациясе Үзәк банкы Идел-Нокрәт баш идарәсенең Татарстан Республикасындагы Милли банкы белән берлектә, 2007 елның 2 октябрендә дөнья күргән 229 нчы «Башкару производствосы турында»гы законына ярашлы рәвештә чикләүләр куелган яки тартып алу мөмкин булмаган бурычлылар акчасын алуга кагылышлы проблемалы мәсьәләләр буенча карар эшләргә.

3. Ата-анасыз калган балалар, аларны тәрбияләүгә хокукны тормышка ашыру максатларында, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгына Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре опека һәм попечительлек органнарына опекун (попечитель) булырга теләгән гражданнар гаризаларын карaганда опекун (попечитель) вазифаларын үтәү сәләтләрен, әхлакый һәм шәхси сыйфатларын бәяләү буенча тәкъдимнәр җибәрергә.

4. Гражданнарның сәламәтлек саклауга һәм медицина ярдәменә хокукларын саклау максатларында, Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау министрлыгына Татарстан Республикасы территориясендә гражданнарга бушлай медицина ярдәме күрсәтү дәүләт гарантияләре программасы кысаларында, амбулатор-сырхауханә ярдәме күрсәтүне тормышка ашыручы медицина оешмалары белгечләренә үзвакытында язылуны оештыруга юнәлтелгән өстәмә чаралар күрергә.

5. Мәгариф өлкәсендә балигъ булмаган балалар хокукларын саклау максатларында җирле үзидарә органнарына:

укучыларны унынчы сыйныфка алу, шул исәптән профиль белем алуга кабул итү өчен индивидуаль сайлап алуны оештыру буенча гомуми белем бирү оешмаларында үзвакытында аңлату эшләре үткәрүгә контрольны тормышка ашырырга;

мәгариф оешмаларында ремонт эшләрен үзвакытында үткәрүгә контрольны көчәйтергә.

6. Гражданнарның торакка хокукларын тормышка ашыру максатларында, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгына махсуслашкан торак фонды торак биналары белән тәэмин итү турында гаризаларны караганда, һәр очракта Россия Федерациясе хөкүмәтенең 2019 елның 4 апрелендә дөнья күргән 397 нче карары белән расланган, торак белән тәэмин ителергә тиешле ятим һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар исемлеген төзү Тәртибе положениеләрен исәпкә алырга.

7. Уңайлы әйләнә-тирә мохитка кеше хокукларын тормышка ашыру максатларында, Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыклар министрлыгына, «Халык контроле» дәүләт мәгълүмат системасы модераторы сыйфатында, «Чүплекләр» төре буенча эшне активлаштырырга.

8. Гражданнарның сайлауга хокукларын тормышка ашыру максатларында:

8.1. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә һәм Татарстан Республикасы Иҗтимагый палатасына Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил белән берлектә, гражданнарның сайлау хокукларын күзәтү һәм «Минем тавыш» Татарстан сайлаучылары Форумы сессияләре кысаларында яшь сайлаучылар белән эшләү буенча эшне дәвам итәргә.

8.2. Җирле үзидарә органнарына, сәламәтлекләре чикләнгән гражданнарның, шул исәптән инвалидлар дип танылган кешеләрнең, аларны икенче катка күтәртү өчен лифтлар яки башка җайланмалар булмаган тавыш бирү өчен участокларны беренче каттан югарырак урнаштырмауга кагылышлы сайлау хокукларын тәэмин итүгә юнәлтелгән практиканы дәвам итәргә.

9. Иректән мәхрүм итү яки мәҗбүри эшләр рәвешендә җәза үтәүчеләрнең, мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгәннәрнең хокукларын саклау һәм яклау максатларында.

9.1. Россия Җәзаларны үтәтү федераль хезмәтенең Татарстандагы идарәсенә:

мәшгульлек хезмәте органнарына төзәтү учреждениеләрендә җәзасын үтәп бетерергә алты айдан азрак вакыты калган хөкем ителгәннәр өчен, вакантлы урыннар булган оешмалар җитәкчеләре (вазифадагы затлар)

катнашында урынга барып, эш урыннары ярминкәсе уздыруда булышлык итәргә;

хөкем ителгән кешеләрне мәҗбүри эшкә урнаштыру өчен эш бирүчеләр белән килешүләр төзегәндә, хөкем ителгәннәрнең хезмәт хакына кагылышлы хезмәт хокукларын бозуга юл куймау буенча чаралар күрергә (мәҗбүри эшкә урнаштырылган хөкем ителгәннәргә эш бирүчеләр билгеләнгән хезмәт хакы күләменнән азрак хезмәт хакы билгеләгән очракта, мондый белешмәләрне контроль-күзәтчелек органнарына җибәрергә).

9.2. Җирле үзидарә органнарына Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 29 июлендә дөнья күргән 631 нче карары белән расланган, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны тормышка яраклаштыру мәсьәләләре буенча муниципаль ведомствоара комиссия турында положениегә яраклы рәвештә, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны тормышка яраклаштыру мәсьәләләре буенча ведомствоара комиссия эшен оештырырга.

10. Республикада яшәүчеләрне хокукый агарту максатларында:

10.1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил «Вера» наркобәйлеләр туганнары Казан иҗтимагый оешмасы һәм «Халык сәламәтлеген саклау өлкәсендә профилактика һәм башлангыч һәм социаль тискәре күренешләрне булдырмау» төбәк иҗтимагый оешмасы белән берлектә тормышка ашыра торган психоактив матдәләрдән бәйлелеккә эләккән хөкем ителгән кешеләрне тернәкләндерү проектын, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 16 октябрендә дөнья күргән 764 нче карары белән расланган «2014 – 2025 елларга Татарстан Республикасында җәмәгать тәртибен тәэмин итү һәм җинаятьчелеккә каршы тору» Дәүләт программасына кертү мөмкинлеген карарга;

10.2. Татарстан Республикасы Архив эше дәүләт комитетына, Татарстан Республикасы дәүләт Хезмәт инспекциясенә, Татарстан Республикасы Хезмәт, мәшгульлек һәм социаль яклау министрлыгына гражданнарның хезмәт хокукларын саклау мәсьәләләре буенча оешмалар һәм предприятиеләр җитәкчеләре һәм кадрлар хезмәткәрләре өчен өйрәтү семинар-киңәшмәләр оештыру буенча Вәкаләтле вәкил белән берлектә эшне дәвам итәргә;

10.3. Татарстан Республикасы Төзелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хуҗалыгына, Татарстан Республикасы дәүләт Хезмәт инспекциясенә, «Татарстан Республикасында күпфатирлы йортлар белән идарәче оешмалар берлеге» төбәк коммерциячел булмаган партнерлыгы үзкөйләүле оешмасына, «Татарстан Республикасы торак-коммуналь хуҗалыгы

өлкәсендә җәмәгатьчелек контроле төбәк үзәге» коммерциячел булмаган партнерлыгына Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең торак-коммуналь хуҗалыгы өлкәсендә гражданнар хокукларын саклау мәсьәләләре буенча өйрәтү семинар-киңәшмәләре үткәрү буенча проектында катнашырга;

10.4. Гомумроссия инвалидлар оешмасының «Бөтенроссия Хезмәт Кызыл байрагы орденлы сукырлар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә, Гомумроссия инвалидлар оешмасының «Бөтенроссия чукраклар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә, Гомумроссия инвалидлар җәмгыятенең «Татарстан Республикасы инвалидлар җәмгыяте» Татарстан төбәк бүлегенә, Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең сәламәтлекләре чикләнгән затлар һәм инвалид-балалар ата-аналары (законлы вәкилләре) өчен «Хокукый белемнәр мәктәбе» проектын тормышка ашыруда катнашырга тәкъдим итә.

С.Х. Сабурская,
Татарстан Республикасында Кеше
хокуклары буенча вәкаләтле вәкил

Казан, февраль, 2021 ел